

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ

РІЧНИЙ ЗВІТ

2 0 0 7

Шановні пані і панове!

З метою інформування про діяльність Національного банку України пропоную вашій увазі Річний звіт Національного банку України за 2007 рік, в якому представлено результати діяльності Національного банку України. Невід'ємною частиною Річного звіту Національного банку України є фінансова звітність, що підтверджується аудиторським висновком.

Особливістю 2007 року було збереження високих темпів економічного розвитку на фоні політичної напруженості, пов'язаної з парламентськими виборами. Проте банківська система України в 2007 році характеризувалася суттєвим поліпшенням як кількісних, так і якісних показників її розвитку.

Прискорилися інфляційні процеси під впливом загальносвітових тенденцій до зростання цін на енергоносії та продовольство. Також на індекс споживчих цін у 2007 році мало вплив скорочення обсягу виробництва продукції рослинництва через несприятливі погодні умови.

Національний банк України проводив монетарну політику відповідно до Основних засад грошово-кредитної політики на 2007 рік. В умовах посилення інфляційного тиску дії Національного банку України були спрямовані на кількісне обмеження грошової пропозиції, а також упередження дисбалансів на фінансовому ринку шляхом посилення привабливості проведення операцій у національній валюті та поступового обмеження економічними методами обсягів залучення коштів від нерезидентів. Національним банком України було вжито ряд інших заходів з регулювання ліквідності з метою упередження виникнення монетарного тиску на ціни.

Збільшення зобов'язань банків за депозитами у 2007 році на 52% в основному забезпечувалося за рахунок фізичних осіб. Спостерігалася позитивна динаміка темпів зростання депозитів у національній валюті значно вищими темпами, ніж в іноземній валюті за всіма видами вкладів. Поліпшилася структура депозитів за строками. Більше 77% коштів від фізичних осіб було залучено банками за строковими депозитами.

Підвищився рівень осідання коштів на рахунках фізичних осіб до запитання за розвитку в Україні карткових платіжних систем. Серед карткових рахунків фізичних осіб у національній валюті домінували зарплатні, пенсійні та інші соціальні картки, які характеризувалися стабільними надходженнями.

Залученню депозитних коштів також сприяла діюча система гарантування вкладів. Рішенням адміністративної ради Фонду гарантування вкладів фізичних осіб у лютому 2007 року було збільшено розмір відшкодування коштів вкладникам у разі банкрутства банку до 25 тис. грн., у серпні – до 50 тис. грн.

Завдяки суттєвому зростанню ресурсної бази банки продовжували нарощувати обсяги кредитування. Обсяги вимог банків за кредитами у 2007 році збільшилися на 74%. Абсолютний приріст кредитних вкладень у 2007 році був найбільшим за часів незалежності України, що позитивно впливало на динаміку економічного зростання в країні.

У структурі кредитних вкладень за категоріями позичальників переважалою залишалася частка кредитів, наданих суб'єктам господарювання, незважаючи на прискорення зростання обсягів кредитування фізичних осіб. Поліпшилася структура кредитного портфеля банків, у якому зменшилася частка протрочених та сумнівних кредитів.

У 2007 році банківський сектор України продовжував динамічно розвиватися, демонструючи значні темпи зростання за основними показниками. На кінець 2007 року капітал банків становив 10% до ВВП, загальні активи – 85% до ВВП, а зобов'язання – 75% до ВВП. За підсумками 2007 року, банки України отримали найбільший за всі роки існування банківської системи прибуток.

Банківський сектор залишався інвестиційно привабливим, що підтверджувалося кількістю угод з продажу контрольних пакетів акцій банків, зокрема іноземним інвесторам. Протягом звітного року зберігалась тенденція до збільшення частки іноземного капіталу в банківському секторі України. Так, на кінець грудня в Україні діяло 47 банків, створених за участю іноземного капіталу, у тому числі 17 банків – зі 100-відсотковим іноземним капіталом (на початок року – 35 та 13 одиниць). Відповідно зросла частка ринку, що належала банкам з іноземним капіталом.

Динамічне зростання обсягу банківських операцій вимагало активізації роботи з удосконалення міжбанківських розрахунків. Рік, що минув, став першим повним роком промислової експлуатації системи електронних платежів Національного банку України нового покоління.

Зовнішньоекономічні умови продовжували суттєво впливати на економіку України внаслідок її зростаючої інтегрованості у світову економіку.

Хочу запевнити, що і надалі усі зусилля Національного банку України будуть спрямовуватися на забезпечення динамічного розвитку банківського сектору, підвищення його конкурентоздатності, удосконалення банківського регулювання та нагляду задля посилення захисту інтересів вкладників і збереження довіри населення до банківської системи.

З глибокою повагою

**Голова
Національного банку України**

Володимир Стельмах

Члени Ради

**Порошенко
Петро Олексійович**

Постанова Верховної Ради
України від 11.01.2007 №560-V

**Голова Ради
Національного банку України**
(рішення Ради Національного
банку України від 23.02.2007 №4)

**Прасолов
Ігор Миколайович**

Постанова Верховної Ради
України від 11.01.2007 №560-V

**Заступник Голови Ради
Національного банку України**
(рішення Ради Національного
банку України від 23.02.2007 №4)

**Даниленко
Анатолій Іванович**

Указ Президента України
від 28.02.2005 №384/2005

**Клюєв
Сергій Петрович**

Постанова Верховної Ради
України від 11.01.2007 №560-V

**Стельмах
Володимир Семенович**

Входить до складу Ради
Національного банку України
за посадою як Голова
Національного банку України

**Федоренко
Анатолій Васильович**

Указ Президента України
від 28.02.2005 №384/2005

Національного банку України (за станом на 01.01.2008 р.)

**Геєць
Валерій Михайлович**

Указ Президента України
від 28.02.2005 №384/2005

**Гончаров
Михайло Олександрович**

Постанова Верховної Ради
України від 11.01.2007 №560-V

**Горбаль
Василь Михайлович**

Постанова Верховної Ради
України від 11.01.2007 №560-V

**Колесніков
Борис Вікторович**

Постанова Верховної Ради
України від 11.01.2007 №560-V

**Оніщук
Микола Васильович**

Указ Президента України від
28.02.2005 №384/2005

**Саблук
Петро Трохимович**

Указ Президента України
від 28.02.2005 №384/2005

**Шемшученко
Геннадій Юрійович**

Указ Президента України
від 28.02.2005 №384/2005

**Яценюк
Арсеній Петрович**

Указ Президента України
від 25.09.2006 №782/2006

Члени Правління

**Стельмах
Володимир Семенович**

Голова
Національного банку України

**Шаповалов
Анатолій Васильович**

Перший заступник Голови

**Кравець
Віктор Михайлович**

Виконавчий директор
з питань платіжних систем
та розрахунків

**Лаврук
Микола Павлович**

Виконавчий директор
з адміністративних питань

**Іванюк
Ігор Михайлович**

Директор департаменту
персоналу

**Кандибка
Ольга Михайлівна**

Директор фінансового
департаменту

**Пасічник
Василь Васильович**

Директор юридичного
департаменту

Національного банку України (за станом на 01.01.2008 р.)

**Кротюк
Володимир Леонідович**
Заступник Голови

**Савченко
Олександр Володимирович**
Заступник Голови

**Сенищ
Павло Миколайович**
Заступник Голови

**Толстой
Олександр Микитович**
Виконавчий директор
з питань готівково-грошового
обігу

**Шумило
Ігор Анатолійович**
Виконавчий директор
з економічних питань

**Гребеник
Наталія Іванівна**
Директор департаменту
монетарної політики

**Ричаківська
Віра Іванівна**
Головний бухгалтер –
директор департаменту
бухгалтерського обліку

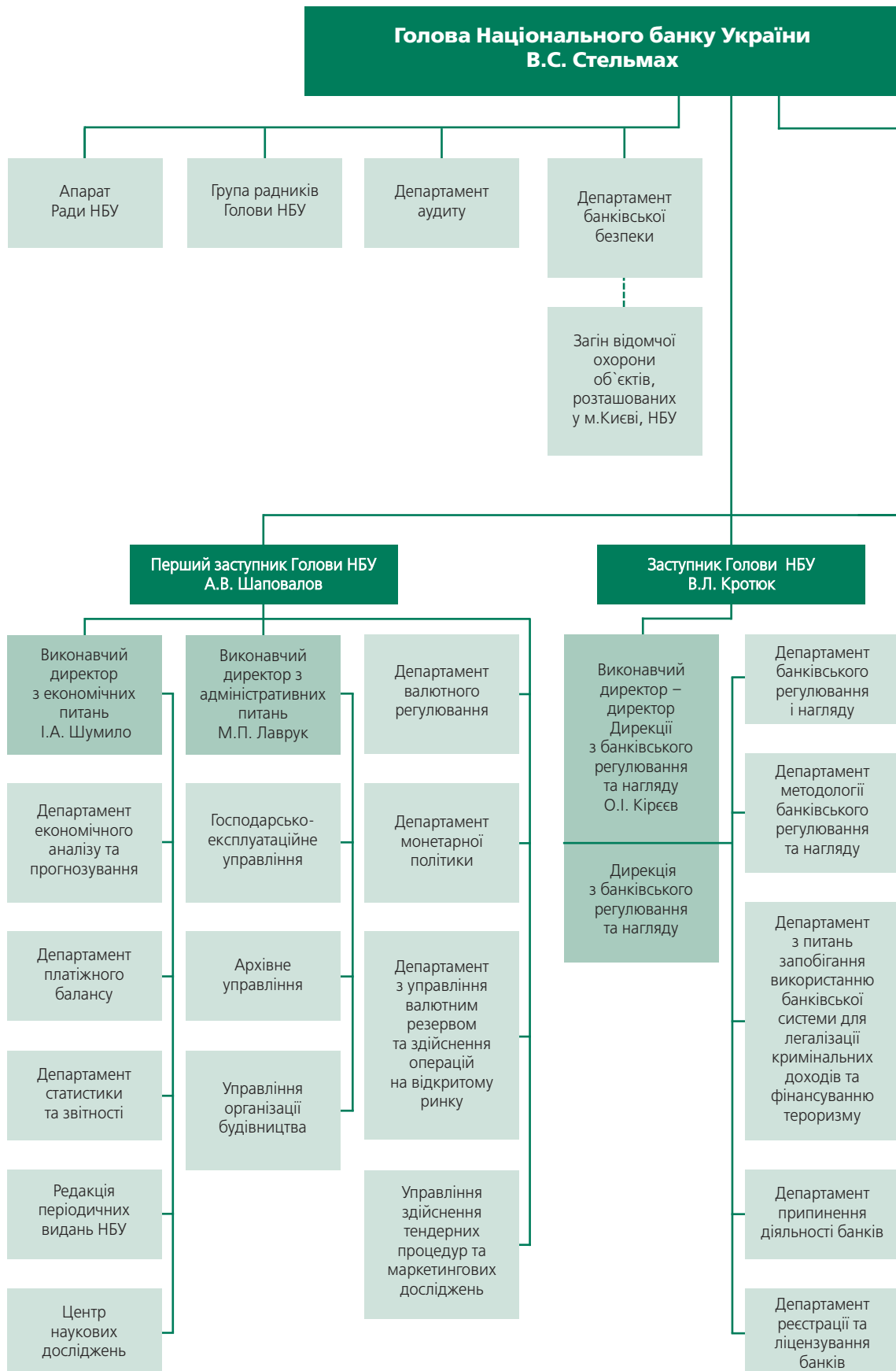

**Савченко
Анатолій Стефанович**
Директор департаменту
інформатизації

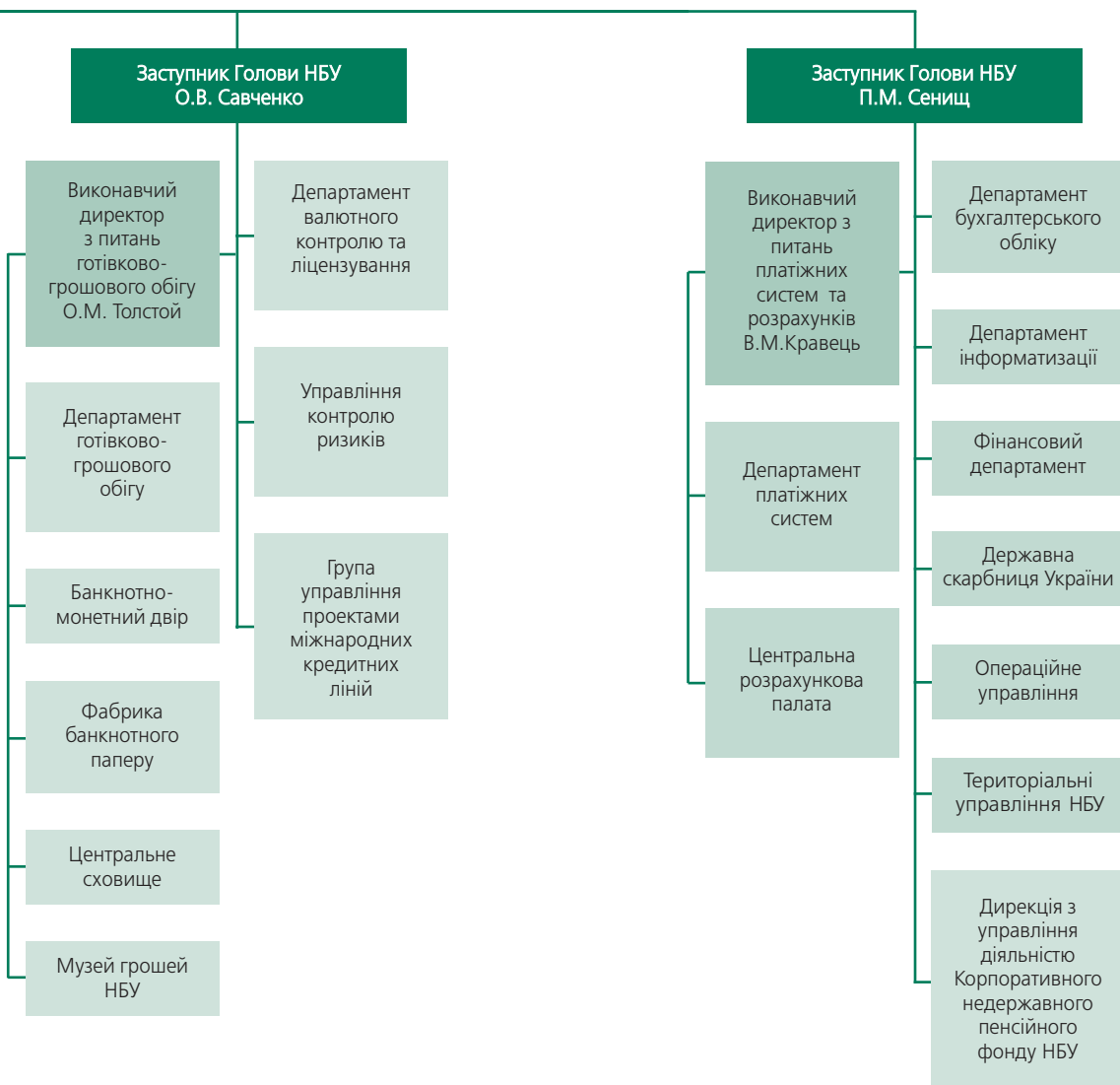
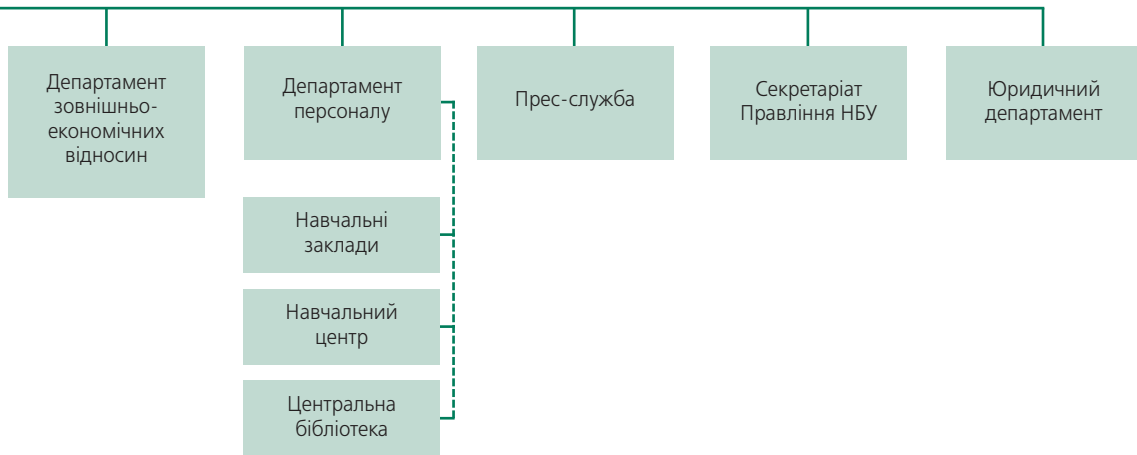

**Степаненко
Анатолій Іванович**
Начальник Головного управління
Національного банку України
по м. Києву і Київській області

Структура

Національного банку України (за станом на 01.01.2008 р.)

ПРО НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ

Національний банк України є особливим центральним органом державного управління, юридичний статус, завдання, функції, повноваження і принципи організації якого визначаються Конституцією України, Законом України "Про Національний банк України" та іншими законами України. Керівними органами Національного банку України визначено Раду Національного банку України та Правління Національного банку України.

Національний банк України є емісійним центром держави, банком банків, органом банківського регулювання і нагляду, органом монетарного та валютного регулювання. Здійснюючи відповідні функції та операції, Національний банк України впливає на всі сторони економічного життя країни і передусім забезпечує стабільність національної грошової одиниці.

Національний банк України є економічно самостійним органом, який здійснює видатки за рахунок власних доходів у межах затвердженого Радою Національного банку України кошторису, однак одержання прибутку не становить мети його діяльності. Національний банк України є юридичною особою, має відокремлене майно, що належить до державної власності й перебуває у його повному господарському управлінні. Статутний капітал Національного банку України є державною власністю, його розмір визначений Законом України "Про Національний банк України" в 10 млн. грн. Згідно з Конституцією України (ст. 99) основною функцією діяльності Національного банку України є забезпечення стабільності національної грошової одиниці – гривні.

Національний банк України видає нормативно-правові акти з питань, віднесених до його повноважень у формі постанов Правління Національного банку України, а також інструкцій, положень, правил. Ці акти є обов'язковими для органів державної влади, банків, суб'єктів господарювання та фізичних осіб незалежно від форм власності, які обов'язково підлягають державній реєстрації у Міністерстві юстиції України. Для забезпечення стабільності національної грошової одиниці Національний банк України як центральний банк держави здійснює регулювання обсягу грошової маси, застосовуючи відповідні інструменти.

Національний банк України тісно співпрацює з Міжнародним валютним фондом, Світовим банком та Європейським банком реконструкції і розвитку, Європейським центральним банком, центральними банками держав – членів учасниць Європейського Союзу, Банком міжнародних розрахунків у Базелі, центральними банками багатьох держав з питань монетарної політики, організації банківського нагляду, грошово-кредитної і банківської статистики, складання платіжного балансу, впровадження прийнятих у міжнародній практиці систем розрахунків та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Національний банк України має кореспондентські відносини з центральними банками багатьох держав, а також провідними комерційними банками Західної Європи, Сполучених Штатів Америки, Японії та Канади.

Організаційна структура Національного банку України має функціонально-територіальний характер. Вона складається з центрального апарату, який функціонує у м. Києві, територіальних управлінь в Автономній Республіці Крим, м. Києві та Київській області та 23 обласних центрів України. У центральному апараті організовано функціональні департаменти, в складі яких створені управління й відділи. Національному банку України підпорядковано також ряд структурних одиниць, серед яких Операційне управління, Центральна розрахункова палата, Державна скарбниця, Центральне сховище, Банкотно-монетний двір, Фабрика банкотного паперу. До складу Національного банку України входять структурні підрозділи, зокрема, Центр наукових

досліджень, Центральна бібліотека, Навчальний центр, Музей грошей. Національний банк України має навчальні заклади: Університет банківської справи у м. Києві, до складу якого входять Львівський, Харківський та Черкаський інститути банківської справи, а також Українська академія банківської справи у м. Суми.

Створення Фабрики банкнотного паперу та Банкнотно-монетного двору забезпечило функціонування замкнутого циклу Національного банку України із виготовлення національних грошей – банкнот і монет.

На постійній основі готуються та видаються офіційні видання Національного банку України: "Вісник Національного банку України" з додатками "Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності", "Банкноти і монети України", "Бюлетень Національного банку України" та "Платіжний баланс і зовнішній борг України".

З метою підвищення прозорості та відкритості діяльності центрального банку країни функціонує Сторінка Національного банку України в мережі Інтернет, а також експозиція "Національний банк України" в Національному комплексі "Експоцентр України".

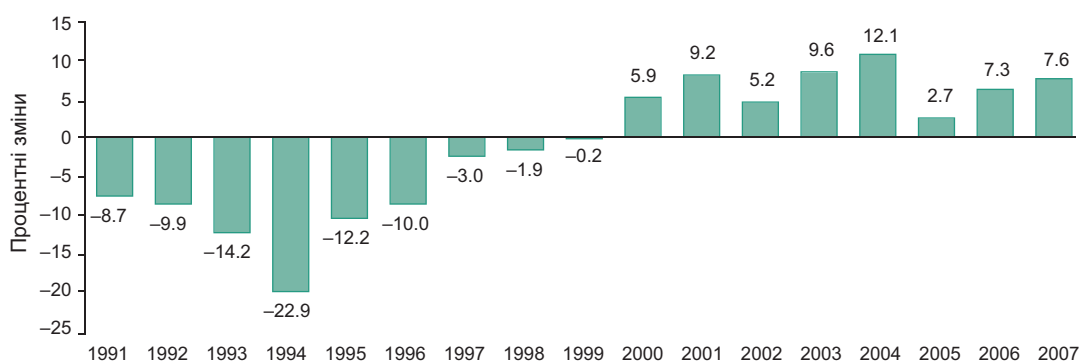
Розділ 1
ЗАГАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА
СИТУАЦІЯ

1.1. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

1.1.1. Валовий внутрішній продукт

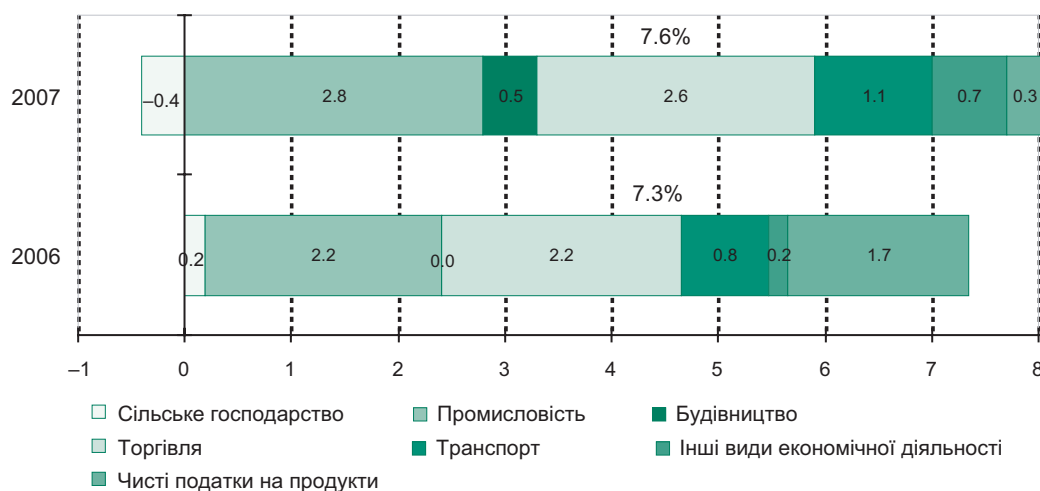
Протягом 2007 року динаміка реального валового внутрішнього продукту уповільнювалася і, за підсумками року, темпи зростання реального ВВП становили 107.6% та незначно перевищили минулорічний результат. Економічне зростання зумовлювалося насамперед зростанням внутрішнього попиту, чому сприяв підвищений інвестиційний та споживчий попит.

Реальний валовий внутрішній продукт України в 1991–2007 роках (до попереднього року)

Зростання реального ВВП у 2007 році було забезпечено за рахунок промисловості (2.8 процентного пункту) та оптової й роздрібною торгівлі (2.6 процентного пункту), а також транспорту (1.1 процентного пункту) та будівництва (0.5 процентного пункту) тощо.

Внесок у приріст реального ВВП (процентні пункти)*

* Розрахунки Національного банку України.

У 2007 році номінальний ВВП становив 712.9 млрд. грн. і порівняно з попереднім роком зріс на 31.0%. Зазначене зростання було зумовлене впливом цінового фактора (індекс-дефлятор ВВП за 2007 рік становив 121.7%¹). У розрахунку на одну особу номінальний ВВП дорівнював 15329 грн. та збільшився на 31.8% (на 3699 грн.) порівняно з 2006 роком.

¹За розрахунками Національного банку України.

Зростання валового внутрішнього продукту в 2007 році було зумовлене збільшенням валової доданої вартості за всіма видами економічної діяльності, крім сільського господарства та охорони здоров'я та надання соціальної допомоги.

Динамічне зростання валового внутрішнього продукту у 2007 році значною мірою забезпечувалося збільшенням валової доданої вартості промислових видів економічної діяльності (переробна та добувна промисловість, а також будівництво). Зростання валової доданої вартості переробної промисловості було зумовлене збільшенням обсягів продукції машинобудування та металургійного виробництва. Сприятлива кон'юнктура на світових ринках чорних металів та розширення попиту в країнах СНД на продукцію машинобудування стимулювало виробництво традиційних експортних українських товарів (металургійні вироби, хімічна та машинобудівна продукція).

Зростання будівництва відбулося за рахунок високого рівня інвестиційного попиту (будівництво комерційної та житлової нерухомості).

Позитивний розвиток у промислових видах діяльності супроводжувався значним зростанням валової доданої вартості суміжних видів економічної діяльності, а саме: оптової й роздрібною торгівлі, транспорту та зв'язку. Високі обсяги виробництва у промисловості та будівництві поряд із похваленням експортно-імпортних операцій сприяли позитивній динаміці в оптовій торгівлі та зростанню вантажообороту підприємств транспорту. Підвищення наявних доходів та розширення кредитування населення стимулювало оборот роздрібною торгівлі, попит на послуги підприємств зв'язку, закладів освіти та охорони здоров'я, активізувало пасажирооборот.

Валова додана вартість за основними видами економічної діяльності (зміна до попереднього року, %)

Стримуючий вплив на зростання валового внутрішнього продукту, починаючи з серпня 2007 року, мало сільське господарство, мисливство та лісове господарство, що було спричинено скороченням виробництва продукції рослинництва порівняно з попереднім роком через несприятливі погодні умови.

Аналіз структури ВВП за методом кінцевого використання свідчить про те, що економічне зростання в 2007 році відбувалося в основному за рахунок підвищеного споживчого попиту та збільшення інвестування.

СТРУКТУРА ВВП ЗА КАТЕГОРІЯМИ ВИКОРИСТАННЯ

(у фактичних цінах)

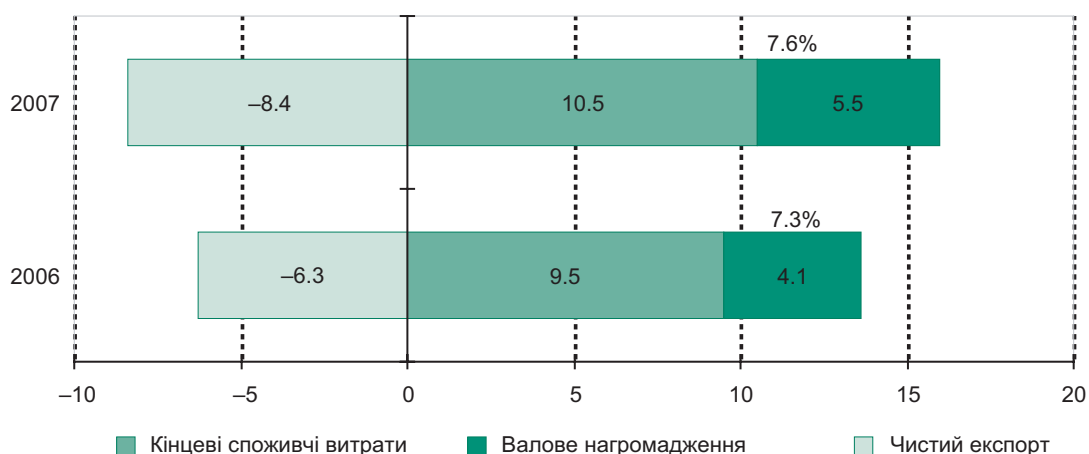
Показники	2007 рік		Довідково: 2006 рік	
	загальний обсяг, млрд. грн.	питома вага, % до підсумку	загальний обсяг, млрд. грн.	питома вага, % до підсумку
ВВП	712.9	100.0	544.2	100.0
у тому числі:				
кінцеві споживчі витрати	560.6	78.6	424.9	78.1
валове нагромадження	192.1	27.0	134.8	24.7
чистий експорт товарів та послуг	-39.8	-5.6	-15.5	-2.8

У структурі ВВП за категоріями використання найбільшою була питома вага кінцевих споживчих витрат – 78.6%, або на 0.5 процентного пункту більше порівняно з 2006 роком. Підвищення реальних наявних доходів населення та розширення споживчого кредитування фізичних осіб було основним чинником підтримання внутрішнього попиту.

Валове нагромадження в 2007 році зросло на 22.1% і становило 27.0% до ВВП.

У 2007 році обсяги імпорту товарів та послуг значно перевищували обсяги експорту, що відповідним чином вплинуло на збільшення від'ємного сальдо торгівлі товарами та послугами. Високі темпи зростання імпорту в 2007 році були зумовлені, з одного боку, підвищенням доходів домогосподарств і відповідним зростанням обсягів їх кредитування, з іншого – підвищенням інвестиційного та проміжного попиту внаслідок розширення та поступового оновлення виробництва. Крім того, важливим чинником було зростання цін на енергоносії.

Внесок у приріст реального ВВП за методом кінцевого використання (процентні пункти)*

* Розрахунки Національного банку України.

Позитивний внесок у приріст реального ВВП забезпечили кінцеві споживчі витрати (10.5 процентного пункту) та валове нагромадження (5.5 процентного пункту), частки яких відповідно збільшилися порівняно з 2006 роком. Чистий експорт товарів та послуг в останні роки мав негативний внесок у приріст реального ВВП та, за підсумками 2007 року, становив мінус 8.4 процентного пункту.

СТРУКТУРА ВВП ЗА КАТЕГОРІЯМИ ДОХОДУ

(у фактичних цінах)

Показники	2007 рік		Довідково: 2006 рік	
	загальний обсяг, млрд. грн.	питома вага, % до підсумку	загальний обсяг, млрд. грн.	питома вага, % до підсумку
ВВП	712.9	100.0	544.2	100.0
у тому числі:				
оплата праці найманих працівників	355.1	49.8	268.6	49.4
чисті податки на виробництво та імпорт	89.3	12.5	73.5	13.5
валовий прибуток, змішаний дохід	268.5	37.7	202.1	37.1

У структурі ВВП за доходами відбулися зміни в бік збільшення валового прибутку та змішаного доходу (на 0.6 процентного пункту), що пояснювалося значним збільшенням фінансового результату підприємств. Це також позитивно вплинуло на оплату праці найманих працівників, питома вага якої збільшилася на 0.4 процентного пункту. Темпи зростання чистих податків на виробництво та імпорт були нижчими, ніж за іншими категоріями доходу, відповідно частка чистих податків на виробництво та імпорт скоротилася на 1.0 процентного пункту.

1.1.2. Динаміка цін споживчого ринку та цін виробників промислової продукції

У 2007 році тривало прискорення інфляційних процесів. Індекс споживчих цін (ІСЦ) становив 116.6 проти 111.6% у 2006 році і був найвищим за останні сім років. Фактичний рівень інфляції перевищив прогнозний показник на 9.1 процентного пункту.

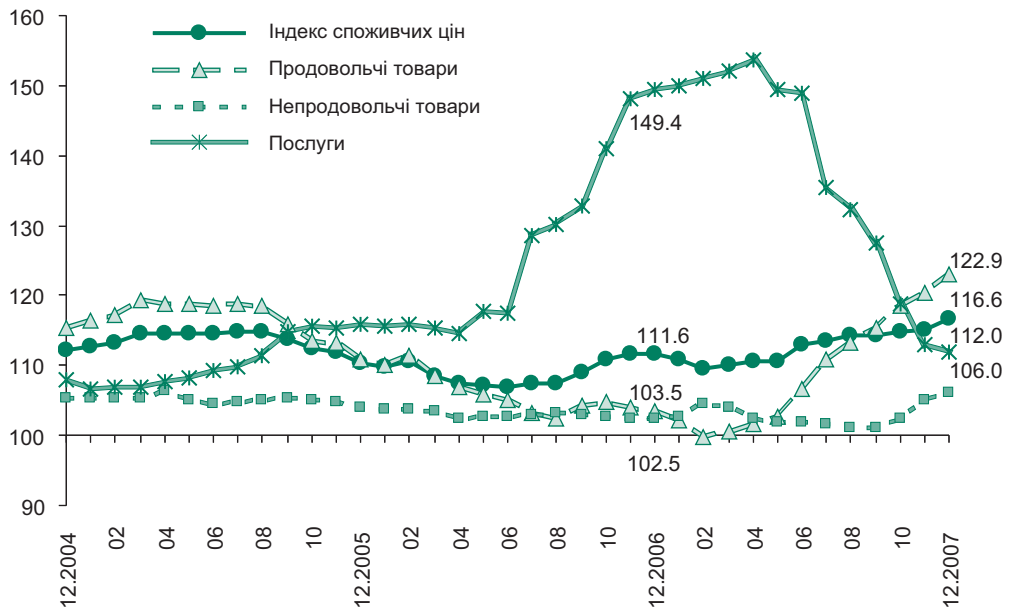
ІНДЕКСИ ЦІН

(у % до грудня попереднього року)

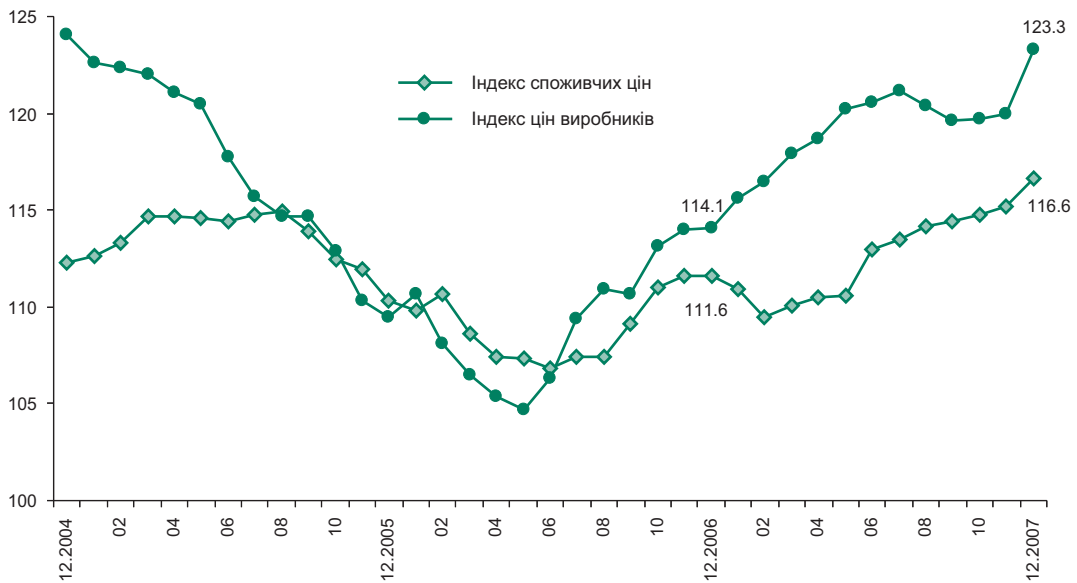
Показники	2007 рік		Довідково: 2006 рік	
	2007 рік	Довідково: 2006 рік	2007 рік	Довідково: 2006 рік
Індекс споживчих цін	116.6	111.6		
Продовольчі товари	122.9	103.5		
Непродовольчі товари	106.0	102.5		
Послуги	112.0	149.4		
Індекс цін виробників промислової продукції	123.3	114.1		
Добувна промисловість	127.3	120.6		
Переробна промисловість	123.4	111.5		
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	120.9	123.4		

На відміну від попереднього року, коли основними факторами прискорення інфляції були підвищення цін на газ для економіки та зростання тарифів для населення, у звітному році найбільший вплив на інфляційні процеси мало подорожчання продовольчих товарів унаслідок несприятливих погодних умов та негативних очікувань щодо нового врожаю. Суттєвий вплив на зростання цін мало збільшення доходів населення, які, з одного боку, стимулювали попит, а з другого – збільшували собівартість продукції. Додатковим чинником зростання інфляції був тривалий період політичної невизначеності в країні. Прямий внесок монетарного чинника в зростання ІСЦ був надто помірним (3.7 процентного пункту)².

²За оцінками Національного банку України.

Індекс споживчих цін та його складові (зміна за плинний рік, %)

Важливим фактором зростання ІСЦ стало стрімке підвищення цін виробників, у тому числі цін у виробництві харчових продуктів, яке поступово переносилося на споживчі ціни.

Індекс споживчих цін та індекс цін виробників (зміна за плинний рік, %)

Упродовж 2007 року розвиток інфляційних процесів на споживчому ринку був неоднорідним:

- у січні – лютому темпи зростання інфляції були помірними і зумовлені в основному подорожчанням житлово-комунальних послуг (106.4%). Продукти харчування та безалкогольні напої подорожчали лише на 0.4%, що й забезпечувало низьку динаміку ІСЦ;

- у березні – травні спостерігалось незначне зростання цін на продукти харчування та безалкогольні напої, яке було врівноважене сезонним зниженням цін на житло, воду, електроенергію та інші види палива;

- у червні – грудні відбувалося стрімке підвищення ІСЦ, поштовхом для якого стало зростання цін на плодоовочеву продукцію, зумовлене негативними очікуваннями щодо

нового врожаю через несприятливі погодні умови, а також значні інфляційні очікування населення у період політичної невизначеності в країні.

Найбільше (на 23.7%) підвищилися ціни на продукти харчування та безалкогольні напої³ (торік – на 3.2%), внесок яких у загальний індекс інфляції становив 13.1 процентного пункту. Ця складова була найбільшою у зростанні ІСЦ у II півріччі звітнього року, оскільки питома вага продуктів харчування та безалкогольних напоїв була найбільшою в споживчому кошику (55.0%). Подорожчало все, крім картоплі (зниження на 4.6%). Найбільше підвищилися ціни на капусту (на 79.3%), олію (на 70.4%), фрукти (на 60.3%), яйця (на 54.4%), молоко (на 44.7%) та масло (на 42.6%). Зростання цін на молочну продукцію пояснювалося триваючим скороченням поголів'я великої рогатої худоби та зростанням експорту молочної продукції до Росії. Упродовж усього року дорожчав хліб та хлібопродукти (на 18.0% за рік), що зумовлювалося втратами частини посівів сільськогосподарськими підприємствами через посуху наприкінці весни – на початку літа, а також через високі світові ціни на зерно. Вагомим внеском у зростання ІСЦ було підвищення (на 13.9%) цін на м'ясо та м'ясопродукти.

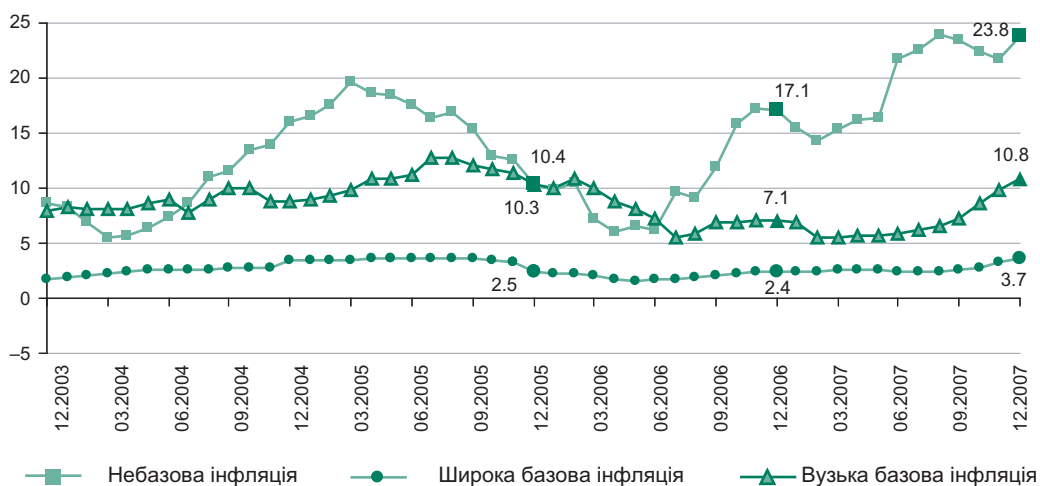
Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива подорожчали в 2007 році в середньому на 12.3% (внесок в ІСЦ – 1.4 процентного пункту). Найбільше зросли ціни на квартирну плату (на 23.1%).

Послуги транспорту в звітному році подорожчали на 14.1% (внесок в ІСЦ – 0.6 процентного пункту), що в основному відбулося через зростання цін на паливо і мастила (на 36.2%) внаслідок підвищення світових цін на нафту та нафтопродукти.

Відбувалося підвищення цін за всіма іншими компонентами споживчого кошика за Класифікацією індивідуального споживання за цілями. Виключенням було здешевлення послуг зв'язку на 2.8%, проте це не мало значного впливу на формування індексу споживчих цін.

Рівень 12-місячної плинної широкої базової інфляції (індекс споживчих цін за виключенням цін на паливо, адміністративно-регульовані послуги та продовольчі товари, що не проходять промислову обробку) зріс з 7.1⁴ до 10.8%. Таке суттєве зростання базової інфляції наприкінці року було зумовлене посиленням вторинних ефектів від шоків пропозиції (збільшення собівартості товарів з високим ступенем обробки внаслідок подорожчання сировини), а також інфляційних очікувань. Спостерігалось підвищення рівня вузької базової інфляції з 2.4 до 3.7%.

Цінові індекси (зміна за плинний рік, %)

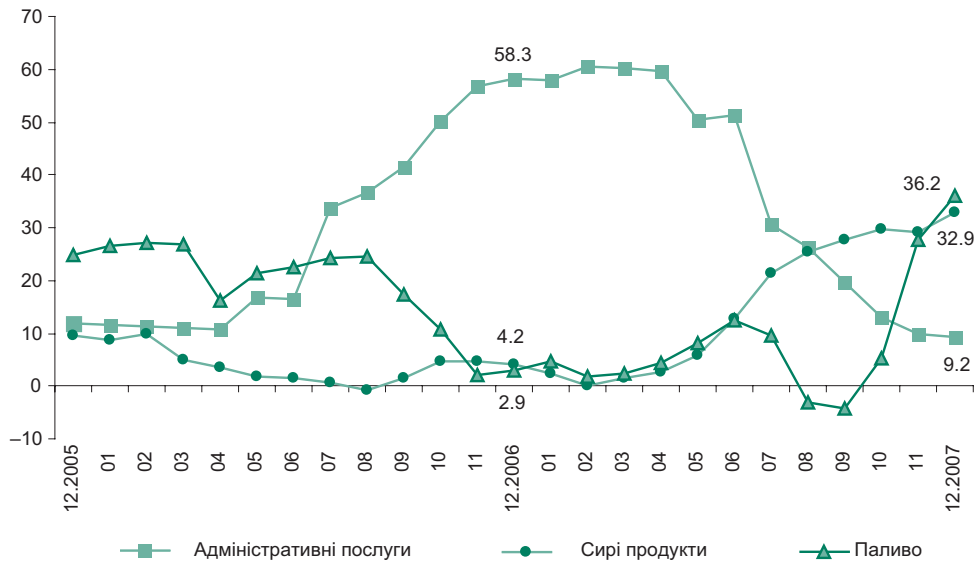

³ Починаючи з січня 2007 року Держкомстат України перейшов на публікацію даних щодо індексу споживчих цін відповідно до Класифікації індивідуального споживання за цілями (КІСЦ). КІСЦ є однією з чотирьох функціональних класифікацій Системи Національних Рахунків 1993 року, яка відображає групування витрат домогосподарств на товари (послуги) і використовується для побудови ІСЦ. Відповідно до КІСЦ у цінах на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива не враховується ціна на нерухомість.

⁴ Історичні ряди базової інфляції, небазової інфляції та її компонент перераховані згідно з офіційно затвердженою методикою розрахунку базового індексу споживчих цін.

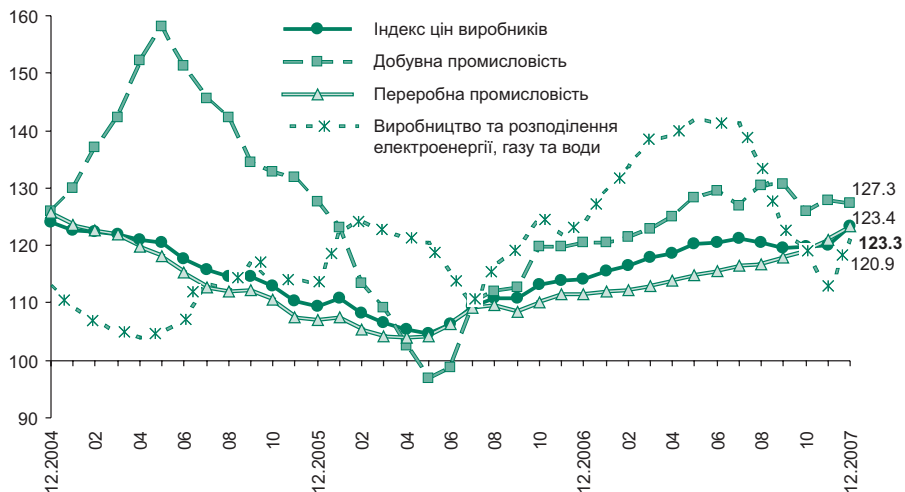
В основному динаміка ІСЦ була зумовлена чинниками з боку пропозиції. Зростання небазової інфляції (за рік на 23.8%) було зумовлено прискореним зростанням цін продовольчих товарів, що не пройшли промислової обробки (з 4.2 до 32.9% у річному вимірі) та палива (з 2.9 до 36.2% у річному вимірі). Інфляція товарів та послуг, які регулюються адміністративно, знизилася (з 58.3 до 9.2% у річному вимірі), що пов'язано передусім зі стримуванням тарифів адміністративними методами, незважаючи на подорожчання імпортованого газу.

Небазова інфляція та її компоненти (зміна за плинний рік, %)

Індекс цін виробників (ІЦВ) промислової продукції в 2007 році становив 123.3% (у 2006 році – 114.1%). Збільшення ІЦВ порівняно з попереднім роком відбулося за рахунок зростання світових цін на нафтопродукти, металопродукцію та зерно, заробітної плати, а також закупівельних цін на сільгосппродукцію. Найбільше зростання цін виробників у звітному році зафіксовано в добувній промисловості (на 27.3%). При цьому ціни виробників у добуванні паливно-енергетичних корисних копалин підвищилися на 28.4%, у добуванні корисних копалин, крім паливно-енергетичних, – на 26.2%. У переробній промисловості ціни зросли на 23.4%, у виробництві та розподіленні електроенергії, газу та води – на 20.9%.

Індекс цін виробників (зміна за плинний рік, %)

Найбільшим у зростання індексу цін виробників у звітному році був внесок переробної промисловості (17.8 процентного пункту), а саме: підвищення цін у металургійному виробництві та виробництві готових металевих виробів (5.4 процентного пункту), виробництві коксу і продуктів нафтоперероблення (4.6 процентного пункту), а також у виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (3.7 процентного пункту).

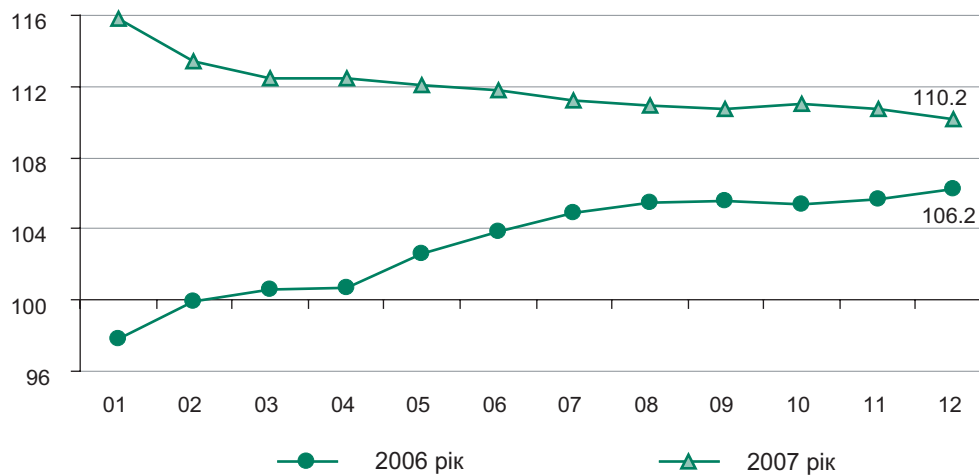
Починаючи з липня 2006 року темпи зростання індексу цін виробників увесь час випереджали темпи зростання індексу споживчих цін, а починаючи з червня 2007 року, ціни виробників суттєво впливали на споживчий ринок.

1.1.3. Розвиток промисловості, сільського господарства, торгівлі та будівництва

Промислове виробництво

Обсяги промислового виробництва у 2007 році порівняно з 2006 роком збільшилися на 10.2% (торік – на 6.2%). З початку року промислове виробництво мало низхідну траєкторію розвитку, на що, в першу чергу, впливала стабілізація цін на основні товари українського експорту та висока порівняльна статистична база минулого року.

Промислове виробництво у 2006–2007 роках (у % до відповідного періоду попереднього року, кумулятивно)

Промисловими підприємствами за звітний рік було реалізовано продукції на суму 599.1 млрд. грн. При цьому 76.7% від загального обсягу становила продукція переробної промисловості, у тому числі металургії – 24.7%, машинобудування – 14.4%, харчової промисловості – 14.3%, підприємств виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення – 8.2% та хімічної промисловості – 6.4%.

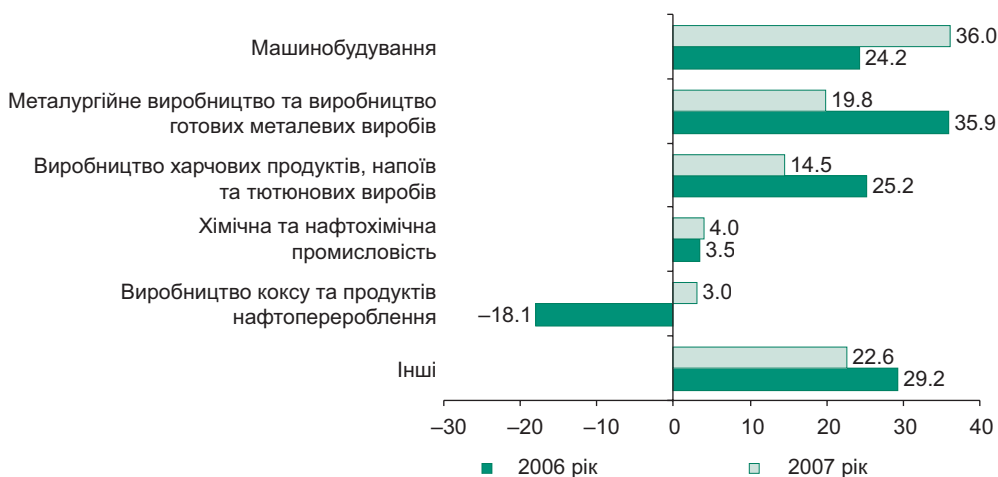
Серед чинників високої динаміки промислового виробництва в 2007 році було зростання інвестиційного попиту, що позитивно вплинуло на структуру загального обсягу реалізованої продукції. За рік збільшилася частка інвестиційної продукції (з 13.7 до 15.4%) в загальному обсязі реалізованої промислової продукції, тоді як частка сировинної продукції зменшилася (з 67.0 до 66.5%).

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ПРОМИСЛОВОСТІ У 2007 РОЦІ

Показники	Реалізація продукції, млрд. грн.	Частка у загальному обсязі реалізованої продукції, %	Довідково: Індекс промислового виробництва, % до попереднього року	
			2007 рік	2006 рік
Промисловість	599.1	100.0	110.2	106.2
у тому числі:				
добувна	50.9	8.5	102.7	105.8
переробна	459.4	76.7	111.7	106.3
виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	88.8	14.8	103.2	106.7

Позитивний внесок у загальний приріст промислового виробництва забезпечили всі види промислової діяльності переробної промисловості. Починаючи з другої половини 2007 року відбулось помітне посилення позиції машинобудування серед інших видів промислової діяльності (приріст становив 28.6% порівняно з 11.8% у 2006 році). Таку динаміку забезпечив рекордно високий приріст у виробництві транспортних засобів та устаткування (42.3% порівняно з 19.1% у 2006 році) через високий внутрішній попит на цю продукцію (зокрема фізичних осіб на транспортні засоби) та низький рівень реальних процентних ставок за кредитами. Позитивно вплинула на розвиток машинобудування підвищена інвестиційна активність підприємств, спрямована на їх технічне переоснащення; високий зовнішній попит на продукцію галузі, зокрема з боку країн СНД (частка внеску машинобудування у приріст виробництва, за підсумками року, зросла до 36.0 порівняно з 24.2% у 2006 році).

Структура внеску окремих видів промислової діяльності у загальний приріст промислового виробництва, %

Протягом року відбулось помітне уповільнення темпів зростання у металургійному виробництві та виробництві готових металевих виробів (за рік приріст становив 8.3%). Втрата позицій у металургії відбулась через низьку динаміку на світових ринках сталі у першій половині року та внаслідок нерегулярності постачання коксівного вугілля на підприємства через аварії на шахті ім. Засядька, яка забезпечувала майже 30% сировини для галузі. Це призвело до зменшення частки внеску у приріст виробництва (до 19.8 порівняно з 35.9% у 2006 році). Однак, починаючи з III кварталу, поліпшення ситуації на світових ринках

металопродукції дозволило зберегти достатньо високі темпи зростання в галузі за підсумками року.

У виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів темпи зростання обсягів випуску продукції з початку року залишалися на стабільно високому рівні, але, починаючи з вересня, спостерігалася тенденція до їх уповільнення насамперед внаслідок зменшення надходження рослинницької сільськогосподарської продукції на переробку через неврожай. В 2007 році приріст обсягів виробництва становив 10.0% та визначався підвищенням доходів населення, зростанням внутрішнього споживчого попиту, а також сприятливою кон'юктурою зовнішніх ринків для експорту вітчизняного продовольства.

Стримували зростання промислового виробництва негативні тенденції у виробництві коксу, продуктів нафтопереробки (приріст становив лише 3.3% за рік) через зменшення постачання нафти на вітчизняні нафтопереробні заводи; технологічну відсталість підприємств галузі; проблеми із забезпеченням якісним коксівним вугіллями через аварії на шахтах.

На підприємствах з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води зростання обсягів реалізації продукції (робіт, послуг) на 3.2% (порівняно з 6.7% у 2006 році) було зумовлене збереженням високого попиту на електроенергію з боку підприємств металургії, що споживали майже третину виробленої електроенергії.

Аграрний сектор

За підсумками 2007 року, обсяг продукції сільського господарства у фактичних цінах за розрахунками становив 109.9 млрд. грн., або зменшився (у порівнянних цінах) на 6.5% порівняно з 2006 роком.

Динаміка зміни обсягів сільськогосподарського виробництва (наростаючим підсумком з початку року, в % до відповідного періоду попереднього року)

Протягом 2007 року динаміка сільськогосподарського виробництва була досить неоднорідною. З початку звітної року темпи зростання виробництва перевищували показники 2006 року за рахунок позитивних темпів зростання в господарствах населення. Проте низхідна динаміка в сільськогосподарських підприємствах мала негативний вплив на темпи розвитку галузі. Зростання виробництва на 6.3% за січень – червень 2007 року пояснювалося ранішим початком збору зернових культур порівняно з 2006 роком.

Негативна динаміка у сільському господарстві була зумовлена головним чином зниженням обсягів виробництва продукції рослинництва на 9.5%. Основною причиною

скорочення обсягу виробництва продукції рослинництва було зменшення валового збору зернових культур унаслідок скорочення площі збирання зернових культур (на 5.4%) та зменшення урожайності з 1 га (на 2.3 ц, або на 9.5%) через несприятливі погодні умови.

За попередніми даними, у 2007 році всіма категоріями господарств вироблено зерна (у вазі після доробки) 29.3 млн. т, що становить 86% від виробленого зерна у 2006 році.

Динаміка обсягів виробництва у тваринництві уповільнювалася починаючи з початку року. За рік обсяги виробництва у тваринництві скоротилися на 0.4%. Зниження рівня середніх цін з реалізації худоби та птиці в першій половині року при одночасному зростанні вартості зернових культур, які становлять основу кормової бази, було основним чинником уповільнення обсягів виробництва у тваринництві.

Торгівля

Зростання валової доданої вартості у 2007 році відбувалося високими темпами та становило 118.6%. Позитивна динаміка у торгівлі в основному була зумовлена збільшенням обсягів оптової торгівлі (на 11.9%), чому сприяло нарощування обсягів виробництва у промисловості та будівництві, а також динамічний приріст імпорту товарів виробничого призначення. Обороти підприємств оптової торгівлі за рік становив 864 млрд. грн.

Зростання обороту роздрібною торгівлі (включаючи роздрібний товарооборот підприємств роздрібною торгівлі, розрахункові дані щодо обсягів продажу товарів на ринках і фізичними особами-підприємцями) було зумовлено зростанням доходів населення (значна частина яких витрачалася на придбання споживчих товарів), спрощенням процедур отримання кредиту, розширенням роздрібною торговельною мережі (у тому числі за рахунок іноземних компаній) та впровадженням нових технологій торговельного обслуговування. Обороти роздрібною торгівлі за 2007 рік становив 318.7 млрд. грн., що на 28.8% більше від обсягу 2006 року. У структурі обороту роздрібною торгівлі питома вага організованих та неформальних ринків становила 30.1%.

Обсяг роздрібною товарообороту підприємств, які здійснюють діяльність з роздрібною торгівлі та ресторанного господарства, за 2007 рік становив 178.2 млрд. грн., що в порівнянних цінах на 29.5% більше від обсягу 2006 року.

Темпи зростання валової доданої вартості торгівлі у порівнянних цінах (наростаючим підсумком з початку року, в % до відповідного періоду попереднього року)

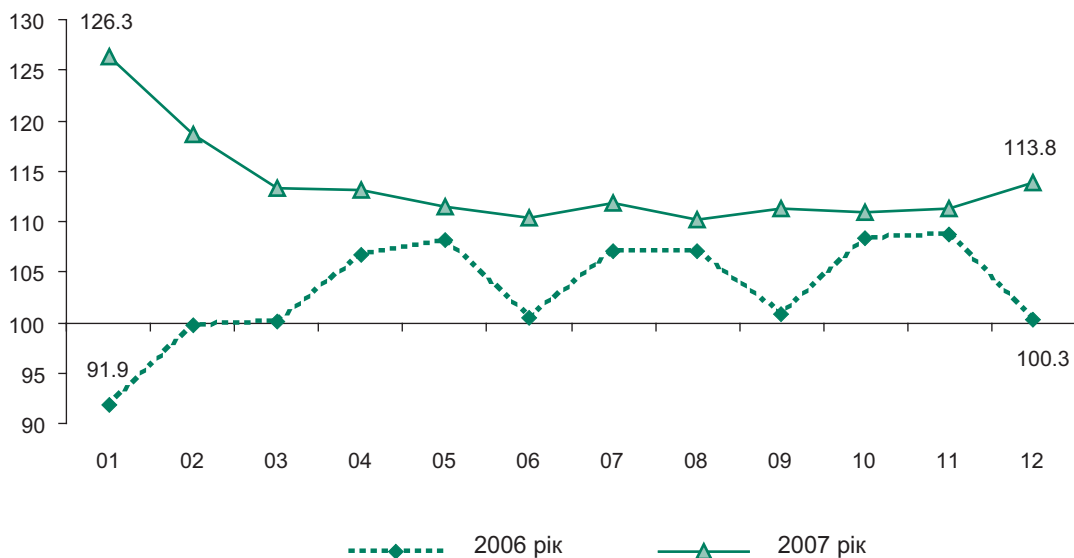
Будівництво

Зростання будівництва протягом 2007 року відбувалось високими темпами, обсяги будівельних робіт зросли на 15.8%, валова додана вартість – на 13.8%. Збільшення обсягів інвестування, бюджетна підтримка заходів з поліпшення інфраструктури країни, а також зростання капіталовкладень населення у житлове будівництво були головними чинниками розвитку будівельного сектору.

У 2007 році будівельниками України виконано робіт на суму 53.5 млрд. грн. Обсяги робіт зросли за всіма основними видами будівельної діяльності. Зокрема, на 16.1% збільшено обсяги робіт з будівництва будівель та споруд, частка яких у загальнодержавному обсязі становила 85.8%. Обсяги робіт з установлення інженерного устаткування будівель та споруд і з підготовки будівельних ділянок зросли відповідно на 19.7 та 3.5%.

За характером будівництва обсяги робіт розподілялись таким чином: роботи з нового будівництва, реконструкції та технічного переозброєння становили 78.5% від загального обсягу, решта – роботи з капітального і поточного ремонтів (16.7 та 4.8% відповідно).

Темпи зростання валової доданої вартості будівництва у порівнянних цінах (наростаючим підсумком з початку року, в % до відповідного періоду попереднього року)

1.1.4. Фінанси підприємств

У 2007 році відбулося поліпшення фінансового стану підприємств, що було зумовлено сприятливою ситуацією на зовнішніх ринках металопродукції, машинобудування та хімічної промисловості, а також низькою базою порівняння попереднього року. На кінець 2007 року фінансовий результат підприємств від звичайної діяльності до оподаткування становив 121.4 млрд. грн., збільшившись порівняно з 2006 роком на 72.9% (торік – на 14.3%).

Найбільший фінансовий результат до оподаткування отримано підприємствами промисловості (42.1 млрд. грн.), який зріс порівняно з попереднім роком на 25.2%, і на відміну від попередніх років становив лише 34.7% від загального фінансового результату проти майже половини в попередні роки. Значний внесок у підвищення фінансового результату здійснили підприємства, що займаються операціями з нерухомим майном, орендою, інжинірингом та наданням послуг підприємцям, які збільшили фінансовий результат порівняно з 2006 роком у 6.7 раза до 28.2 млрд. грн. Фінансовий результат до

оподаткування підприємств, які займалися фінансовою діяльністю, становив 17.0 млрд. грн. і збільшився порівняно з попереднім роком на 38.7%, підприємств оптової торгівлі і посередництва в оптовій торгівлі – 13.4 млрд. грн., або в 2.7 раза. Фінансовий результат за цими видами економічної діяльності складав 82.9% від загального його обсягу до оподаткування.

Покращання фінансового результату підприємств металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів (на 29.1%) було основною складовою зростання фінансового результату підприємств промисловості України (42.8% від загальної суми зростання). При цьому протягом звітного року зберігалася тенденція до уповільнення темпів зростання їх фінансового результату, що пояснювалося стабілізацією цінової динаміки на світовому ринку та високою порівняльною статистичною базою минулого року. Упродовж 2007 року спостерігалася стрімке зростання фінансового результату підприємств, які займаються добуванням корисних копалин, крім паливно-енергетичних (в 2.8 раза), що пов'язано зі значним попитом з боку металургії та будівництва. Поліпшення фінансового результату підприємств машинобудування (в 2.5 раза до 4.5 млрд. грн.) відбувалося внаслідок збільшення внутрішнього попиту, а також через підвищення конкурентоспроможності продукції машинобудування на зовнішніх ринках. Водночас суттєво знизився (на 71.4% до 1.4 млрд. грн.) фінансовий результат підприємств, які займаються добуванням паливно-енергетичних копалин, що відбулося, зокрема за рахунок скорочення видобутку вугілля та газу.

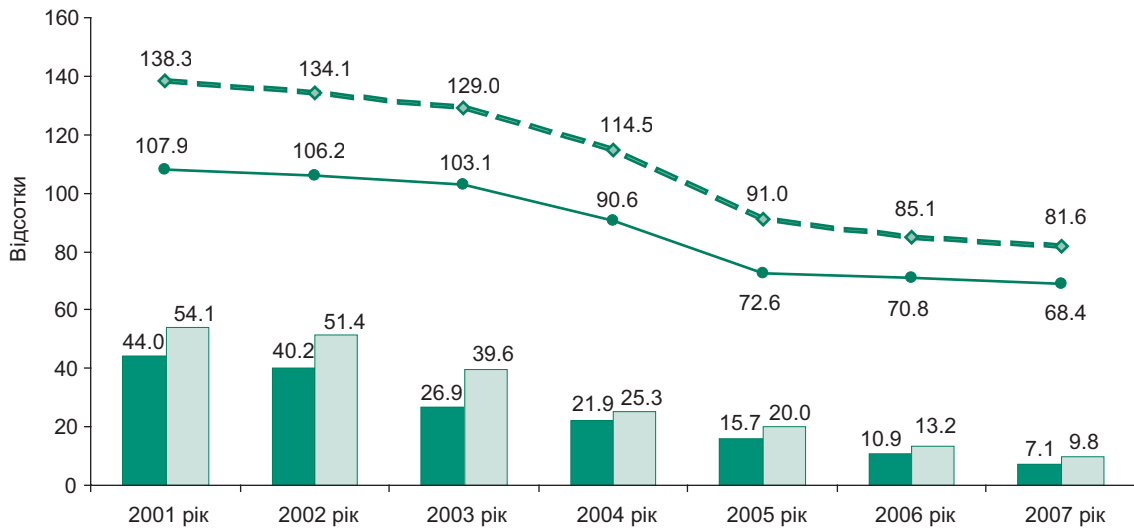
ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ І СТАН ПЛАТЕЖІВ ПІДПРИЄМСТВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ

Показники	2007 рік, млрд. грн.	Зміна до попереднього року		
		млрд. грн.	%	довідково: 2006 рік, %
Прибуток прибуткових підприємств	147.3	36.6	33.1	24.1
Частка прибуткових підприємств, %	71.1	↑ 4.6 процентного пункту		↑ 0.7 процентного пункту
Поточна дебіторська заборгованість,	487.6	102.4	26.6	20.2
у тому числі прострочена	50.5	-9.1	-15.2	-14.1
Поточна кредиторська заборгованість,	582.0	118.8	25.7	15.3
у тому числі прострочена	69.7	-2.2	-3.0	-18.6

У 2007 році 71.1% підприємств були прибутковими (торік – 66.5%) й отримали 147.3 млрд. грн. прибутку, що в 1.5 раза більше, ніж за 2006 рік. Збитково працювало 28.9% підприємств (торік – 33.5%), якими допущено збитків на суму 25.8 млрд. грн., що в 1.1 раза більше, ніж у попередньому році.

Третій рік поспіль зберігалася тенденція до зниження дебіторської та кредиторської заборгованості по відношенню до ВВП. Обсяг як поточної дебіторської, так і поточної кредиторської заборгованості був меншим за обсяг номінального ВВП, що становило відповідно 68.4 і 81.6% до ВВП.

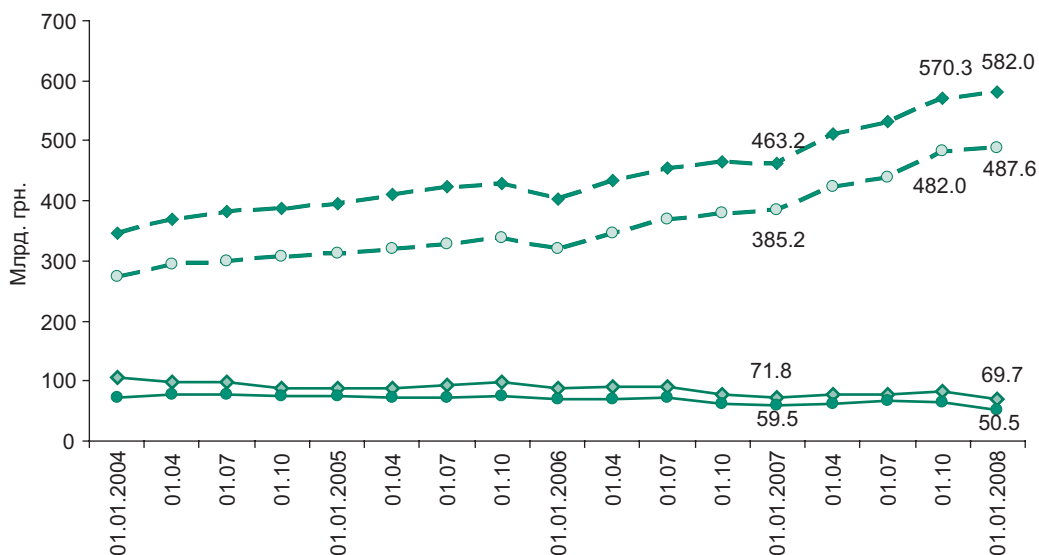
Поточна дебіторська і кредиторська заборгованість суб'єктів господарської діяльності по відношенню до ВВП

■ Прострочена дебіторська заборгованість, % до ВВП
 ■ Прострочена кредиторська заборгованість, % до ВВП
● Дебіторська заборгованість, % до ВВП
 ◆ Кредиторська заборгованість, % до ВВП

Водночас у 2007 році суттєво зросла як дебіторська, так і кредиторська заборгованість. За станом на 01.01.2008 р. обсяг поточної дебіторської заборгованості суб'єктів господарювання всіх форм власності (крім малих підприємств та установ, що утримуються за рахунок бюджету) становив 487.6 млрд. грн., поточної кредиторської – 582.0 млрд. грн., збільшившись за 2007 рік відповідно на 26.6% (на 102.4 млрд. грн.) та 25.7% (на 118.8 млрд. грн.). Найбільше зростання було зафіксовано в I та III кварталах.

Стан платежів в економіці України

◆ Поточна кредиторська заборгованість
 ◆ Прострочена поточна кредиторська заборгованість
○ Поточна дебіторська заборгованість
 ● Прострочена поточна дебіторська заборгованість

Поряд з цим протягом 2007 року відбулося скорочення простроченої заборгованості. Так, прострочена поточна дебіторська заборгованість зменшилася на 9.1 млрд. грн., або на 15.2%, і на 01.01.2008 р. становила 50.5 млрд. грн. Прострочена поточна кредиторська заборгованість зменшилася на 2.2 млрд. грн., або на 3.0%, і на кінець звітного року становила 69.7 млрд. грн. Таким чином, частка прострочених платежів у загальній сумі поточної дебіторської заборгованості в 2007 році становила 10.4% (торік – 15.5%), поточної кредиторської – 12.0% (торік – 15.5%). При цьому прострочена поточна кредиторська заборгованість в 1.4 раза перевищувала прострочену поточну дебіторську (торік – в 1.2 раза).

Найбільшими залишалися суми заборгованості за розрахунками між підприємствами та установами України (питома вага поточної дебіторської заборгованості становила 93.5%, поточної кредиторської – 91.7%).

За видами економічної діяльності, на відміну від попередніх років, найбільшою була питома вага дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єктів господарювання, що займаються торгівлею; ремонтом автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – 39.5 та 40.6% (192.4 та 236.4 млрд. грн.). За 2007 рік поточна дебіторська заборгованість вищеназваних суб'єктів господарювання збільшилася на 68.2 млрд. грн., або на 66.6%, поточна кредиторська – на 81.3 млрд. грн., або на 52.5% (торік – відповідно на 28.0 і 33.4 млрд. грн.).

У 2007 році поточна кредиторська заборгованість суб'єктів господарювання з бюджетом збільшилася на 3.6% і на 01.01.2008 р. становила 17.8 млрд. грн. (3.3% внутрішньої заборгованості), з яких 14.5% – прострочені неплатежі. Водночас прострочена поточна заборгованість з бюджетом суб'єктів господарювання зменшилася на 56.5% і на 01.01.2008 р. становила 2.6 млрд. грн. Поточна дебіторська заборгованість суб'єктів господарювання з бюджетом зросла порівняно з попереднім роком на 36.5% і на 1 січня 2008 року становила 27.6 млрд. грн. Прострочена поточна дебіторська заборгованість становила на звітну дату 1.2 млрд. грн. і збільшилася за рік на 10.4%.

За регіонами найбільшу поточну дебіторську та кредиторську заборгованість мали підприємства м. Києва (відповідно 27.0 та 27.7% від загальної заборгованості по Україні). Також значна поточна дебіторська заборгованість спостерігалася в підприємств Дніпропетровської області (15.3%), поточна кредиторська – в підприємств Донецької області (14.9%).

На кінець 2007 року довгострокова дебіторська заборгованість становила 21.7 млрд. грн., довгострокова кредиторська – 77.5 млрд. грн. і збільшилися з початку року на 21.2 та 41.2% відповідно. Їх частка в загальній сумі заборгованості становила 4.3 та 11.8%.

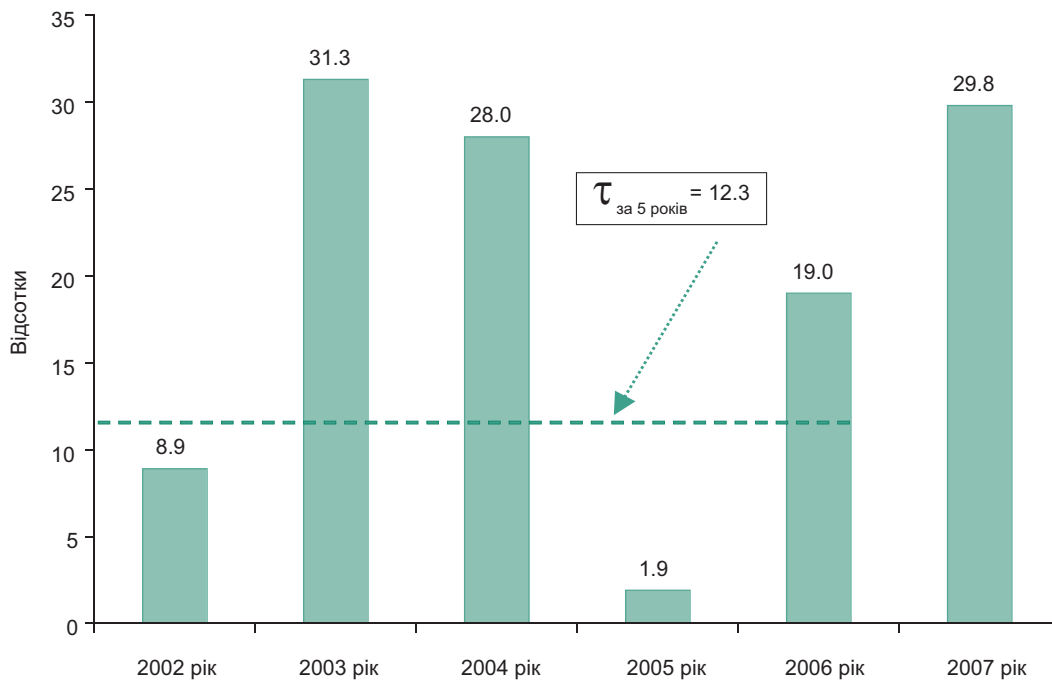
1.1.5. ІНВЕСТИЦІЇ

У 2007 році сприятлива кон'юнктура на світових ринках, поліпшення поточного фінансового стану підприємств, зростання заощаджень населення та збільшення обсягу наданих банками України кредитів у реальний сектор зумовили збереження позитивної тенденції до збільшення обсягів інвестицій в економіку України. За 2007 рік обсяг інвестицій в основний капітал збільшився на 29.8% порівняно з 19.0% у 2006 році та 12.3% у середньому за 2002–2006 роки і на 01.01.2008 р. становив 188.5 млрд. грн.

Частка інвестицій в основний капітал у загальному обсязі капітальних інвестицій порівняно з 2006 роком зросла на 0.5 процентного пункту і становила 84.6%.

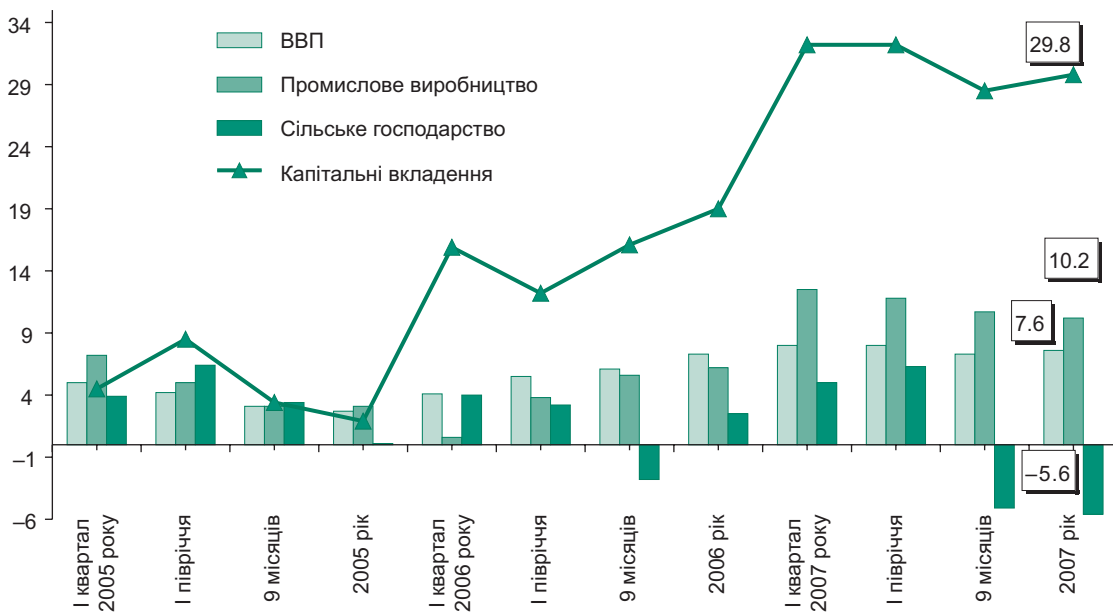
У звітному році продовжилася позитивна тенденція до випередження темпів приросту інвестицій в основний капітал над темпами приросту реального ВВП (7.6%) та промислового виробництва (10.2%), що створило суттєве підґрунтя для підтримання високих темпів економічного зростання у перспективі.

Динаміка темпів приросту інвестицій в основний капітал у 2002–2007 роках (% до відповідного періоду попереднього року)

Основним джерелом фінансування капітальних вкладень залишилися власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких було освоєно 56.5% від загального обсягу вкладень (у 2006 році – 57.8%). Основними чинниками, які не дозволили підприємцям у звітному році суттєво збільшити фінансування інвестицій за рахунок власних коштів, стали зростання цін на енергоресурси, необхідність підвищення мінімальної заробітної плати та наявність високого податкового тиску.

Зміни реального ВВП, промислового та сільськогосподарського виробництва, капітальних вкладень у 2005–2007 роках (% до відповідного періоду попереднього року)

СТРУКТУРА ІНВЕСТИЦІЙ В ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ ЗА ДЖЕРЕЛАМИ ФІНАНСУВАННЯ

Показники	2007 р.		2006 р.
	млн. грн.	%	%
Інвестиції в основний капітал	188486.1	100.0	100.0
Власні кошти підприємств	106519.7	56.5	57.8
Залучені кошти	81966.4	43.5	42.2
<i>внутрішні джерела</i>	75306.8	40.0	38.5
з них:			
кредити банків та інші позики	31182.3	16.6	15.5
бюджетні кошти	17782.0	9.5	9.8
кошти інвестиційних фондів	4177.5	2.2	1.7
інші джерела фінансування	22165.0	11.7	11.5
<i>зовнішні джерела</i>			
кошти іноземних інвесторів	6659.6	3.5	3.7

У структурі інвестиційних ресурсів спостерігалось збільшення до 16.6% (у 2006 році – 15.5%) частки інвестицій, освоєних за рахунок кредитів банків та інших позик, чому сприяло як зростання депозитів фізичних осіб, так і збільшення запозичень на зовнішніх ринках. Крім того, суттєвий вплив на підвищення ролі банків у фінансуванні реального сектору економіки мало зниження рівня процентних ставок за наданими кредитами.

Частка коштів населення на будівництво індивідуальних житлових будинків збільшилася до 4.5% (у 2006 році вона становила 4.1%), що було зумовлено як зростанням доходів населення, так і розширенням його можливостей щодо придбання житла у кредит (частка іпотечних кредитів, наданих фізичним особам, у загальному обсязі іпотечних кредитів на 01.01.2008 р. становила 78.0%).

За рахунок бюджетних коштів усіх рівнів було освоєно 9.5% від загального обсягу капітальних вкладень (у 2006 році – 9.8%). Зменшення частки бюджетних коштів відбулось унаслідок фінансування урядом України здебільшого соціально захищених статей бюджету за недофінансування окремих статей капітальних видатків.

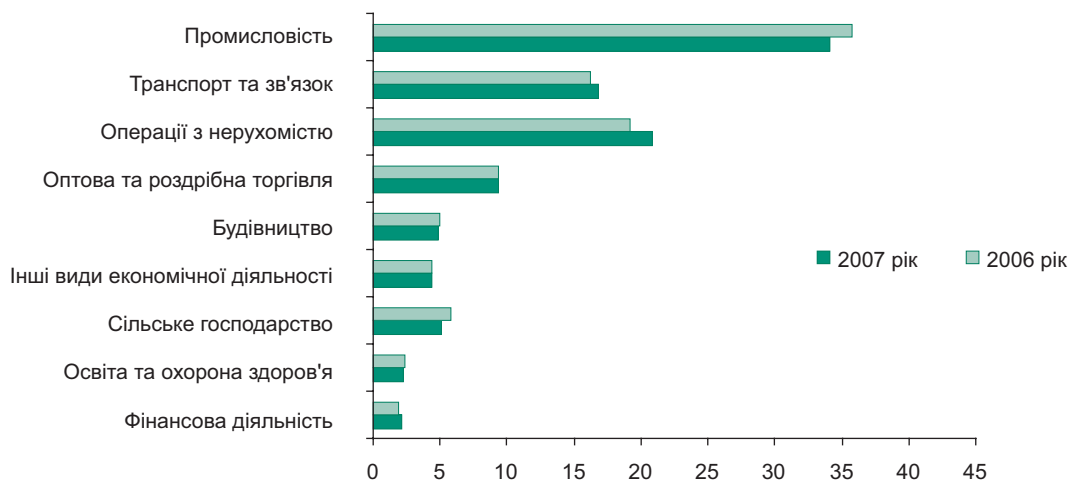
Порівняно з 2006 роком частка капіталовкладень за рахунок коштів іноземних інвесторів зменшилася з 3.7 до 3.5%. За звітний рік приблизно 10.0% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій було здійснено у вигляді обладнання або коштів у оборотні та необоротні матеріальні й нематеріальні активи підприємств.

За рахунок інвестиційних фондів та інших джерел фінансування було освоєно 13.9% від загального обсягу капітальних вкладень.

За видами економічної діяльності у 2007 році пріоритетними напрямками інвестування залишилися промисловість, операції з нерухомим майном та транспорт і зв'язок, куди було спрямовано 34.1, 20.9 та 16.8% відповідно від загального обсягу інвестицій в основний капітал. При цьому обсяги вкладень у промисловість зросли на 27.0%, в операції з нерухомим майном – на 33.4%, у підприємства транспорту і зв'язку – на 33.5%.

У 2007 році зберігалася тенденція до збільшення частки капітальних вкладень, освоєних підприємствами зі швидким обігом капіталу, тобто найпривабливішими для вкладання коштів були види економічної діяльності, які не відносяться до високотехнологічних.

Структура інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності

1.1.6. Ринок праці

У 2007 році спостерігалися позитивні зрушення на ринку праці, які характеризувалися скороченням чисельності вивільнення працівників, зниженням рівня безробіття в містах та в сільській місцевості, зменшенням навантаження на вільні робочі місця, а також зростанням чисельності працевлаштованого незайнятого населення.

Середньомісячна чисельність економічно активного населення віком 15–70 років становила 22.5 млн. осіб, з яких 21.1 млн. осіб було зайнято економічною діяльністю. Решта 1.4 млн. осіб були безробітними. Рівень зайнятості населення у віці 15–70 років становив 59.1%, а в працездатному віці – 67.2%.

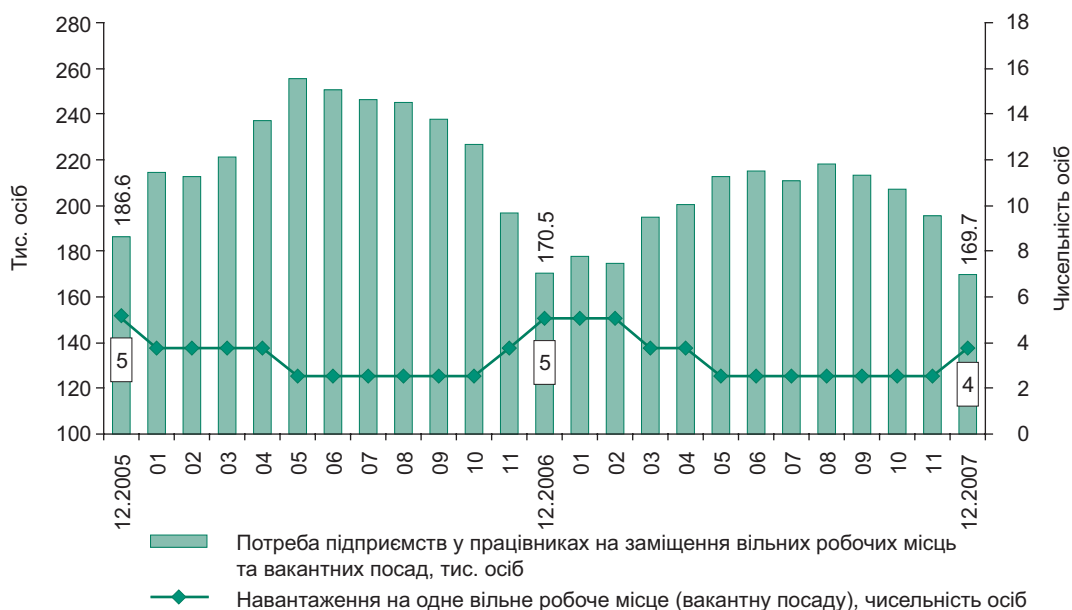
На обліку державної служби зайнятості на 1 січня 2008 року перебувало 660.3 тис. незайнятих громадян, із них понад половину становили жінки або мешканці сільської місцевості, понад третину – молодь у віці до 35 років. Кількість зареєстрованих безробітних за звітний рік скоротилася на 15.4% і на 1 січня 2008 року дорівнювала 642.3 тис. осіб. Серед безробітних майже кожний другий раніше займав місце робітника, а кожний четвертий – посаду службовця або не мав професійної підготовки.

Рівень зареєстрованого безробіття в цілому по країні на 1 січня 2008 року становив 2.3% від кількості населення працездатного віку, що на 0.4 процентного пункту менше, ніж на 1 січня 2007 року, і на 0.2 процентного пункту більше, ніж на 1 грудня. Приріст зареєстрованого безробіття у грудні відбувся в основному за рахунок безробітного сільського населення, де цей показник зріс на 0.6 процентного пункту і становив 4.2%. Рівень зареєстрованого безробіття серед міського населення збільшився на 0.1 процентного пункту і становив 1.5%.

Невідповідність попиту з пропозицією на робочу силу у професійно-кваліфікаційному та територіальному розрізі зумовлювала значну міжрегіональну диференціацію зареєстрованого безробіття. Найвищий рівень зареєстрованого безробіття спостерігався у Тернопільській області (4.4%), а найнижчий – у м. Києві (0.3%).

За даними підприємств, установ та організацій, кількість вільних робочих місць і вакантних посад на 01.01.2008 р. становила 169.7 тис., або була на 0.5% меншою, ніж на відповідну дату попереднього року. Із зазначеної кількості робочих місць (вакансій) більше половини було передбачено для робітників, близько третини – для службовців, а кожне сьоме вільне робоче місце – для осіб, які не мали професії.

Попит на робочу силу в Україні (на кінець періоду)

За сприяння державної служби зайнятості у 2007 році було працевлаштовано 1098.6 тис. осіб, що на 2.6% більше, ніж у 2006 році. Із зазначеної кількості 36.8 тис. громадян отримали роботу шляхом надання дотацій роботодавцям, а 25.5 тис. осіб організували власну справу за рахунок виплат одноразової допомоги з безробіття. Поряд із працевлаштуванням на постійній основі одним із напрямів соціального захисту незайнятого населення була організація оплачуваних громадських робіт, які забезпечували тимчасову зайнятість. У 2007 році у таких роботах взяло участь 422.1 тис. осіб, що на 3.5% менше, ніж у 2006 році.

Із Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття в 2007 році на допомогу з безробіття було витрачено 1.8 млрд. грн., або 0.3% до ВВП.

1.1.7. Доходи та витрати населення

Номінальні доходи населення за 2007 рік збільшилися порівняно з 2006 роком на 30.3%, наявні доходи, які використовувались населенням на придбання споживчих товарів та оплату послуг, – на 27.0%, а реальні наявні – на 12.6%.

ДОХОДИ НАСЕЛЕННЯ

Статті доходів	2007 рік, млрд. грн.	Питома вага, %	У відсотках до попереднього року довідково:	
			2007 рік	2006 рік
Номінальні доходи населення, усього	615.0	100.0	130.3	123.8
у тому числі:				
заробітна плата	270.6	44.0	131.9	127.7
прибуток та змішаний дохід	93.7	15.2	135.4	118.5
доходи від власності, одержані	20.4	3.3	147.5	125.1
соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти	230.3	37.4	125.2	121.5
з них:				
– соціальні допомоги	123.2	20.0	119.5	121.8
Довідково:				
наявні доходи	461.9		127.0	121.9
реальні наявні доходи	–	–	112.6	111.8

Зростання номінальних доходів населення відбулося передусім за рахунок збільшення доходів від заробітної плати (на 31.9%), а також соціальних допомог та інших одержаних поточних трансфертів (на 25.2%). Водночас порівняно з попереднім роком у структурі доходів відбулося скорочення частки соціальних допомог та інших одержаних поточних трансфертів (на 1.5 процентного пункту).

Структура доходів населення України

Упродовж року заробітна плата постійно перевищувала соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти.

Зростання номінальних доходів населення, як і в попередні роки, сприяло підвищенню попиту на споживчі кредити. При цьому темпи зростання кредитування населення значно випереджали темпи зростання номінальних доходів.

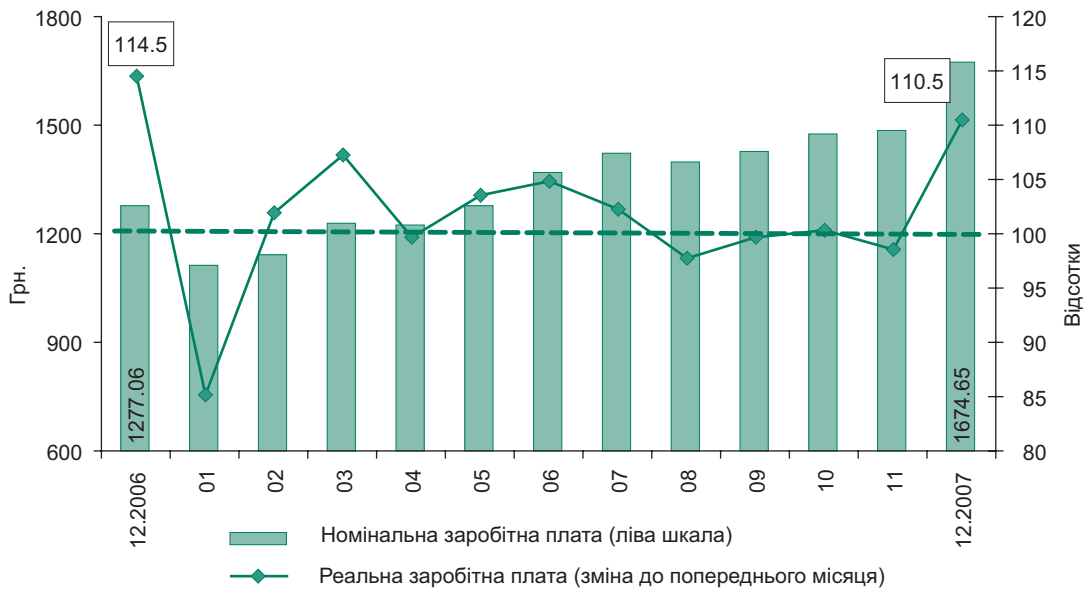
У 2007 році зберігалася тенденція попередніх років до зростання заробітної плати. Середньомісячна номінальна заробітна плата, нарахована на одного штатного працівника, порівняно з попереднім роком зросла на 29.7% (у 2006 році – на 29.2%) і становила 1351.14 грн. Високі темпи зростання номінальної заробітної плати за 2007 рік порівняно з 2006 роком були забезпечені значною мірою показником грудня.

Реальна заробітна плата за рік збільшилася на 12.5% (торік – на 18.3%).

Підвищення номінальної заробітної плати в 2007 році відбулося за всіма видами економічної діяльності. Найбільше її зростання зафіксовано в працівників фінансової діяльності (на 35.2%), найменше – в працівників державного управління (на 17.3%). Переважно темпи зростання заробітної плати були вищими за темпи зростання фінансового результату підприємств до оподаткування (наприклад, у промисловості – 128.2 проти 125.2%, у діяльності транспорту та зв'язку – 125.7 проти 117.4%). В установах освіти фінансовий результат становив 92.9% від попереднього року при зростанні заробітної плати в працівників освіти на 31.4%).

Найвищою залишалася середньомісячна заробітна плата в працівників, які займаються фінансовою діяльністю (2770.20 грн., або в 2.1 раза вище від середнього рівня по економіці), та працівників авіаційного транспорту (2704.01 грн., або в 2.0 раза вище від середнього рівня по економіці), а найнижчою – в рибальстві, а також сільському господарстві (721.26 та 733.11 грн. відповідно). Співвідношення між найвищою та найнижчою номінальною заробітною платою дорівнювало 3.8 раза.

Динаміка середньомісячної номінальної та реальної заробітної плати

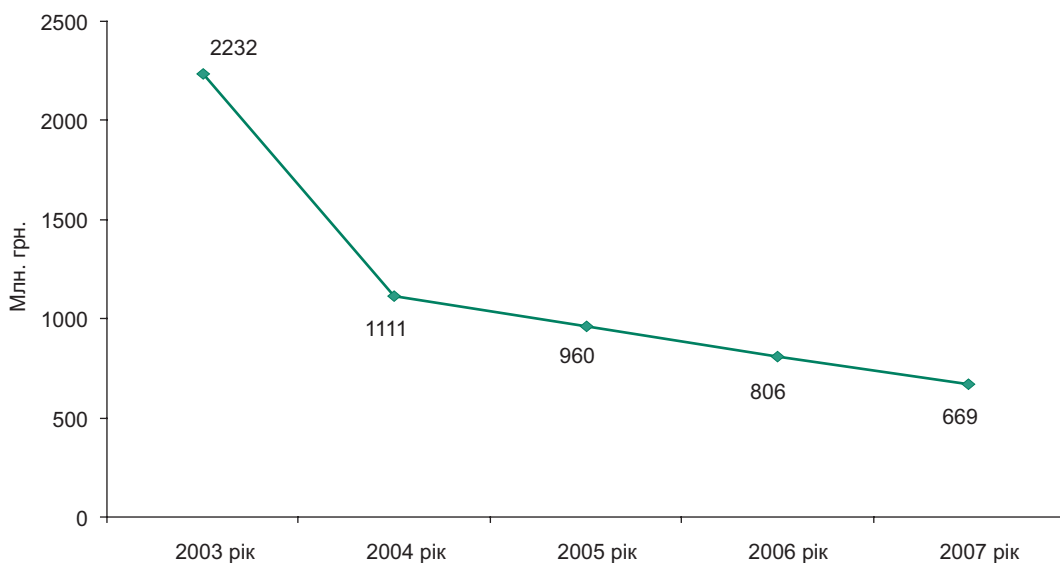

Порівняно з попереднім роком відбулося зростання заробітної плати в усіх регіонах України. Найбільше вона зросла в м. Києві (на 33.0%), найменше – в Закарпатській області (на 25.7%).

Водночас залишалася значна диференціація регіонів за розмірами заробітної плати, про що свідчить те, що у 22 регіонах її рівень був нижчим від середнього рівня (у 2006 році – у 22 регіонах).

Загальна сума заборгованості з виплати заробітної плати за рік зменшилася на 17.1% (торік – на 16.0%) і на 01.01.2008 р. становила 668.7 млн. грн.

Динаміка заборгованості з виплати заробітної плати

У 2007 році найбільшими боржниками із виплати заробітної плати серед регіонів були підприємства Донецької та Луганської областей, сума боргу яких становила 36.9% від усієї заборгованості по Україні, при тому, що їх частка у загальному обсязі заробітної плати по Україні дорівнювала 17.0%.

Обсяг витрат і заощаджень населення у 2007 році збільшився порівняно з попереднім роком на 30.3%, що мало вплив на зростання сукупного внутрішнього попиту.

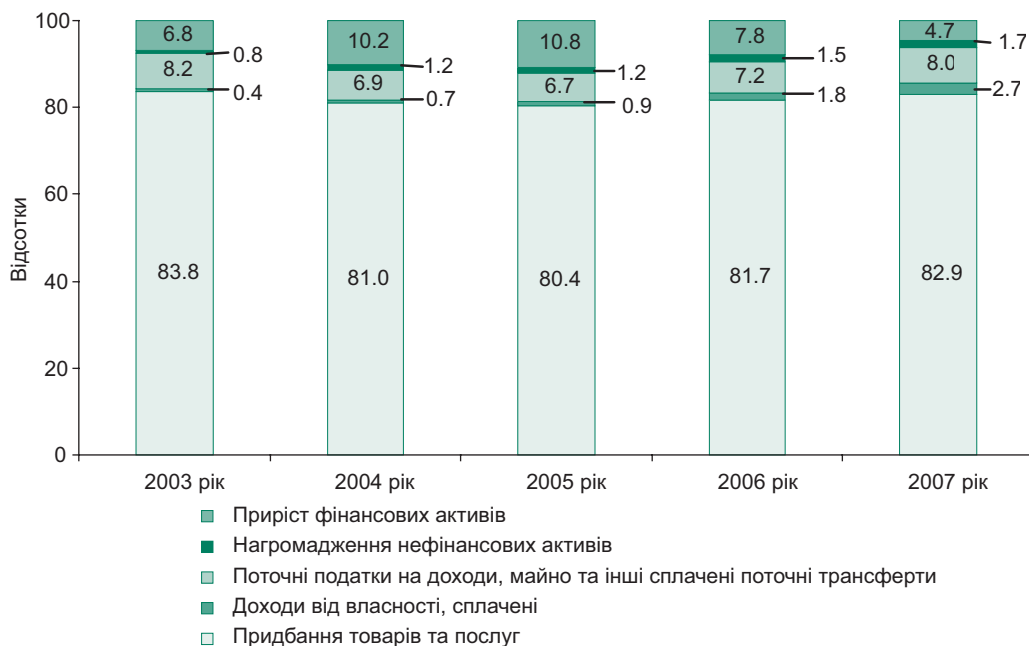
ВИТРАТИ ТА ЗАОЩАДЖЕННЯ НАСЕЛЕННЯ

Показники	2007 рік, млрд. грн.	Питома вага, %	У відсотках до попереднього року	
			2007 рік	довідково: 2006 рік
Витрати та заощадження населення, усього	615.0	100.0	130.3	123.8
<i>у тому числі:</i>				
придбання товарів та послуг	510.0	82.9	132.2	125.7
доходи від власності, сплачені	16.9	2.7	201.9	237.7
поточні податки на доходи, майно та інші сплачені				
поточні трансферти	49.0	8.0	145.1	132.8
нагромадження				
нефінансових активів	10.3	1.7	144.2	161.1
приріст фінансових активів	28.7	4.7	77.5	89.9

У 2007 році витрати населення зросли на 36.5%. Заощадження зменшилися на 11.7%.

Найбільша частина коштів населення була направлена на споживчі витрати, пов'язані з придбанням товарів та послуг (82.9%). Порівняно з попереднім роком вона зросла на 1.2 процентного пункту.

Структура витрат та заощаджень населення

1.2. ДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ ТА СТАН ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

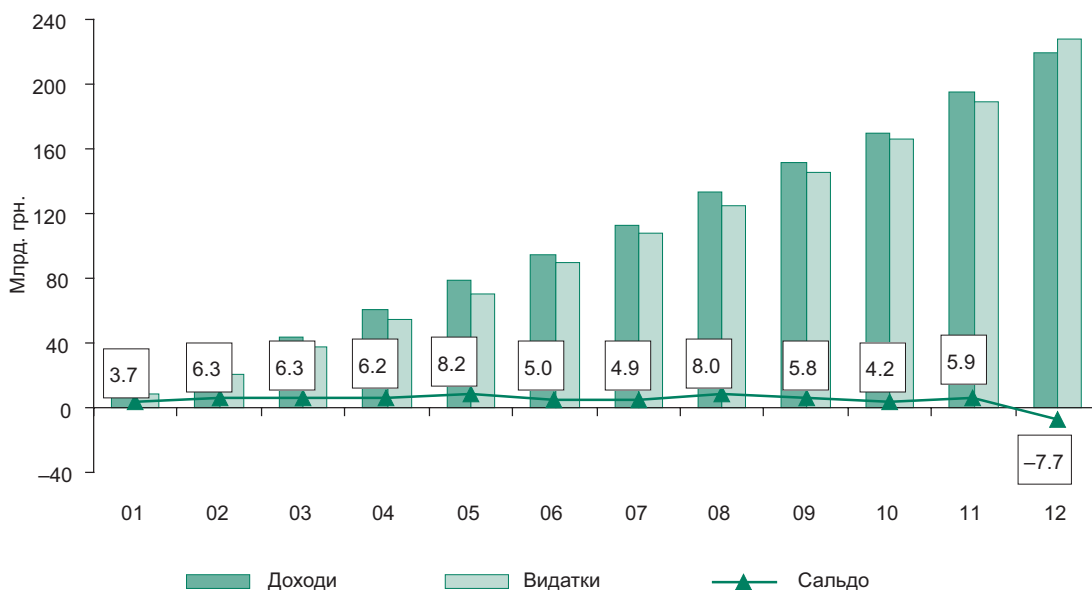
У 2007 році доходи Зведеного бюджету України становили 219.9 млрд. грн., або 30.8% до ВВП, видатки (з урахуванням кредитування за вирахуванням погашення) – 227.6 млрд. грн., або 31.9% до ВВП.

ВИКОНАННЯ ЗВЕДЕНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Показники	2007 рік, млрд. грн.	У відсотках до попереднього року	
		2007 рік	довідково: 2006 рік
Доходи	219.9	128.0	128.0
у % до ВВП	30.8	↓ 0.7 процентного пункту	↑ 1.2 процентного пункту
<i>у тому числі:</i>			
податкові надходження	161.3	128.2	128.2
у % до ВВП	22.6	↓ 0.5 процентного пункту	↑ 0.9 процентного пункту
Видатки	227.6	129.7	123.6
у % до ВВП	31.9	↓ 0.3 процентного пункту	↑ 0.1 процентного пункту
<i>у тому числі:</i>			
соціального спрямування	119.6	125.9	115.5
у % до ВВП	16.8	↓ 0.7 процентного пункту	↓ 2.0 процентного пункту
Сальдо (“+” – профіцит, “–” – дефіцит)	-7.7	дефіцит збільшився в 2.1 раза	дефіцит зменшився на 52.6%
у % до ВВП	-1.1	дефіцит збільшився на 0.4 процентного пункту	дефіцит зменшився на 1.1 процентного пункту

У 2007 році уряд України проводив бюджетну політику обмеження видатків. Протягом 11 місяців звітного року утримувалося позитивне сальдо Зведеного бюджету України, яке формувалося переважно за рахунок профіциту місцевих бюджетів, і лише в грудні відбулося стрімке фінансування видатків, що створило загрозу розгортання інфляційних процесів. За результатами року, сальдо Зведеного бюджету України було від’ємним і становило 7.7 млрд. грн., або 1.1% до ВВП (торік – мінус 3.7 млрд. грн., або 0.7% до ВВП).

Виконання Зведеного бюджету України в 2007 році (накопиченим підсумком з початку року)

Сальдо Зведеного бюджету України протягом року фінансувалося за рахунок:

– коштів на рахунках уряду України (особливо в січні – травні, коли не відбулося жодного розміщення державних цінних паперів як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, а також у грудні);

– коштів, залучених урядом України на зовнішніх та внутрішніх фінансових ринках (відповідно 6.9 млрд. грн., або 102.1% від плану на рік, та 3.6 млрд. грн., або 93.3% від плану на рік);

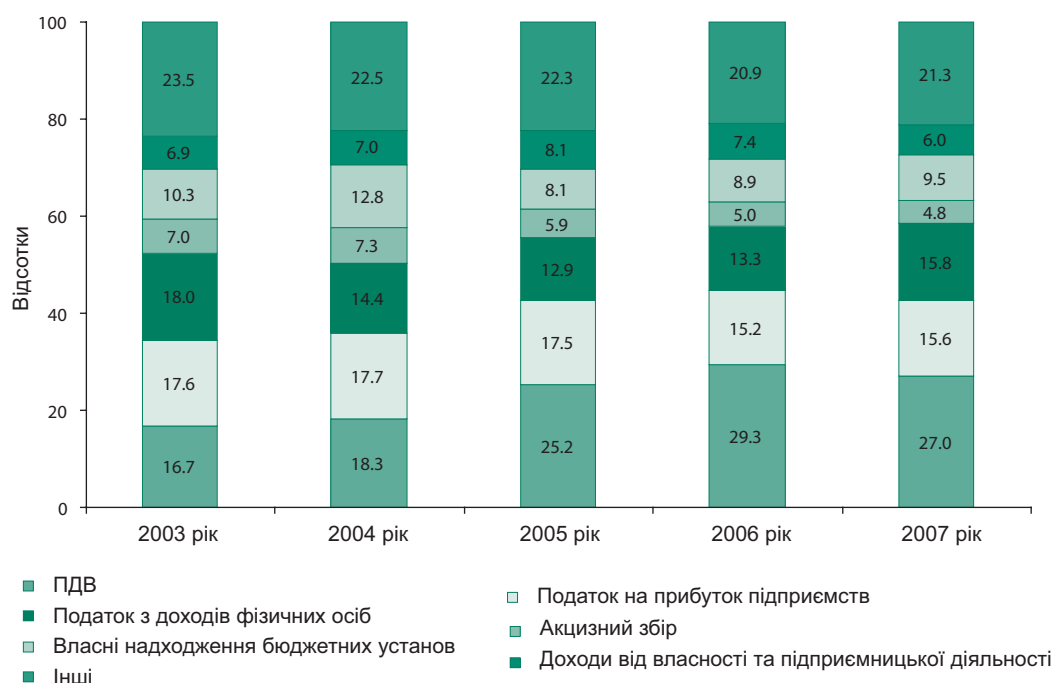
– коштів від приватизації державного майна (2.4 млрд. грн., або 23.2% від плану на рік).

Доходи Зведеного бюджету України зросли на 28.0% (в реальному обчисленні, з урахуванням ІСЦ, – на 13.4%) і становили 101.1% від річного плану. Понад план виконано як Державний бюджет України (105.5%), так і місцеві бюджети (101.6%).

Доходи Зведеного бюджету України формувалися в основному за рахунок податкових надходжень, які становили 73.3% від усіх доходів (торік – 73.2%).

Починаючи з серпня спостерігалася тенденція до скорочення частки надходжень від ПДВ у загальній сумі доходів (на 2.3 процентного пункту) порівняно з попереднім роком. Водночас унаслідок підвищення з 1 січня 2007 року ставки оподаткування фізичних осіб до 15.0 з 13.0% та неодноразового підвищення мінімальної заробітної плати, а також поліпшення фінансового результату підприємств зросла питома вага надходжень від податку з доходів фізичних осіб і податку на прибуток підприємств (на 2.5 і 0.4 процентного пункту відповідно). Таким чином, недонадходження коштів від ПДВ у сумі 5.7 млрд. грн. було компенсоване надходженнями понад план коштів від податку на прибуток підприємств (5.4 млрд. грн.) та податку з доходів фізичних осіб (1.4 млрд. грн.).

Структура доходів Зведеного бюджету України

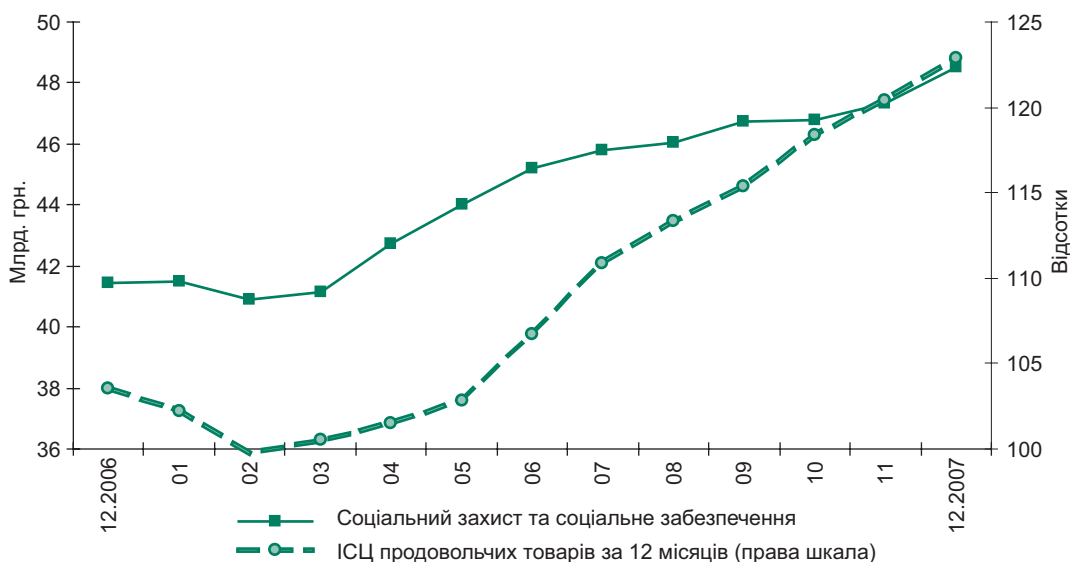
Видатки Зведеного бюджету України (включаючи кредитування за вирахуванням погашення) зросли порівняно з 2006 роком на 29.7% (у реальному обчисленні – на 14.9%). Рівень їх виконання становив 94.2% і зменшився порівняно з попереднім роком на 0.6 процентного пункту.

У структурі видатків найбільше зросла питома вага видатків на економічну діяльність і громадський порядок, безпеку та судову владу (відповідно на 2.2 і 0.9 процентного пункту). Найвагомішою статтею видатків Зведеного бюджету України залишалися видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення. Водночас порівняно з 2006 роком їх питома вага скоротилася в загальній структурі видатків на 2.3 процентного пункту до 21.3%.

Видатки соціальної спрямованості (соціальний захист, охорона здоров'я, освіта) збільшилися порівняно з 2006 роком на 25.9%.

Стрімке підвищення видатків Зведеного бюджету України на соціальний захист, починаючи з квітня – травня 2007 року, мало безпосередній вплив на споживчий ринок, оскільки ці кошти спрямовувалися на ринок продовольчих товарів, одягу та взуття, послуг та дрібних побутових товарів. Як наслідок, ціни на ці товари зростали швидше, і через їх високу питому вагу в споживчому кошику найбільш вразливих верств населення мали вплив на прискорення інфляції.

Видатки Зведеного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення за функціональною класифікацією та ІСЦ продовольчих товарів (у розрахунку за 12 місяців)

Станом на 01.01.2008 р. державний та гарантований державою борг України дорівнював 88.7 млрд. грн. (17.6 млрд. дол. США), збільшившись за рік на 8.2 млрд. грн. (на 1.6 млрд. дол. США), або на 10.2%. Зростання боргу відбулося як за рахунок збільшення державного (63.2% від загальної суми зростання), так і гарантованого державою боргу (36.8%).

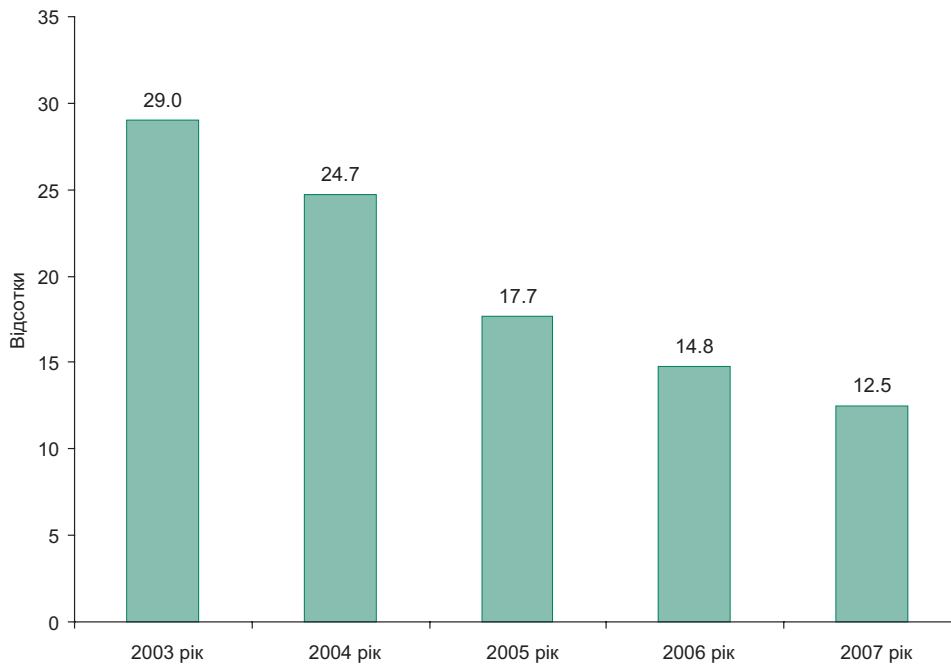
Відношення державного та гарантованого державою боргу до ВВП на кінець 2007 року становило 12.4% і зменшилося порівняно з попереднім роком на 2.4 процентного пункту.

У 2007 році бюджетні платежі зі сплати державного боргу становили 9.4 млрд. грн., з яких 6.1 млрд. грн. – сплата основної суми боргу, 3.3 млрд. грн. – обслуговування державного боргу:

– за внутрішнім державним боргом – 3.1 млрд. грн. (основна сума – 2.4 млрд. грн., обслуговування – 0.7 млрд. грн.),

– за зовнішнім – 6.3 млрд. грн., або 1.2 млрд. дол. США (основна сума – 3.7 млрд. грн., або 0.7 млрд. дол. США, обслуговування – 2.6 млрд. грн., або 0.5 млрд. дол. США).

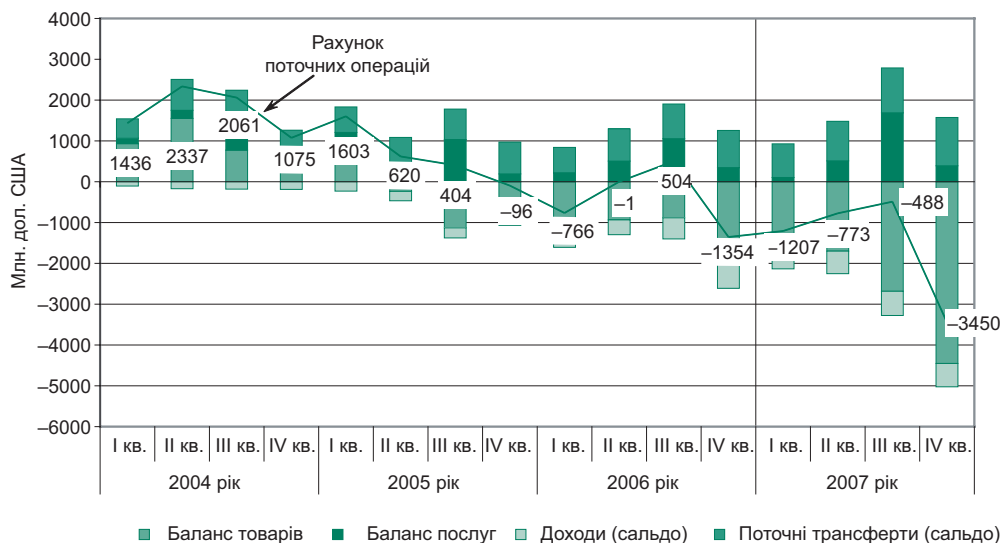
У звітному році до Державного бюджету України було залучено 9.6 млрд. грн. від розміщення державних цінних паперів, у тому числі 3.5 млрд. грн. – від розміщення ОВДП та 6.1 млрд. грн. (1.2 млрд. дол. США) – від розміщення ОЗДП.

Відношення державного та гарантованого державою боргу до ВВП**1.3. ЗОВНІШНІЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ****1.3.1. Платіжний баланс України**

Платіжний баланс України у 2007 році було сформовано з від'ємним сальдо поточного рахунку. Проте значні обсяги надходжень коштів за фінансовим рахунком дозволили не лише компенсувати дефіцит поточного рахунку, але й збільшити резервні активи на 10.2 млрд. дол. США.

Поточний рахунок

За 2007 рік від'ємне сальдо поточного рахунку платіжного балансу збільшилося порівняно з 2006 роком у 3.7 раза та становило 5.9 млрд. дол. США. (4.2% до ВВП). Прискорене зростання імпорту спричинило формування значного від'ємного сальдо торгівлі товарами у розмірі 10.6 млрд. дол. США (у 2006 році – 5.2 млрд. грн.).

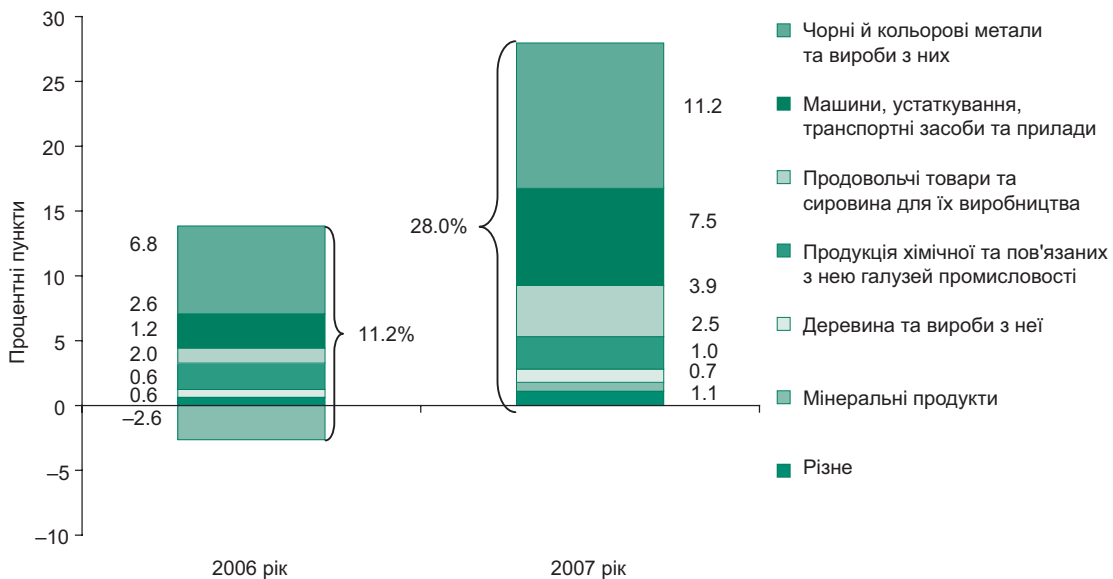
Рахунок поточних операцій

Експорт товарів

У 2007 році внаслідок збереження високих цін на світових ринках сировини та стабільного попиту на продукцію вітчизняного машинобудування у країнах СНД, обсяги експорту товарів збільшилися на 28.0% і становили 49.8 млрд. дол. США (у 2006 році експорт зріс на 11.2%).

Найбільшими у зростання експорту товарів у 2007 році були внески: *металургійної промисловості* (11.2 процентного пункту, або 40.1% від приросту експорту) та *машинобудування* (7.5 процентного пункту – 26.8% від приросту експорту). При цьому вартісні обсяги експорту *металопродукції* зросли порівняно з 2006 роком на 26.6%, тоді як фізичні обсяги експорту чорних металів збільшилися тільки на 1.8%, а виробів з чорних металів – на 1.0%.

Внески окремих товарних груп до загального зростання експорту товарів

Експортні поставки продукції машинобудування зростали у 2007 році найдинамічніше та перевищили рівень 2006 року більш як у 1.5 раза. Питома вага цієї групи у загальному експорті збільшилася до 17.0% порівняно з 14.3% у 2006 році.

Зростання у 2007 році експорту продукції агропромислового комплексу на 32.6% здійснювалося за рахунок збільшення в 1.8 раза обсягів поставок олії, насіння олійних культур в 2.1 раза, а також продукції харчової промисловості в 1.5 раза.

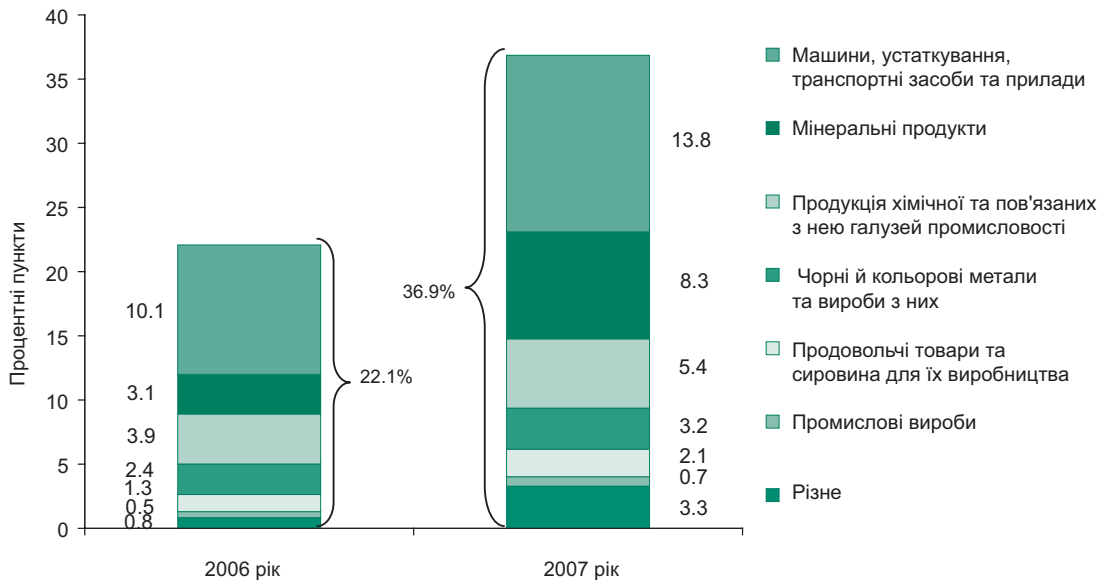
У 2007 році найвищими темпами зростала вартість експортних поставок до країн СНД (у 1.5 раза). Частка цього регіону у загальному обсязі експорту українських товарів збільшилась на 4.5 процентного пункту і становила 37.9%. До країн Європи було експортовано українських товарів і продукції на 17.0% більше, ніж за 2006 рік. Однак частка цих країн зменшилася на 2.8 процентного пункту. Частка країн Азії залишилася на рівні попереднього року – 20.8%.

Імпорт товарів

У 2007 році було імпортовано товарів на загальну суму 60.4 млрд. дол. США, що на 36.9% більше, ніж у 2006 році. Високі темпи зростання імпорту були зумовлені, з одного боку, підвищенням доходів домогосподарств і зростанням обсягів їх кредитування, з іншого – підвищенням інвестиційного та проміжного попиту внаслідок поступового оновлення та розширення виробництва. Крім того, важливим чинником, що вплинув на підвищення вартісних обсягів імпорту, стало зростання цін на енергоносії.

У 2007 році обсяг імпорту зріс за рахунок збільшення поставок продукції машинобудування, мінеральних продуктів та продукції хімічної промисловості, внесок яких у загальному прирості становив 74.5%.

Внески окремих товарних груп до загального зростання імпорту товарів

У 2007 році в Україну було імпортовано машин, устаткування та транспортних засобів на суму 19.8 млрд. дол. США, що становило третину від загального обсягу імпорту товарів. Активне освоєння інвестицій підприємствами вітчизняної промисловості, а також розширення виробництва з комплектації машин та обладнання були основними чинниками зростання в 1.4 рази вартісних обсягів імпорту продукції машинобудування порівняно з 2006 роком. Найвищими темпами зростає внутрішній попит на наземні транспортні засоби, обсяг імпорту яких зріс в 1.6 рази та забезпечив 47% від загального приросту імпорту машинобудування.

Вартісні обсяги імпорту мінеральних продуктів у 2007 році збільшилися порівняно з 2006 роком на 31.7%, що було зумовлено головним чином підвищенням на 37.0% цін на імпортований природний газ. Водночас на 24.1% зросли обсяги імпорту нафтопродуктів, вугілля – в 1.6 рази, коксу – в 1.9 рази.

У географічній структурі імпорту товарів у 2007 році спостерігалось подальше скорочення частки товарів з країн СНД (до 41.1% порівняно з 43.1% у 2006 році) за збільшення питомої ваги країн Європи, Азії та Америки, імпорتنі поставки з яких у звітному році зросли на 36.6, 46.3 та 52.5% відповідно.

Послуги

У 2007 році експорт та імпорт послуг зростали майже однаковими темпами (на 25.4 та 25.1% відповідно). Позитивне сальдо торгівлі послугами сформувалося у розмірі 2.7 млрд. дол. США, що на 26.8% більше, ніж у 2006 році.

Доходи

Від'ємне сальдо балансу доходів збільшилося порівняно з 2006 роком на 22.9% і становило 2.1 млрд. дол. США, що було зумовлено збільшенням у 3 рази виплат банківським сектором відсотків за борговими цінними паперами та у 2.5 рази за кредитами, а також зростанням виплат дивідендів за прямими іноземними інвестиціями.

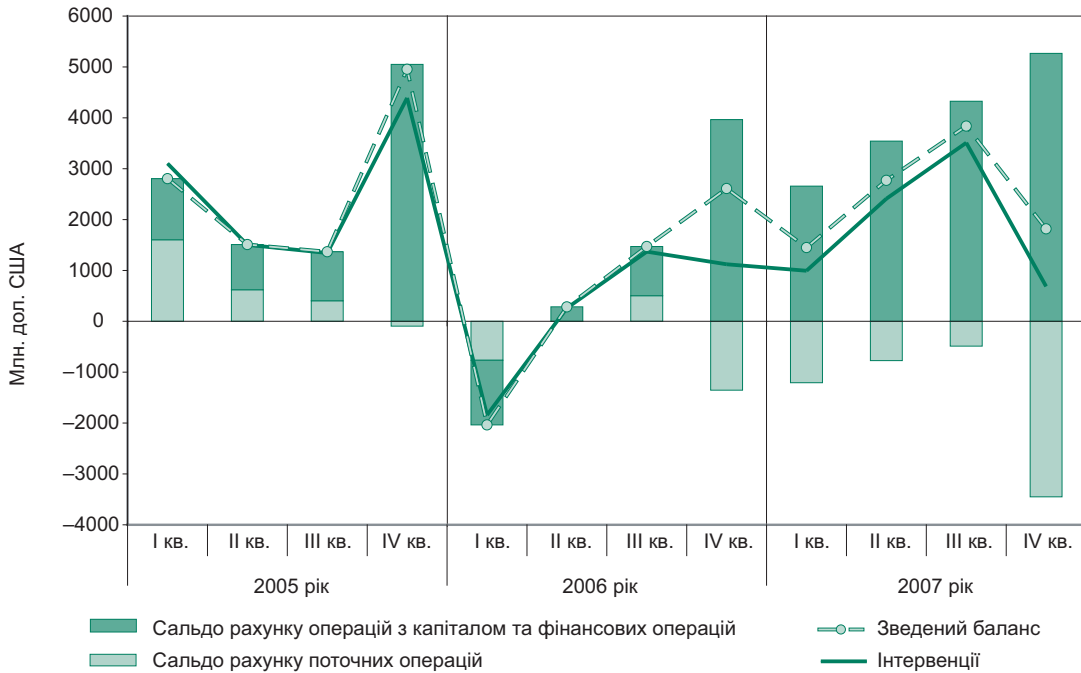
Поточні трансферти

Позитивне сальдо балансу поточних трансфертів за 2007 рік збільшилося на 28.4% порівняно з попереднім роком і становило 4.1 млрд. дол. США. Основним чинником зростання обсягів отриманих резидентами трансфертів було збільшення у 1.4 рази надходжень від грошових переказів робітників, працюючих за кордоном, та приватних переказів.

Фінансовий рахунок

У 2007 році додатне сальдо фінансового рахунку (без урахування резервів) становило 15.8 млрд. дол. США (у 2006 – 3.9 млрд. дол. США).

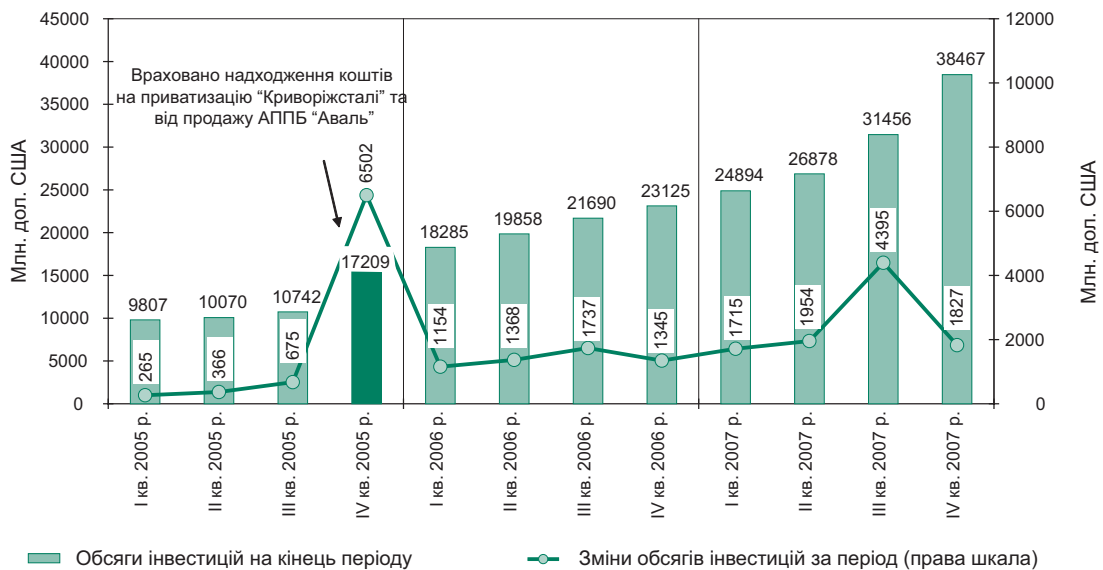
Динаміка поточого, фінансового рахунків платіжного балансу та інтервенцій Національного банку України

Прямі інвестиції

У 2007 році за рахунок зростання інвестиційної привабливості України чистий приплив прямих іноземних інвестицій в економіку України становив 9.2 млрд. дол. США (6.6% до ВВП) і перевищив в 1.6 раза рівень попереднього року, що було найвищим показником за всю історію складання платіжного балансу України.

Прямі інвестиції в економіку України

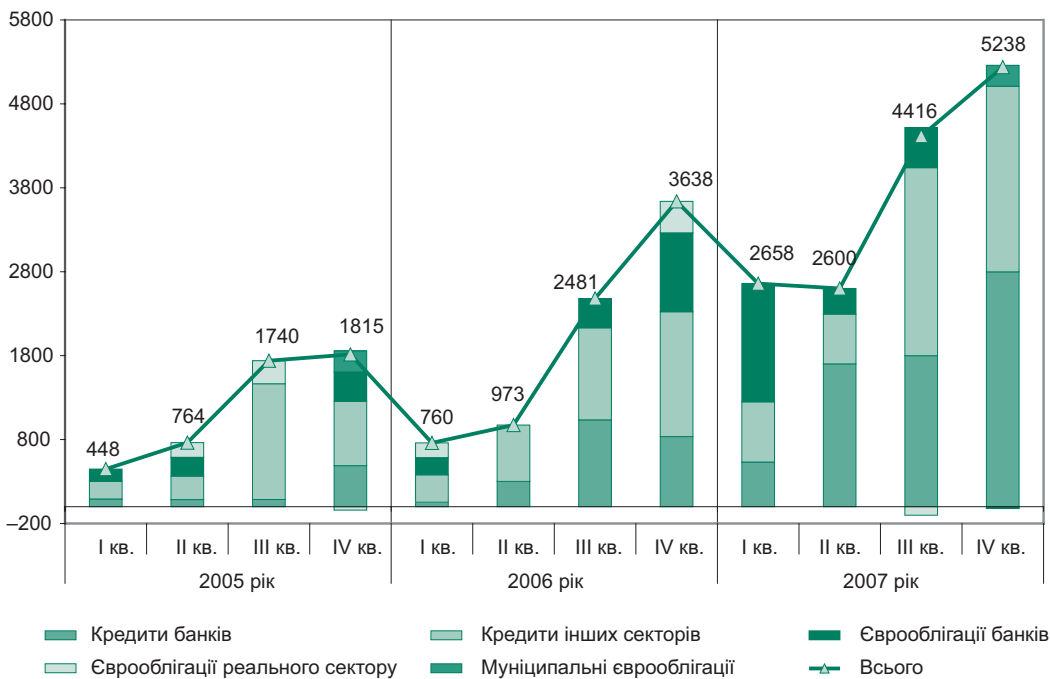
За напрямками інвестування найпривабливішим для капіталовкладень залишився фінансовий сектор, до якого було спрямовано 37.9% від загальної суми надходжень, унаслідок купівлі нерезидентами українських банків. Крім того, значно зросли інвестиції у будівництво (в 1.9 раза) та в операції з нерухомим майном (в 2.5 раза).

Загальний обсяг накопичених прямих інвестицій в Україну на 31.12.2007 р. становив 38.5 млрд. дол. США. У розрахунку на душу населення обсяг прямих іноземних інвестицій з початку року зріс в 1.7 раза і на кінець року становив 830 дол. США.

Середньо- і довгострокові кредити та єврооблігації

У 2007 році чисті залучення за середньо- і довгостроковими кредитами та облігаціями становили 14.9 млрд. дол. США, що в 1.9 раза більше, ніж у попередньому році.

Чисті залучення за середньо- та довгостроковими негарантованими кредитами та єврооблігаціями

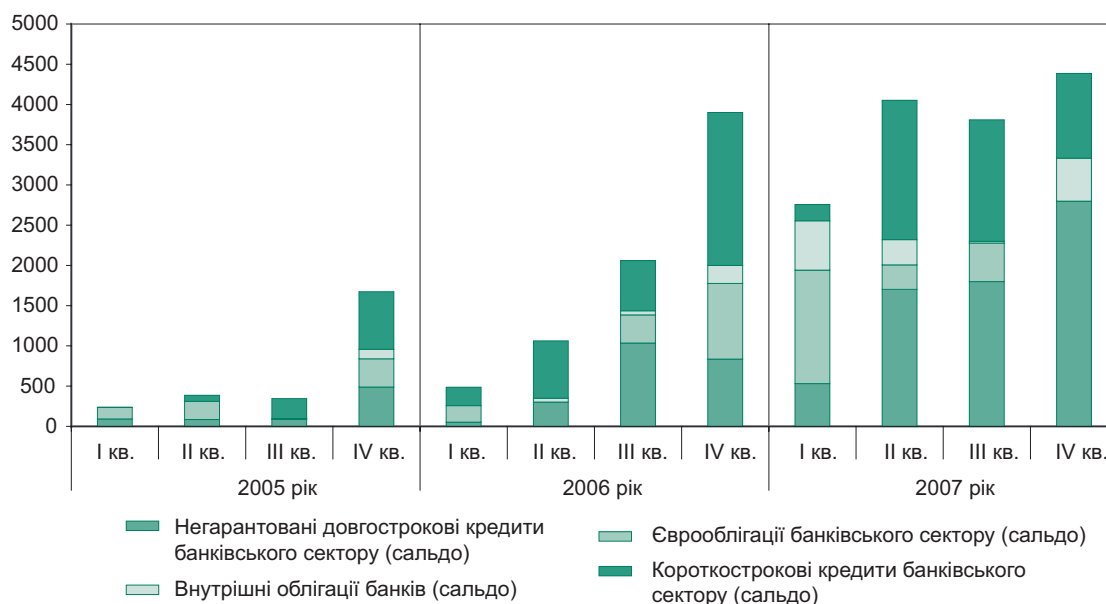
У 2007 році домінуючу роль у здійсненні зовнішніх запозичень відігравав банківський сектор. Його частка в чистих залученнях становила 60.4% (у 2006 році – 47.4%). Чисті залучення банків за довгостроковими ресурсами (за кредитами та єврооблігаціями) зросли порівняно з 2006 роком у 2.4 раза.

У цілому за 2007 рік обсяги чистого залучення підприємствами реального сектору за кредитами зросли в 1.6 раза і становили 5.8 млрд. дол. США (з них у II півріччі – 4.5 млрд. дол. США).

Чиста купівля нерезидентами корпоративних внутрішніх облігацій у 2007 році дорівнювала 1.8 млрд. дол. США (у 2006 році – 349 млн. дол. США), з яких 87.3% – цінні папери банківського сектору.

У 2007 році банки активно залучали короткострокові кредити. Упродовж звітнього року обсяги чистих залучень становили 4.5 млрд. дол. США, що на третину перевищило обсяги попереднього року, чисті залучення реального сектору становили всього 370 млн. дол. США.

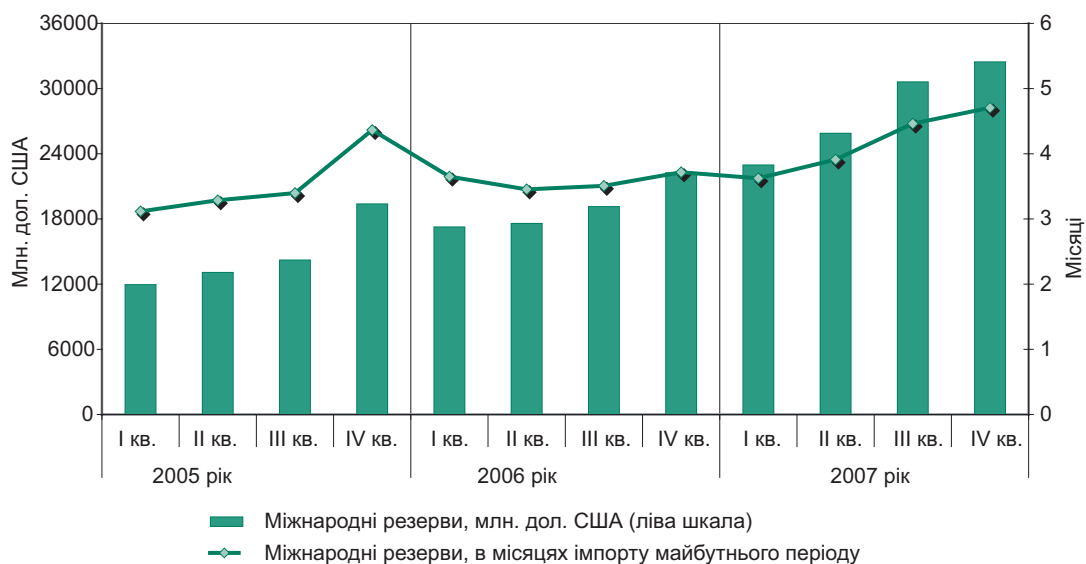
Чисті залучення банківського сектору України

Резервні активи

Приплив середньо- та довгострокових фінансових ресурсів у 2007 році дозволив нівелювати зростаюче від'ємне сальдо поточного рахунку та збільшити резервні активи України на 9 млрд. дол. США (у 2006 році резерви зросли на 2 млрд. дол. США). Обсяги резервних активів за станом на 01.01.2008 р. дорівнювали 32.5 млрд. дол. США, що дало змогу забезпечити фінансування імпорту товарів та послуг майбутнього періоду впродовж 4.7 місяця.

Міжнародні резерви Національного банку України

1.3.2. Валовий зовнішній борг України

Обсяг валового зовнішнього боргу України на 1 січня 2008 року становив 84.5 млрд. дол. США (60.2% до ВВП), збільшившись упродовж року на 55.0%. Приріст валового зовнішнього боргу головним чином зумовлено зростанням обсягів зобов'язань в 2.2 раза у банківському секторі до

31 млрд. дол. США (22.0% до ВВП) та на 44.1% в інших секторах економіки до 38.4 млрд. дол. США (27.3% до ВВП).

Співвідношення валового зовнішнього боргу України до експорту товарів та послуг на 01.01.2008 р. становило 132.1% (на 01.01.2007 р. – 108.5%).

У структурі валового зовнішнього боргу за фінансовими інструментами у звітному році частка кредитів як домінуючої форми зовнішніх залучень зросла з 56.4 до 59.9%. Суттєвими залишалися частки зобов'язань за борговими цінними паперами – 19.5% та торговими кредитами – 15.7%.

За термінами до погашення в структурі валового зовнішнього боргу з початку 2004 року спостерігалася тенденція до поступового зростання частки довгострокового боргу з 62.1% за станом на 01.01.2004 р. до 73.1% на 01.01.2008 р.

Довгостроковий зовнішній борг за 2007 рік зріс на 57.2% і на 01.01.2008 р. становив 61.8 млрд. дол. США (44% від ВВП), із них 75.5% – зобов'язання банківського та інших секторів економіки, решта – зобов'язання секторів державного управління та грошово-кредитного регулювання.

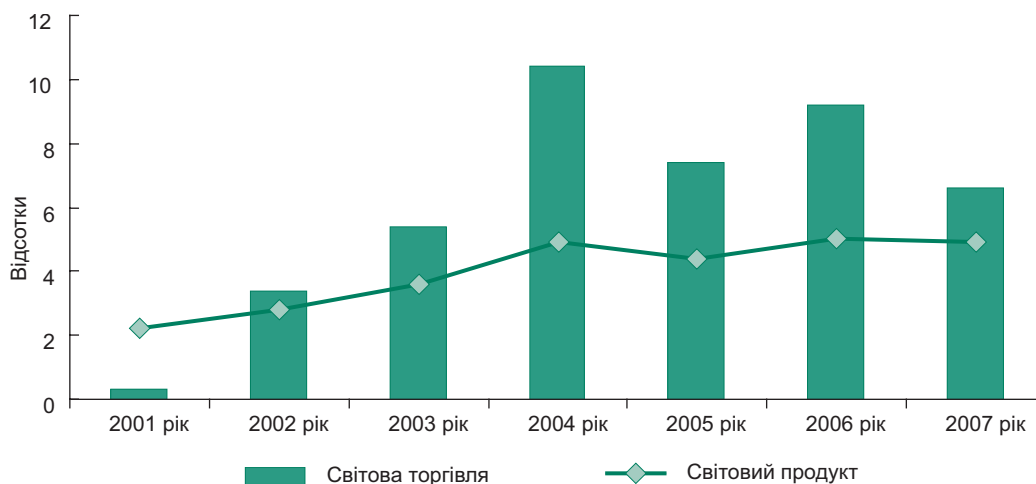
Короткостроковий зовнішній борг за звітний період зріс на 49.5% і становив 22.7 млрд. дол. США, або 16.2% до ВВП. Коефіцієнт покриття резервами короткострокового зовнішнього боргу на кінець 2007 року становив 1.428 проти 1.463 на початок року (на 01.01.2006 р. – 1.772).

Валютна структура боргу у 2007 році не зазнала значних змін. Зобов'язання у доларах США становили 79.4%, що на 0.6 процентного пункту більше, ніж на початок року, частка заборгованості у євро – 11.2%, у гривні – 4.2% і по 2% у російських рублях та у швейцарських франках. Частки інших валют у валютній структурі боргу були незначними.

1.4. Огляд світової економіки та міжнародних ринків

У 2007 році зростання світової економіки, за оцінкою МВФ, становило 4.9% і продовжило тенденцію динамічного економічного зростання останніх п'яти років, до якого долучилися практично всі країни, що розвиваються.

Динаміка світової торгівлі та економічного зростання

Зростання світової економіки підтримувалося за рахунок нових ринкових економік. У 2007 році Китай досягнув найвищого приросту реального ВВП за останні 13 років – 11.4%. Також найвищим, починаючи з 2000 року, було зростання економіки Росії – на 8.1%. Збільшився внесок країн з новими ринковими економіками у світовий ВВП. За підрахунками МВФ, лише Росія, Китай та Індія забезпечили половину реального приросту світового ВВП у 2007 році. У середньому по країнах СНД реальний ВВП зріс на 9 проти 8% у 2006 році.

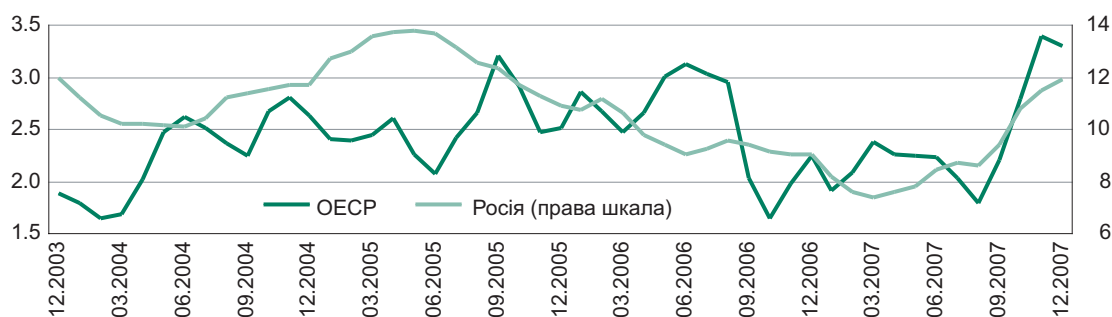
Водночас у 2007 році відбулося відчутне уповільнення економічного зростання в США (до 2.2% у 2007 році з 3.2% в середньому за період 2004–2006 роках), менш суттєво – в Японії (до 2.1% у 2007 році з 2.4% у 2006 році) та Єврозоні (відповідно до 2.7 з 2.9%). Уповільнення економічного розвитку США та глобальна фінансова нестабільність найбільше вплинули на розвиток світової економіки, особливо в IV кварталі 2007 року.

У звітному році уповільнилося зростання світової торгівлі товарами (до 6.6 з 9.4% у 2006 році), що наблизило його до довгострокового середнього значення цього показника за останні 20 років – майже на 6%. Уповільнення спостерігалось вперше з 2005 року і пов'язане зі зменшенням темпів зростання імпорту економічно розвинених країн (США, Єврозона, Японія), на які припадало приблизно 45% від світового імпорту та нових ринкових економік Азії. Разом з тим високі темпи зростання світової торгівлі, які вдвічі перевищували середньорічні темпи світового реального ВВП (103% за 2000–2006 роки), залишалися головним чинником підтримки світового економічного зростання.

В умовах підвищення цін на енергоресурси та продовольчу продукцію світова інфляція у 2007 році прискорилася до 3.9% в середньому за рік, що, за оцінкою МВФ, було близьким до максимального рівня у поточному десятиріччі. Поряд з цим, за висновком Світового Банку⁵, її рівень залишався низьким.

Починаючи з вересня 2007 року в країнах ОЕСР відбулося прискорення інфляції, що зумовлювалося стрімким зростанням світових цін на нафту та харчові продукти. Водночас порівняно з 2006 роком середньорічні темпи інфляції в цих країнах були нижчими (відповідно 102.4 та 102.6%, за розрахунком ОЕСР). Запровадження антиінфляційних заходів в економічно розвинених країнах ускладнювалося необхідністю одночасного забезпечення стабільності банківського сектору в умовах глобальної фінансової нестабільності. Це зумовило посилення інфляційних очікувань та відповідне зростання вартості активів, які традиційно застосовувалися інвесторами для страхування від інфляції (золота – на 32% за рік, що було найбільшим зростанням з 1979 року). У розрізі груп країн основний внесок у прискорення інфляції у 2007 році здійснили країни, що розвиваються. У ряді країн СНД інфляція прискорилася до найвищого рівня з 2000 року. Зростання цін у Росії до 11.9% порушило тенденцію до послідовного зниження інфляції у попередні роки (11.7% – у 2004 році, 10.9% – у 2005 році, 9.0% – у 2006 році) та унеможливило виконання цільового орієнтиру на 2007 рік (6.5–8.0%).

Динаміка споживчих цін (річна зміна, %)

Джерело: Федеральне статистичне агентство Росії, ОЕСР.

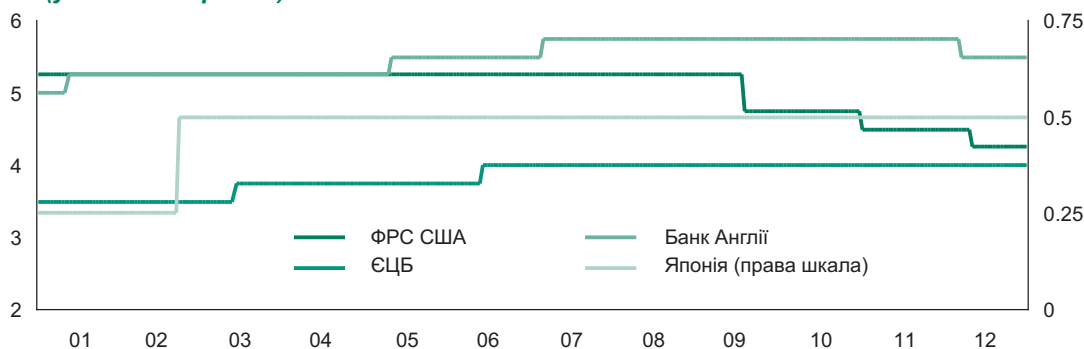
Проблеми на світових фінансових ринках розпочалися в серпні 2007 року із сектору іпотечного субстандартного кредитування США і поширилися на ринок нерухомості США, на грошові та кредитні ринки, фондові ринки та інші сегменти світового фінансового ринку. Як наслідок, порушилося налагоджене функціонування фінансової системи. В середині 2007 року на світових грошових ринках міжбанківські процентні ставки встановили рекордні максимуми за прибутковістю за короткотерміновими державними облігаціями. Ситуація певною мірою стабілізувалася внаслідок узгоджених дій центральних банків економічно розвинених країн, спрямованих на насичення банківської системи додатковими коштами. Разом з тим, проблеми на

⁵ "Світова економічна ситуація та перспективи економічного розвитку на 2008 рік", Світовий Банк, грудень 2007 року.

кредитних ринках виявились стійкішими. Умови кредитування набули жорсткішого характеру, що загрожувало банкруствами корпорацій, які мали гірший фінансовий стан та нижчий інвестиційний рейтинг. Це розцінювалося як один із основних ризиків для економічного зростання в цих країнах та у світовій економіці. Також поглибилася криза на ринках нерухомості, з якою пов'язувалися загрози виникнення рецесії в США.

Монетарна політика економічно розвинених країн у відповідь на кризові явища на фінансових ринках та пов'язані з цим ризики щодо уповільнення економіки набула більш стимулюючої орієнтації. За період з початку нестабільності на фінансовому ринку базову процентну ставку ФРС США знижено на 1.5 процентного пункту (з 5.75% річних у вересні 2007 року до 4.25% річних наприкінці грудня 2007 року). Знизилася базова процентна ставка Банку Англії.

Базові процентні ставки провідних центральних банків у 2007 році (у відсотках річних)

Джерело: центральні банки.

Проблеми на світових фінансових ринках призвели до скорочення ліквідності на грошових ринках країн, що розвиваються (зокрема Росія та Казахстан), де причиною дестабілізації став дефіцит зовнішнього фінансування.

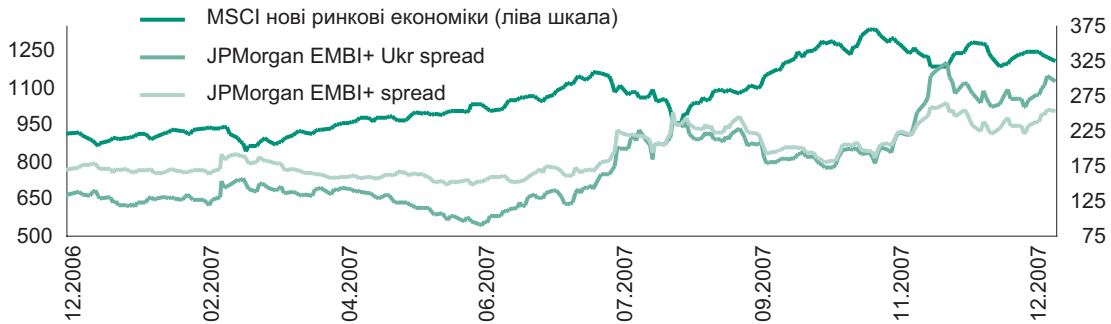
Прискорилося знецінення долара США, а його обмінний курс щодо євро досяг рекордно низького рівня наприкінці листопада (близько 1.50 дол. США за 1 євро). Аналогічні тенденції спостерігалися на середньозваженій основі (до кошика валют країн основних торговельних партнерів). Починаючи з 2002 року девальвація долара США становила понад 35% відносно євро, причому на чверть вона була зумовлена знеціненням у 2007 році. Характерною рисою звітного року було підвищення обмінних курсів валют багатьох країн, що розвиваються, відносно долара США.

Кон'юнктура на світових фондових ринках значно погіршилась у IV кварталі головним чином за рахунок негативної динаміки провідних індексів у листопаді та грудні. Фондовий індекс MSCI⁶ досягнув нового історичного максимуму за станом на 29 жовтня 2007 року – 1338.5 з наступним зниженням. Незважаючи на це, рік в цілому був успішним для фондових індексів країн з новою економікою: MSCI нових ринкових економік збільшився за рік на 35.3%, ПФТС – на 135.3% (найбільше серед цієї категорії країн). Разом з цим розширення премії за ризик (спреду прибутковості єврооблігацій цих країн відносно базових активів США – з мінімального рівня приблизно 90 базових пунктів на початок червня до максимуму – понад 320 базових пунктів наприкінці листопада)⁷ вказувало на тенденцію до надання переваги інвесторами безпечним активам в умовах нестабільності, занепокоєння інвесторів перспективою рецесії в США та погіршенням перспектив розвитку світової економіки. Водночас, незважаючи на те, що премія за ризик наприкінці року досягла максимального розміру за 2 останні роки, за історичними стандартами вона все ще залишалася низькою. Із середини листопада динаміка спреду єврооблігацій українських емітентів була гіршою, ніж в середньому для ринку.

⁶ Індекс MSCI для нових ринкових економік розраховується компанією Morgan Stanley Capital International на підставі індексів акцій 25 країн з новою ринковою економікою і розглядається як індикатор динаміки фондових ринків нових ринкових економік у цілому.

⁷ Індекс EMBI+ (Emerging Market Bond Issue +) spread розраховується компанією JPMorgan як різниця між прибутковістю ліквідних єврооблігацій суверенних емітентів та державних компаній країн з новими ринковими економіками (включно з Україною) та прибутковістю держоблігацій США з відповідним терміном погашення.

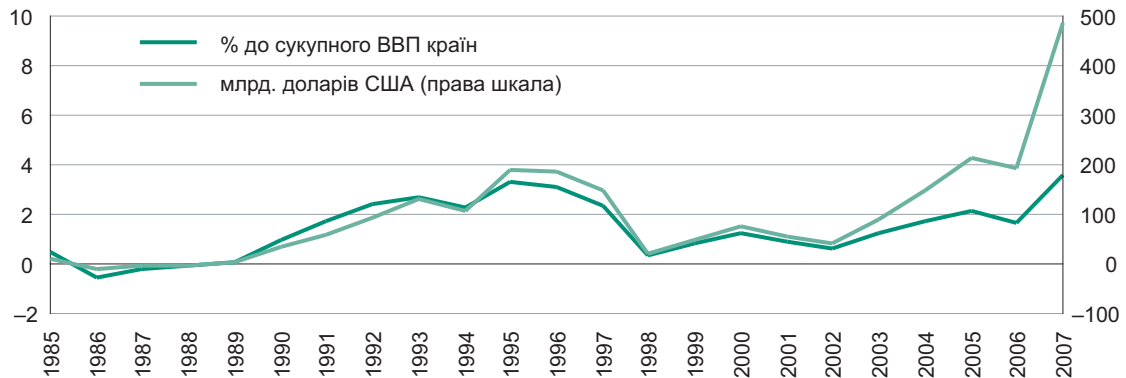
Індекси MSCI, EMBI+spread, EMBI+Ukr spread для країн, що розвиваються

Джерело: Рейтерс, Cbonds.

Епізоди загострення ситуації на світових фінансових ринках суттєво уповільнювали приплив іноземного капіталу до країн, що розвиваються. Водночас значному припливу капіталу до цих країн сприяли низькі (за історичними стандартами) світові процентні ставки, високий рівень цін на сировинні ресурси та прибутковість фінансових активів цих країн. Обсяги надходжень приватного капіталу до країн, що розвиваються, досягнули рекордного рівня (за попередніми оцінками МВФ – 484.5 млрд. дол. США) і більш як удвічі перевищили рівень 2006 року (понад 3.5% до ВВП цієї групи країн).

Чистий приплив приватного капіталу до країн з новими ринковими економіками та країн, що розвиваються

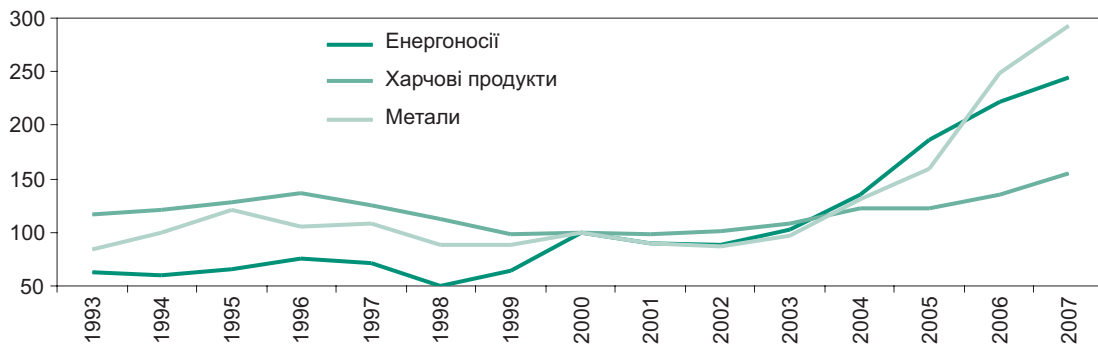

Джерело: МВФ.

В умовах знецінення долара США тривало динамічне зростання обсягів світових міжнародних резервів (до 6.4 трлн. на кінець 2007 року). Їх середньомісячне зростання прискорилося з 30 млрд. дол. США у 2005 році до 150 млрд. дол. США у 2007 році. Експортери країн Азії та експортери нафти залишалися основними отримувачами надходжень валютних коштів (відповідно 3.9 та 1.2 трлн. дол. США). Зростання міжнародних резервів сприяло утворенню надлишкової ліквідності у цих країнах, оскільки центральні банки не завжди повністю могли стерилізувати масштабні надходження іноземної валюти.

На світових ринках сировини кон'юнктура характеризувалася загальним зростанням цін у розрізі основних товарних груп, у тому числі на продукцію, що становила основу українського експорту. Одночасно різко підвищилися ціни на імпортовану нафту та природний газ. Ціни на базові сировинні ресурси, за виключенням нафти, зросли у доларовому еквіваленті на 15% за рік, на мінерали, руди та метали – понад 10%, на сталь – у середньому на 10.2%. Серед харчових продуктів, за результатами року, найбільше зросли ціни на пшеницю – на 70% (до максимального рівня за останні 12 років). Зростання ціни на нафту сорту WTI становило 59% з початку року, що є найбільшим річним приростом за останні вісім років (при рекордному рівні – 99.29 дол. США за 1 барель станом на 21 листопада 2007 року).

**Динаміка цін на харчові та основні сировинні продукти,
індекс, 2000 р. = 100**

Країни світу стикаються з комплексом різноманітних та швидкоплинних проблем, і в умовах багатополюсної світової економіки важливо розглядати ці проблеми комплексно, повною мірою враховуючи трансграничні взаємодії. Перед розвинутими країнами стоять невідкладні завдання – подолати наслідки криз на фінансових ринках та прийняти відповідні заходи щодо підтримання економічного зростання. Серед головних проблем країн, що розвиваються, залишається зростання рівня інфляції та можливість уповільнення економічного зростання в умовах погіршення кон'юнктури на зовнішніх фінансових та торговельних ринках.

Розділ 2
ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО
БАНКУ УКРАЇНИ

2.1. ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА

2.1.1. Виконання Основних засад грошово-кредитної політики в 2007 році. Основні інструменти регулювання грошово-кредитного ринку

Здійснення грошово-кредитної політики у 2007 році було спрямовано на виконання цілей і завдань, визначених Основними засадами грошово-кредитної політики на 2007 рік.

Забезпечено стабільність на грошово-кредитному ринку, а також збережено довіру до грошової одиниці та банківської системи, підтримано стабільність обмінного курсу гривні щодо долара США.

Основними засадами грошово-кредитної політики на 2007 рік було передбачено збільшення грошової бази на 21–26%, грошової маси на 28–33%, обмінний курс гривні щодо долара США (середній за період) – 4.95–5.25 грн. за дол. США.

Головним чинником розширення грошової пропозиції понад прогнозний рівень у 2007 році було суттєве збільшення соціально спрямованих видатків шляхом прийняття у звітному році змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2007 рік". При цьому частина запланованих раніше підвищень була наближена у часі. Внаслідок прискореного зростання доходів населення стало платоспроможним клієнтом банків. Таким чином, високі темпи кредитування населення були результатом не м'якої монетарної політики, а експансивної соціальної політики.

За підсумками 2007 року, грошова база збільшилася на 46.0% до 141.9 млрд. грн., грошова маса – на 51.7% до 396.2 млрд. грн., обмінний курс гривні щодо долара США залишався незмінним – 5.05 грн. за дол. США.

Для забезпечення виконання Основних засад грошово-кредитної політики на 2007 рік Національним банком України використовувався широкий спектр відповідних монетарних інструментів та механізмів.

Обов'язкове резервування коштів

З урахуванням чинників, які впливали на стан грошово-кредитного ринку, Національний банк України протягом 2007 року зважено застосував рестрикційні заходи.

Упродовж 2007 року нормативи формування банками обов'язкових резервів і рівень обсягу обов'язкових резервів, який щоденно на початок операційного дня необхідно було зберігати на кореспондентському рахунку банку в Національному банку України, були незмінними. На 01.01.2008 р. нормативи формування банками обов'язкових резервів становили:

- за строковими коштами і вкладками (депозитами) юридичних і фізичних осіб у національній валюті – 0.5%;
- за строковими коштами і вкладками (депозитами) юридичних і фізичних осіб в іноземній валюті – 4%;
- за коштами вкладів (депозитів) юридичних і фізичних осіб у національній валюті на вимогу і коштами на поточних рахунках – 1%;
- за коштами вкладів (депозитів) юридичних і фізичних осіб в іноземній валюті на вимогу і коштами на поточних рахунках – 5%.

Рівень обов'язкового резервування коштів, який щоденно на початок операційного дня зберігався на кореспондентському рахунку банку в Національному банку України, було встановлено не менше 100% від суми встановленого та сформованого обсягу обов'язкових резервів за попередній звітний період резервування.

Враховуючи посилення інфляційних процесів у IV кварталі 2007 року, і з метою стримування інфляційного тиску та упередження накопичення ризиків, виникнення дисбалансів у фінансовій сфері з 20 листопада 2007 року до складу зобов'язань банків, які підлягають обов'язковому

резервуванню, було введено кошти, залучені банками від банків-нерезидентів та фінансових організацій-нерезидентів.

За результатами прийнятих рішень, середній розрахунковий норматив обов'язкового резервування у 2007 році становив 2.1%, або збільшився з 2.1% у січні до 2.4% у грудні (за 2006 рік він становив 4.3% і зменшився з 6.8% у січні до 2.1% у грудні).

Протягом 2007 року збільшилися обов'язкові резерви, сформовані банківською системою, обсяг яких в січні 2007 року становив 4.2 млрд. грн., а у грудні 2007 року – 9.7 млрд. грн. Середні залишки коштів на кореспондентських рахунках банків упродовж року коливалися від 13.2 до 20.7 млрд. грн.

Процентні ставки

Процентна політика Національного банку України упродовж 2007 року проводилася адекватно до ситуації на грошово-кредитному ринку. Враховуючи певне послаблення інфляційних процесів у січні – квітні 2007 року, а також необхідність посилення ролі процентної політики в регулюванні грошово-кредитного ринку, сприянні ефективнішому спрямуванню банками ресурсів на кредитування реального сектору економіки та підтримку подальшого економічного зростання, Національний банк України з 1 червня 2007 року знизив облікову ставку з 8.5 до 8.0% річних.

З метою зниження монетарного тиску на ціни Національний банк України в IV кварталі 2007 року забезпечував розмір процентних ставок за активними операціями Національного банку України на позитивному рівні щодо рівня інфляції; а також активізував роботу із залучення коштів банків (у тому числі за депозитними сертифікатами).

Середньозважена процентна ставка за всіма інструментами рефінансування упродовж 2007 року зросла з 8.6% річних у січні до 14.6% річних у грудні, тобто на 6.0 процентного пункту, у тому числі за:

- кредитами овернайт – на 4.5 процентного пункту (з 10.5% річних у січні до 15.0% річних у грудні);
- кредитами рефінансування, наданими за результатами тендерів, – на 4.0 процентного пункту (з 10.5% річних у лютому до 14.5% річних у грудні);
- кредитами рефінансування під заставу майнових прав на кошти банківського вкладу (депозиту), розміщеного в Національному банку, становила 8.3% річних (у 2006 році – 8.5% річних).

У цілому за рік середньозважена процентна ставка за всіма інструментами рефінансування банків знизилася на 1.4 процентного пункту і становила 10.1% річних (за 2006 рік – 11.5% річних).

Рефінансування банків

Упродовж 2007 року Національний банк України забезпечував підтримання ліквідності банків шляхом надання банкам кредитів овернайт через постійно діючу лінію рефінансування та кредитів рефінансування строком до 14 та до 365 днів, а також кредитів рефінансування під заставу майнових прав за коштами банківського вкладу (депозиту), розміщеного в Національному банку України.

Враховуючи високий рівень ліквідності банківської системи, попит на кредити рефінансування у 2007 році був незначним. Загальний обсяг кредитів рефінансування банків у 2007 році становив 2.5 млрд. грн. (у 2006 році – 8.3 млрд. грн.). При цьому через механізм постійно діючої кредитної лінії рефінансування Національним банком України було надано кредитів овернайт на суму 431.6 млн. грн., або 17.1% від загальної суми рефінансування (у 2006 році – 5.6 млрд. грн., або 66.9%), кредитів, отриманих банками через тендер – 1969.1 млн. грн., або 78.0% (у 2006 році – 1007.5 млн. грн., або 12.2%), кредитів рефінансування під заставу майнових прав на кошти банківського вкладу (депозиту), розміщеного в Національному банку

України – 123.0 млн. грн., або 4.9% від загальної суми рефінансування (у 2006 році – 14.95 млн. грн., або 0.3%). Повернено за цей період банками кредитів рефінансування на загальну суму 2.1 млрд. грн. (у 2006 році – 7.6 млрд. грн.).

Депозитні операції

З метою оптимізації рівня ліквідності банків та забезпечення збалансованості пропозиції грошових коштів та попиту на них Національний банк України протягом 2007 року проводив депозитні операції з банками шляхом розміщення депозитних сертифікатів Національного банку України. Крім того, з банками уклалися договори банківського вкладу (депозиту), розміщеного в Національному банку України, майнові права за якими надавалися в забезпечення кредитів рефінансування. Загальний обсяг проведення операцій з мобілізації коштів банків у 2007 році становив 109.8 млрд. грн. (у 2006 році – 6.8 млрд. грн.).

Упродовж 2007 року було оголошено 119 тендерів, за результатами яких було розміщено депозитних сертифікатів номінальною вартістю 1000 тис. грн. на загальну суму 109649.0 млн. грн. (у 2006 році – 610 млн. грн.). Рівень процентних ставок за коштами, залученими за депозитними сертифікатами, встановлювався в залежності від загальної ситуації на грошово-кредитному ринку з урахуванням рівня процентних ставок за кредитами та депозитами на міжбанківському ринку. Середньозважена процентна ставка за коштами, залученими за депозитними сертифікатами у 2007 році, становила 0.7% річних (у 2006 році – 0.95% річних).

Обсяг коштів банківського вкладу (депозиту), розміщеного в Національному банку України, майнові права за якими було надано в забезпечення кредитів рефінансування, становив 124.5 млн. грн. (у 2006 році – 15.0 млн. грн.), а середньозважена процентна ставка була на рівні 6.6% річних (у 2006 році – 6.8% річних).

З метою регулювання ліквідності банків у 2007 році було здійснено дострокове погашення депозитних сертифікатів на загальну суму 2630 млн. грн.

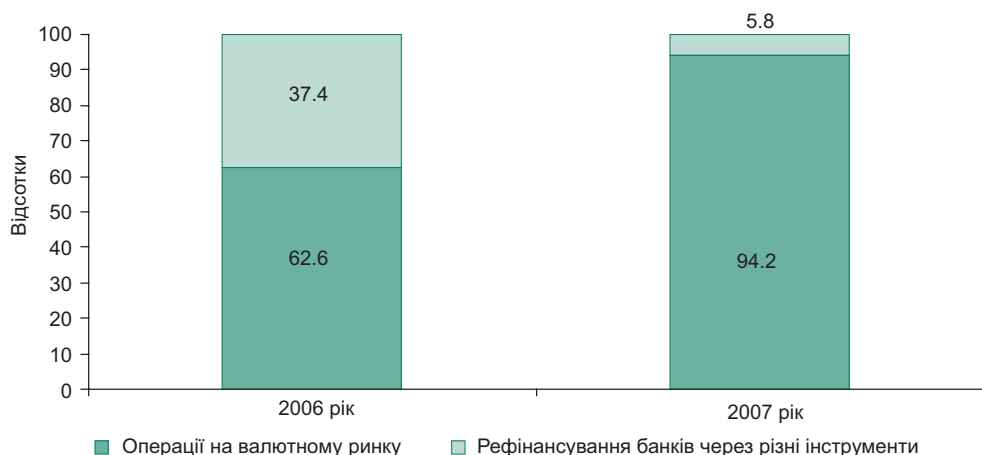
2.1.2. Безготівкова емісія Національного банку України

У 2007 році Національним банком України було випущено в обіг коштів на суму 43.9 млрд. грн., що на 21.6 млрд. грн., або майже в 2.0 раза більше, ніж у 2006 році, у тому числі:

– на придбання іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку для формування міжнародних резервів в сумі 41.4 млрд. грн. (у 2006 році – 13.9 млрд. грн.), що становило 94.2% безготівкової емісії;

– для підтримки ліквідності банків через різні інструменти рефінансування в сумі 2.5 млрд. грн. (у 2006 році – 8.3 млрд. грн.), що становило 5.8% безготівкової емісії.

Структура безготівкової емісії, здійсненої Національним банком України

У 2007 році у складі безготівкової емісії, здійсненої Національним банком України, питома вага коштів, спрямованих на підтримку ліквідності банків, зменшилася на 31.6 процентного пункту, що було пов'язано з наявністю вільної ліквідності банків упродовж II півріччя.

У 2007 році Національним банком України було вилучено з обігу емісійних коштів обсягом 4.1 млрд. грн., що в 5.0 раза менше, ніж у 2006 році. Вилучення емісійних коштів здійснювалося шляхом повернення банками раніше наданих кредитів рефінансування в сумі 2.1 млрд. грн. (52.3% від загальної суми вилучених коштів), продажу Національним банком України іноземної валюти в сумі 1.9 млрд. грн. (47.6%), а також за рахунок операцій з погашення облігацій зовнішньої державної позики у сумі 5 млн. грн. (0.1%).

Обсяги чистої безготівкової емісії (різниця між коштами, випущеними в обіг та вилученими з обігу) в 2007 році становили 39.8 млрд. грн. і були на 38.2 млрд. грн., або майже в 25 разів більшими, ніж у 2006 році.

За станом на 01.01.2008 р. обліковувалося безготівкової емісії Національного банку України в сумі 142.8 млрд. грн., що на 39.8 млрд. грн., або на 38.6%, більше, ніж на 01.01.2007 р.

2.1.3. Грошовий обіг

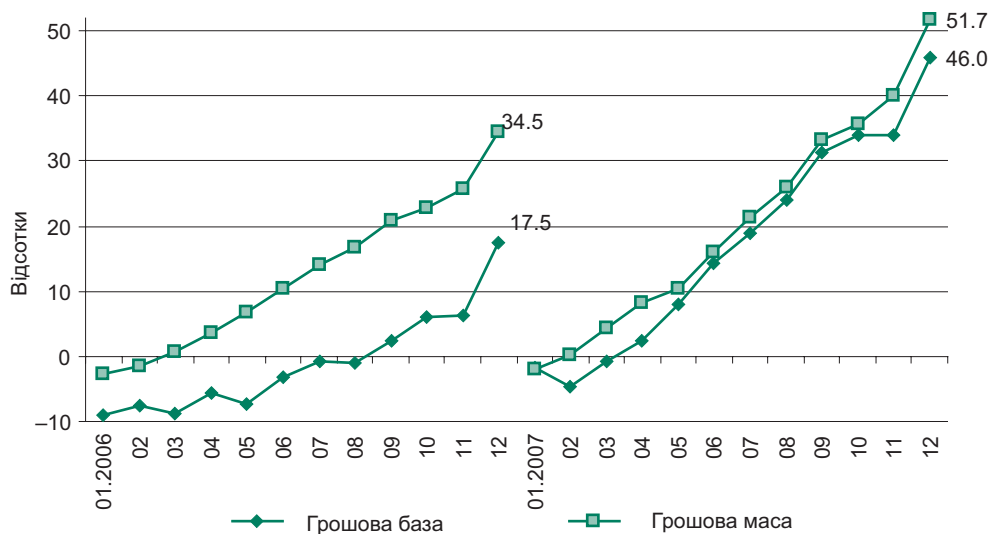
Станом на 01.01.2008 р. грошова база становила 141.9 млрд. грн. і збільшилася за 2007 рік на 46.0% (за 2006 рік – на 17.5%), у тому числі гроші поза банками – на 48.2%, резервні кошти банків – на 37.9%.

Характерною особливістю 2007 року було збільшення упродовж більшої частини року резервних коштів банків, що було зумовлено залученням значного обсягу коштів на зовнішніх фінансових ринках, здійсненням валютних інтервенцій Національним банком України та зростанням депозитів населення.

Поряд зі збільшенням грошової бази розширення грошової пропозиції відбувалося і за рахунок процесів мультиплікації коштів. Упродовж року динаміка грошового мультиплікатора була нерівномірною і характеризувалася зростанням грошового мультиплікатора у січні – квітні з 2.68 до 2.83, зниженням у червні – жовтні до 2.72 та зростанням у листопаді – грудні до 2.79.

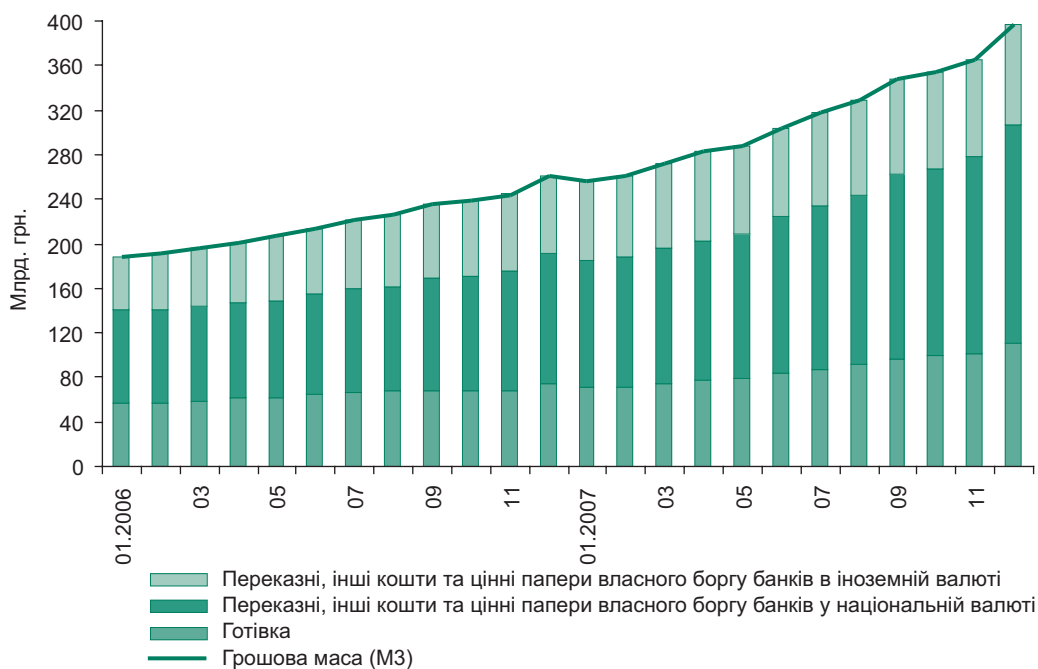
Станом на 01.01.2008 р. загальний обсяг грошової маси в обігу становив 396.2 млрд. грн. і збільшився за 2007 рік на 51.7% (за 2006 рік – на 34.5%).

Динаміка основних монетарних показників (до початку відповідного року)

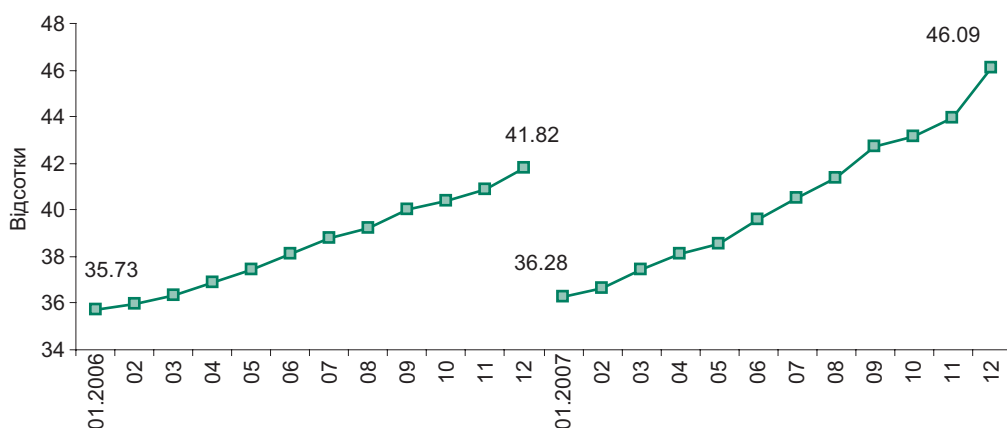
У 2007 році змінилася структура грошової маси у розрізі валют порівняно з 2006 роком. У 2007 році грошова маса в національній валюті збільшилася на 60.5% (у 2006 році – на 28.6%), в іноземній – на 28.1% (торік – на 53.8%) і становила відповідно 306.0 та 90.2 млрд. грн. Частка грошової маси в національній валюті на кінець 2007 року становила 77.2%, або зросла з початку року на 4.2 процентного пункту.

Динаміка складових грошової маси (за видами валют)

Протягом 2007 року зберігалася тенденція до зростання рівня монетизації економіки, який за рік підвищився на 4.27 процентного пункту до 46.09%.

Динаміка рівня монетизації економіки упродовж 2006–2007 років

У звітному році зростання грошової маси (М3) відбувалося головним чином за рахунок збільшення її безготівкової частини – на 53.2%, що було на 14.2 процентного пункту більше порівняно з попереднім роком (на 39.0%).

Станом на 01.01.2008 р. обсяг грошей поза банками (М0) дорівнював 111.1 млрд. грн., або збільшився на 48.2%, що пов'язано з підвищенням у звітному році рівня заробітної плати, пенсій та інших соціальних виплат. У 2007 році тривали позитивні зміни у структурі

грошової маси (М3). Питома вага готівки у загальному обсязі грошової маси (М3) зменшилася на 0.7 процентного пункту і на кінець грудня становила 28.0%.

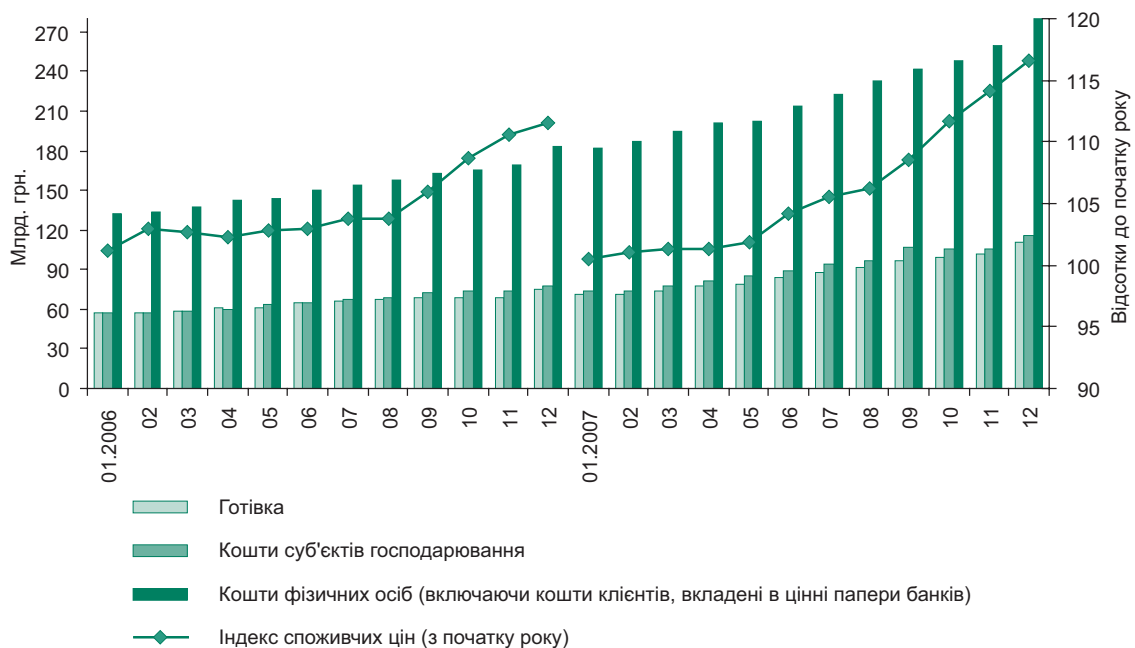
Переказні депозити в національній валюті на 1 січня 2008 року становили 70.5 млрд. грн. і зросли за 2007 рік на 46.1% переважно за рахунок зростання коштів фізичних осіб – на 57.4%, чому певною мірою сприяло зростання обсягів надходжень доходів населення на зарплатні та соціальні картки. Незважаючи на позитивну динаміку збільшення переказних коштів в національній валюті, їх частка в загальному обсязі грошової маси в цілому за 2007 рік скоротилася на 0.7 процентного пункту до 17.8%.

Найбільший вплив на зростання грошової маси відбувся за операціями з переказними депозитами в іноземній валюті та іншими депозитами, обсяги яких за 2007 рік збільшилися на 54.0% до 209.6 млрд. грн.

Високими темпами зростали кошти, вкладені в цінні папери банків, які за 2007 рік збільшилися в 3 рази і на 1 січня 2008 року становили 4.9 млрд. грн. Проте їх частка в загальному обсязі грошової маси була незначною – 1.2%, або зросла за рік на 0.6 процентного пункту.

При збільшенні у 2007 році грошової маси на 51.7% кошти фізичних осіб (включаючи кошти, вкладені в цінні папери банків) зросли на 52.8% і на 1 січня 2008 року становили 280.5 млрд. грн. Кошти суб'єктів господарювання за рік зросли на 49.2% і дорівнювали 115.7 млрд. грн.

Динаміка складових грошової маси (за структурою розміщення)

Заощадження фізичних осіб становили 164.5 млрд. грн. і зросли за рік на 53.9%, у тому числі в національній валюті – на 71.9%. Депозитні кошти суб'єктів господарювання з початку року зростали нижчими темпами (за рік – на 49.2%).

2.1.4. Готівковий обіг

На 01.01.2008 р. обсяг готівки поза касами банків дорівнював 111.1 млрд. грн., збільшившись за рік на 36.1 млрд. грн., або на 48.2% (за 2006 рік – на 14.7 млрд. грн., або на 24.5%). Таке зростання було зумовлене подальшим збільшенням соціальних виплат населенню.

Водночас у 2007 році збереглася позитивна тенденція минулих років до скорочення частки готівки в структурі грошової маси. Разом з цим рівень осідання готівки в обігу збільшився порівняно з 2006 роком з 2.8 до 4.6%.

Крім того, на зростання готівки поза банками вплинула активізація підприємств малого бізнесу (торгівля, сфера послуг), фізичних осіб-підприємців, які активно використовували у розрахунках готівкові кошти, враховуючи специфіку їх діяльності. Так, за 2007 рік обсяги продажу товарів фізичними особами-підприємцями, включаючи обсяги продажу на організованих та неорганізованих ринках, дорівнювали 143.6 млрд. грн., що становило більше, ніж 45% від загального обсягу продажу в цілому по Україні (за 2006 рік – 97.0 млрд. грн.).

На формування обсягів готівки поза касами банків мало вплив здійснення валютно-обмінних операцій, за рахунок яких у 2007 році було вилучено готівки в обсязі 19.9 млрд. грн., що на 1.9 млрд. грн. більше, ніж за 2006 рік.

Переважна більшість (18 із 26) регіонів України здійснювали випуск готівки в обіг. Найвищий відсоток осідання готівки в обігу був у Луганській (27.6%), Миколаївській (24.5%), Кіровоградській (23.6%), Чернігівській (14.0%) та Донецькій (14.0%) областях. У восьми регіонах з грошового обігу було вилучено готівки на суму 19.3 млрд. грн.

В умовах зростання доходів населення зберігалася тенденція до збільшення як видачі готівки з кас банків, так і її надходжень. Причому в 2007 році обсяг видач з кас банків перевищував обсяг надходжень, унаслідок чого додатково було випущено готівки на суму 36.1 млрд. грн.

Структура надходжень готівки до кас банків у 2007 році

Надходження готівки у каси банків у 2007 році становили 754.5 млрд. грн. і зросли порівняно з 2006 роком на 244.8 млрд. грн., або на 48.0%. У структурі надходжень до кас банків 45.3% становили надходження від підприємств торгівельної мережі та підприємств, що надають усі види платних послуг, виручка яких порівняно з 2006 роком збільшилася на 82.1 млрд. грн., або на 31.6%. Крім цього, зросли надходження за обміном іноземної валюти (на 59.7 млрд. грн., або на 60.8%), на рахунки за вкладами фізичних осіб (на 48.2 млрд. грн., або на 83.6%), а також за платіжними картками (на 16.9 млрд. грн., або на 2.1 раза).

Структура видач готівки з кас банків у 2007 році

Видача готівки з кас банків України за 2007 рік становила 790.7 млрд. грн. і збільшилася порівняно з 2006 роком на 266.2 млрд. грн., або на 50.8%. Найбільше зросли виплати за платіжними картками (на 72.1 млрд. грн., або на 52.4%), з рахунків за вкладами фізичних осіб (на 61.6 млрд. грн., або на 56.8%), за придбану іноземну валюту (на 57.8 млрд. грн., або на 72.0%). Зросла видача банками готівки на закупівлю сільськогосподарської продукції (на 19.0 млрд. грн., або на 76.8%), а також на закупівлю товарів та оплату послуг (на 17.5 млрд. грн., або на 46.5%).

Позитивним наслідком збільшення доходів населення у 2007 році було подальше зростання депозитних вкладень фізичних осіб. Упродовж звітного року готівкові надходження на рахунки за вкладами фізичних осіб зросли на 83.6% (у 2006 році – на 36.9%) і становили 105.9 млрд. грн.

Протягом 2007 року Національний банк України забезпечував потреби економіки в готівкових коштах у необхідних обсягах з оптимальним купюрним складом банкнот і монет. З цією метою постійно здійснювався аналіз і контроль за запасами готівки у сховищах територіальних управлінь (свочасне підкріплення готівкою і вивезення надлишків готівки) та за залишками банкнот і монет у резервних фондах Національного банку України. Обсяг підкріплення територіальних управлінь протягом 2007 року з резервних фондів банкнотами та монетами становив понад 53.7 млрд. грн., що на 18.4 млрд. грн. більше, ніж у попередньому році. Поряд з цим збільшилися обсяги підкріплення запасів готівки територіальних управлінь за рахунок перерозподілу готівки між територіальними управліннями. Загальна сума таких підкріплень у звітному році становила 7.2 проти 5.4 млрд. грн. у 2006 році.

Станом на 1 січня 2008 року в обігу знаходилося 2202.3 млн. шт. банкнот і 6549.3 млн. шт. розмінних та обігових монет (за станом на 1 січня 2007 року – 1771.6 і 5677.0 млн. шт. відповідно). На звітну дату на душу населення припадало по 47 шт. банкнот і по 134 шт. розмінних та обігових монет усіх номіналів (за станом на 01.01.2007 р. – по 38 та 115 шт. відповідно).

З метою підтримання у належному стані випущених в обіг банкнот у 2007 році з обігу було вилучено з обігу зношених банкнот в кількості 771.2 проти 830.5 млн. шт. у 2006 році.

Тривала робота з удосконалення функціонування автоматизованих систем оброблення готівки, об'єднаних в єдину інформаційно-обчислювальну мережу, що забезпечувало постійний дистанційний контроль за технологічними процесами оброблення банкнот у касах банків.

У 2007 році установами банків України було визнано підробленими та вилучено з обігу 4.7 тис. штук фальшивих банкнот національної валюти (на 10.0% більше, ніж у 2006 році) на загальну суму 230.5 тис. грн. (на 28.0% більше порівняно з 2006 роком), переважна частина яких були банкноти номіналом 20, 50 і 100 гривень. Це становило відповідно 22, 25 та 21% від обсягу виявлених в обігу фальшивих банкнот. Майже всю частину (98%) підроблених банкнот становили банкноти, виготовлені з використанням репродукційного обладнання на струменевих та лазерних принтерах.

Було визнано підробленими та вилучено з банківської системи 925 шт. банкнот доларів США на суму понад 89 тис. дол. США, 75 шт. банкнот Європейського центрального банку на суму понад 12 тис. євро та 352 шт. російських рублів на суму 390.5 тис. рублів. Серед підроблених банкнот іноземної валюти переважали банкноти номіналами 100 доларів США (94% від загальної кількості підроблених доларів США), банкноти номіналом 200 євро (67% від загальної кількості підроблених євро) та 1000 російських рублів. Понад 92% вилучених підроблених банкнот доларів США та євро було виготовлено друкарським способом, а 97% російських рублів – на репродукційному обладнанні.

Відповідно до затвердженого Плану випуску пам'ятних і ювілейних монет України у 2007 році випущено 30 найменувань пам'ятних та ювілейних монет України (38 видів) загальним тиражем понад 1 млн. шт., у тому числі 7 золотих, 1 біметалева із дорогоцінних металів, 10 срібних та 20 монет із недорогоцінних металів.

Поряд з цим у звітному році проведено значну роботу з реалізації пам'ятних і ювілейних монет, обсяг якої становив 896.2 тис. шт. на загальну суму 61.2 млн. грн., що в 1.3 раза більше, ніж у 2006 році.

З метою подальшого вдосконалення організації готівкового обігу та поліпшення законодавчого і нормативного забезпечення здійснення операцій з готівкою Національним банком України в 2007 році було затверджено Інструкцію з організації перевезення валютних цінностей та інкасації коштів у банківських установах України та Положення про вимоги щодо технічного стану та організації охорони приміщень банків України. Крім цього, внесено зміни до інструкцій: про касові операції в банках України, з організації емісійно-касової роботи в системі Національного банку України та з організації роботи з цінностями в Центральному сховищі Національного банку України.

2.2. ВАЛЮТНО-КУРСОВА ПОЛІТИКА

2.2.1. Динаміка валютного курсу гривні.

Реальний ефективний обмінний курс

Валютно-курсова політика Національного банку України упродовж 2007 року спрямовувалася на забезпечення передбачуваної динаміки валютного курсу гривні, який залишався одним із найдієвіших інструментів стримування цінової динаміки, а відтак – і забезпечення стабільності національної грошової одиниці.

ОФІЦІЙНИЙ КУРС ГРИВНІ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ

(за 100 одиниць валюти, номінальні та реальні зміни: "-" – зниження, "+" – зростання)

Курс гривні щодо іноземної валюти:	2007 рік	Довідково: 2006 рік
– щодо долара США	505.00	505.00
номінальна зміна (%)	0	0
реальна зміна (щодо рівня інфляції, %)	+12.0	+8.9
– щодо євро	741.946	665.09
номінальна зміна (%)	-11.6	-11.4
реальна зміна (щодо рівня інфляції, %)	+2.2	-1.9
– щодо російського рубля	20.579	19.179
номінальна зміна (%)	-7.3	-9.3
реальна зміна (щодо рівня інфляції, %)	-2.6	-6.7
<i>Довідково: індекс споживчих цін до грудня попереднього року (%)</i>	116.6	111.6

Утримуючи стабільним офіційний курс гривні щодо долара США (5.05 грн. за 1 дол. США), Національний банк України не застосовував жорсткої фіксації обмінних курсів, які формувалися на валютному ринку України та відображали зміни попиту та пропозиції. Так, курс гривні щодо долара США на валютному ринку коливався у діапазоні:

- за безготівковими операціями:
 - з купівлі долара США – від 506.37 до 499.52 грн./100 дол. США;
 - з продажу долара США – від 505.85 до 499.42 грн./100 дол. США;
- за готівковими операціями:
 - з купівлі долара США – від 504.10 до 499.37 грн./100 дол. США;
 - з продажу долара США – від 507.52 до 501.83 грн./100 дол. США.

Динаміка валютного курсу гривні щодо долара США у 2007 році

Динаміка обмінного курсу гривні щодо інших світових валют віддзеркалювала кон'юнктуру міжнародних ринків, на яких долар США щодо євро упродовж звітного року знецінився на 11.6%. Відповідно гривня подешевшала щодо євро на 11.6%, а до російського рубля – на 7.3%.

Оцінюючи динаміку валютного курсу гривні, необхідно відзначити, що протягом останніх трьох років суттєве подорожчання імпортованих енергоносіїв, а також циклічне підвищення політичної напруженості провокувало не лише погіршення інфляційних очікувань, але й одночасне перевищення попиту на іноземну валюту.

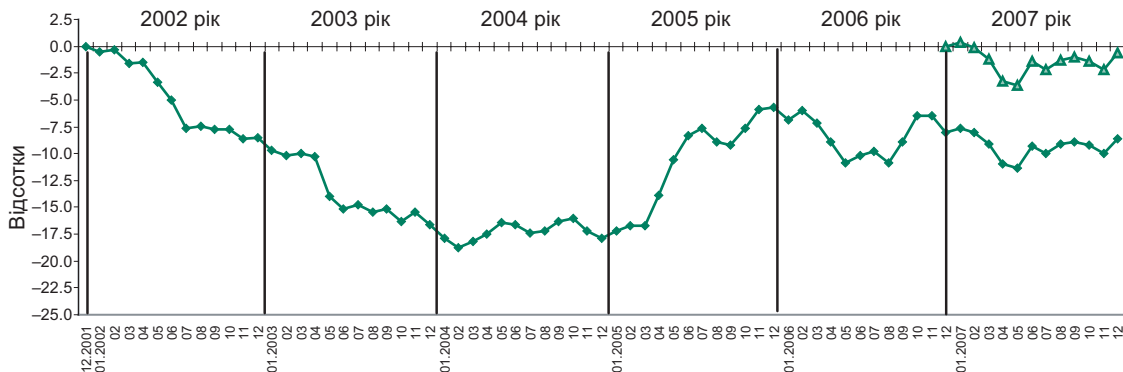
За цих умов передбачувана динаміка валютного курсу гривні сприяла нівелюванню негативних ринкових очікувань, підтримуючи стале економічне зростання, інвестиційну привабливість вітчизняної економіки, а також конкурентні переваги українських виробників.

Реальний ефективний обмінний курс (РЕОК)

Упродовж 2007 року РЕОК гривні знизився на 0.6%, що дозволило підтримати існуючі конкурентні переваги вітчизняної продукції над іноземними аналогами як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках збуту.

Протягом звітного року динаміка РЕОК гривні була нерівномірною. У січні – травні він знизився на 3.6%, що було зумовлено номінальним посиленням валют країн – основних торговельних партнерів України, а також нижчим рівнем інфляції в Україні, ніж в Російській Федерації, частка якої залишалася найбільшою у структурі зовнішньоторговельного обороту України.

Динаміка РЕОК гривні у 2002–2007 роках (до грудня 2001 року) та у 2007 році (до грудня 2006 року)

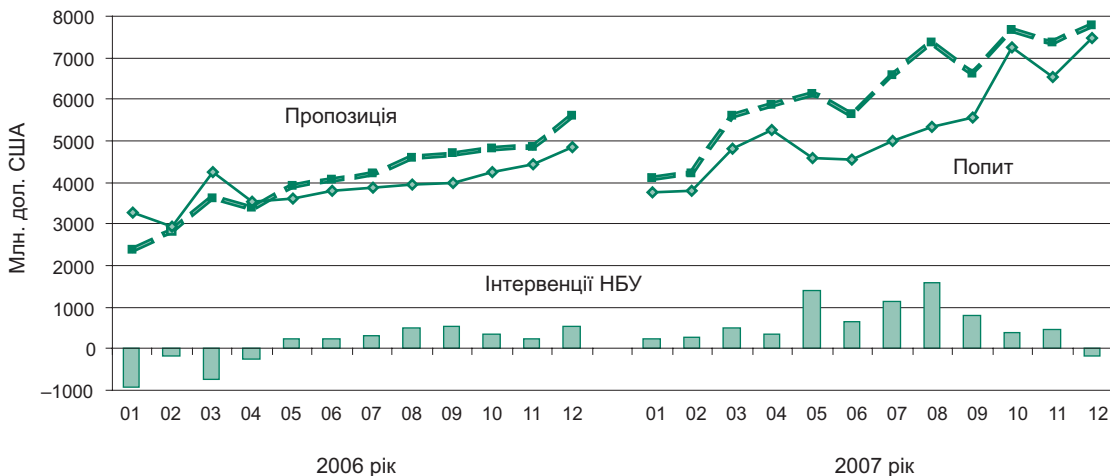
У другій половині 2007 року вищий рівень інфляції в Україні, ніж в 25 країнах – основних її торговельних партнерах (крім Казахстану), спричинив поступове підвищення РЕОК гривні.

Загальне зниження РЕОК гривні у 2007 році було зумовлене курсовим чинником. Номінальний ефективний курс гривні знизився на 8.1%, тоді як збільшення розриву у рівнях інфляції в Україні та в інших країнах (+7.5%) спричинило підвищення РЕОК гривні.

2.2.2. Розвиток валютного ринку України

Валютний ринок України в 2007 році стабільно розширювався та демонстрував стійке перевищення пропозиції іноземної валюти над попитом на неї – обсяг чистої пропозиції іноземної валюти становив 11 млрд. дол. США. При цьому пропозиція безготівкової іноземної валюти зростала вищими темпами, ніж попит на неї (153.6 та 137.0% відповідно).

Показники динаміки міжбанківського валютного ринку

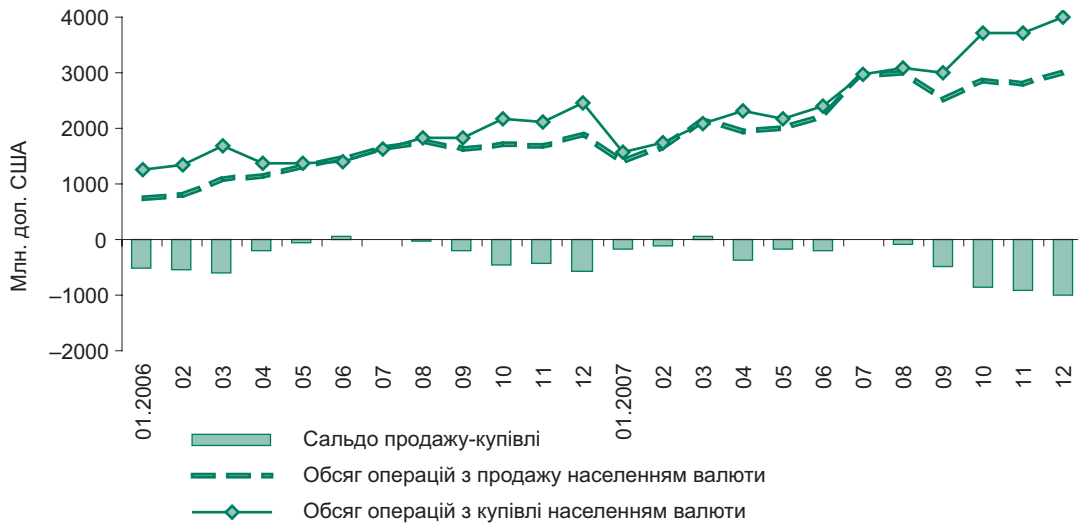
Підвищення пропозиції іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку зумовлювалося збільшенням надходжень іноземної валюти (на 42.0%). Основними джерелами валютних надходжень були виручка від експорту товарів та послуг (45.8%), зовнішні запозичення (27.5%) та іноземні інвестиції (7.8%).

Протягом 2007 року спостерігалось перевищення пропозиції іноземної валюти над попитом. Національний банк України врівноважував валютний курс переважно через купівлю іноземної валюти. Починаючи з вересня звітного року попит на іноземну валюту підвищився і Національний банк України істотно зменшив обсяги викупу іноземної валюти

на міжбанківському ринку. У 2007 році сальдо валютних інтервенцій Національного банку України становило майже 7.6 проти 0.9 млрд. дол. США у 2006 році.

На готівковому сегменті валютного ринку впродовж 2007 року спостерігалось перевищення попиту на іноземну валюту, яке становило 4.4 проти 3.6 млрд. дол. США у 2006 році. Починаючи з вересня звітного року спостерігалось прискорене зростання попиту на євро при зниженні попиту на долари США. Перевищення пропозиції спостерігалось і за російськими рублями.

Обсяг операцій на готівковому валютному ринку України в 2006–2007 роках

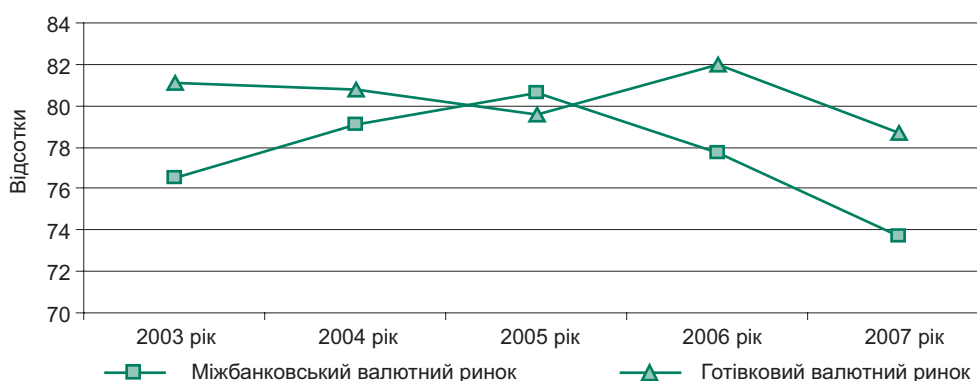
У 2007 році тривало зростання частки операцій з готівкою в структурі обсягу операцій з іноземною валютою.

СТРУКТУРА ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ ЗА ОПЕРАЦІЯМИ З КУПІВЛІ Й ПРОДАЖУ ІНОЗЕМНОЇ ВАЛЮТИ (%)

Рік	Безготівковий ринок	Готівковий ринок
2003	86.5	13.5
2004	81.1	18.9
2005	78.4	21.6
2006	73.3	26.7
2007	70.8	29.2

При цьому в 2007 році на готівковому та безготівковому сегментах валютного ринку України спостерігалась тенденція до зменшення частки операцій з доларами США та зростання частки операцій з євро.

Питома вага долара США у структурі операцій з купівлі та продажу іноземної валюти на міжбанківському та готівковому сегментах валютного ринку України

2.2.3. Система валютного регулювання

Національним банком України в 2007 році було продовжено вдосконалення норм валютного регулювання, пов'язаних з експортом та імпортом капіталу. Водночас формувалися умови для розширення сфери використання національної валюти та підвищення загального попиту на неї.

У сфері банківського кредитування Національний банк України підтримав ініціативу Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) щодо запровадження ним в Україні програми фінансування кредитних проектів для українських суб'єктів підприємницької діяльності в гривні.

З цією метою було внесено зміни до Положення про відкриття та функціонування кореспондентських рахунків банків-резидентів та нерезидентів в іноземній валюті та кореспондентських рахунків банків-нерезидентів у гривнях. Зазначені зміни надали ЄБРР правові підстави для кредитування вітчизняних резидентів у гривні через кореспондентські рахунки, відкриті в уповноважених банках України, що сприятиме не лише довгостроковому фінансуванню українських підприємств, а і зниженню їх валютних ризиків з одночасним підвищенням попиту на гривню.

З метою створення сприятливих умов для реалізації стратегічно важливих для економіки України проектів, що фінансувалися за рахунок іноземних кредитів, залучених під державні гарантії, було внесено зміни до Положення про порядок та умови торгівлі іноземною валютою, які надавали можливість резидентам-позичальникам накопичувати цільові кошти в іноземній валюті для повернення основних сум кредитів та сплати інших платежів за користування кредитами в іноземній валюті, отриманими за міждержавними міжурядовими угодами та угодами під державні гарантії протягом дії таких угод.

У 2007 році було запроваджено зміни до Порядку отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів і надання резидентами позик в іноземній валюті нерезидентам.

З метою недопущення безпідставного відпливу капіталу за межі України через сплату резидентами-позичальниками завищених процентів за кредитами та позиками в іноземній валюті застосовувалися обмеження їх граничної вартості.

Національним банком України також запроваджено реєстрацію з 1 січня 2008 року договорів уповноважених банків про залучення короткострокових зовнішніх кредитів в іноземній валюті, яка дозволяє підвищити якість моніторингу не лише зазначених валютних операцій, а й загальної динаміки валового зовнішнього боргу України.

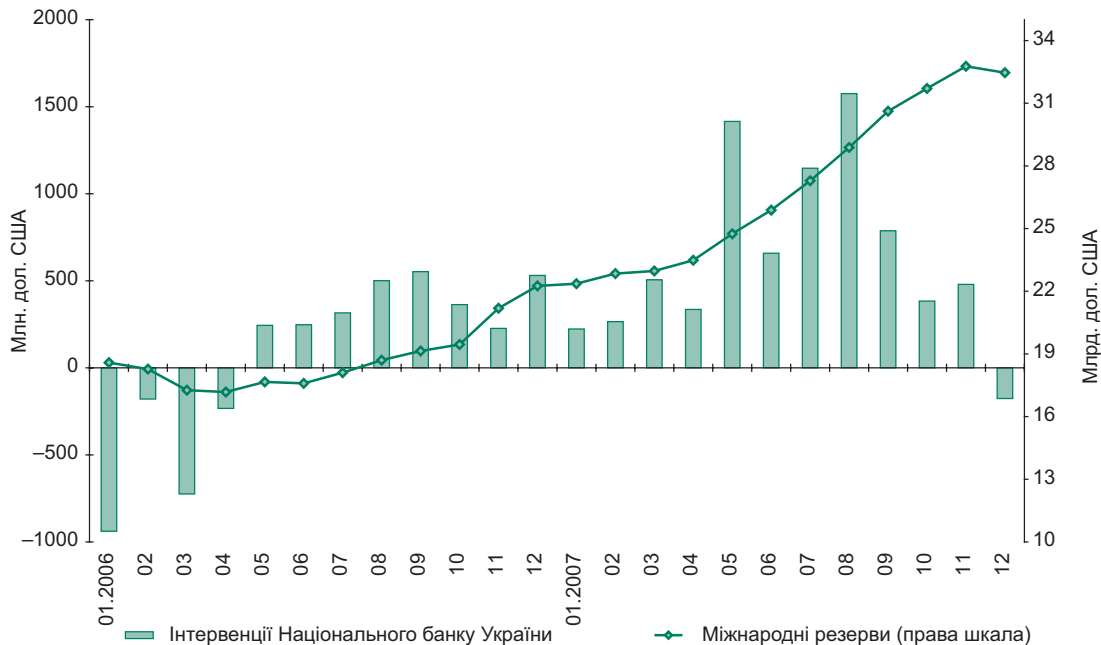
2.2.4. Міжнародні резерви

На 01.01.2008 р. міжнародні резерви дорівнювали 32.5 млрд. дол. США і збільшилися за рік на 10.2 млрд. дол. США, або на 45.9%.

Основним джерелом зростання міжнародних резервів були інтервенції Національного банку України, загальний обсяг яких за 2007 рік становив 7.6 млрд. дол. США (у доларовому еквіваленті)

проти 0.9 млрд. дол. США у 2006 році. На динаміку міжнародних резервів мало вплив також розміщення урядом України ОЗДП (1.2 млрд. дол. США) та отримання зовнішнього кредиту Державною службою автомобільних доріг України – 463 млн. дол. США.

Міжнародні резерви та інтервенції Національного банку України

Додатковим фактором зростання міжнародних резервів був дохід, отриманий від управління міжнародними резервами, який в 2007 році становив 1410 млн. дол. США.

Основною метою управління міжнародними резервами було забезпечення оптимального співвідношення рівнів захищеності, ліквідності та доходності, яке повинно забезпечувати виконання функцій Національного банку України відповідно до чинного законодавства України.

У звітному році Національний банк України здійснював управління міжнародними резервами відповідно до "Інвестиційної декларації золотовалютного резерву Національного банку України на 2007 рік" для одержання додаткового доходу.

У 2007 році кошти міжнародних резервів зберігались на рахунках банків-кореспондентів, а також у фінансових інструментах з довгостроковим кредитним рейтингом не нижчим, ніж рівень "А". Контроль за кредитним ризиком забезпечувався шляхом встановлення кредитних лімітів на операції Національного банку України з банками-контрагентами. Оптимальний рівень валютного та процентного ризиків забезпечувався шляхом диверсифікації міжнародних резервів. У 2007 році Національний банк України продовжував розвиток мережі банків-контрагентів. Більша частина коштів міжнародних резервів зберігалась в державних цінних паперах розвинутих країн, а також в банках США, Швейцарії та Великобританії.

Ліквідність міжнародних резервів визначалася рівнем ліквідності вільно конвертованих валют, фінансових інструментів або фінансового ринку. З метою збільшення високоліквідних активів було збільшено частку цінних паперів.

У процесі управління міжнародними резервами Національним банком України використовувались в основному фінансові інструменти у вигляді короткострокових депозитів та цінних паперів.

У 2007 році було продовжено збільшення частки цінних паперів в структурі міжнародних резервів. Так, питома вага загального портфеля цінних паперів зросла з 38 до 47%.

Переважна частка монетарного золота Національного банку України зберігалася в сховищі Державної скарбниці, решту було розміщено у довгострокові депозити.

Загальна середня дохідність операцій з управління міжнародними резервами за 2007 рік становила 5.3%.

У звітному році зростання міжнародних резервів супроводжувалося своєчасним погашенням та обслуговуванням зовнішнього державного боргу, відповідні платежі за якими становили 1.7 млрд. дол. США (урядом України – 1.2 млрд. дол. США, Національним банком України – 466 млн. дол. США).

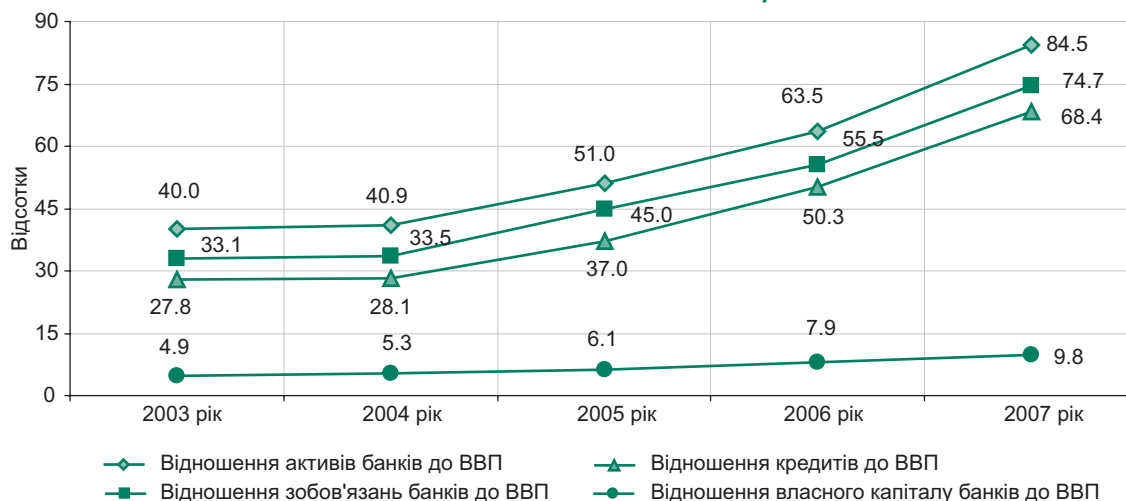
2.3. РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

2.3.1. Показники діяльності банків України

У 2007 році тривав динамічний розвиток банківського сектору України, чому сприяли надходження прямих іноземних інвестицій, розширення внутрішнього споживчого та інвестиційного попиту, подальша розбудова системи гарантування вкладів населення тощо.

Розвиток банківського сектору у 2007 році характеризувався зростанням співвідношення активів банків до ВВП, яке на 01.01.2008 р. становило 84.5% (на 01.01.2007 р. – 63.5%), кредитів до ВВП – 68.4% (на 01.01.2007 р. – 50.3%), зобов'язань до ВВП – 74.7% (на 01.01.2007 р. – 55.5%).

Основні показники діяльності банків України

За 2007 рік загальні активи банків України зросли на 75.3% (за 2006 рік – на 58.3%) і на кінець року становили 619.0 млрд. грн. У структурі активів на 01.01.2008 р. питома вага кредитів становила 78.4% (на 01.01.2007 р. – 76.4%), високоліквідних активів – 10.3% (на 01.01.2007 р. – 12.7%), вкладень в цінні папери – 4.6% (на 01.01.2007 р. – 4.1%), основних засобів та нематеріальних активів – 4.5% (на 01.01.2007 р. – 5.3%), інших активів – 2.2% (на 01.01.2007 р. – 1.5%).

Зростання активів банків в основному було забезпечено суттєвим зростанням заборгованості за наданими кредитами, приріст яких за цей період становив 80.0 проти 72.5% у 2006 році.

За 2007 рік загальний обсяг зобов'язань банків зріс на 78.0% (за 2006 рік – на 57.9%) і на кінець року становив 529.8 млрд. грн. У структурі зобов'язань банків питома вага коштів, залучених на рахунки фізичних осіб, на 01.01.2008 р. становила 30.9% (на 01.01.2007 р. – 35.6%), суб'єктів господарювання – 21.1% (на 01.01.2007 р. – 25.8%). Частка кредитів, отриманих від інших банків, становила 29.1% (на 01.01.2007 р. – 22.8%), цінних паперів власного боргу – 3.7% (на 01.01.2007 р. – 2.1%), кредитів, що було отримано від міжнародних та інших фінансових організацій – 3.7% (на 01.01.2007 р. – 2.8%), коштів небанківських фінансових установ – 2.7% (на 01.01.2007 р. – 2.5%), залишків коштів на коррахунках інших банків – 2.4% (на 01.01.2007 р. – 2.5%), субординованого боргу – 1.5% (на 01.01.2007 р. – 1.6%), інших зобов'язань – 4.9% (на 01.01.2007 р. – 4.3%).

У 2007 році банки України значно збільшили випуск боргових цінних паперів для збільшення обсягів кредитування та операцій з цінними паперами. За цей період

Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку України було зареєстровано облігацій банків на 19.6 млрд. грн. (за 2006 рік – на 5.0 млрд. грн.).

Власний капітал банків України за 2007 рік збільшився на 63.5% (за 2006 рік – на 67.2%). На 01.01.2008 р. питома вага капіталу банків у пасивах становила 11.6% (на 01.01.2007 р. – 12.5%).

Значні темпи зростання капіталу банків України у 2007 році підвищили рівень їх капіталізації. Відношення капіталу банків до ВВП за рік підвищилося на 1.9 процентного пункту до 9.8%.

У структурі власного капіталу на 01.01.2008 р. частка сплаченого зареєстрованого статутного капіталу становила 61.6% (на 01.01.2007 р. – 61.7%), результату переоцінки основних засобів, нематеріальних активів та інвестиції в асоційовані та дочірні компанії – 11.8% (на 01.01.2007 р. – 12.8%), загальних резервів, резервних фондів та інших фондів банків – 9.7% (на 01.01.2007 р. – 11.0%), результату поточного року – 9.5% (на 01.01.2007 р. – 9.7%), емісійних різниць – 4.6% (на 01.01.2007 р. – 2.8%), частка результату минулих років та результатів звітного року, що очікують затвердження – 2.4% (на 01.01.2007 р. – 1.7%), дивідендів, що спрямовані на збільшення статутного капіталу, – 0.4% (на 01.01.2007 р. – 0.3%).

Обсяг іноземного капіталу в зареєстрованому статутному капіталі банків України за рік збільшився більш як у 2 рази і на 01.01.2008 р. становив 15.1 млрд. грн. (на 01.01.2007 р. – 7.4 млрд. грн.). Відповідно частка іноземного капіталу у зареєстрованому статутному капіталі банків України збільшилася до 35.0% на 01.01.2008 р., або на 7.4 процентного пункту.

Регулятивний капітал банків збільшився за 2007 рік на 75.6% до 72.3 млрд. грн. (9.7 млрд. євро). При цьому рівень достатності капіталу банківського сектору на 01.01.2008 р. становив 13.92% (на 01.01.2007 р. – 14.19%).

Кількість банків, які мали регулятивний капітал більше 20 млн. євро, за 2007 рік збільшилася з 56 до 72 банків, а їх частка в загальній кількості діючих банків на 01.01.2008 р. зросла з 33.1 до 41.1%.

Згідно з рішенням Комісії Національного банку України з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25 грудня 2006 року граничні розміри активів для груп банків на 2007 рік були такими: групи I (активи більше 5000 млн. грн.), групи II (активи більше 2000 млн. грн.), групи III (активи більше 700 млн. грн.), групи IV (активи менше 700 млн. грн.).

КОНЦЕНТРАЦІЯ АКТИВІВ, КАПІТАЛУ ТА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЗА ГРУПАМИ БАНКІВ

(у відсотках)

Група	Активи		Власний капітал		Зобов'язання	
	01.01.2007 р.	01.01.2008 р.	01.01.2007 р.	01.01.2008 р.	01.01.2007 р.	01.01.2008 р.
Група I	62.2	64.8	54.0	57.2	63.4	65.8
Група II	19.1	17.2	16.7	16.8	19.4	17.2
Група III	8.6	10.2	10.7	12.9	8.3	9.9
Група IV	10.1	7.8	18.6	13.1	8.9	7.1

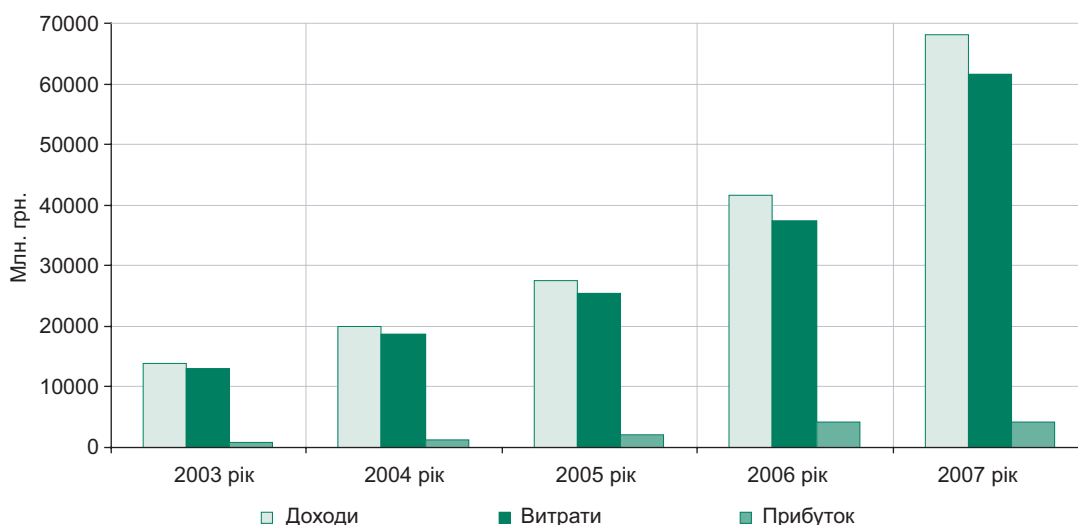
У 2007 році тривав процес концентрації активів, капіталу та зобов'язань у банках I групи, де на 01.01.2008 р. було сконцентровано 64.8% активів банків України, 57.2% капіталу та 65.8% загального обсягу зобов'язань (у тому числі на ринку вкладів фізичних осіб – 68.7%).

Доходи банків України на 01.01.2008 р. становили 68.2 млрд. грн., або збільшилися за рік на 63.7%.

Протягом 2007 року у структурі доходів банків збільшилася частка процентних (до 74.6 з 72.7% на 01.01.2007 р.) та інших операційних доходів (до 2.3 з 1.9% на 01.01.2007 р.) за скорочення частки комісійних доходів (до 18.3 з 20.0% на 01.01.2007 р.) та результату від торговельних операцій (до 4.3 з 4.9% на 01.01.2007 р.).

У 2007 році порівняно з попереднім роком витрати банків України зросли на 64.2% і за станом на 01.01.2008 р. дорівнювали 61.6 млрд. грн.

Динаміка доходів, витрат і прибутку банківського сектору України

За 2007 рік у загальних витратах банків збільшилася частка процентних витрат з 44.2 до 46.5% на 01.01.2008 р., комісійних витрат – з 2.0 до 2.3% та інших операційних витрат – з 5.1 до 5.5% за зменшення частки загальних адміністративних витрат з 32.4 на 01.01.2007 р. до 30.6% на 01.01.2008 р., що свідчить про позитивні зміни в структурі витрат банків.

Співвідношення витрат банків і їх доходів дорівнювало 90.3% (за 2006 рік – 90.0%). Рентабельність активів банків за 2007 рік становила 1.50% (за 2006 рік – 1.61%), рентабельність капіталу – 12.67% (за 2006 рік – 13.52%).

КОНЦЕНТРАЦІЯ ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ПРИБУТКУ ЗА ГРУПАМИ БАНКІВ

Група	(у відсотках)					
	Активи		Власний капітал		Зобов'язання	
	01.01.2007 р.	01.01.2008 р.	01.01.2007 р.	01.01.2008 р.	01.01.2007 р.	01.01.2008 р.
Група I	63.6	64.8	63.1	63.9	68.2	73.0
Група II	16.8	15.1	16.8	15.4	16.7	12.7
Група III	9.2	11.6	9.4	11.9	7.9	8.1
Група IV	10.4	8.5	10.7	8.8	7.2	6.2

За підсумками 2007 року, діючими банками України отримано прибуток, який порівняно з попереднім роком збільшився на 59.7% і дорівнював 6.6 млрд. грн. (за 2006 рік – 4.1 млрд. грн.) та який на 73.0% був забезпечений зростанням прибутку банків I групи.

2.3.2. Депозитний ринок

Забезпечення стабільності гривні, високі темпи економічного зростання, збільшення прибутків підприємств та доходів населення, а також довіра вкладників до банківської системи України сприяли зростанню депозитів у 2007 році.

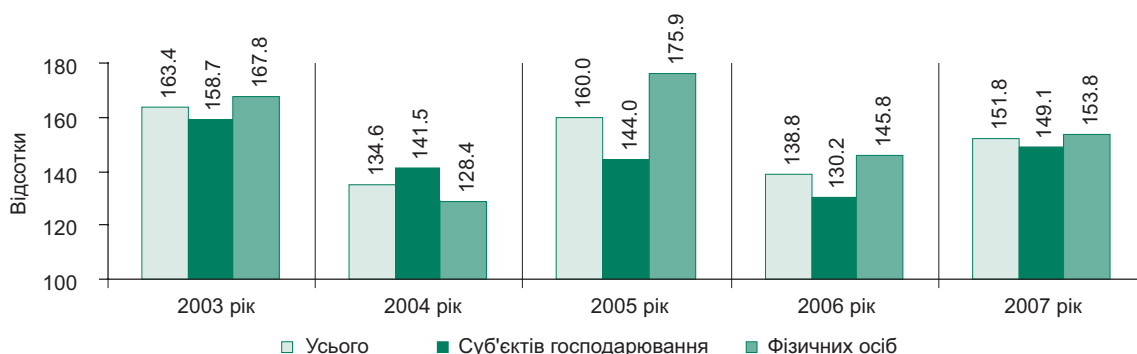
За 2007 рік зобов'язання банків за коштами, залученими у банківську систему, збільшилися на 51.8% (за 2006 рік – на 38.8%) і на 1 січня 2008 року становили 279.7 млрд. грн. Протягом січня – вересня простежувалась тенденція до прискорення темпів зростання (у I кварталі зобов'язання банків за депозитами зросли на 5.9%, у II – на 10.3%, у III – на 15.1%), що відповідало динаміці економічного розвитку. У IV кварталі темпи залучення банками депозитних коштів дещо уповільнились (зростання на 12.9%).

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ ДЕПОЗИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Показники	2007 рік				Довідково: 2006 рік			
	млрд. грн.	питома вага, %	приріст, млрд. грн.	% до попереднього року	млрд. грн.	питома вага, %	приріст, млрд. грн.	% до попереднього року
Зобов'язання, усього	279.7	100.0	95.5	151.8	184.2	100.0	51.5	138.8
у тому числі:								
<i>За видами валют</i>								
– у національній валюті	189.9	67.9	75.8	166.4	114.1	61.9	26.9	130.8
– в іноземній валюті	89.8	32.1	19.7	128.1	70.1	38.1	24.6	154.0
<i>За строками</i>								
– до запитання	92.8	33.2	30.5	149.0	62.3	33.8	11.9	123.7
– строкові, у тому числі:	186.9	66.8	65.0	153.3	121.9	66.2	39.5	148.0
– довгострокові	129.9	69.5	49.3	161.2	80.6	66.1	29.4	157.4
<i>За категорією вкладників</i>								
– за коштами суб'єктів господарювання	115.6	41.3	38.1	149.1	77.5	42.1	18.0	130.2
– за коштами фізичних осіб	164.1	58.7	57.4	153.8	106.7	57.9	33.5	145.8

Збільшення зобов'язань банків за депозитами у 2007 році на 60.1% забезпечувалося за рахунок зростання депозитних коштів фізичних осіб (проти 65.1% у 2006 році), що було зумовлено уповільненням темпів зростання реальних наявних доходів населення порівняно з попереднім роком та збільшенням витрат населення на споживання та обслуговування отриманих кредитів. Крім того, фізичні особи почали ширше використовувати інші форми інвестування коштів, крім банківських вкладів (вкладення в пайові інвестиційні фонди, компанії з управління активами тощо). Водночас протягом року зберігалася тенденція до перевищення темпів зростання депозитів фізичних осіб над темпами зростання готівки в обігу, що стримувало розвиток інфляційних процесів. В результаті у структурі депозитів частка депозитів фізичних осіб за рік збільшилася на 0.8 процентного пункту до 58.7% (164.1 млрд. грн.).

Темпи зростання зобов'язань банків за коштами, залученими на рахунки суб'єктів господарювання та фізичних осіб (у відсотках до початку року)

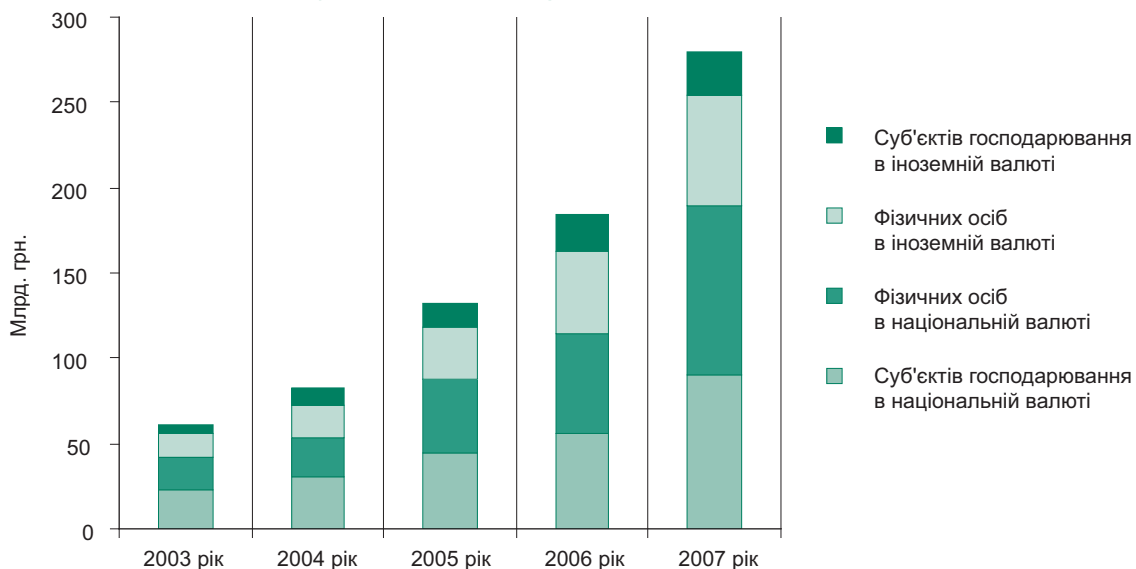
Зобов'язання банків за коштами суб'єктів господарювання протягом звітного року зросли на 49.1%, або на 38.1 млрд. грн. Найвищий приріст зазначених коштів спостерігався у вересні (зокрема, за рахунок надходжень коштів на рахунки до запитання

суб'єктів господарювання в національній валюті) та у грудні (завдяки нарощуванню строкових депозитів у національній валюті, що було сезонним фактором).

Характерною ознакою 2007 року було збільшення депозитної бази банків насамперед за рахунок коштів в національній валюті за всіма типами вкладів (на 66.4 проти 28.1% в іноземній валюті). Абсолютний приріст депозитних коштів на рахунках в національній валюті в 3.9 раза перевищив їх приріст в іноземній валюті, що підтверджувало довіру вкладників до національної грошової одиниці. Частка депозитів у національній валюті у структурі депозитів за видами валют збільшилась за звітний рік (на відміну від 2006 року) з 61.9 до 67.9%, що відповідно зменшило рівень доларизації економіки.

Переважне зростання депозитних коштів фізичних осіб в національній валюті спостерігалось протягом всього звітного року, починаючи з лютого. Водночас населенням було забезпечено 80.6% від загального приросту депозитних коштів в іноземній валюті за 2007 рік, на що більшою мірою впливала політична нестабільність. Незважаючи на неоднорідну динаміку протягом року, депозитні кошти суб'єктів господарювання в національній валюті за рік зросли на 34.2 млрд. грн., або на 60.9%, проти 3.8 млрд. грн., або на 18.0%, в іноземній валюті.

Структура зобов'язань банків за залученими коштами (за видами валют)

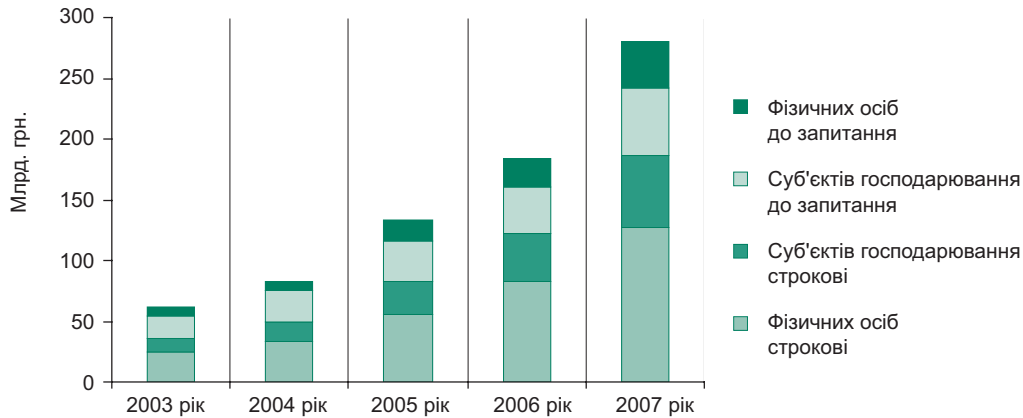

За видами іноземних валют найбільше депозитів від суб'єктів господарювання та фізичних осіб було залучено в доларах США та євро, частки яких становили 74.6 і 23.2% відповідно. Темпи зростання депозитів у євро (172.3%) протягом року перевищили темпи зростання депозитів у доларах США (117.4%), що відповідно вплинуло на збільшення частки депозитів в євро з початку року на 6.0 процентного пункту. Основну частину приросту депозитів у євро (86.8%) було забезпечено за рахунок коштів фізичних осіб, тоді як платежі за експортно-імпортними операціями суб'єктів господарювання переважно здійснювалися в доларах США. При цьому, якщо з початку року населення надавало перевагу депозитам в доларах США, то починаючи з вересня депозити від населення в іноземній валюті залучалися в основному у євро. Основним фактором впливу на зміну структури депозитів за видами валют було падіння курсу долара щодо євро, що знизило довіру фізичних осіб до долара США як засобу збереження заощаджень.

Близько чверті приросту депозитів у євро було забезпечено за рахунок курсових різниць. Проте стабільний курс гривні щодо долара США зменшував цей вплив на темпи зростання обсягів депозитів в іноземній валюті.

Упродовж 2007 року спостерігалось поліпшення структури депозитів банків за строками. За станом на 1 січня 2008 року частка строкових депозитів зросла з 66.2 до 66.8%, а їх обсяг за рік збільшився до 186.9 млрд. грн., або на 53.3%. Серед строкових депозитів вкладення у національній валюті на 01.01.2008 р. становили 63.0% (на 01.01.2007 р. – 53.4%). Коефіцієнт осідання коштів⁸, залучених на строкові депозити, за рік незначно поліпшився й становив 11.7% (проти 11.1% у 2006 році).

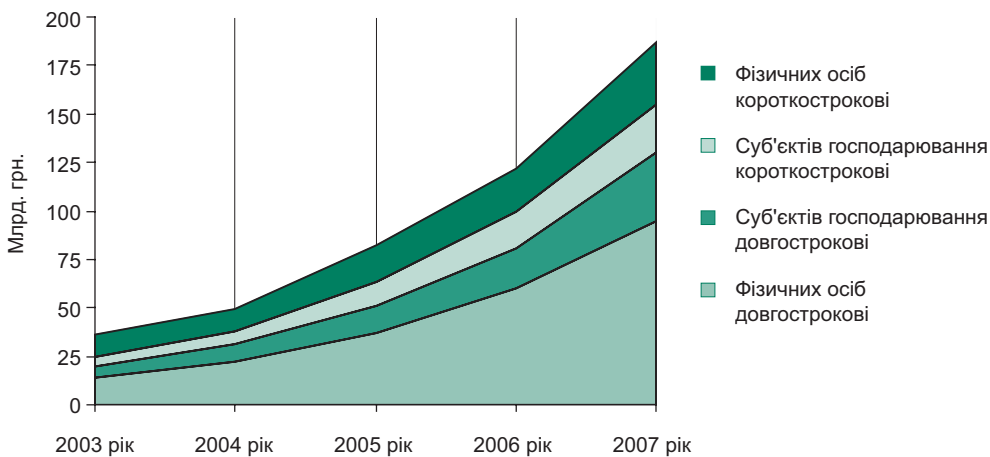
Структура зобов'язань банків за залученими коштами (за строками)

Зростання строкових депозитів насамперед було забезпечене приростом депозитів фізичних осіб до 126.8 млрд. грн. (на 53.4%, або на 44.1 млрд. грн.), частка яких становила 67.8%.

У 2007 році зберігалася позитивна динаміка до зростання довгострокових депозитних зобов'язань банків, обсяг яких за рік збільшився на 61.1% (у тому числі в національній валюті – на 90.1%) і на 01.01.2008 р. становив 129.9 млрд. грн. Довгострокові вкладення фізичних осіб дорівнювали 94.4 млрд. грн. Їх частка у загальному обсязі довгострокових депозитів становила 72.7%. Активному залученню банками коштів від населення сприяло збільшення розміру відшкодування коштів громадянам за вкладками у разі банкрутства банку в лютому 2007 року до 25 тис. грн., а у серпні – до 50 тис. грн. Довгострокові зобов'язання банків за коштами, залученими у суб'єктів господарювання, в національній валюті за 2007 рік збільшилися в 2.1 раза. Все це було свідченням того, що вкладники віддавали перевагу прибутковішим довгостроковим депозитам.

Структура строкових зобов'язань банків за залученими коштами

⁸ Розраховується як співвідношення приросту залишків коштів і надходжень коштів за період.

Зростання частки довгострокових депозитів в загальному обсязі строкових депозитів з 66.1 до 69.5% свідчило про поліпшення структури депозитних зобов'язань банків.

Зобов'язання банків за коштами, залученими на поточні рахунки, за 2007 рік збільшилися на 30.5 млрд. грн., або на 49.0%, у тому числі в національній валюті – на 23.2 млрд. грн., або на 47.4%, і на 01.01.2008 р. становили 92.8 млрд. грн.

Основною складовою зобов'язань банків за коштами до запитання були кошти суб'єктів господарювання (незважаючи на зниження їх частки на 1.6 процентного пункту до 59.8%). Найбільший приріст залишків на поточних рахунках суб'єктів господарювання спостерігався протягом III кварталу 2007 року – на 11.8 млрд. грн., у тому числі у національній валюті – на 10.0 млрд. грн.

У 2007 році майже вдвічі порівняно з попереднім роком прискорилося зростання коштів на рахунках до запитання фізичних осіб – на 13.3 млрд. грн. (проти 6.8 млрд. грн. в 2006 році), з них на 8.3 млрд. грн. – за рахунок зростання коштів на карткових рахунках населення, у тому числі в національній валюті – на 6.8 млрд. грн. Серед карткових рахунків фізичних осіб в національній валюті домінували зарплатні, пенсійні та інші соціальні картки. Збільшення використання їх як засобу збереження свідчило про підвищення довіри населення до платіжних систем. Проте досить високим залишався рівень зняття коштів на споживання. Відповідно всі зміни на карткових рахунках протягом року збігалися у часі зі зростанням витрат на споживання.

Станом на 01.01.2008 р. традиційно найбільшою часткою депозитів банків у національній валюті за видами економічної діяльності були депозитні кошти суб'єктів господарювання, що займаються торгівлею (25.3% від загального обсягу), а в іноземній валюті – кошти суб'єктів господарювання переробної промисловості (34.3% від загального обсягу).

Протягом року відбулося зростання залишків коштів на рахунках суб'єктів господарювання всіх видів діяльності. Найбільше зростання коштів було у підприємств торгівлі, фінансової діяльності та переробної промисловості. Зокрема, стимулюючий вплив на розвиток торгівлі мало зростання реальних доходів та кредитування населення, у результаті чого залишки коштів на рахунках організацій торгівлі збільшилися з початку року на 7.4 млрд. грн., або на 37.4%.

Збереження обсягів виробництва та збільшення цін на світових ринках сприяло збільшенню надходжень валютної виручки на поточні рахунки підприємств-експортерів, частина якої в подальшому спрямовувалась на поповнення обігових коштів в національній валюті через продаж іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку. Це привело до накопичення залишків коштів на рахунках підприємств переробної промисловості (з початку року – на 6.2 млрд. грн., або на 43.7%) та сільського господарства (на 82.2%, або на 2.7 млрд. грн.), що на 88.9% забезпечило приріст депозитних зобов'язань банків за коштами суб'єктів господарювання в іноземній валюті.

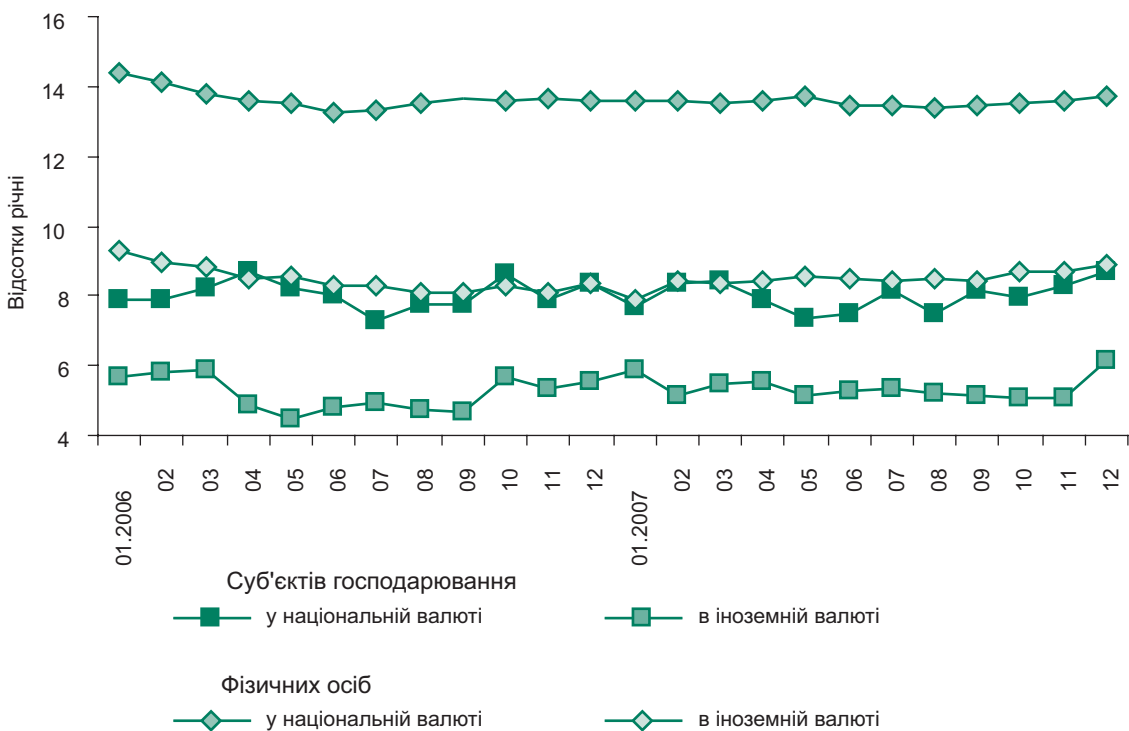
Темпи зростання залишків коштів на рахунках суб'єктів господарювання фінансової діяльності у 2007 році порівняно з попереднім роком значно прискорилися – на 74.4%, або на 6.6 млрд. грн. (у 2006 році – на 42.2%, або на 2.6 млрд. грн.). Зокрема, цьому сприяло збільшення обсягів вкладень в інвестиційні фонди, які приваблювали вкладників вищою доходністю порівняно з банківськими депозитами на фоні значного рівня інфляції.

У розрізі регіонів за станом на 01.01.2008 р. найбільші обсяги депозитів було залучено банківськими установами м. Києва (41.0%), Дніпропетровської (10.0%) та Донецької (8.6%) областей. Кошти суб'єктів господарювання та фізичних осіб на банківських рахунках у зазначених регіонах становили 59.6% від усіх депозитних зобов'язань банків. Переважна частка депозитних зобов'язань суб'єктів господарювання була в банківських установах м. Києва (52.5%). Темпи зростання зобов'язань за коштами, залученими на рахунки суб'єктів господарювання та фізичних осіб банківськими установами м. Києва, що мали

найбільший вплив на загальну динаміку зобов'язань, за рік становили 160.1%, в тому числі в національній валюті – 180.5%. В усіх регіонах України, крім Миколаївської та Одеської областей, в поточному році спостерігалось переважне зростання депозитних коштів в національній валюті.

Протягом 2007 року спостерігалось збільшення вартості депозитів, залучених банками (середньозважена процентна ставка за 2007 рік становила 7.2% річних, у тому числі в національній валюті – 8.2% річних, проти 6.8% річних у 2006 році, у тому числі в національній валюті – 7.6% річних). Середньозважена процентна ставка за депозитами в іноземній валюті була на рівні 5.8% річних. Протягом січня – серпня 2007 року рівень процентних ставок за депозитами був на рівні попереднього року. Проте, починаючи з вересня, середньозважені процентні ставки за депозитами почали стабільно зростати як в національній, так і в іноземній валютах. Це зумовлювалось подорожчанням ресурсів, залучених на зовнішніх ринках, та було направлено на стимулювання вкладників через підвищення рівня інфляції. Протягом листопада – грудня на зростання процентних ставок за депозитами в національній валюті вплинуло збільшення норм обов'язкового резервування, що підвищило попит з боку банків на національну валюту. За строковими депозитами протягом звітного року спостерігалось підвищення середньозваженої процентної ставки за вкладками як суб'єктів господарювання, так і фізичних осіб, і головним чином в іноземній валюті.

Динаміка середньозважених процентних ставок за строковими депозитами, залученими банками

2.3.3. Кредитний ринок

Збільшення залучених коштів до банківської системи, а відтак і достатній рівень ліквідності банківських установ та зниження процентних ставок за кредитними операціями сприяли достатньо високим темпам кредитування економіки України в 2007 році.

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Показники	2007 рік				Довідково: 2006 рік			
	млрд. грн.	питома вага, %	приріст, млрд. грн.	% до попереднього року	млрд. грн.	питома вага, %	приріст, млрд. грн.	% до попереднього року
Вимоги банків за кредитами, усього	426.9	100.0	181.6	174.1	245.2	100.0	101.8	171.0
<i>у тому числі:</i>								
<i>За видами валют</i>								
– у національній валюті	213.8	50.1	90.0	172.7	123.8	50.5	42.5	152.3
– в іноземній валюті	213.1	49.9	91.6	175.4	121.4	49.5	59.3	195.4
<i>За строками погашення</i>								
– короткострокові	131.5	30.8	45.3	152.6	86.2	35.1	31.4	157.2
– довгострокові	295.4	69.2	136.3	185.7	159.0	64.9	70.4	179.5
<i>За категорією позичальників</i>								
– суб'єктам господарювання	271.4	63.6	104.7	162.8	166.7	68.0	56.8	151.7
– фізичним особам	155.5	36.4	76.9	197.9	78.5	32.0	45.0	у 2.3 раза

Обсяг вимог банків за наданими кредитами на 01.01.2008 р. становив 426.9 млрд. грн., збільшившись за 2007 рік на 181.6 млрд. грн., або на 74.1% (торік – на 101.8 млрд. грн., або на 71.0%). Це найвищий показник зростання за часів незалежності України, що позитивно впливало на динаміку економічного зростання.

Серед кредитних вкладень банків в економіку України найбільшими були вимоги за кредитами, наданими суб'єктам господарювання. Через прискорене зростання обсягів кредитування фізичних осіб їх частка за 2007 рік зменшилася на 4.4 процентного пункту до 63.6%. Питома вага вимог за кредитами фізичним особам становила 36.4% від усіх вимог за кредитами в економіку України.

За 2007 рік у структурі кредитних вкладень найбільші зміни відбулися у бік зростання – за довгостроковими кредитами, наданими фізичним особам в іноземній валюті (їх частка зросла на 3.2 процентного пункту), в бік зменшення – за короткостроковими кредитами, наданими суб'єктам господарювання в іноземній валюті (на 2.0 процентного пункту).

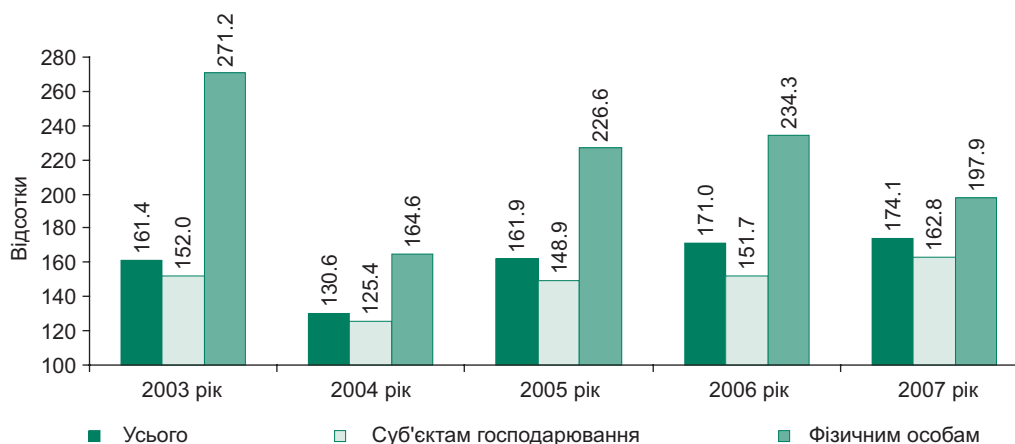
Динаміка кредитних вкладень упродовж року мала стійку тенденцію до збільшення їх обсягів (у I кварталі вимоги за кредитами зросли на 27.8 млрд. грн., або на 11.4%, у II кварталі – на 42.6 млрд. грн., або на 15.6%, у III кварталі – на 51.5 млрд. грн., або на 16.3%, і в IV кварталі – на 59.7 млрд. грн., або на 16.3%).

На зростаючу динаміку обсягів кредитування протягом звітного року суттєво вплинули значні темпи зростання заборгованості за кредитами, наданими фізичним особам (197.9%), що було зумовлено подальшим розвитком споживчого та іпотечного кредитування населення, пов'язаного з підвищенням платоспроможності населення.

Разом з тим 57.7% від загального приросту кредитних вкладень в економіку України було забезпечено зростанням вимог банків за кредитами, наданими суб'єктам господарювання (на 62.8%, або на 104.7 млрд. грн.). Цей показник зростання був найвищим, починаючи з 2002 року, що свідчило про активізацію економічної діяльності підприємств.

Більшу частину (213.8 млрд. грн.) у вимогах банків за наданими кредитами становила заборгованість за кредитами у національній валюті, яка за 2007 рік збільшилася на 72.7%. Частка зазначеної заборгованості у структурі кредитних вкладень за видами валют зменшилася за рік і на 01.01.2008 р. дорівнювала 50.1%.

**Темпи зростання вимог банків за наданими кредитами
(у відсотках до початку року)**

Протягом 2007 року змінювалася структура вимог банків за наданими кредитами у розрізі видів валют. Так, у січні – серпні через активне залучення банками коштів за кордоном темпи зростання обсягів кредитування в іноземній валюті перевищували темпи кредитування в гривні, що зумовило зменшення частки вимог банків за кредитами в національній валюті у загальному обсязі вимог з 50.5 до 47.8%. Починаючи з вересня й до кінця звітнього року темпи кредитних вкладень у національній валюті прискорилися й перевищили приріст вимог банків за кредитами в іноземній валюті, внаслідок чого відбувся перерозподіл кредитних вкладень у бік зростання частки кредитів у національній валюті (на 2.3 процентного пункту).

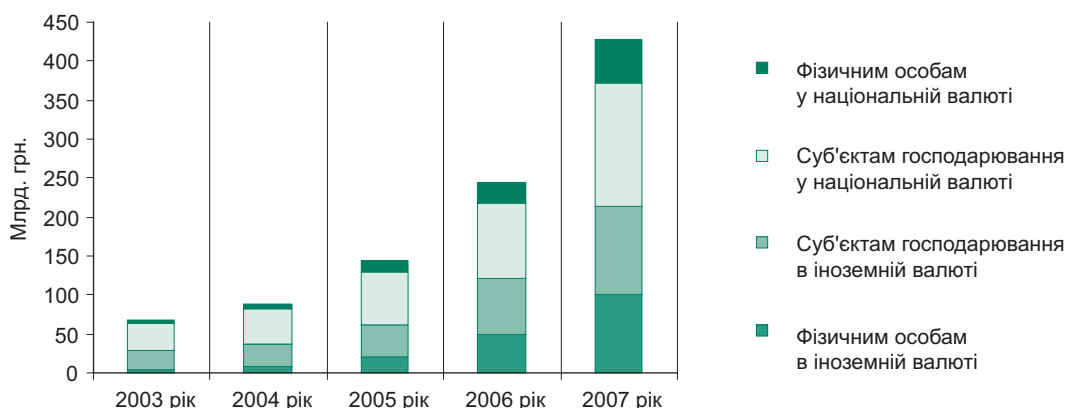
Чинниками переважного зростання обсягів кредитування в національній валюті впродовж останніх чотирьох місяців року були:

- вищі темпи зростання обсягів зобов'язань банків за депозитами суб'єктів господарювання та фізичних осіб у національній валюті порівняно з іноземною валютою;
- подорожчання кредитних ресурсів, запозичених на зовнішньому ринку, унаслідок погіршення умов на світових фінансових ринках;
- кроки Національного банку України, спрямовані на обмеження запозичень банками ресурсів на зовнішньому ринку;
- зниження процентних ставок за кредитами у національній валюті за умов достатньої пропозиції ресурсів у національній валюті.

Обсяги кредитування економіки у національній валюті збільшувалися впродовж звітнього року в основному за рахунок зростання кредитних коштів, наданих суб'єктам господарювання, заборгованість за якими збільшилася за 2007 рік на 63.4 млрд. грн., тоді як за кредитами фізичним особам – на 26.6 млрд. грн. Приріст кредитів у іноземній валюті відбувався переважно за рахунок зростання відповідних кредитів, наданих фізичним особам (у 2.0 раза, або на 50.3 млрд. грн.), що було наслідком отримання населенням споживчих та іпотечних кредитів.

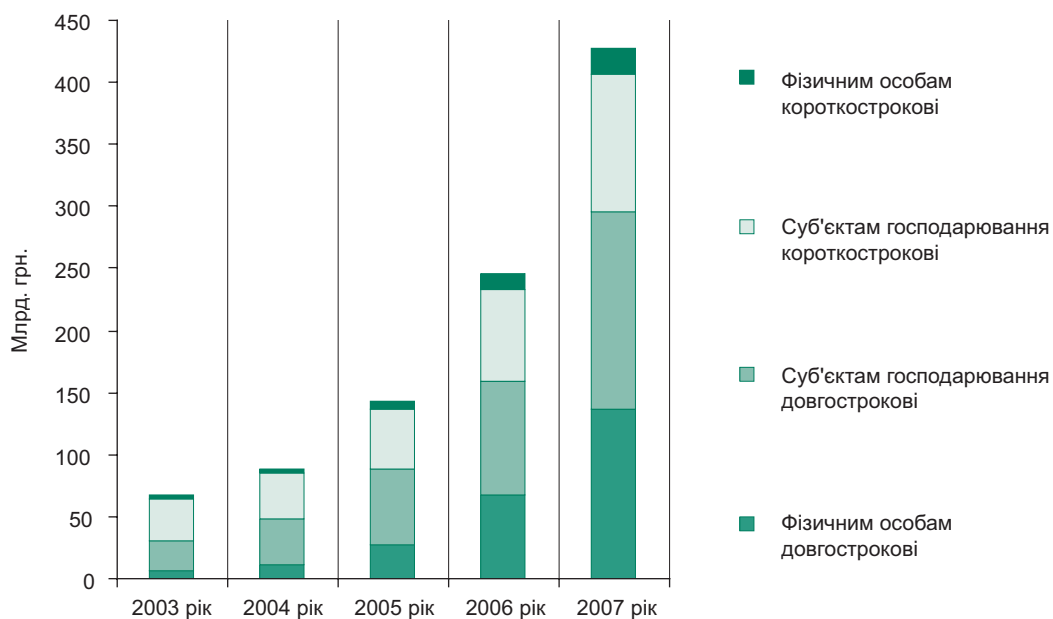
Серед заборгованості за кредитами в іноземній валюті традиційно переважали кредити, надані в доларах США та євро, частки яких на 01.01.2008 р. становили відповідно 88.2 і 9.0%. Темпи зростання кредитів у доларах США (178.1%), на відміну від 2006 року, перевищили темпи зростання кредитів у євро (143.4%), що відповідно вплинуло на структуру кредитів у іноземній валюті. Частка кредитів у доларах США підвищилася за звітний рік на 1.3 процентного пункту з одночасним зниженням частки кредитів у євро.

Структура вимог банків за кредитами, наданими в економіку України (за видами валют)

Протягом 2007 року зберігалася позитивна тенденція до зростання питомої ваги довгострокових кредитних вкладень у структурі вимог банків за наданими кредитами, яка за станом на 01.01.2008 р. дорівнювала 69.2% проти 64.9% на початок року, а вимоги банків за цими кредитами зросли за рік до 295.4 млрд. грн., або на 85.7%, у тому числі в національній валюті – на 86.3%. Абсолютний приріст цих вимог у 3.0 раза перевищив приріст вимог банків за короткостроковими кредитами.

Структура вимог банків за кредитами, наданими суб'єктам господарювання та фізичним особам (за строками)

Зважаючи на те, що темпи приросту обсягів довгострокового кредитування фізичних осіб (у 2.0 раза) були помітно вищими порівняно з темпами кредитування суб'єктів господарювання (на 72.9%), зростання обсягів довгострокових кредитів мало не інвестиційну, а більш споживчу спрямованість. Так, на 01.01.2008 р. вимоги банків за довгостроковими кредитами, наданими фізичним особам, становили 135.9 млрд. грн., з яких 70.2% були вимоги за кредитами на купівлю автомобілів, побутової техніки тощо та 29.8% – вимоги банків за іпотечними кредитами. Протягом 2007 року зазначені види кредитів зростали повільніше (в 2.0 раза за кожним видом), ніж у попередньому році (відповідно 2.3 та 2.9 раза), що деякою мірою було зумовлене насиченням споживчого ринку товарами та високим рівнем цін на нерухомість.

Ураховуючи те, що значну кількість отриманих кредитів фізичні особи спрямовували на купівлю товарів тривалого використання іноземного виробництва, динамічне зростання обсягів довгострокового кредитування поки що значною мірою підтримувало економіку інших країн.

Вимоги банків за короткостроковими кредитами протягом звітного року зростали нижчими темпами – на 52.6%, або на 45.3 млрд. грн., в тому числі в національній валюті – на 58.3%, або на 35.1 млрд. грн. Заборгованість суб'єктів господарювання за кредитами на строк до 1 року збільшилася за 2007 рік на 50.4%, у тому числі в національній валюті – на 56.1%. Вимоги банків за короткостроковими кредитами, наданими фізичним особам, зросли за цей період на 66.3%, у тому числі в національній валюті – на 71.1%.

Традиційно у структурі вимог банків переважали кредити, спрямовані у поточну діяльність суб'єктів господарювання та фізичних осіб, заборгованість за якими на 01.01.2008 р. становила 332.2 млрд. грн., або збільшилася з початку року на 70.1%. Частка цих кредитів у загальному обсязі вимог постійно зменшувалася й за рік скоротилася на 1.8 процентного пункту до 77.8%.

У 2007 році тривало зростання обсягів кредитування банками інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання та фізичних осіб, хоча повільнішими темпами (на 89.5%), ніж у попередні 2 роки (за 2006 рік – у 2.2 раза, за 2005 рік – у 2.7 раза), що було зумовлено зростаючою з року в рік базою порівняння (в номінальному вираженні вони зросли більше, ніж у 2005 та 2006 роках). Частка цих кредитів у загальному обсязі вимог банків за кредитами в економіку за 2007 рік збільшилася з 20.4 до 22.2%. Переважну більшість цих кредитів (71.4%) становили кредити в іноземній валюті, вимоги за якими за рік збільшилися на 83.5% до 36.9 млрд. грн.

Понад половину (51.7%) обсягу вимог банків за кредитами, спрямованими на інвестиційні цілі, становили іпотечні кредити. Серед вимог банків за кредитами, наданими в економіку України, питома вага іпотечних кредитів протягом 2007 року підвищилася на 1.2 процентного пункту та на 01.01.2008 р. становила 12.2%, з яких 78.1% – кредити в іноземній валюті. Заборгованість за іпотечними кредитами за цей період зросла в 1.9 раза. Частка іпотечних кредитів фізичним особам у загальному обсязі вимог за іпотечними кредитами дорівнювала 78.0%, з них 85.5% – кредити в іноземній валюті.

У 2007 році банки активізували операції з фінансового лізингу, обсяги яких за 2007 рік збільшилися на 76.1% порівняно з 27.3% за 2006 рік. Щоправда їх частка у структурі вимог за кредитами в економіку України була зовсім незначною (0.1%).

За підсумками 2007 року, структура кредитів, наданих банківськими установами суб'єктам господарювання за видами економічної діяльності, засвідчила про переважне спрямування кредитів у ті види діяльності, які стабільно розвиваються та забезпечують своєчасне їх повернення. Найбільшими залишалися обсяги заборгованості за наданими кредитами суб'єктам господарювання торгівлі та переробної промисловості. Їх частки на 01.01.2008 р. становили відповідно 37.7 і 23.9% від загального обсягу вимог за кредитами, наданими суб'єктам господарювання, що відповідно впливало на зростання валової доданої вартості зазначених видів економічної діяльності. Порівняно з попереднім роком зазначені частки зменшилися на 0.5 та 2.9 процентного пункту.

Упродовж останніх п'яти місяців звітного року неухильно зменшувалася частка кредитів, спрямованих у сільське господарство, мисливство та лісове господарство (з 7.2 у липні до 6.1% у грудні), що певною мірою було зумовлено скороченням обсягів виробництва сільгосптоваровиробниками.

Внаслідок підвищеного попиту у 2007 році суттєво збільшилися вимоги банків за кредитами, наданими підприємствам на операції з нерухомим майном (у 2.2 раза) і в будівництво (в 2.0 раза), унаслідок чого їх частки у загальному обсязі вимог за кредитами, наданими суб'єктам господарювання, збільшилися відповідно на 2.8 і 1.5 процентного пункту до 10.8 та 7.8%.

У 2007 році дещо поліпшилась якість кредитного портфеля банківських установ. Темпи зростання заборгованості за простроченими та сумнівними кредитами становили 150.5% і були нижчими, ніж темпи зростання загального обсягу кредитних вкладень в економіку України – 174.1%. Їх частка у загальному обсязі вимог банків за кредитами, наданими суб'єктам господарювання та фізичним особам, порівняно з 2006 роком зменшилася на 0.2 процентного пункту до 1.7%.

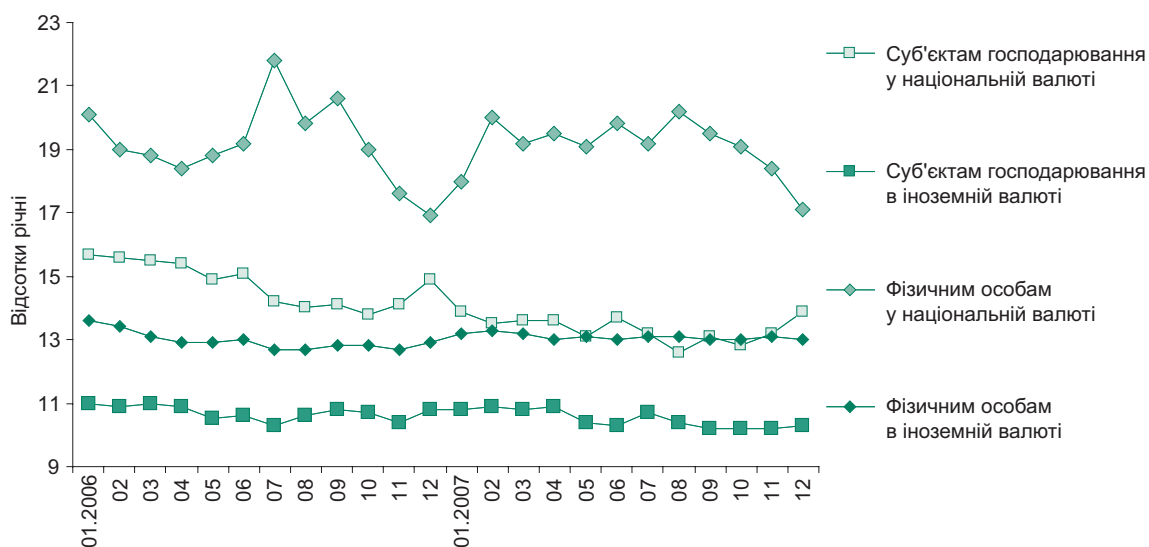
На кінець грудня 2007 року в структурі кредитних вкладень банків у розрізі регіонів найбільші частки вимог за кредитами традиційно належали банківським установам м. Києва (42.8%), Дніпропетровської (10.2%) та Донецької (7.8%) областей. Банківськими установами цих регіонів нараховувалось 60.8% від загального обсягу заборгованості за наданими кредитами. У половини (13) регіонів України у вимогах за кредитами переважали кредити, надані суб'єктам господарювання, в 12 регіонах більшу частку становили вимоги за кредитами, наданими фізичним особам (насамперед це стосувалося Закарпатської (67.7%), Житомирської (64.7%), Чернівецької (60.9%) областей), а в банківських установах Черкаської області заборгованість за кредитами між суб'єктами господарювання та фізичними особами розподілилася порівну.

За 2007 рік найвищі темпи зростання вимог банків за кредитами спостерігалися у Волинській (192.7%), Хмельницькій (191.3%) областях та в м. Києві (190.6%), а найнижчими вони були в Івано-Франківській (131.2%), Дніпропетровській (142.4%) та Запорізькій (146.3%) областях. У банківських установах майже усіх регіонів України (за винятком м. Києва, Запорізької та Миколаївської областей) темпи приросту вимог за кредитами в іноземній валюті були вищими, ніж у національній валюті.

Протягом 2007 року спостерігалася загальна тенденція до зниження вартості кредитів, наданих банками в економіку України (без урахування операцій за овердрафтом) – з 13.6 до 13.0% річних.

Так, на зниження процентної ставки за кредитами (особливо в національній валюті) вплинуло переважне збільшення депозитної бази банків в національній валюті порівняно з іноземною, що й призвело до зростання вільної гривневої ліквідності та розширення кредитної пропозиції в національній валюті. Зниженню ставок за кредитами в іноземній валюті сприяло зростання на ринку частки банків за участю іноземного капіталу, які мали доступ до дешевших ресурсів в іноземній валюті на зовнішньому ринку.

Динаміка середньозважених процентних ставок за кредитами, наданими суб'єктам господарювання та фізичним особам

2.3.4. Міжбанківський кредитний та депозитний ринок

Протягом 2007 року спостерігався позитивний розвиток міжбанківського кредитного та депозитного ринку. Обсяги операцій за міжбанківськими кредитами в 2007 році зросли в 1.5 раза, а за залученими депозитами – в 1.8 раза; частка коштів, отриманих від інших банків, в структурі зобов'язань банків зросла на 6.3 процентного пункту до 29.1%. Потреба банків в додаткових кредитних ресурсах задля оптимізації рівня ліквідності була основним чинником, що впливав на формування попиту та пропозиції на міжбанківському ринку.

Вимоги банків за кредитами, наданими на міжбанківському ринку, збільшилися за звітний рік в 2.5 раза, або на 28.4 млрд. грн. (за 2006 рік – в 1.8 раза, або на 8.2 млрд. грн.), і на 01.01.2008 р. становили 47.0 млрд. грн., з яких 96.9% – короткострокові кредити. Обсяги міжбанківських кредитів в національній валюті з початку року зросли на 6.7 млрд. грн., або в 2.4 раза, до 22.0 млрд. грн., в іноземній валюті – на 7.9 млрд. грн., або в 2.6 раза. Активніше надання міжбанківських кредитів в іноземній валюті порівняно з національною протягом року пояснювалось значним залученням коштів на зовнішньому ринку, що сприяло розширенню короткострокової пропозиції. З іншого боку, банки потребували кредитних ресурсів саме в іноземній валюті для задоволення високого попиту позичальників на валютні кредити та підтримання на належному рівні поточної та короткострокової ліквідності. В свою чергу зростання міжбанківських кредитів в національній валюті порівняно з 2006 роком було спричинено переважним зростанням коштів, залучених у суб'єктів господарювання та фізичних осіб, саме в національній валюті (через високий ступінь довіри до неї) та, як наслідок, розширенням вільної ліквідності у національній валюті.

Враховуючи вищі порівняно з минулим роком темпи зростання зобов'язань банків за депозитними коштами, залученими у суб'єктів господарювання та фізичних осіб, зобов'язання банків за міжбанківськими депозитами протягом 2007 року, навпаки, зростали повільніше – на 54.7%, або на 4.8 млрд. грн. (за 2006 рік – в 2.5 раза), і на 01.01.2008 р. становили 14.1 млрд. грн., з яких 85.0% – депозити до запитання. Протягом III кварталу спостерігалось навіть зменшення обсягу депозитів, залучених на міжбанківському ринку (на 15.5%). Строкові зобов'язання банків за коштами, залученими на міжбанківському ринку, збільшилися порівняно з початком року на 6.2% (в тому числі у грудні – на 46.8%) до 2.1 млрд. грн. (з яких 95.8% становили короткострокові депозити). Найсуттєвіше збільшення з початку року відмічалось за міжбанківськими депозитами до запитання в національній валюті (в 2.2 раза).

Основний приріст обсягів заборгованості за міжбанківськими кредитами та депозитами спостерігався в листопаді – грудні звітного року: за наданими кредитами – на 17.1 млрд. грн. (60.4% від річного приросту), з них в іноземній валюті – 9.2 млрд. грн.; за залученими депозитами – на 4.0 млрд. грн. (81.3% від річного приросту), з них в національній валюті – 3.3 млрд. грн. Обсяги операцій за наданими міжбанківськими кредитами в національній валюті упродовж січня – жовтня коливалися переважно в межах 30–40 млрд. грн. за місяць і збільшилися до 60.7 млрд. грн. у листопаді та до 75.4 млрд. грн. у грудні. Підвищення попиту на національну валюту наприкінці року було пов'язане з введенням в листопаді Національним банком України обов'язкового резервування коштів, залучених банками від банків-нерезидентів та фінансових організацій-нерезидентів, підвищенням процентних ставок за операціями рефінансування, проведенням мобілізаційних операцій та інших антиінфляційних заходів, направлених на зменшення гривневої пропозиції на ринку. Крім того, зростання попиту на національну валюту було зумовлене сезонним збільшенням обсягів споживчого кредитування перед новорічними святами. Водночас збереження у банків попиту на іноземну валюту для здійснення кредитних операцій сприяло збільшенню обсягів надання міжбанківських кредитів та залучення строкових міжбанківських депозитів в іноземній валюті протягом цього періоду. Збільшити обсяги міжбанківського кредитування наприкінці року дозволило сезонне

зростання короткострокових депозитів, залучених від суб'єктів господарювання та фізичних осіб.

Збільшення протягом року різниці між довгостроковими кредитами, наданими в економіку та довгостроковими депозитами, залученими у суб'єктів господарювання та фізичних осіб, вплинуло на підвищення попиту на довгострокові міжбанківські кредити (зросли в 3.1 раза) та депозити (збільшились на 22.9%).

Упродовж 2007 року динаміка процентних ставок, наданих на міжбанківському ринку, була адекватною змінам у динаміці ліквідності банків. Так, через достатній рівень гривневої ліквідності процентні ставки за кредитами, наданими у національній валюті, втримувалися на досить низькому рівні (в середньому 2.5 проти 3.7% річних у 2006 році). При цьому у січні – жовтні вартість гривневих ресурсів коливалася в межах 1.2–2.8% річних, а з листопада середньозважені процентні ставки за цими кредитами почали зростати (з 1.2% річних у жовтні до 3.1 у листопаді та 4.6% річних у грудні). Вартість міжбанківських кредитів в іноземній валюті протягом 2007 року коливалася в межах 4.5–5.0% річних, що в середньому на 0.7 процентного пункту вище, ніж у 2006 році. Середньозважена процентна ставка за наданими міжбанківськими кредитами становила 4.2 проти 4.0% річних у 2006 році.

Динаміка розвитку міжбанківського кредитного ринку

Аналогічною була динаміка вартості міжбанківських депозитів. Так, середньозважені процентні ставки за міжбанківськими депозитами у січні – липні 2007 року поступово зменшувалися. При цьому їх вартість в національній валюті була нижчою, ніж в іноземній валюті. Підвищення в серпні вартості міжбанківських депозитів було спричинено зменшенням на ринку пропозиції в іноземній валюті та зростанням попиту на національну валюту (з метою реструктуризації пасивів та активів банків задля зменшення валютного ризику та переорієнтації на кредитування клієнтів в національній валюті). В цілому за 2007 рік середньозважена процентна ставка за міжбанківськими депозитами зменшилась порівняно з 2006 роком з 6.0 до 5.2% річних за рахунок зниження процентної ставки у національній валюті – з 6.5 до 5.0% річних. Вартість міжбанківських депозитів в іноземній валюті залишилась на рівні 2006 року – 5.3% річних.

Динаміка розвитку міжбанківського депозитного ринку

Зміни вартості міжбанківських ресурсів протягом року певним чином позначилися і на динаміці ставок за кредитами, наданими в економіку, та депозитами, залученими у клієнтів.

2.3.5. Операції банків на ринку цінних паперів

Відповідно до законів України "Про банки і банківську діяльність" та "Про цінні папери та фондовий ринок" банки здійснювали операції з цінними паперами як емітенти цінних паперів (випуск акцій, облігацій, ощадних і депозитних сертифікатів, емісія банківських векселів), як інвестори (вкладання коштів банків у цінні папери) та як посередники, що виконували операції з цінними паперами в інтересах та за дорученням своїх клієнтів (брокерські операції, дилерські, довірчі, реєстраторські, депозитні, розрахунково-клірингові, консультаційні).

КІЛЬКІСТЬ БАНКІВ, ЯКІ ОТРИМАЛИ ПИСЬМОВИЙ ДОЗВІЛ НА ОПЕРАЦІЇ З ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ ЗА СТАНОМ НА 01.01.2008 РОКУ

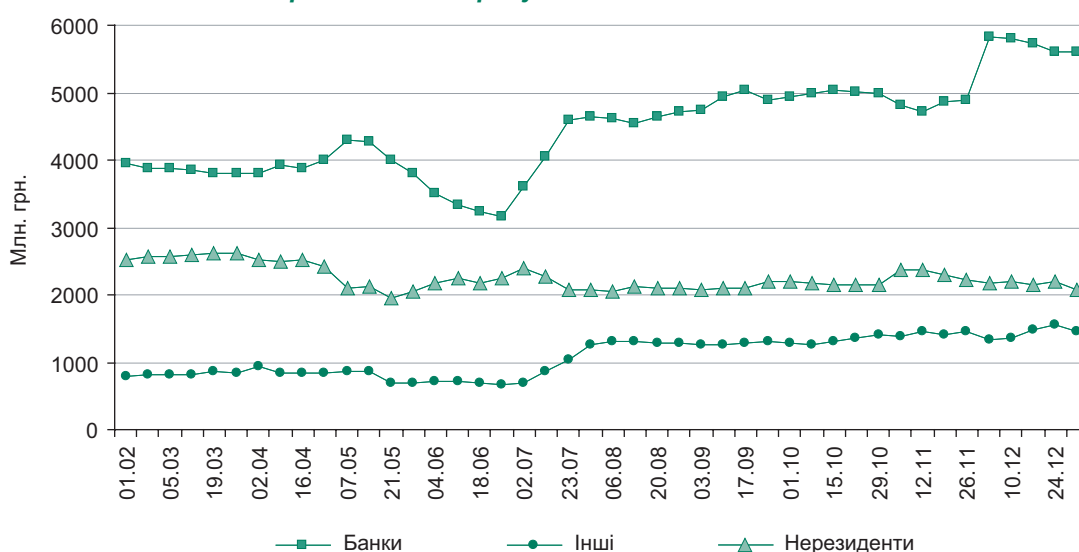
№ з/п	Назва операцій	Кількість банків
1	Емісія власних цінних паперів	169
2	Організація купівлі та продажу цінних паперів за дорученням клієнтів	171
3	Здійснення операцій на ринку цінних паперів від свого імені (включаючи андеррайтинг)	171
4	Здійснення інвестицій у статутні фонди та акції інших юридичних осіб	171
5	Довірче управління коштами та цінними паперами за договорами з юридичними та фізичними особами	144
6	Депозитарна діяльність зберігача цінних паперів	112
7	Діяльність з ведення реєстрів власників іменних цінних паперів	49

За 2007 рік вартість цінних паперів у портфелі банків України зросла в цілому в 2.2 раза до 22.7 млрд. грн. за зростання активів банків в 1.8 раза. У структурі активів банків України питома вага вкладень в цінні папери на 01.01.2008 р. становила 4.6% (проти 4.1%

на 01.01.2007 р.). У розрізі секторів економіки у портфелі цінних паперів банків вартість боргових зобов'язань (крім акцій) підприємств – суб'єктів господарювання становила 32.7%, сектору загального державного управління – 27.5%, інших фінансових корпорацій – 6.7%. Вартість цінних паперів інших депозитних корпорацій становила 33.1%, у тому числі депозитних сертифікатів Національного банку України – 13.6%.

Основними власниками ОВДП на суму 5.6 млрд. грн., або 60.0% від загального обсягу ОВДП, які перебували в обігу за сумою основного боргу, були банки. Частка ОВДП в активах консолідованого балансу банків України на 01.01.2008 р. становила 0.93%. Протягом 2007 року обсяг ОВДП в портфелі банків збільшився на 1.6 млрд. грн. У власності нерезидентів знаходилися ОВДП, які перебували в обігу за сумою основного боргу на суму 2.2 млрд. грн., або 23.6%.

ОВДП, що знаходяться в обігу, за сумою основного боргу протягом 2007 року

У структурі зобов'язань банків України питома вага цінних паперів власного боргу на 01.01.2008 р. становила 3.7% (проти 2.1% на 01.01.2007 р.). Цінні папери власного боргу у складі грошової маси дорівнювали 4.9 млрд. грн., або 1.2% грошової маси проти 1.7 млрд. грн., або 0.6% грошової маси, на 01.01.2007 р. та збільшилися з початку року у 3 рази.

Присутність банків як емітентів на фондовому ринку України була зумовлена необхідністю диверсифікації джерел власних фінансових ресурсів. Зокрема, протягом 2007 року банки України активно випускали корпоративні облігації. За 2007 рік Державною Комісією з цінних паперів та фондового ринку було зареєстровано облігацій банків на 19.6 млрд. грн., що становило 43.2% від загального обсягу випуску облігацій емітентів.

ДИНАМІКА ВИПУСКУ ОБЛІГАЦІЙ БАНКІВ УКРАЇНИ У 2003–2007 РОКАХ

Рік	2003	2004	2005	2006	2007
Загальний обсяг випуску облігацій підприємствами (млн. грн.)	4241.86	4106.59	12748.28	22070.80	45441.03
Обсяг випуску облігацій банками України (млн. грн.)	329.16	217.93	2564.73	4994.0	19647.0
Питома вага облігацій банків у загальному обсязі випуску облігацій підприємств (%)	7.75	5.31	20.12	22.63	43.23

Джерело: Дані Державної Комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Незважаючи на суттєве зростання обсягу випуску цих боргових зобов'язань у 2007 році, у структурі зобов'язань банків їх частка була досить незначною.

2.4. РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ ТА НАГЛЯД ЗА ЇХ ДІЯЛЬНІСТЮ

2.4.1. Регулювання діяльності банків України

Банківському сектору у 2007 році були притаманні стабільні темпи зростання основних показників діяльності. Сприятливі макроекономічні та монетарні умови сприяли нарощуванню банками активно-пасивних операцій при поліпшенні їх якісних характеристик.

У 2007 році Національний банк України продовжував роботу в напрямі удосконалення методологічної та нормативно-правової бази банківського регулювання та нагляду у контексті адаптації до вимог законодавства Європейського Союзу та Базельських принципів ефективного банківського нагляду.

За висновками фахівців спільної Місії Міжнародного валютного фонду та Світового банку, які в рамках програми оцінки фінансового сектору в Україні в червні – липні 2007 року переглядали дотримання Україною Основних принципів ефективного банківського нагляду, схвалених Базельським комітетом з питань нагляду, Національний банк України з часу попередньої оцінки (2002 рік) досяг значного прогресу в напрямі впровадження стандартів Базельського комітету та кращої світової практики наглядової діяльності. За попередньою оцінкою Місії, з 30-ти принципів Базельського комітету Україною виконуються повністю або переважною мірою 25.

З метою подальшого вдосконалення законодавчої і нормативно-правової бази та організаційних засад банківського нагляду Правлінням Національного банку України було схвалено Пріоритетні напрями розвитку і регулювання банківської діяльності та нагляду на період до 2010 року.

Тривала робота з удосконалення законодавчого забезпечення діяльності банків. Законопроект "Про внесення змін до деяких законів України", прийнятим Верховною Радою України в першому читанні та наданим на розгляд Верховної Ради України VI скликання, передбачалося:

- удосконалення порядку державної реєстрації банків;
- чітка регламентація процедур визначення реальних власників банків;
- врегулювання взаємовідносин органів банківського нагляду і зовнішніх аудиторів банків, а також особливості проведення аудиторських перевірок банків.

Підготовлено проект змін до Закону України "Про банки і банківську діяльність" в частині, що стосується посилення корпоративного управління в банках, який доопрацьовується для подання до Верховної Ради України після прийняття Закону України "Про акціонерні товариства".

Удосконалювалася нормативно-правова база регулювання діяльності банків України.

Зважаючи на стрімке зростання споживчих кредитів та кредитів в іноземній валюті, постановою Правління Національного банку України внесено зміни до Положення про порядок формування і використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків. Цими змінами запроваджено поняття "портфеля однорідних споживчих кредитів", визначено порядок його формування і встановлено підвищені коефіцієнти резервування під кредити, диференційовані відповідно до стану обслуговування позичальником боргу (без урахування застави); підвищено коефіцієнти резервування (відповідно до ступеня ризику) за кредитними операціями в іноземній валюті. Вдосконалено порядок оцінки фінансового стану позичальника та визначення

категорії кредиту, що сприятиме формуванню резервів під кредитні ризики у більш адекватних обсягах.

З метою мінімізації ризиків, пов'язаних з кредитуванням фізичних осіб та з урахуванням вимог Закону України "Про захист прав споживачів", постановою Правління Національного банку України затверджено Правила надання банками України інформації споживачу про умови кредитування та сукупну вартість кредиту. Відповідно до цих Правил банки перед укладенням і при укладенні кредитного договору зобов'язані надати споживачу повну інформацію про сукупну вартість кредиту з урахуванням усіх супутніх послуг, а у разі надання кредиту в іноземній валюті – попередити споживачів про можливі валютні ризики.

З метою підвищення якості активів, що вкладаються банками у цінні папери, сприяння проведенню банками операцій з цінними паперами на організованому ринку (на фондових біржах), вдосконалення порядку формування банками резервів за операціями з цінними паперами та врегулювання проблемних питань, що виникають при здійсненні банками таких операцій постановою Правління Національного банку України затверджено Положення про порядок формування резерву під операції банків України з цінними паперами, яке розроблено з урахуванням вимог Базельських принципів та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. У зазначеному положенні передбачалося визначення справедливої (реальної) вартості цінних паперів, що оберталися на організованому фондовому ринку, і тих, за якими котирування ринкових цін було недоступним, а також формування відповідних резервів під ризики, що пов'язані з цими операціями.

Для удосконалення порядку розрахунку адекватності регулятивного капіталу банку щодо врахування валютного ризику та ризику довгострокової ліквідності постановою Правління Національного банку України внесено зміни до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні, якими передбачено вимогу щодо підтримки банками достатнього рівня регулятивного капіталу для покриття валютного ризику та ризику, який виникає у зв'язку з перевищенням обсягів активних операцій за строком погашення більше 1 року над пасивними операціями з аналогічним строком до погашення.

Внесено зміни до Методичних вказівок з інспектування банків в Україні, що забезпечило удосконалення перевірок споживчих кредитів та внутрішнього аудиту банків.

Схвалено Методичні вказівки щодо організації, проведення інспекційних перевірок та встановлення рейтингової оцінки банку, які підготовлено з метою вдосконалення підходів до рейтингової оцінки банків за системою CAMELS.

З метою підвищення ефективності безвізного нагляду, стандартизації підходів до аналізу фінансового стану банків, поліпшення якості звітів про моніторинг діяльності банків і забезпечення своєчасного виявлення проблем у їх діяльності розпорядженням Національного банку України схвалено Методичні рекомендації щодо порядку здійснення аналізу фінансового стану банку та складання звіту про моніторинг банку – юридичної особи.

За участю Міжнародної фінансової корпорації (IFC) було підготовлено та доведено до банків Методичні рекомендації щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України. Цей документ розроблено відповідно до вимог документа Базельського комітету з питань банківського нагляду "Удосконалення корпоративного управління в банківських установах" і пропонується для застосування банками, які прагнуть досягнути кращих сучасних стандартів корпоративного управління, вищого рівня ринкової дисципліни та прозорості своєї діяльності до прийняття відповідного законопроекту.

Для вирішення питання щодо скорочення довгострокових розривів між залученими та розміщеними коштами постановою Правління Національного банку України внесено зміни у розрахунок адекватності регулятивного капіталу/платоспроможності (H2) у частині зважування довгострокових активних операцій, які здійснено з перевищенням строків розміщення над строками залучення коштів, на коефіцієнт ризику 50%.

Постановою Правління Національного банку України внесено зміни до Правил реєстрації кореспондентських рахунків банків, якими удосконалюються процедури реєстрації та перереєстрації кореспондентських рахунків банків.

З прийняттям положення про автоматизовану інформаційну систему банківського нагляду "Досьє банків", затвердженого постановою Правління Національного банку України, завершено розробку нового модуля у програмному комплексі АІС "Досьє банків" "Моніторинг банку – юридичної особи". Звіти про моніторинг банку – юридичної особи надавалися територіальними управліннями в електронному вигляді, що оптимізували у такий спосіб строки надання інформації та ефективність використання робочого часу, а також надавало можливість працівникам та керівництву здійснювати якісніший корпоративний контроль на безвізному рівні.

З метою регулювання питань щодо розгляду звернень банків, інших фінансових установ та національного оператора поштового зв'язку стосовно застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського та валютного законодавства, законодавства з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, Правлінням Національного банку України було затверджено Положення про Апеляційну комісію Національного банку України.

Для нормативного підкріплення переходу до нагляду на основі оцінки ризиків розпочато роботу з підготовки нормативно-правових актів, які мають спрямовувати банки на побудову та удосконалення систем внутрішнього контролю, у тому числі ризик-менеджменту, внутрішнього аудиту, підвищення рівня корпоративного управління, адекватних рівню ризиків індивідуального банку.

2.4.2. Нагляд за діяльністю банків

Національний банк України організовував та забезпечував нагляд за 175 банками, які мали ліцензію на здійснення банківських операцій, та здійснював контроль за виконанням територіальними управліннями Національного банку України своїх наглядових функцій.

Національний банк України здійснював контроль за діяльністю банків на підставі статистичної звітності банків, звітів про інспектування, аудиторських висновків, інформації банків про виконання планів заходів щодо поліпшення фінансового стану та усунення недоліків і порушень у діяльності банків з метою забезпечення банками вимог законодавства та нормативно-правових актів Національного банку України та виконання прийнятих банками зобов'язань щодо поліпшення діяльності та зменшення наявних ризиків у їх діяльності.

Удосконалювалися стандарти якості щодо банківського капіталу, мінімальні вимоги капіталізації, запроваджено диференційовані резервні вимоги, а також передбачено вищі вимоги до створення резервів під активні операції у випадку проблем щодо виконання договірних зобов'язань.

Особлива увага приділялася підтриманню на відповідному рівні розміру капіталу банків:

- направлялися листи Бюджетному Комітету Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України щодо сприяння капіталізації державних банків ВАТ "Ощадбанк" та ВАТ "Укресімбанк";

- прийнято 20 рішень Комісії Національного банку України з питань нагляду та регулювання діяльності банків щодо капіталізації банків;

- направлено листи 34 банкам щодо участі представників Національного банку України в загальних зборах учасників та поінформування учасників (акціонерів) банків про основні проблеми і недоліки у діяльності банків та необхідність збільшення рівня капіталізації банків, у тому числі і за рахунок збільшення резервного фонду до

встановленого чинним законодавством розміру для забезпечення стабільної діяльності банків та їх подальшого розвитку;

- направлено листи 11 банкам щодо необхідності приведення організаційно-правової форми у відповідність з вимогами статті 6 Закону України "Про банки і банківську діяльність";

- направлено листи банкам з рекомендаціями спрямувати нерозподілені прибутки минулих років до резервного фонду.

Для здійснення контролю за діяльністю банків Національний банк України використовував програмні продукти АІС "Досьє банків", "Уніфікований звіт діяльності КБ", "Моніторинг діяльності банків", "Коефіцієнти раннього реагування" та розрахунки стрес-тестування.

На підставі результатів аналізу визначалася стратегія нагляду за кожним банком. Інформація про результати діяльності банків щомісячно надавалася керівництву Національного банку України за встановленою формою "Стратегія нагляду за банком".

З метою здійснення довгострокового планування діяльності банків Національним банком України направлялися листи банкам з вимогою надання прогнозних показників їх діяльності та стратегії розвитку на наступні 3 роки. Отримана інформація у подальшому використовувалася при здійсненні аналізу розвитку банків і підготовці пропозицій щодо поліпшення їх діяльності.

Забезпечувався постійний (на щоденній основі) контроль за дотриманням банками економічних нормативів та законодавчо встановлених норм діяльності. З цього приводу банкам направлялися листи з вимогою посилення контролю та вжиття заходів щодо дотримання нормативів адекватності капіталу, кредитного та валютного ризиків, ризику ліквідності, підвищення ефективності діяльності та рентабельності.

Одним з пріоритетних напрямів контролю був стан ліквідності банків, за результатами якого:

- 17 банкам направлено листи щодо невідповідності строків залучення та розміщення коштів;
- банками вжито заходів для збалансування строків активно-пасивних операцій, особливо в довгостроковому періоді, а також удосконалення якості системи управління активами і пасивами;
- щотижнево проводились робочі наради щодо прийняття стратегії подальших наглядових дій за діяльністю окремих банків тощо.

Забезпечувався контроль за діяльністю служби внутрішнього аудиту банків, зокрема надання звітності, погодження призначення керівників служби, надсилання письмових застережень тощо.

Розглянуто та проаналізовано аудиторські звіти річної фінансової та консолідованої звітності банків з визначенням їх відповідності вимогам нормативно-правових актів Національного банку України та МСА. За результатами розгляду, 5 банкам направлено листи з вимогою доопрацювання аудиторських висновків та звітів про перевірку річної фінансової звітності; 1 банку рекомендовано змінити аудиторську компанію на отримання аудиторських послуг щодо проведення аудиту річної фінансової звітності. Із зовнішніми аудиторами проводились зустрічі під час проведення інспекційних перевірок, на яких обговорювалися питання підтвердження достовірності фінансової звітності банків та відповідного реагування банків на зауваження зовнішніх аудиторів. Проведено аналіз укладених банками договорів про аудиторську перевірку фінансової звітності за 2007 рік, за результатами якого 3 банкам направлено листи з пропозиціями щодо приведення їх у відповідність з вимогами законів України "Про аудиторську діяльність" та "Про банки і банківську діяльність", нормативно-правових актів Національного банку України з питань проведення аудиту річної фінансової звітності банків.

Направлено листи 4 банкам щодо порушення строків та вимог з оприлюднення звітності банків.

За виявлені порушення законодавства України та нормативно-правових актів Національного банку України до банків було застосовано заходи впливу:

- направлено 247 письмових застережень про порушення та вжиття заходів для виправлення ситуації;
- укладено 4 письмові договори з банками, за якими останні зобов'язані вжити заходів для усунення порушень;
- підготовлено 33 розпорядження на накладення штрафів на банки;
- підготовлено 78 розпоряджень на накладення адміністративних штрафів на керівників банків;
- підготовлено 8 розпоряджень щодо обмеження/зупинення окремих видів здійснюваних банком операцій;
- підготовлено 3 розпорядження щодо заборони надавання бланкових кредитів;
- підготовлено 1 розпорядження щодо тимчасової заборони власнику істотної участі банку використовувати право голосу придбаних акцій за порушення ним вимог Закону України "Про банки і банківську діяльність".

З метою удосконалення банківського нагляду до територіальних управлінь Національного банку України доведено вимоги щодо стандартизації підходів до аналізу фінансового стану банків, підвищення інформативності щомісячних звітів (висновків) про моніторинг діяльності банків і забезпечення своєчасного виявлення проблем у їх діяльності, порядок здійснення аналізу фінансового стану банку та складання звіту про моніторинг банку – юридичної особи, а також картки щоденного та щомісячного моніторингу діяльності банку для своєчасного виявлення загрози втрати стабільності в його діяльності.

На щоденній основі готувалася інформація про:

- дотримання банками економічних нормативів;
- процентні ставки за строковими депозитами фізичних осіб;
- динаміку основних статей активів та пасивів банків.

Для забезпечення відповідності Основним принципам ефективного банківського нагляду, які є стандартами для пруденційного регулювання і нагляду за банками, знайшов подальший розвиток взятий банківським наглядом курс на впровадження нагляду за діяльністю банків на основі оцінки ризиків.

У зв'язку зі зростанням питомої ваги іноземного капіталу на банківському ринку України Національний банк України активніше співпрацював з наглядовими органами інших країн з питань, пов'язаних з наглядом за підконтрольними установами насамперед щодо впровадження принципів Базель-II ("Міжнародна конвергенція вимірювання капіталу і стандартів капіталу: нові підходи").

Протягом 2007 року службою банківського нагляду Національного банку України було організовано та проведено 609 перевірок, з них 528 планових та 81 позапланова перевірка, у тому числі 242 банків – юридичних осіб та 367 філій. З метою підвищення рівня наглядових функцій за діяльністю банків протягом 2007 року поетапно запроваджувалася методика, яка поєднувала в собі Систему оцінки ризиків та систему CAMELS, що дозволяла глибше оцінити фінансовий стан банку, організацію та якість його ризик-менеджменту, інші питання і давала можливість оцінювати діяльність банку з метою визначення характеру подальшого нагляду за ним. Постійно удосконалювалися методи та підходи до інспектування банків з метою надання виваженішої та адекватнішої оцінки діяльності банку за результатами інспекційних перевірок.

Протягом 2007 року до Національного банку України надійшло 47 запитів від правоохоронних органів (в тому числі від Міністерства внутрішніх справ України – 12, Служби безпеки України – 10, органів прокуратури – 12, інших органів – 13) та направлено 18 повідомлень про факти, що могли свідчити про злочинну організовану діяльність.

На виконання вимог "Програми взаємодії Національного банку України з правоохоронними органами щодо своєчасного виявлення операцій, здійснених з

порушенням законодавства у банківській сфері на 2007–2008 роки", яка розроблена на виконання ст. 3 Указу Президента України "Про заходи щодо посилення захисту прав громадян, які є вкладниками банків, та інших клієнтів банків і забезпечення стабільності у банківській системі", Національним банком України підписано протоколи про обмін інформацією з правоохоронними органами.

2.4.3. Реєстрація та ліцензування банків

Станом на 01.01.2008 р. в Державному реєстрі банків зареєстровано 198 банків, у тому числі два – державні (ВАТ "Ощадбанк" і ВАТ "Укресімбанк"), з яких 163 – акціонерні товариства, у тому числі 116 – відкриті акціонерні товариства і 47 – закриті акціонерні товариства та 35 – товариства з обмеженою відповідальністю.

Кількість діючих банків в Україні, що мали банківську ліцензію та письмовий дозвіл на здійснення банківських операцій, в тому числі і на здійснення операцій з валютними цінностями, продовжувала збільшуватися з 170 на початок року до 175 банків на 01.01.2008 р.

Збільшилася кількість банків з часткою іноземного капіталу з 35 на початок року до 47 (26.9% від загальної кількості діючих банків України) на кінець 2007 року, із яких 17 (9.7% від загальної кількості діючих банків) створено зі 100-відсотковим іноземним капіталом.

Збільшилася частка активів банків за участю іноземного капіталу з 45.6% на початок року до 49.7% на кінець 2007 року.

У 2007 році сума іноземного капіталу в зареєстрованому статутному капіталі банків України збільшилася на 7.7 млрд. грн., або більше як удвічі, і на 01.01.2008 р. становила 15.1 млрд. грн., що своєю чергою зумовило зростання частки іноземного капіталу в зареєстрованих статутних капіталах банків на 7.6 процентного пункту до 35.2% на 01.01.2008 р.

ПОХОДЖЕННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

№ з/п	Країна реєстрації нерезидента України – учасника банку	Частка іноземного капіталу в зареєстрованих статутних капіталах банків, %
1	Кіпр	7.15
2	Австрія	7.15
3	Франція	4.41
4	Російська Федерація	3.42
5	Нідерланди	2.90
6	Польща	2.78
7	Швеція	2.14
8	Угорщина	1.53
9	Ірландія	0.99
10	Сполучені Штати Америки	0.75
11	Люксембург	0.70
12	Грузія	0.32
13	Великобританія	0.29
14	Німеччина	0.21
15	Туреччина	0.17
16	Греція	0.12
17	Швейцарія	0.10
18	Фінляндія	0.02
19	Острови Кайман	0.01
20	Віргінські острови (Британські)	0.01
21	Литва	0.01
22	Словенія	0.01
23	Багамські острови	0.01
	Всього	35.20

На 1 січня 2008 року кількість філій за реєстром становила 1420 одиниць (1435 філій на 01.01.2007 р.), з них діючих філій – 1364; діючих представництв українських банків – 60, з яких 48 – на території України, 12 – за кордоном.

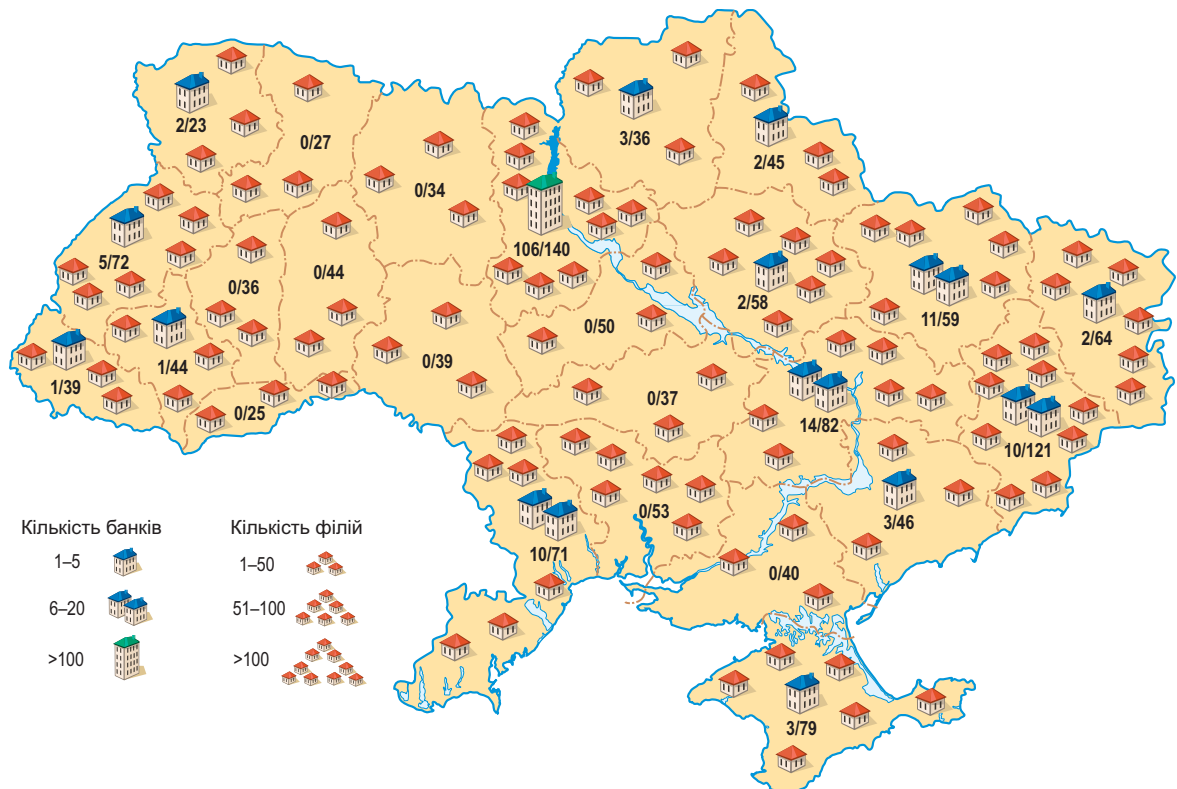
Банки – юридичні особи були в основному сконцентровані у шістьох регіонах: у м. Києві і Київській області (60.5%), Дніпропетровській (8.0%), Харківській (6.3%), Одеській (5.7%), Донецькій (5.7%), Львівській (2.9%) областях, а у Закарпатській та Івано-Франківській областях діяло по 1 банку.

Десять регіонів не мали діючих банків – юридичних осіб (Вінницька, Житомирська, Кіровоградська, Миколаївська, Рівненська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська та Чернівецька області), а банківські послуги населенню надавалися філіями та відділеннями банків.

У розрізі філій спостерігалася рівномірніша територіальна концентрація. Найбільша кількість діючих філій розташована у м. Києві і Київській області (140 філій – 10.2% від загальної кількості) та в Донецькій області (121 філій – 7.9% від загальної кількості). На кожен із наступних семи регіонів (Дніпропетровська область, АР Крим і м. Севастополь, Львівська, Одеська, Луганська, Харківська та Полтавська області) налічувалося від 6.0 до 4.3% від загальної кількості філій. В інших 13 регіонах було сконцентровано від 2.5 до 3.9% від загальної кількості діючих філій банківського сектору в кожній з областей, в трьох регіонах (Волинська, Рівненська, Чернівецька області) сконцентрована найменша кількість філій (менше 2% в кожній області від загальної кількості діючих філій банківського сектору).

У розрізі банківських установ (банків – юридичних осіб та філій банків) найбільша їх кількість сконцентрована у м. Києві (16.0% від загальної кількості). В п'яти регіонах сконцентровано 34.9% від загальної кількості банківських установ (Донецька, Дніпропетровська області – відповідно 8.5 і 6.3%; Автономна Республіка Крим, Одеська та Львівська області – відповідно 5.3, 5.2 і 5.1%; Харківська область – 4.6%).

Кількість банків України та їх філій у розрізі регіонів станом на 01.01.2008 року

Така концентрація в першу чергу пояснювалася тим, що зазначені регіони є промисловими регіонами України та мають досить високий інвестиційний рейтинг для спрямування іноземних інвестицій.

Протягом 2007 року проведена така робота:

1) з питань реєстрації банків:

– внесено новостворених банків до Державного реєстру банків – 6, з них 5, що у м. Києві;

– виключено банків з Державного реєстру банків – 1;

– внесено філій в Державний реєстр банків – 81;

– виключено філій з Державного реєстру банків – 96;

– надано попередні дозволи на створення банку з іноземним капіталом – 2;

– надано дозволи українським банкам на створення представництва за кордоном – 2;

– видано свідоцтв про реєстрацію банків – 35;

– акредитовано представництв іноземних банків – 8;

2) з питань та ліцензування банків:

– надано письмовий дозвіл на здійснення окремих операцій банкам – 1;

– розширено банкам перелік операцій, які здійснюються на підставі письмового дозволу на окремі операції – 33;

– замінено банківську ліцензію та письмовий дозвіл на здійснення окремих операцій у зв'язку зі зміною назви банків – 20;

– замінено банкам письмовий дозвіл на здійснення окремих операцій у зв'язку зі зміною переліку операцій – 4;

– надано банківську ліцензію та письмовий дозвіл на здійснення окремих операцій новоствореним банкам – 8;

3) з питань реєстрації та внесення до Державного реєстру банків змін та доповнень до статутів банків:

– у зв'язку зі збільшенням статутного капіталу – 113;

– у зв'язку зі зміною назви – 31;

– у зв'язку зі зміною адреси – 23;

– у зв'язку з новою редакцією – 69;

4) з інших питань:

– надано дозволи на придбання або збільшення істотної участі в банках – 52;

– надано дозволи на набуття статусу банку з іноземним капіталом – 13;

– погоджено призначення осіб на керівні посади у банках – 507.

Упродовж 2007 року відкрили свої представництва за кордоном такі банки України:

1. Відкрите акціонерне товариство "Державний експортно-імпортний банк України" у м. Нью-Йорк, США;

2. Закрите акціонерне товариство комерційного банку "ПриватБанк" в м. Пекін, Китайська Народна Республіка;

3. Акціонерний комерційний банк "Форум" в Республіці Казахстан.

У 2007 році Національним банком України було акредитовано 8 представництв іноземних банків:

1. Кукмін Банк (Республіка Корея) в м. Києві;

2. Інвесткредит Банк АГ (Австрія) в м. Києві;
3. ХЕЛЛЕНІК БАНК ПАБЛІК КОМПАНІ ЛІМІТЕД (Кіпр) в м. Києві;
4. Акціонерного товариства "Балтік Інтернешнл Банк" (Латвія) в м. Києві;
5. Акціонерного товариства "Регіональний інвестиційний банк" (Латвія) в м. Дніпропетровськ;
6. "Амстердам Трейд Банк Н.В." (Нідерланди) в м. Києві;
7. "Гаранті банк Інтернешнл Н.В." (Нідерланди) в м. Києві;
8. Креді Свісс (Швейцарія) в м. Києві.

Порядок і умови реєстрації та ліцензування банків, надання їм письмових дозволів на здійснення окремих банківських операцій встановлювалися відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність" та Положення про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень і Положення про порядок видачі банкам банківських ліцензій, письмових дозволів та ліцензій на виконання окремих операцій.

Протягом 2007 року змін в законодавчій та нормативно-правовій базі Національного банку України з питань реєстрації та ліцензування банків не здійснювалося.

2.4.4. Припинення діяльності банків

Станом на 01.01.2008 р. у стадії ліквідації перебувало 19 банків (9.6% від кількості банків, зареєстрованих у Державному реєстрі банків України), з них 16 банків ліквідувалося за рішенням Національного банку України, 3 – за рішенням господарських судів. Загальні активи банків, що ліквідуються, становлять 0.2% від загальних активів банківського сектору України.

Завершувалася ліквідація банків ДАСІЕБ "Укрспецімпексбанк", АТ "Наш банк", АКБ "ОЛбанк", АБ "Даміана-банк", АКУБ "Відродження", АБ "ІНКО", АКБ "Росток-банк".

Протягом 2007 року Національним банком України по 2 банках прийнято рішення щодо відкликання банківської ліцензії та ініціювання ліквідаційної процедури. Так, завершено ліквідаційну процедуру ЗАТ "Внешторгбанк (Україна)" шляхом реорганізації та приєднання на правах філії до банку ВАТ "ВТБ Банк". Процедура ліквідації АКБ "ХФБ Банк Україна" шляхом приєднання на правах відділення до УніКредитБанк ЕзОВ триває.

Станом на 01.01.2008 р. залишок активів банків, що ліквідуються, дорівнював 1388.4 млн. грн., що на 191.1 млн. грн. менше, ніж на початку 2007 року; сума реалізованих (повернутих) активів – 1141.1 млн. грн.; визнано кредиторську заборгованість у сумі 3289.8 млн. грн.; задоволено кредиторські вимоги ліквідаторами – 940.8 млн. грн.; виплачено гарантованих сум відшкодувань Фондом гарантування вкладів фізичних осіб – 319.6 млн. грн., у тому числі у 2007 році – на 31.5 млн. грн. більше від показника 2006 року; витрати ліквідаторів (ліквідаційних комісій) – 184.2 млн. грн., у тому числі у 2007 році – 14.8 млн. грн.

ОСНОВНІ ФІНАНСОВІ ПОКАЗНИКИ БАНКІВ, ЩО ЛІКВІДУЮТЬСЯ

(млн. грн.)

Показники	За станом на		Темпи приросту (зниження) порівняно з початком 2007 року, %
	01.01.2007 р.	01.01.2008 р.	
Кількість банків	19	19	–
Активи	1579.5	1388.4	–12.1
відношення активів банків, що ліквідуються, до загальних активів системи банків, %	0.5	0.2	–0.3 процентного пункту
Реалізовано (повернено) активів	1099.9	1141.1	3.8
Кошти боржників	1744.6	1404.4	–19.5
Кредиторська заборгованість (за даними останніх балансів)	2813.1	2820.4	0.2
Визнана кредиторська заборгованість	3264.8	3289.8	0.8
Задоволення вимог кредиторів ліквідатором	900.5	940.8	4.5
Задоволено вимог Фондом гарантування вкладів фізичних осіб	177.5	319.6	80.1
Витрати ліквідаційних комісій	169.4	184.2	8.7
Залишок коштів на накопичувальному рахунку	34.7	15.6	–55.1

У 2007 році ліквідаторами (ліквідаційними комісіями) реалізовано (повернуто) активів 41.2 млн. грн., що на 18.1% менше, ніж у 2006 році; задоволено кредиторських вимог на 40.3 млн. грн. (1.2% від суми визнаних кредиторських вимог), що майже у 3 рази більше, ніж у 2006 році; Фондом гарантування вкладів фізичних осіб виплачено гарантовані відшкодування вкладникам – фізичним особам 142.1 млн. грн., що становило 44.5% від загальної суми виплат гарантованих сум відшкодувань (на 28.5% більше, ніж у 2006 році); витрачено на роботу ліквідаторів (ліквідаційних комісій) 14.8 млн. грн.

ЗАДОВОЛЕННЯ ВИМОГ КРЕДИТОРІВ БАНКІВ, ЩО ЛІКВІДУЮТЬСЯ

(млн. грн.)

№ з/п	Показники	За станом на 01.01.2008 р.
1	Визнана кредиторська заборгованість, усього	3289.8
1.1	з неї фізичним особам	761.1
2	Задоволені вимоги кредиторів ліквідаторами, усього з них	940.8
2.1	фізичних осіб	339.7
3	Задоволені вимоги кредиторів Фондом гарантування вкладів фізичних осіб	319.6
4	Питома вага задоволення кредиторських вимог, (%)	38.3

Національним банком України та Фондом гарантування вкладів фізичних осіб в межах компетенції та відповідно до законодавства вживались заходи щодо поліпшення стану задоволення кредиторських вимог до банків, що ліквідуються, і в першу чергу задоволення вкладників – фізичних осіб. У 2007 році Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, виходячи з ресурсних можливостей, за рекомендацією Національного банку України двічі підвищувались розміри гарантованих відшкодувань вкладникам – фізичним особам: з березня – до 25 тис. грн. та з серпня – до 50 тис. грн. Станом на 01.01.2008 р. Фондом гарантування вкладів фізичних осіб акумульовано ресурси у сумі 1.3 млрд. грн., або на 54% більше, ніж на початок 2007 року (у 2006 році – на 37.7%

до 867 млн. грн.). За станом на 01.01.2008 р. учасниками Фонду гарантування вкладів фізичних осіб було 172 банки, з яких 2 – тимчасові учасники.

Тривала процедура ліквідації Банку "Україна", розпочата у 2001 році.

За період ліквідації банку на накопичувальний рахунок ліквідатора надійшло 963.7 млн. грн., з них 799.7 млн. грн. (83%) використано на задоволення вимог кредиторів банку I, II та підчерг "а" – "и" III черги задоволення. На витрати ліквідатора за весь період ліквідації використано 151.8 млн. грн.

У 2007 році ліквідатором проводилась робота щодо накопичення ліквідаційної маси для здійснення розрахунків з кредиторами, вимоги яких віднесені до підчерги "и" III черги задоволення. На накопичувальний рахунок ліквідатора надійшло 3.7 млн. грн. (у 2006 році – 8.4 млн. грн.). Задоволено вимоги кредиторів III черги підчерги "и" на 1.1 млн. грн. Залишок коштів на накопичувальному рахунку за станом на 01.01.2008 р. дорівнював 5.9 млн. грн.

Відповідно до Закону України "Про продовження процедури ліквідації Акціонерного комерційного агропромислового банку "Україна" процедуру ліквідації банку продовжено до 01.01.2009 р.

Національним банком України у 2007 році вжито заходів щодо удосконалення нормативно-правової бази, що регламентувала здійснення ліквідаційної процедури банків у частині вимог Національного банку України до ліквідатора та осіб, залучених до ліквідації банку; укладання договору з ліквідатором та порядку оплати його роботи; погодження Національним банком України порядку продажу майна (активів) банку; черговості задоволення вимог кредиторів; передавання непроданих активів банку в управління визначеній Національним банком України юридичній особі; завершення ліквідаційної процедури банку. Розроблено проект нормативного акта, який регламентує здійснення процедури реорганізації банків.

Проводилась робота з удосконалення звітності ліквідаторів банків.

Станом на 01.01.2008 р. показники роботи ліквідаторів (ліквідаційних комісій) щодо здійснення процедури ліквідації банків поліпшилися порівняно з початком 2007 року. Темпи зростання реалізованих (повернутих) активів банків становили 103.8%; задоволених вимог кредиторів ліквідаторами – 104.5%; гарантованих виплат Фондом гарантування вкладів фізичних осіб – 180.1%.

Продовжено процедуру ліквідації у 12-ти (63%) банків, яка триває понад 4 роки, а процес ліквідації все ще залишається дорогим та довготривалим.

2.5. СИСТЕМА ВАЛЮТНОГО КОНТРОЛЮ ТА ЛІЦЕНЗУВАННЯ

Протягом 2007 року Національним банком України було надано 1524 генеральних ліцензій, індивідуальних ліцензій, спеціальних дозволів та погоджень.

Банківським установам було надано 33 індивідуальні ліцензії на здійснення операцій з валютними цінностями.

Юридичним особам – небанківським установам та фізичним особам було надано 1491 індивідуальних та генеральних ліцензій, погоджень і спеціальних дозволів, у тому числі:

- індивідуальних ліцензій на здійснення операцій з валютними цінностями – 603;
- індивідуальних ліцензій на перевищення законодавчо встановлених строків розрахунків за зовнішньоекономічними операціями – 829;
- генеральних ліцензій на здійснення небанківськими фінансовими установами операцій з валютними цінностями – 25;
- погоджень на переказування резидентами коштів за межі України за договорами, в яких передбачено виконання робіт та надання послуг нерезидентами – 13;

– спеціальних дозволів на ввезення в Україну валютних цінностей – 21.

Разом з цим упродовж 2007 року було внесено 197 змін до раніше наданих індивідуальних ліцензій, анульовано 52 індивідуальні та генеральні ліцензії та видано дублікат 1 індивідуальної ліцензії.

Національним банком України здійснювався контроль за дотриманням уповноваженими банками та небанківськими фінансовими установами вимог валютного законодавства шляхом:

– здійснення виїзних та камеральних перевірок уповноважених банків та небанківських установ;

– контролю за правомірністю висновків територіальних управлінь за результатами перевірок уповноважених банків;

– застосування до банків штрафних санкцій за виявленими фактами порушень валютного законодавства;

– участі у розгляді апеляційних звернень уповноважених банків та підготовки висновків для Апеляційної комісії Національного банку України щодо правомірності притягнення уповноважених банків до відповідальності за порушення вимог валютного законодавства України.

Було здійснено 625 перевірок банківських установ, з них 548 – планових та 77 – позапланових. Комплексний характер мали 312 перевірок.

За фактами порушень валютного законодавства на загальну суму 1.1 млн. грн. було винесено 724 постанови про притягнення 101 уповноваженого банку до відповідальності за порушення Декрету Кабінету Міністрів України "Про систему валютного регулювання і валютного контролю".

Серед допущених банками порушень валютного законодавства 56.5% припадало на порушення за несвоєчасне подання, приховування або перекручування звітності про валютні операції банківських установ, 40.3% – за невиконання функцій агента валютного контролю, 1.4% – за використання іноземної валюти як засобу платежу на території України без наявності індивідуальної ліцензії Національного банку України, 1.0% – за невиконання умов та порядку декларування валютних цінностей, що належать резиденту України та знаходяться за її межами, 0.8% – за порушення порядку та умов торгівлі іноземною валютою на міжбанківському валютному ринку.

За більшістю постанов (658) про притягнення до відповідальності за порушення валютного законодавства банками було сплачено штраф у сумі 508.9 тис. грн.

У 2007 році Національним банком України здійснено 2049 перевірок пунктів обміну іноземної валюти (загальна кількість пунктів обміну 1324), у тому числі 923 перевірки пунктів, що належать банкам, та 1126 перевірок пунктів обміну іноземної валюти, що працюють на підставі агентських угод з банками.

Під час здійснення вищезазначених перевірок пунктів обміну іноземної валюти було виявлено 321 випадок порушення банківського законодавства, з яких у 133 випадках порушення були допущені пунктами обміну іноземної валюти, які належать банкам, і в 188 випадках – пунктами обміну іноземної валюти, що працюють на підставі агентських угод з банками.

З метою поліпшення правового регулювання здійснення валютного контролю за діяльністю банків, небанківських фінансових установ та національного оператора поштового зв'язку (НОПЗ) протягом 2007 року було розроблено Положення про порядок проведення виїзних, невиїзних (камеральних) перевірок щодо дотримання банками, іншими фінансовими установами, національним оператором поштового зв'язку вимог валютного законодавства України та перевірок пунктів обміну іноземної валюти на території України.

2.6. ПЛАТІЖНА СИСТЕМА УКРАЇНИ

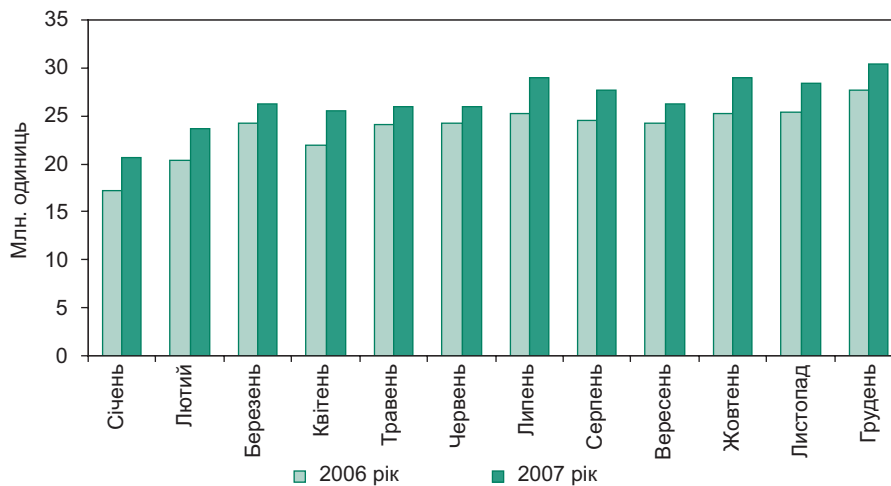
2.6.1. Міжбанківські розрахунки

2007 рік став першим повним роком промислової експлуатації системи електронних платежів (СЕП) Національного банку України нового покоління.

Загальна кількість установ – учасників СЕП на 1 січня 2008 року становила 1612 установ (зменшилася на 27 одиниць порівняно з 2006 роком внаслідок зменшення кількості філій банків – учасників системи).

За допомогою СЕП здійснювалося майже 99% міжбанківських переказів у національній валюті в межах України. За станом на 01.01.2008 р. оброблено 320.2 млн. електронних розрахункових документів за початковими платежами та електронних розрахункових повідомлень на суму 5756.8 млрд. грн., що на 13% більше, ніж у 2006 році, за кількістю та на 42% – за сумою початкових платежів. У файловому режимі було здійснено платежів 318.6 млн. шт. на суму 5647.7 млрд. грн., а в режимі реального часу – 1652 тис. шт. на суму 109.1 млрд. грн.

Кількість початкових платежів у СЕП у файловому режимі

До впровадження СЕП нового покоління через систему виконувалось майже 100% розрахункових документів у файловому режимі, а завдяки впровадженню з 10 листопада 2006 року в експлуатацію СЕП нового покоління кількість платежів в режимі реального часу в 2007 році порівняно з 2006 роком зросла майже в 12 разів. Послугами СЕП у режимі реального часу протягом 2007 року скористалися 596 учасників системи (майже 37% від загальної кількості учасників СЕП).

ВИКОНАННЯ ПЛАТЕЖІВ У РЕЖИМІ РЕАЛЬНОГО ЧАСУ

Рік	Кількість платежів, тис. шт.	Сума, млн. грн.
2003	1.3	34
2004	0.5	114
2005	36.5	5752
2006	142.9	13546
2007	1651.7	109139

У 2007 році в середньому за день оброблялося майже 1.3 млн. початкових платежів, при цьому зберігалася стійка тенденція до зростання середньодобового завантаження системи за кількістю початкових платежів і електронних розрахункових повідомлень та за їх сумою у файловому режимі – відповідно в 1.1 та 1.4 раза, в режимі реального часу – відповідно в 11.6 та 8.1 раза.

Найбільша кількість початкових платежів надходила до СЕП у файловому режимі від банків України (90.8% від загальної кількості).

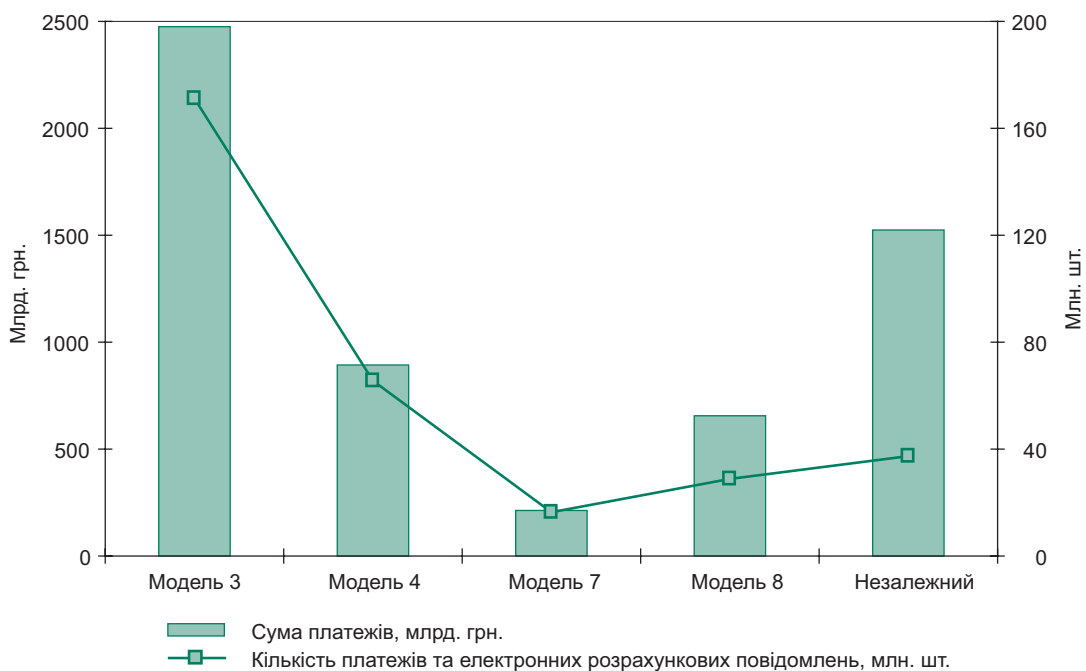
Частка розрахункових документів, що оброблялися в СЕП, за початковими платежами до 1000 гривень становила 70% від загальної їх кількості, сума переказів за цими розрахунковими документами була незначною і дорівнювала близько 1% від загальної суми переказаних коштів.

Середньоденний залишок коштів на рахунках учасників СЕП коливався від 26.6 до 36.1 млрд. грн., а середньоденний коефіцієнт обігу коштів за рахунками становив 0.7.

Правилами роботи СЕП передбачено, що учасниками СЕП є юридичні особи, які для здійснення розрахунків самостійно визначають режим роботи в СЕП, із них чи за моделлю обслуговування консолідованого кореспондентського рахунку, чи за незалежним кореспондентським рахунком. За станом на 1 січня 2008 року 1404 учасники (87% від загальної їх кількості) працювали в СЕП за однією з моделей обслуговування консолідованого кореспондентського рахунку, а решта – 208 учасників (13% від загальної їх кількості) працювали за незалежним кореспондентським рахунком.

Із 75 юридичних осіб – учасників СЕП, що працювали за моделями обслуговування консолідованого кореспондентського рахунку, найбільшим попитом користувалася третя модель, яку обрало 50 банків, четверту модель обрало 19 банків, сьому – 5 банків, а Державне казначейство України працювало за восьмою моделлю. Найбільше платежів у минулому році виконано банками, що працювали за третьою моделлю.

Розподіл розрахунків за моделями обслуговування консолідованого рахунку за станом на 1 січня 2008 року

2.6.2. Розвиток карткових платіжних систем

За станом на 1 січня 2008 року 127 банків (72.6% від загальної кількості, що мали ліцензію на здійснення банківських операцій) були членами внутрішньодержавних і міжнародних карткових платіжних систем і здійснювали емісію та еквайринг платіжних карток. Протягом 2007 року 16 нових банків стали членами відповідних платіжних систем і розпочали випуск та обслуговування платіжних карток.

Загальна кількість платіжних карток, емітованих банками України, за якими була здійснена хоча б одна операція протягом року, в звітному році збільшилась на 26.7% та становила 41.2 млн. шт. У цілому в звітному році банками України емітовано майже 8.7 млн. платіжних карток, що на 1.0 млн. шт. більше, ніж у 2006 році. Із загальної кількості платіжних карток 99.0% було особистих карток, 94.0% – карток з магнітною смугою, 75.6% – карток з дебетовою функцією, 95.4% – карток з функцією платежів та видачі готівки.

Кількість емітованих платіжних карток у розрахунку на одну тисячу мешканців України на 01.01.2008 р. становила близько 890 шт., тобто збільшилась протягом 2007 року на 190 шт.

Кількість банкоматів, що обслуговували платіжні картки, у 2007 році становила 20931 одиницю, платіжних терміналів – 94317 одиниць, а кількість імпринтерів – 54406 одиниць, що відповідно на 42, 52 та на 39% більше, ніж у 2006 році.

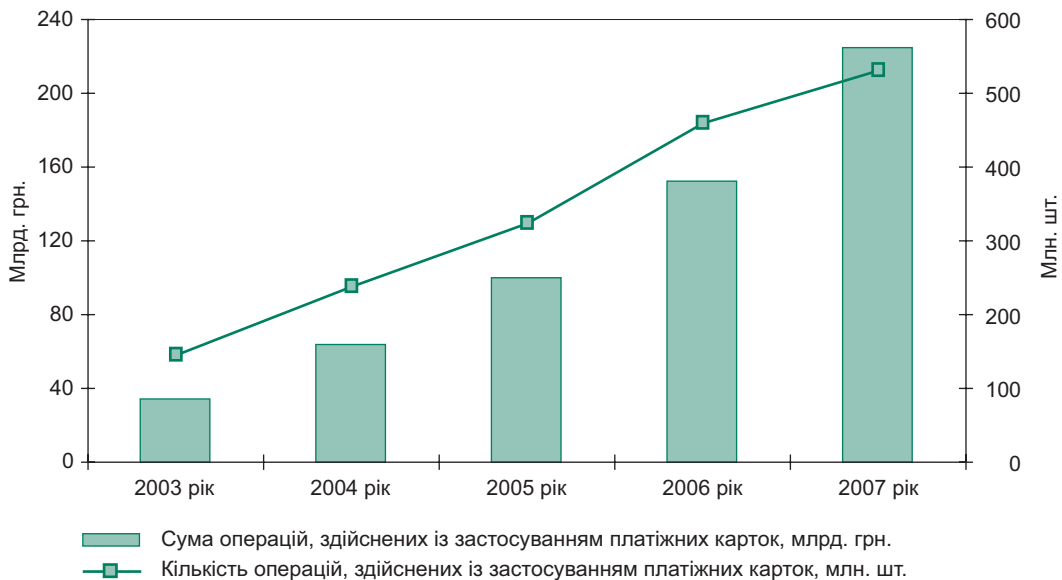
Із застосуванням платіжних карток, емітованих банками України, у 2007 році виконано понад 531.6 млн. операцій на суму 225.1 млрд. грн., що було відповідно на 15.9 та 47.5% більше, ніж у 2006 році. Переважну більшість операцій виконували фізичні особи (98.4%).

КІЛЬКІСТЬ І СУМИ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК У 2007 РОЦІ

Банки-емітенти та використання платіжних карток	Оплата товарів (послуг)		Отримання готівки		Усього	
	кількість операцій, млн. шт.	сума операцій, млрд. грн.	кількість операцій, млн. шт.	сума операцій, млрд. грн.	кількість операцій, млн. шт.	сума операцій, млрд. грн.
Емітованих банками України, що використовувалися в межах України	43.0	5.8	485.0	214.0	528.0	219.8
Емітованих банками-нерезидентами, що використовувалися в межах України	2.7	1.8	6.8	5.9	9.5	7.7
Емітованих банками України, що використовувалися за кордоном	2.2	2.3	1.4	3.0	3.6	5.3
Усього за картками, що використовувалися в межах України	45.7	7.6	491.8	219.9	537.5	227.5
Усього за картками, емітованими банками України	45.2	8.1	486.4	217.0	531.6	225.1

Структура операцій із застосуванням платіжних карток у 2007 році суттєво змінилася. Співвідношення кількості операцій з оплати товарів (послуг) та отримання готівки за картками, емітованими банками України, у 2007 році становило відповідно 8.5% до 91.5%, обсяг операцій з отримання готівки становив 94.4% від загальної суми операцій за картками, сума операцій з оплати товарів (послуг) за картками – 3.6%.

Динаміка обсягів операцій, здійснених із застосуванням платіжних карток, емітованих банками України

У 2007 році середньорічний оборот за однією картою за всіма платіжними системами становив 6114 грн., або зріс на 15%, а середня сума однієї операції дорівнювала 423 грн., що майже на 90 грн., або на 27%, більше, ніж у 2006 році.

Найвищий середньорічний оборот за однією картою в 2007 році мала НСМЕП – 12336 грн., у якій приріст порівняно з 2006 роком становив 24%, а також міжнародна платіжна система MasterCard (5807 грн.) та міжнародна платіжна система VISA (6039 грн.).

Найбільша середня сума однієї операції за платіжними картками, емітованими банками України, у 2007 році була у НСМЕП – 707 грн., що на 32% більше, ніж у 2006 році. Серед міжнародних платіжних систем за цим показником певну перевагу мала міжнародна платіжна система VISA (430 грн., що на 43% більше, ніж в 2006 році).

Переважну більшість операцій у 2007 році власники платіжних карток банків України здійснювали у власній мережі банку-емітента (90.0%) і близько 9.3% операцій – у мережі інших банків-резидентів. Дані останніх років свідчили про те, що власники платіжних карток, емітованих банками України, здійснювали операції з їх використанням в основному в межах своєї країни.

2007 рік став третім роком промислової експлуатації НСМЕП. За цей час НСМЕП довела свою технічну, технологічну, а також комерційну успішність. Концептуальною метою побудови та розвитку НСМЕП було здобуття нею соціально-орієнтованого та загальнодержавного значення.

За станом на 01.01.2008 р. НСМЕП нараховував 40 членів (включаючи Національний банк України) та 5 учасників. Протягом звітного року до НСМЕП приєдналося 9 банків, серед яких 2 банки, що відносяться до I групи банків.

Протягом 2007 року кількість платіжних карток НСМЕП збільшилась на 34% (протягом року було емітовано 385.3 тис. карток). Станом на 01.01.2008 р. кількість емітованих

карток дорівнювала майже 1.8 млн. шт., що на 27.7% більше, ніж на 01.01.2007 р. Мережа обслуговування карток НСМЕП на кінець 2007 року налічувала 4461 одиницю термінального обладнання (банкомати і термінали). Протягом 2007 року було встановлено 1266 одиниць термінального обладнання, що перевищило цей показник у 2006 році на 63%. За результатами 2007 року, за кількістю одиниць термінального обладнання лідирували АКБ "Імексбанк" (1485 одиниць), АБ "Експрес-Банк" (1481 одиниця), ВАТ КБ "Хрещатик" (494 одиниці) та ВАТ "Мегабанк" (297 одиниць).

ПОКАЗНИКИ РОБОТИ НСМЕП У 2003–2007 РОКАХ

Рік	Кількість емітованих платіжних карток, тис. шт.	Кількість термінального обладнання, шт.	Річні обороти, млн. грн.	Середня сума міжбанківських операцій, грн.
2003	367	524	3912.8	284
2004	373	846	6931.1	345
2005	240	576	9739.2	331
2006	287	778	12472.9	353
2007	385	1266	18117.3	593
Усього	1775	4461	51642.1	–

Завантаженість системи постійно зростала, а річний оборот НСМЕП за 2007 рік становив 18.1 млрд. грн. або був на 45% більшим, ніж за 2006 рік.

У 2007 році тривало впровадження пілотного проекту "Електронний студентський квиток" для вузів I–IV рівня акредитації, який реалізовувався Міністерством освіти та науки України спільно з Національним банком України на базі державної інформаційно-виробничої системи "ОСВІТА" з використанням технології НСМЕП. Проектом впроваджено багатофункціональний електронний студентський квиток єдиного зразка з використанням технології НСМЕП, який поєднував в собі функції студентського квитка та банківської платіжної картки.

На 01.01.2008 р. до участі у проекті було залучено 35 вищих учбових закладів, які територіально охоплювали більшість областей України, а також емітовано понад 35 тисяч "Електронних студентських квитків", із них у 2007 році – майже 24 тис. шт.

У рамках розвитку Інтернет-платежів НСМЕП УДППЗ "Укрпошта" у поточному році у повному обсязі запроваджено послугу поштових переказів за допомогою карток НСМЕП через Інтернет.

У 2007 році проводилась підготовка до реалізації пілотного проекту із впровадження мобільного платіжного інструменту (МПІ) на базі технології НСМЕП, який дозволяв контролювати та управляти банківським рахунком, а також здійснювати платежі за допомогою мобільного телефону.

Окрім цього, у 2007 році було розроблено нові види карток НСМЕП, зокрема з додатком "Медичне страхування" та бонусними додатками.

2.6.3. Основні підсумки діяльності міжнародних систем переказу коштів між фізичними особами без відкриття рахунку

За станом на 1 січня 2008 року на території України функціонувало 18 міжнародних систем переказу коштів між фізичними особами без відкриття рахунку, створених нерезидентами. Учасниками таких систем були близько 150 банків України, АТ "Українська фінансова група" та національний оператор поштового зв'язку УДППЗ "Укрпошта".

Збереглася тенденція до збільшення обсягу коштів, які переказувалися фізичними особами в Україну з використанням міжнародних систем переказу коштів. У 2007 році загальна сума транскордонних переказів, отриманих в Україні, порівняно з попереднім роком збільшилася на 34.8% і досягла 2.06 млрд. доларів США, а обсяг коштів, що були переказані за межі України, збільшився на 37.6% і становив 0.19 млрд. доларів США в еквіваленті.

Загальна сума коштів, що надійшла в Україну за допомогою міжнародних систем переказу коштів між фізичними особами без відкриття рахунку, створених як резидентами, так і нерезидентами України, у 2007 році становила 2.46 млрд. доларів США, а сума відправлених коштів – 0.26 млрд. доларів США в еквіваленті.

Найбільша сума коштів (48.3% від загальної суми) надійшла в Україну з використанням системи Western Union (США). Друге місце належало міжнародній системі переказу коштів "Юнистрим" (Російська Федерація) – 18.9% від загальної суми, третє розподілили між собою системи MoneyGram (США) та MIGOM (Російська Федерація), за допомогою яких в Україні було отримано по 7.7% від загальної суми переказів, на четвертому – система CONTACT (Російська Федерація) – 7.0%.

Внутрішньодержавні системи переказу коштів між фізичними особами було створено ВАТ "Банк "Фінанси та Кредит" (система "Аверс"), АКБ "Укрсоцбанк" (система "СОФТ"), а також ПриватБанк (система PrivatMoney), які уклали договори про співпрацю з міжнародними системами переказу коштів, що запроваджено нерезидентами. За допомогою такої співпраці у 2007 році в Україну надійшло 186 млн. дол. США, а за її межі відправлено 44 млн. дол. США в еквіваленті.

У грудні 2007 року Національний банк України затвердив нові правила здійснення фізичними особами грошових переказів за кордон і в межах країни за поточними валютними неторговельними операціями, лібералізувавши регламент переказів за межі країни для українців. Згідно з постановою Правління Національного банку України № 496 від 29.12.2007 р. "Про затвердження Правил здійснення за межі України та в Україні переказів фізичних осіб за поточними валютними неторговельними операціями та їх виплати в Україні та внесення змін до деяких нормативно-правових актів" фізичним особам дозволялося переказувати за межі України суму, що не перевищувала в еквіваленті 15 тис. грн. в один операційний (робочий) день на підставі документів, що підтверджували джерела походження іноземної валюти. Крім того, перекази в межах України без відкриття рахунків здійснювалися виключно в гривні.

2.6.4. Розрахунково-касове обслуговування бюджетів України

У 2007 році відповідно до Бюджетного кодексу України (ст. 48, ст. 78) в Україні застосовувалась казначейська форма обслуговування державного та місцевих бюджетів, яка, зокрема, передбачала здійснення Державним казначейством України управління наявними коштами Державного бюджету України та державних позабюджетних фондів, а також розрахунково-касового обслуговування розпорядників бюджетних коштів.

Обслуговування коштів Державного і місцевих бюджетів, що обліковувалися на рахунках Державного казначейства України у Національному банку України, відбувалося на підставі Договору між Національним банком України та Державним казначейством України через Єдиний казначейський рахунок, який функціонував у Системі електронних платежів (СЄП) Національного банку України з використанням внутрішньої платіжної системи Державного казначейства України.

Функціонування Єдиного казначейського рахунку в СЄП Національного банку України забезпечувало:

- високу якість, надійність і безпеку розрахунків за бюджетними коштами;

– значне скорочення термінів проходження платежів, що надало можливість збільшити обіговість бюджетних коштів;

– складання щоденної оперативної звітності з обліку доходів та видатків Державного бюджету України;

– ефективніше здійснення управління загальним залишком грошових ресурсів.

Відповідно до статті 32 Закону України "Про Державний бюджет України на 2007 рік" оплата послуг з оброблення розрахункових документів та повідомлень у системі електронних платежів Національного банку України не проводилася. Кількість платежів, які здійснили Державне казначейство України та його органи через СЕП Національного банку України, становила понад 20% від усієї кількості платежів системи, у тому числі початкових платежів – понад 9% від загальної кількості документів, що надійшли до СЕП Національного банку України.

2.7. ОБСЛУГОВУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО БОРГУ УКРАЇНИ

Згідно із чинним законодавством Національний банк України продовжував виконувати операції з обслуговування державного боргу, які пов'язані з розміщенням державних цінних паперів, їх погашенням і виплатою доходу за ними.

З метою розміщення облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) протягом 2007 року було проведено 165 аукціонів з розміщення ОВДП, з яких відбулося лише 28, а щодо 137 аукціонів Міністерством фінансів України було прийняте рішення не реалізовувати державні облігації через невідповідність цінових пропозицій потенційних покупців реальній вартості грошових коштів або через повну відсутність заявок на придбання ОВДП. За результатами проведених у 2007 році аукціонів, до Державного бюджету України залучено 3.6 млрд. грн., що у 2.3 раза більше порівняно з 2006 роком. Розміщення ОВДП у 2007 році здійснювалось починаючи з червня.

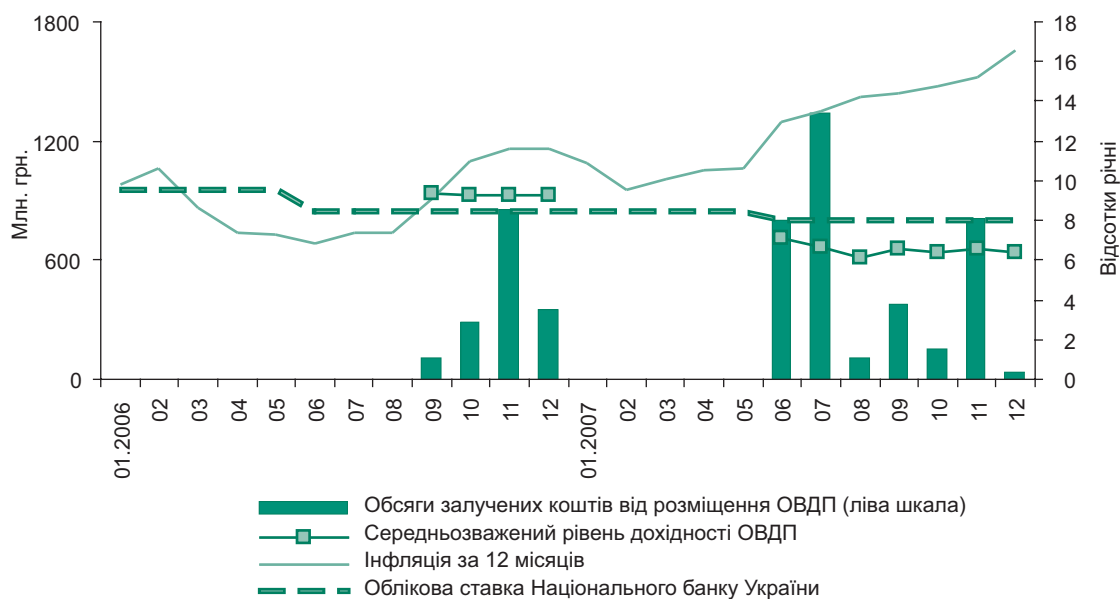
РИНОК ОВДП

Показники	2007 рік	Зміна до попереднього року	Довідково: 2006 рік, зміна до попереднього року
Кількість аукціонів, шт.	165	87	41
відбулося	28	-9	12
не відбулося	137	96	29
Залучення коштів до державного бюджету, млрд. грн.	3.6	2.0	-5.6
Сплата за ОВДП (основна сума + %), млрд. грн.	2.9	-1.9	-4.5
Чисте залучення коштів (сальдо), млрд. грн.	0.7	3.0	-1.4
Середньозважений рівень дохідності, %	6.7	↓ 2.6 процентного пункту	↑ 2.01 процентного пункту
Середній термін обігу, дні	866	-119	-54

У 2007 році Міністерство фінансів України розміщувало виключно середньострокові державні облігації, середній термін обігу яких становив 866 днів та порівняно з 2006 роком зменшився на 119 днів.

Упродовж 2007 року ОВДП користувалися попитом переважно у вітчизняних інвесторів. Незважаючи на високий ступінь надійності ОВДП порівняно з іншими фінансовими інструментами, у 2007 році зберігалася тенденція до зменшення зацікавленості нерезидентів у придбанні державних цінних паперів, яка спостерігалася у 2006 році. Так, обсяг ОВДП у власності нерезидентів протягом 2007 року зменшився на 0.6 млрд. грн. та станом на 1 січня 2008 року дорівнював 2.1 млрд. грн. (у 2006 році – 3.4 млрд. грн.).

Динаміка обсягів залучених коштів і рівня дохідності за облігаціями внутрішньої державної позики

Разом зі скороченням середнього терміну обігу внутрішніх державних облігацій відбулося зменшення їх середньозваженої дохідності (6.7% порівняно з 9.3% у 2006 році).

Протягом 2007 року Міністерство фінансів України погасило внутрішніх державних облігацій та сплатило дохід їх власникам на загальну суму 2.9 млрд. грн., у тому числі на погашення основного боргу – 2.1 млрд. грн., сплату доходу – 0.8 млрд. грн., виконавши всі свої зобов'язання за різними видами державних облігацій.

Унаслідок перевищення обсягів розміщення ОВДП над обсягами їх погашення заборгованість уряду України за державними облігаціями (за номіналом) у 2007 р. збільшилася на 1.5 млрд. грн. і на кінець року становила 9.1 млрд. грн.

2.8. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

У звітному році тривала робота з удосконалення банківського законодавства та нормативної бази, спрямована на підвищення ефективності функціонування банківської системи України.

Законопроектна робота Національного банку України у 2007 році здійснювалась в напрямі розроблення законопроектів та їх подання на розгляд Верховної Ради України через Президента України, Кабінет Міністрів України та народних депутатів України – суб'єктів права законодавчої ініціативи. Зокрема, законопроектна робота Національного банку України полягала у відпрацюванні концептуальних змін до Закону України "Про банки і банківську діяльність", підготовці пропозицій щодо вдосконалення законодавства у частині гарантування вкладів фізичних осіб, корпоративного управління у банках, підвищення ефективності процедури ліквідації банків, з виявлення реальних власників банків та встановлення до них спеціальних вимог, вдосконалення аудиту банків, створення правових засад нагляду за фінансовими установами на консолідованій основі тощо.

З огляду на дострокове припинення повноважень народних депутатів V скликання та виборами до Верховної Ради України законопроектна робота Національного банку України зосереджувалася на участі фахівців Національного банку України у складі робочих груп, утворених при відповідних центральних органах виконавчої влади з метою підготовки відповідних змін до законодавства, та на опрацюванні законопроектів, що надходили на погодження з Кабінету Міністрів України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади.

У 2007 році Верховною Радою України було прийнято такі законопроекти, що було внесено за підтримки Національного банку України:

– Закон України "Про продовження процедури ліквідації Акціонерного комерційного агропромислового банку "Україна";

– у першому читанні проект Закону України "Про внесення змін до деяких законів України (щодо регулювання діяльності банків)". Національним банком України було підготовлено та передано до Верховної Ради пропозиції до даного законопроекту для врахування їх при підготовці проекту для другого читання;

– повернено до Верховної Ради України після застосування права вето Президентом України проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Національний банк України", положення якого спрямовані на підвищення незалежності Національного банку України від політичних впливів.

Національним банком України було підготовлено пропозиції, покладені в основу поданих народними депутатами таких законопроектів: "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гарантій дотримання умов за договорами банківського вкладу (депозиту)"; "Про внесення змін до деяких законів України щодо системи гарантування вкладів фізичних осіб" та "Про систему обов'язкового гарантування вкладів фізичних осіб". Вказані законопроекти було надіслано для надання експертних висновків до Кабінету Міністрів України, яким було створено робочу групу для їх відпрацювання у складі фахівців Національного банку України. Законопроекти готувалися для внесення на розгляд Верховної Ради України VI скликання.

У контексті реалізації Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу та Плану дій Україна – ЄС у 2007 році Національним банком України було розглянуто більше 70 проектів нормативно-правових актів Національного банку України на предмет їх відповідності законодавству Європейського Союзу. За результатами розгляду, було запроваджено положення Європейського Союзу щодо захисту прав споживачів під час укладення договорів про надання споживчих кредитів та забезпечення надання банками споживачам повної інформації про сукупну вартість кредиту, порядку проведення сертифікації аудиторів банків та обов'язкових аудиторських перевірок банків, порядку та умов торгівлі іноземною валютою тощо.

Протягом 2007 року Національним банком України було підготовлено 10 проектів регуляторних актів, з яких 9 було оприлюднено, а положення одного обговорювались на засіданнях робочої групи за участю представників банківських асоціацій та банків. До оприлюднених проектів регуляторних актів надійшло більш як 270 пропозицій та зауважень, у тому числі від банківських асоціацій – близько 35, юридичних осіб – 230. Національним банком України були частково враховані зауваження до 6 регуляторних актів, пропозиції та зауваження щодо інших нормативно-правових актів опрацьовуються. За 2007 рік було прийнято 7 регуляторних актів, з них 3 знаходилося на реєстрації у Міністерстві юстиції України. Протягом року Національним банком України відстежувалась результативність регуляторних актів, що були прийняті в попередні роки. Звіти щодо результативності двох регуляторних актів було оприлюднено на Сторінці Національного банку України в мережі Інтернет.

У звітному році Національним банком України було прийнято 147 нормативно-правових актів, до яких віднесені постанови, інструкції, положення, правила, із них 67 нормативно-правових актів було зареєстровано у Міністерстві юстиції України. Інші нормативно-правові акти державній реєстрації у Міністерстві юстиції України не підлягали. Відмов щодо державної реєстрації актів Національного банку України у Міністерстві юстиції України протягом 2007 року не було.

У 2007 році Національний банк України продовжував проводити претензійно-позовну роботу з метою захисту порушених або оспорюваних прав і законних інтересів, зокрема брав участь у розгляді 226 судових справ, з яких:

– прийнято рішення на користь Національного банку України у 149 справах на суму 6992.9 тис. грн.;

– прийнято рішення не на користь Національного банку України у 8 справах на суму 46.1 тис. грн.

У звітному році Національним банком України було пред'явлено:

– 20 претензій (в 4.1 раза менше, ніж у 2006 році) на суму 402.1 тис. грн. (з них визнано 14 претензій на суму 134.8 тис. грн., відхилено одну – на суму 38.9 тис. грн., залишено без розгляду 4 претензії на суму 165.7 тис. грн., залишається на розгляді одна – на суму 62.7 тис. грн.);

– 125 позовів (на 16.8% більше, ніж у 2006 році) на суму 20.5 млн. грн. (з них було задоволено 34 позови на суму 2.5 млн. грн., відмовлено у задоволенні 2 позовів на суму 36.1 тис. грн., зупинено провадження за 12 позовами на суму 1.3 млн. грн., знаходиться на розгляді 21 позов на суму 15.7 млн. грн.).

До Національного банку України у 2007 році пред'явлено:

– 2 претензії на суму 2.0 тис. грн. (всі претензії відхилено);

– 101 позов на суму 4.9 млн. грн. (з них задоволено 6 на суму 10 тис. грн., відмовлено у задоволенні 24 позовів на суму 664.5 тис. грн., залишено без розгляду 14 позовів на суму 2.6 млн. грн., зупинено провадження за 9 позовами; відкликано 3 позови на суму 453.3 тис. грн., знаходяться на розгляді 32 позови на суму 410.6 тис. грн.).

2.9. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

У 2007 році з метою забезпечення утримання ризиків діяльності на безпечному рівні Національним банком України здійснювалося управління фінансовими ризиками (кредитним, валютним, процентним та ризиком ліквідності). Управління ризиками діяльності проводилося шляхом встановлення обмежень допустимого рівня ризиків на підставі рекомендацій Комітету з управління активами і пасивами, що знаходило відображення в нормативно-правових актах Національного банку України та сприяло уникненню або зменшенню їх впливу на активи, пасиви та капітал Національного банку України.

Протягом 2007 року в Національному банку України також постійно здійснювалося управління операційним ризиком, який був притаманний всім його операціям на основі формалізованого опису операційних процесів структурних підрозділів із застосуванням методу аналізу сценаріїв.

2.10. ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ВИКОРИСТАННЮ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Упродовж 2007 року Національний банк України вживав заходів, спрямованих на запобігання використанню банківської системи з метою легалізації кримінальних доходів та фінансуванню тероризму.

На виконання Закону України "Про банки і банківську діяльність" у 2007 році Національним банком України розроблено та внесено зміни до Положення про здійснення банками фінансового моніторингу в частині погодження призначення та звільнення відповідального працівника філії, а також покладання обов'язків відповідального працівника філії на іншу посадову особу філії та усунення її від виконання таких обов'язків не з територіальним управлінням Національного банку України, а з відповідальним працівником банку.

Національний банк України виступив ініціатором розроблення проекту Закону України "Про виконання резолюцій Ради Безпеки ООН, що передбачають обмеження операцій з активами певних осіб".

У 2007 році Національний банк України брав активну участь у підготовці змін до законодавства України, яке регулює відносини у сфері запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму, спрямованих на імплементацію положень чинної редакції 40 Рекомендацій та IX Спеціальних Рекомендацій Групи з розроблення фінансових заходів протидії відмиванню коштів (FATF), норм III Директиви Європарламенту про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання грошей та фінансуванню тероризму (2005/60/EC) та Конвенції Ради Європи "Про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом та про фінансування тероризму" (CETS 198).

Національний банк України брав участь у підготовці та протягом 2007 року здійснював виконання "Плану заходів на 2007 рік із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму", затвердженого спільною постановою Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 31.01.2007 № 136.

Представник Національного банку України брав участь у роботі місії експертного Комітету Ради Європи (MONEYVAL) при проведенні оцінки відповідності національного законодавства Молдови та Хорватії у сфері запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, як експерт з питань фінансового сектору.

Також представник Національного банку України брав участь у навчальному семінарі MONEYVAL з метою підготовки фахівців з експертної оцінки країн з питань протидії легалізації (відмиванню) грошей та боротьби з фінансуванням тероризму, яка здійснюється в рамках Комітету Ради Європи.

Постійно відслідковувалися рішення Організації Об'єднаних Націй та відповідних зарубіжних державних органів щодо банків, а також юридичних та фізичних осіб, діяльність яких пов'язана з відмиванням злочинних доходів та фінансуванням тероризму. Відповідна інформація надавалася банкам.

Протягом 2007 року Національний банк України надавав інформацію банкам України, Асоціації українських банків, Українському кредитно-банківському союзу та територіальним управлінням Національного банку України стосовно прийнятих Центральним банком Російської Федерації рішень щодо відкликання у банків Російської Федерації ліцензій на здійснення банківських операцій за порушення ними законодавства, що регулює відносини у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму.

Згідно із Законом України "Про банки і банківську діяльність" перевірялися банки щодо дотримання ними вимог законодавства у сфері запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму.

Протягом 2007 року було здійснено 482 перевірки банківських установ із зазначених питань, у тому числі 187 перевірок банків та 295 перевірок філій. За їх результатами виявлено 5666 випадків порушення вимог чинного законодавства у вищезазначеній сфері. Національним банком України застосовано до банків та посадових осіб банків 108 заходів впливу, а саме:

- надіслано письмові застереження (40);
- накладено штрафи на банки (42);
- накладено адміністративні штрафи на керівників та посадових осіб банків (23);
- у двох випадках відсторонено керівників банку та відповідальних осіб від посади (до усунення виявлених порушень);

– в одному випадку обмежено здійснення окремих банківських операцій з високим рівнем ризику.

У 2007 році банками України було зареєстровано 1.1 млн. фінансових операцій, що стали об'єктом фінансового моніторингу, на загальну суму близько 1.05 трлн. грн., з яких про 87.9% операцій на суму біля 777.3 млрд. грн. було повідомлено Державний комітет фінансового моніторингу України.

З метою налагодження взаємодії контролюючих і правоохоронних органів за участі Національного банку України розроблено та затверджено Програму взаємодії Національного банку України, Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державного комітету фінансового моніторингу України, Державної податкової адміністрації України щодо своєчасного виявлення операцій, здійснених з порушенням законодавства у банківській сфері на 2007–2008 роки.

Представники Національного банку України брали активну участь у роботі постійно діючої Міжвідомчої робочої групи з дослідження методів та тенденцій у відмиванні доходів, одержаних злочинним шляхом, утвореної відповідно до постанови Кабінету Міністрів України.

2.11. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

2.11.1. Відносини Національного банку України з центральними банками країн світу та банківськими установами інших країн

У 2007 році в рамках розвитку співробітництва з центральними банками інших країн у сфері банківського нагляду Національним банком України було забезпечено підготовку та укладання Меморандуму про взаєморозуміння між Національним банком України та Національним банком Республіки Білорусь, Меморандуму про взаєморозуміння між Національним банком України та Комісією по регулюванню банківської діяльності КНР та Меморандуму про взаєморозуміння між Національним банком України та Комісією з банківського нагляду Республіки Польща.

У жовтні 2007 року представники Національного банку України брали участь у черговому засіданні Клубу Голів центральних банків країн Чорноморського басейну, Середньої Азії та Балканських країн.

У листопаді 2007 року було проведено одинадцятье засідання Робочої групи "Банки" в рамках Групи Високого рівня з питань економічного співробітництва України та Федеративної Республіки Німеччини та шосте засідання Консультативної ради Центральних банків України та Республіки Білорусь.

З метою зміцнення та поглиблення двосторонніх відносин протягом 2007 року здійснювались візити керівництва Національного банку України до центральних банків Ісландії, Росії, Греції тощо.

З метою ознайомлення з поточною економічною ситуацією в Україні та розвитком банківської системи було організовано зустрічі керівного складу та фахівців Національного банку України з представниками Комерцбанку АГ, Дрезднер Банку АГ, Дойч банку, Кукмін банку, Юнікредитбанку, Астрабанку, Нідерландського банку, Комісією з банківського нагляду Республіки Польща та Національного банку Республіки Польща.

2.11.2. Співробітництво Національного банку України з міжнародними фінансовими та іншими організаціями

Міжнародна діяльність Національного банку України у 2007 році, як і в попередні роки, спрямовувалася на поглиблення співпраці з міжнародними організаціями. У 2007 році Національний банк України забезпечував реалізацію Стратегії співробітництва

з міжнародними фінансовими організаціями на 2006–2008 роки, затвердженої Кабінетом Міністрів України.

Співробітництво зі Світовим банком

Співробітництво з Міжнародним банком реконструкції та розвитку (далі – МБРР, або Світовий банк) реалізовувалося відповідно до затвердженої Стратегії.

З метою фінансової підтримки Державного бюджету України Національний банк України спільно з урядом України забезпечували виконання Плану заходів щодо виконання умов проекту Світового банку Позика на політику розвитку (далі – ППР-2) з урахуванням зобов'язань України, визначених у листі уряду України до Світового банку стосовно політики розвитку та в Матриці інституційних та стратегічних результатів у рамках ППР-2.

Національний банк України брав участь в опрацюванні проекту Стратегії партнерства Світового банку з Україною на період з 2008 до 2011 року.

Упродовж 2007 року тривала співпраця Національного банку України зі Світовим банком з реформування банківської системи через низку спільних проектів, зокрема "Розширення доступу до ринків фінансових послуг", "Розвиток системи державної статистики для моніторингу соціально-економічних перетворень", "Другий проект розвитку експорту", "Модернізація державних фінансів". Спільно проводився перегляд портфеля проекту Світового банку в Україні.

В рамках Угоди між Україною та Світовим банком про позику і згідно з "Проектом розширення доступу до ринків фінансових послуг" Міністерством фінансів України і Національним банком України було підписано агентську угоду, погоджено операційні процедури Світовим банком і Міністерством фінансів України та підписано останнім кредитні договори з двома уповноваженими банками в рамках Проекту. 12 липня 2007 року Світовий банк повідомив про набуття чинності Угоди про позику на кредитування проектів малого та середнього підприємництва (МСП) у сільській місцевості на суму 150 млн. дол. США з терміном до 7 років.

У 2007 році затверджено новий проект на суму 2.5 млн. дол. США в рамках кредитної лінії на підтримку мікро-, малих та середніх підприємств у регіонах закриття шахт вугільної промисловості (лінія ММСП), а також три муніципальних проекти на загальну суму 0.7 млн. дол. США на підтримку органів місцевої виконавчої влади, які перебравли на свій баланс об'єкти соціальної інфраструктури в регіонах закриття шахт (муніципальна кредитна лінія). Протягом терміну реалізації ММСП було видано 33 млн. дол. США на фінансування 35 субпроектів та 5.7 млн. дол. США на реалізацію 23 муніципальних проектів. Залишок заборгованості банків за цими кредитними лініями на 01.01.2008 р. становив 8.3 та 0.6 млн. дол. США відповідно.

Тривало супроводження Національним банком України проекту технічної допомоги Світового банку "Друга програма реформування фінансового сектору України" на виконання угоди, підписаної у 2005 році щодо надання Україні гранту урядом Нідерландів TF 054948 на суму 1.5 млн. євро.

У 2007 році було проведено зустріч керівництва Національного банку України з Віце-Президентом Світового банку по регіону Європи та Центральної Азії Шігео Катцу з питань співробітництва України зі Світовим банком.

Співробітництво з Європейським банком реконструкції та розвитку

З метою підтримки малого та середнього бізнесу тривало впровадження другої кредитної лінії для малих та середніх підприємств (далі – МСП-2) на загальну суму 88.2 млн. дол. США, яку було відкрито Європейським банком реконструкції та розвитку у 2000 році.

На 01.01.2008 р. в рамках МСП-1 та МСП-2 Європейським банком реконструкції та розвитку було прокредитовано 248 проектів на суму 218.4 млн. дол. США терміном до

5 років із пільговим періодом 2 роки зі ставкою LIBOR+8%. Сума мікрокредитів, які були надані кінцевим позичальникам за рахунок повторного використання коштів, становила 1.3 млрд. дол. США.

У 2007 році кредити МСП не надавались банками – учасниками проекту через скорочення терміну можливого використання залучених коштів до 3–4 років, що було зумовлено закінченням у 2010 році дії Кредитної угоди МСП-2. У звітному році для впровадження Програми мікрокредитування уповноваженим банкам було надано лише 3 млн. дол. США у вигляді двох кредитних ліній.

Банки продовжували нарощувати обсяги мікрокредитування як за рахунок власних, так і за рахунок погашених бенефіціарами коштів. За станом на 01.01.2008 р. непогашеними залишались 7 тис. кредитів на суму 71.9 млн. дол. США (66 млн. дол. США в поточному портфелі банків – учасників Програми сформовано за рахунок власних коштів банків), в тому числі 4136 експрес-кредитів, 1996 мікрокредитів та 874 кредити для малих підприємств.

У 2007 році Національний банк України повністю виконав свої зобов'язання перед Європейським банком реконструкції та розвитку на чергові дати сплати. Залишок непогашеної суми кредиту МСП-2 на 01.01.2008 р. становив 30.8 млн. дол. США.

У рамках співробітництва з Європейським банком реконструкції та розвитку Національний банк України брав участь в опрацюванні нової Програми співробітництва на 2007–2009 роки між урядом України і Європейським банком реконструкції та розвитку і Договору між урядом України і Європейським банком реконструкції та розвитку про співробітництво і діяльність Постійного представництва Європейського банку реконструкції та розвитку в Україні.

Тривала робота із започаткування проведення Європейським банком реконструкції та розвитку операцій з кредитування у національній валюті.

Підготовлено матеріали для зустрічі керівництва Національного банку України з Віце-Президентом Європейського банку реконструкції та розвитку з фінансів Манфредом Шеперсом. Керівництво Національного банку України взяло участь в Щорічних Зборах Ради Керуючих ЄБРР у м. Казань, Росія (19–22 травня 2007 року).

На пропозицію української сторони Рада керуючих банку прийняла рішення про проведення Щорічних зборів Європейського банку реконструкції та розвитку у 2008 році у м. Києві.

Співробітництво з Міжнародним валютним фондом

Співробітництво Національного банку України з Міжнародним валютним фондом тривало на безкредитній основі шляхом залучення експертів Міжнародного валютного фонду для консультативної підтримки.

Упродовж 2007 року з фахівцями Національного банку України працювали експерти місії департаментів Міжнародного валютного фонду (МВФ), зокрема Європейського департаменту з питань оцінки очікуваних результатів економічного розвитку країни, макроекономічного прогнозу, ролі політики Національного банку України в утриманні макроекономічної стабільності, а також Департаменту монетарних систем та ринків капіталу і Статистичного департаменту з питань методології розрахунку Національним банком міжнародних резервів за фіксованими курсами валюти, методології розрахунків результатів стрес-тестування. Обговорювалась участь Національного банку України в Координаційному огляді прямих інвестицій, який був запланований Міжнародним валютним фондом на 2009 рік.

За результатами роботи експертів місії Міжнародного валютного фонду в Україні (11–22 червня 2007 року), з метою оцінки стану фінансового сектору України, дотримання Національним банком України Основних Базельських принципів ефективного банківського

нагляду та принципів із платіжних та розрахункових систем було організовано зустріч експертів із представниками банків та аудиторських фірм.

За результатами роботи технічних місій експертів Міжнародного валютного фонду, Національному банку України були надані звіти з відповідними рекомендаціями для використання у роботі. Протягом 2007 року експерти Міжнародного валютного фонду надавали консультації фахівцям Національного банку з питань підготовки до переходу на режим інфляційного таргетування, прогнозування та аналізу макроекономічної політики, запровадження режиму гнучкішого валютного курсу та лібералізації валютного ринку, регулювання відносин власності з іноземними банками.

Була забезпечена участь керівництва Національного банку України в щопіврічних зборах керуючих Міжнародного валютного фонду та Світового банку (13–16 квітня 2007 року, м. Вашингтон, США), щорічних засіданнях керуючих від групи країн – членів Міжнародного валютного фонду та Світового банку під головуванням Нідерландів та України (9–10 червня 2007 року, м. Кишинів, Молдова), щорічних зборах керуючих Міжнародного валютного фонду та Світового банку (20–22 жовтня 2007 року, м. Вашингтон, США).

Національний банк України брав активну участь в опрацюванні інформаційно-аналітичних матеріалів щодо участі України в ініціативі країн – членів Міжнародного валютного фонду з мобілізації міжнародною спільнотою коштів для надання фінансової допомоги Ліберії.

Співробітництво з Міждержавним банком СНД

Упродовж 2007 року представники Національного банку України брали участь у засіданнях Ради Міждержавного банку, відстежуючи відповідно до офіційної позиції України процес його реформування. Були опрацьовані проекти документів: "Меморандум про кредитну діяльність Міждержавного банку", "Положення про проведення відкритого конкурсу з відбору аудиторської організації для здійснення обов'язкового щорічного аудиту Міждержавного банку", "Положення про Конкурсну комісію з відбору аудиторської організації для здійснення обов'язкового щорічного аудиту Міждержавного банку".

Впровадження програми Німецько-українського фонду

У 2007 році Національний банк України продовжував здійснювати моніторинг коштів Німецько-українського фонду (далі – НУФ) на виконання "Договору про Грант", підписаного Національним банком України та німецькою Кредитною Установою для Відбудови (KfW).

За весь час дії Програми, починаючи з 2001 року, між банками – учасниками та НУФ укладено 31 кредитний договір на загальну суму 36.5 млн. євро, з яких діючими залишаються 10 кредитних договорів на суму 18.1 млн. євро. У 2007 році банкам було видано 5.4 млн. євро з коштів НУФ.

У рамках укладених угод станом на 01.01.2008 р. банками – учасниками Програми мікrokредитування НУФ видано більше 159 тис. кредитів на загальну суму 650.1 млн. євро, в тому числі за 2007 рік – більше 36 тис. кредитів на суму 170.2 млн. євро. Поточний портфель на 01.01.2008 р. становив 2.6 тис. кредитів на суму 28.3 млн. євро.

Упродовж 2007 року Національний банк України продовжував здійснювати заходи із впровадження "Програми з рефінансування заходів підтримки системи кредитування в сільській місцевості". За цим проектом уряд Федеративної Республіки Німеччини надав Україні (в особі Міністерства фінансів України з умовою, що виконавцем проекту буде Німецько-український фонд) на 45 років пільгову кредитну лінію на суму 7 млн. євро.

Співробітництво з іншими міжнародними інституціями

Відповідно до стратегічного курсу інтеграції нашої країни до Європейського Союзу (далі – ЄС) Національний банк України в 2007 році забезпечив виконання Плану дій

Україна – ЄС на 2007 рік та брав активну участь в опрацюванні проекту нового базового договору, який має замінити Угоду про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС, а також у визначенні основних цілей співробітництва та пріоритетів у рамках укладення Угоди про створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, зокрема щодо включення до неї окремого підрозділу про торгівлю фінансовими послугами.

З метою реалізації курсу євроатлантичної інтеграції Національний банк України забезпечив виконання у 2007 році заходів Цільового плану Україна – НАТО на 2007 рік в частині, що стосується Національного банку України.

З метою вступу України до Світової організації торгівлі (далі – СОТ) Національний банк України протягом 2007 року брав участь у засіданнях Робочої групи з розгляду заявки України про вступ до СОТ, у переговорах про наближення діяльності ринків фінансових послуг України до правил і процедур ЄС, реагував на запити країн – членів Робочої групи, а також брав участь в опрацюванні проекту Звіту Робочої групи з розгляду заявки України про вступ до СОТ – заключного документу України в процесі вступу до СОТ.

Для гармонізації низки законодавчих норм, що не відповідали вимогам і правилам СОТ, за ініціативи Національного банку України були внесені зміни до Закону України "Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті", зокрема з питань подовження терміну, протягом якого мають бути завершені розрахунки резидентів за експортно-імпортними операціями, з 90 до 180 днів. Також було збільшено термін, протягом якого куплена на міжбанківському валютному ринку України за гривні іноземна валюта мала бути використана за призначенням.

У 2007 році Національним банком України відповідно до Стратегії співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2006–2008 роки тривала робота зі створення Балто-Каспійсько-Чорноморського банку розвитку, активізації співробітництва України з Європейським інвестиційним банком та Північним інвестиційним банком, що дасть змогу залучати довгострокові фінансові ресурси цих організацій для реалізації важливих інвестиційних проектів у інфраструктурній сфері, сфері енергетики та охорони навколишнього середовища.

2.12. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЕКОНОМІЧНОЇ РОБОТИ

2.12.1. Статистичне та інформаційне забезпечення діяльності Національного банку України

Протягом 2007 року Національним банком України забезпечувалося проведення економічної роботи, спрямованої на виконання функцій відповідно до Закону України "Про Національний банк України" за такими основними напрямками:

- аналіз та прогнозування макроекономічних і монетарних показників;
- складання грошової і банківської статистики;
- аналіз вимог банків за кредитами, наданими в економіку України, та зобов'язань банків за залученими коштами;
- аналіз процентних ставок за мобілізованими банками депозитними коштами та наданими кредитами;
- підготовка інформаційно-аналітичних та презентаційних матеріалів щодо стану й тенденцій розвитку економіки та банківської системи;
- складання платіжного балансу, здійснення його аналізу та прогнозування;
- складання та аналіз міжнародної інвестиційної позиції;
- складання та аналіз зовнішнього боргу держави;
- моніторинг виконання заходів з виконання указів, розпоряджень Президента України з економічних питань.

У взаємодії з Секретаріатом Президента України та Кабінетом Міністрів України Національний банк України забезпечував виконання указів та розпоряджень Президента України щодо розвитку банківської системи та підвищення її ролі в розвитку економіки держави.

З метою забезпечення гласності з питань банківської діяльності Національний банк України протягом року щомісяця видавав офіційні видання: аналітично-статистичне видання "Бюлетень Національного банку України", журнал "Вісник Національного банку України" з додатками та щокварталу – "Платіжний баланс та зовнішній борг України".

У 2007 році в рамках проведення роботи з удосконалення офіційного щомісячного аналітично-статистичного видання Національного банку України "Бюлетень Національного банку України" було проведено анкетування, за підсумками якого в цілому видання отримало високу оцінку серед користувачів та слушні пропозиції і зауваження для подальшого його удосконалення.

У 2007 році продовжено роботу з оптимізації статистичної звітності, що подається до Національного банку України, для забезпечення складання грошової і банківської статистики, статистики платіжного балансу, міжнародної інвестиційної позиції і зовнішнього боргу та виконання регулятивних та наглядових функцій. У звітному році двічі було внесено Зміни до Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України, в результаті яких внесено зміни до 42 форм статистичної звітності, введено шість нових форм та скасовано три форми. Нові форми статистичної звітності запроваджено з метою забезпечення контролю за поверненням коштів банку, який знаходиться у процедурі ліквідації, здійсненням операцій нерезидентів з цінними паперами на території України, а також щодо переказу коштів з використанням міжнародних систем та переказу безготівкової іноземної валюти. З метою удосконалення грошової та банківської статистики уточнено методику та алгоритми розрахунку показників, переглянуто строки, періодичність та порядок подання окремих форм статистичної звітності, що подаються до Національного банку України.

Упродовж звітного року забезпечувалося складання показників грошової та банківської статистики, а також надання статистичної звітності МВФ та поширення грошово-кредитної статистики через офіційні видання Національного банку України, мережу Інтернет тощо.

Продовжено роботу з дотримання вимог Спеціального стандарту поширення даних Міжнародного валютного фонду, у тому числі з підготовки та поширення інформації за показниками фінансового і зовнішнього секторів економіки.

У січні 2007 року на Сторінці Міжнародного валютного фонду в мережі Інтернет було розміщено статистичні дані та метадані щодо індикаторів фінансової стабільності України як країни – учасниці координованого проекту Міжнародного валютного фонду з компіляції та поширення індикаторів фінансової стабільності. Статистичні дані складено за 12 основними та за 10 рекомендованими Міжнародним валютним фондом індикаторами фінансової стабільності.

Упродовж року Національним банком України забезпечувалося щоквартальне складання статистичних даних щодо індикаторів фінансової стабільності для депозитних корпорацій, готувалися матеріали для поширення інформації на Сторінці Національного банку України в Інтернеті.

У 2007 році продовжено роботу щодо складання фінансового паспорту регіонів, сформованого за показниками загальноекономічного розвитку, розвитку банківської системи та ведення динамічних рядів за його показниками. Зазначена інформація використовувалася для здійснення економічного аналізу регіонів, економічних досліджень.

Упродовж 2007 року тривала робота з реалізації проекту Світового банку "Розвиток системи державної статистики для моніторингу соціально-економічних перетворень". У

рамках зазначеного проекту місцевими консультантами виконувалися роботи з удосконалення грошово-кредитної та банківської статистики, статистики платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції. Згідно з планом закупівель проводилася підготовча робота щодо надання зовнішніми консультантами підтримки вдосконалення методології та організації грошово-кредитної і банківської статистики та статистики платіжного балансу, навчання англійської мови для Національного банку України.

Здійснення економічної роботи в територіальних управліннях Національного банку України покладалося на відділи економічної роботи та грошово-кредитних відносин (далі – відділи). У своїй роботі відділи територіальних управлінь Національного банку України керувалися Положенням про філії (територіальні управління) Національного банку України, законами України "Про Національний банк України" та "Про банки і банківську діяльність" й іншими нормативними документами Національного банку України.

Постійну увагу громадян, представників наукових та ділових кіл як в Україні, так і за її межами привертала Сторінка Національного банку України в Інтернеті, про що свідчить збільшення кількості відвідувань майже на 20%. У 2007 році збільшено обсяг щоденної інформації, інформації банківського нагляду, а також аналітичних та дослідницьких матеріалів. Тривала робота з модернізації Сторінки Національного банку України в Інтернеті.

Для поліпшення інформованості суспільства щодо розвитку банківської системи в Національному комплексі "Експоцентр України" продовжувала функціонувати експозиція "Національний банк України". Частково оновлювався дизайн виставкового стенда "Національний банк України", виконаного в стилі модерн з використанням сучасних матеріалів і технологій, здійснювалася актуалізація інформаційних матеріалів щодо діяльності Національного банку України, розвитку банківської системи.

У 2007 році Національний банк України брав участь у загальнодержавній виставковій акції "Барвіста України" та був нагороджений дипломом Національного комплексу "Експоцентр України" за художнє оформлення та представлення відео- та інформаційного матеріалу. Крім цього, Національний банк України демонстрував експозицію на багатьох семінарах, круглих столах, наукових конференціях тощо.

У звітному році тривала аналітична робота щодо забезпечення керівництва і підрозділів Національного банку України інформаційно-аналітичними матеріалами міжнародних фінансових організацій, зокрема, Міжнародного валютного фонду, Світового банку, необхідними для прийняття рішень. У рамках цієї роботи здійснювався моніторинг різноманітних джерел інформації, періодичних видань, звітів, аналітичних записок, робочих документів Міжнародного валютного фонду і Світового банку, з найважливіших з них готувалися інформаційні повідомлення, матеріали перекладалися на українську мову або стисло викладалися у вигляді рефератів. Для зручності користування відібрані інформаційно-аналітичні матеріали розміщувалися на веб-сторіці "Інформаційно-аналітичні матеріали Міжнародного валютного фонду і Світового банку" у мережі Інтернет.

2.12.2. Економічні дослідження та прогнозування

У 2007 році у рамках послідовного переходу до монетарного режиму, базованого на ціновій стабільності, Національний банк України продовжував працювати над удосконаленням макроекономічної прогнозової моделі, зокрема в частині суттєвого поліпшення оцінок рівноважних рівнів реального ВВП, процентних ставок та реального ефективного обмінного курсу.

Результати роботи з економічного прогнозування знаходили відображення в аналітично-прогнозових матеріалах щодо стану реального сектору, державних фінансів та грошово-кредитного ринку з акцентом на розвиток інфляційних процесів на наступні 8 кварталів.

Упродовж року Національний банк України брав участь у дослідницьких проектах. Спільно з Міністерством економіки України та Державним комітетом статистики України було розроблено методологію розрахунку показника базової інфляції, який буде публікуватися з 2008 року. Національним банком України з Інститутом економічного прогнозування НАН України було реалізовано дослідницький проект "Фінансово-бюджетні механізми впливу на інфляційний процес". Разом з Центром наукових досліджень Національного банку України проводилися дослідження щодо "Питань запровадження інфляційного таргетування в Україні" та "Аналізу дії трансмісійного механізму в Україні". Спільно з Conference Board of Canada та Міжнародним центром перспективних досліджень проводилася робота з реалізації проекту "Спроможність до аналізу соціально-економічних результатів та потенціалу", що триває.

Результати проведених аналітичних досліджень щодо аналізу інфляційних процесів в Україні і світі та питань переходу на монетарний устрій, базований на цінній стабільності, було висвітлено у ряді наукових статей та публікацій.

У звітному році тривали економічні дослідження на базі щоквартального опитування ділових очікувань підприємств України. Метою опитувань було отримання інформації щодо настроїв у суб'єктів економічної діяльності та додаткових даних для макроекономічного прогнозу. Інформація отримувалася шляхом добровільного опитування понад 1200 підприємств, відібраних на базі регіональної структури та за видами економічної діяльності. Аналітичні матеріали та результати опитування розміщувалися на Сторінці Національного банку України у мережі Інтернет та надавалися підприємствам-учасникам, а також органам державної влади.

2.13. НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Протягом 2007 року Національним банком України проводилася низка наукових досліджень, зокрема, стосовно:

- оптимальної моделі та методики стрес-тестування кредитного ризику банками;
- макета та інформаційних джерел бюлетеня "Показники оцінки банківського сектору країн СНД та ЄС";
- міжнародного досвіду оцінки та управління ризиком ліквідності банку органами банківського нагляду; пруденційних вимог (економічних нормативів) щодо ризику ліквідності та рекомендацій для України;
- умов, етапів та заходів, необхідних для запровадження гнучкішого валютного курсу гривні;
- економетричних моделей курсоутворення та макроекономічних ефектів змін у курсовій динаміці тощо.

Тривала робота над розробленням проекту Стратегії розвитку фінансового сектору та проекту Стратегії розвитку банківської системи України.

Проводилася робота з підготовки аналітичних і науково-методичних матеріалів щодо наслідків ревальвації гривні щодо долара США, розбудови системи якісного регулювання ринків фінансових послуг та нагляду за фінансовими установами, а також щодо оцінки стійкості банківської системи України.

Упродовж року Національним банком України за участі міжнародних фінансових організацій, зацікавлених міністерств, відомств, асоціацій проводилися наукові конференції, семінари, засідання круглих столів з обговорення проблемних питань наукових досліджень, пропозицій та практичних рекомендацій щодо напрямів розвитку конкурентоспроможної банківської системи України.

2.14. УДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

З метою регулювання бухгалтерського обліку в банках України Національний банк України протягом 2007 року здійснював подальше вдосконалення методологічного інструментарію згідно з вимогами міжнародних стандартів фінансової звітності з метою надання користувачам повної та неупередженої інформації про фінансовий стан.

Відповідно до цілей і напрямів розвитку банківської системи на 2007 рік робота Національного банку України була направлена на:

- продовження вдосконалення бухгалтерського обліку операцій з фінансовими інструментами та забезпечення складання достовірної та прозорої фінансової звітності банків України з урахуванням вимог міжнародних стандартів фінансової звітності та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку;

- гармонізацію методологічних засад бухгалтерського обліку з базовими нормами законодавства Європейського Союзу.

Зазначені завдання реалізовувалися шляхом розроблення нових та опрацювання діючих нормативно-правових актів, зокрема:

- удосконалено методологічні засади відображення в бухгалтерському обліку банків операцій з інвестиційною нерухомістю, а також необоротних активів, утримуваних для продажу;

- змінено методологію бухгалтерського обліку операцій з продажу активів з відстроченням платежу, кредитних і вкладних (депозитних) операцій, а також операцій з формування і використання резервів під кредитні ризики. Змінами, які набувають чинності з 01.01.2009 р., встановлено, що під час первісного визнання кредити та депозити оцінюються за справедливою вартістю, що сприятиме запровадженню сучасних методів управління ризиками в банках та забезпечуватиме визначення реальної вартості банківських продуктів та банківського бізнесу;

- запроваджено порядок бухгалтерського обліку операцій банків з похідними фінансовими інструментами, в тому числі операцій хеджування, які здійснюються з метою компенсування збитків (прибутків) від зміни справедливої вартості об'єкта хеджування прибутками (збитками) від зміни справедливої вартості інструменту хеджування;

- доопрацьовано правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України. Зокрема, змінено порядок відображення в бухгалтерському обліку сумнівної заборгованості за нарахованими доходами та уточнено порядок застосування ефективної ставки відсотка для визнання процентних доходів за фінансовими інструментами;

- запроваджено вимоги щодо розкриття у фінансовій звітності банків інформації про активи, зобов'язання, доходи і витрати за операціями з фінансовими інструментами за класами, які відповідають характеристичі відповідних фінансових інструментів;

- передбачено розкриття у примітках до фінансової звітності банків інформації про управління ризиками, які виникають за операціями з фінансовими інструментами, характер та рівень цих ризиків.

2.15. АУДИТ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

У 2007 році аудит структурних підрозділів Національного банку України проводився відповідно до затвердженого плану проведення перевірок структурних підрозділів Національного банку України.

При здійсненні аудиту особлива увага приділялася достовірності фінансової і статистичної звітності, оцінці ризиків у діяльності структурних підрозділів Національного банку України, дотриманню законодавства та нормативно-правових актів Національного

банку України.

Тривала робота над досягненням відповідності діяльності Департаменту аудиту Міжнародним стандартам професійної діяльності та внутрішнього аудиту, які розроблені Інститутом внутрішніх аудиторів.

У 2007 році було забезпечено виконання плану аудиту та здійснено 381 аудит, у тому числі 354 аудити територіальних управлінь (25 комплексних та 329 з окремих питань діяльності), 12 аудитів з окремих питань діяльності структурних підрозділів центрального апарату, 15 аудитів діяльності структурних одиниць та підрозділів Національного банку України. Крім того, за звітний період було здійснено 6 позапланових перевірок.

За результатами аудитів, структурними підрозділами Національного банку України прийнято до виконання 1823 рекомендації, або 90.1% із наданих.

2.16. БАНКНОТНО-МОНЕТНЕ ВИРОБНИЦТВО

2.16.1. Діяльність Банкотно-монетного двору Національного банку України

Виробничо-господарська діяльність Банкотно-монетного двору в звітному році здійснювалася відповідно до встановлених завдань Національного банку України з виготовлення грошей та укладених договорів з іншими замовниками.

У 2007 році порівняно з 2006 роком обсяг виготовленої продукції та наданих послуг зріс на 103.2 млн. грн. і становив 342.6 млн. грн., в тому числі за замовленнями Національного банку України – 326.3 млн. грн. (95.2%).

У межах встановлених завдань та укладених договорів Банкотно-монетний двір у 2007 році відвантажив:

- 1.5 млрд. банкнот різних номіналів;
- 920 млн. розмінних монет;
- 911.4 тис. пам'ятних монет;
- 80 млн. примірників банкнот на замовлення компанії "Гізеке і Деврієнт ГмбХ" (Німеччина);
- 21.3 тис. державних нагород, відомчих медалей та знаків, у тому числі 1.2 тис. шт. орденів і медалей для Державного управління справами Президента України.

Зростання обсягів виготовлення продукції Банкотною фабрикою пов'язане зі збільшенням замовлень Національного банку України та сторонніх організацій.

Обсяги випуску продукції Монетним двором зросли внаслідок збільшення обсягів виготовлення пам'ятних та розмінних монет (в основному зросли обсяги виготовлення розмінних монет) на замовлення Національного банку України.

У 2007 році Банкотно-монетним двором Національного банку України реалізовано продукції (послуг) на загальну суму 353.3 млн. грн., у тому числі за замовленнями Національного банку України – на 338.0 млн. грн. (95.7%), за замовленнями державних установ та інших організацій – на 10.1 млн. грн.

Проводилася робота з вивчення стану і тенденцій розвитку поліграфічної та металообробної техніки. Велика увага приділялася вирішенню поточних питань та підготовці виробництв Банкотно-монетного двору до виконання окремих особливо важливих державних замовлень.

Крім того, розроблялася конструкторська документація за разовими заявками підрозділів Банкотно-монетного двору, а також за приписами з охорони праці та пожежної безпеки. Виготовлення переважної частини устаткування за проектами технічного відділу здійснювалося силами ремонтно-механічного цеху Банкотно-монетного двору.

Відповідно до затвердженого стратегічного плану технічного розвитку Банкотно-

монетного двору впроваджені новітні технології контролю якості банкнот та інтаглію друку (дві системи BPS-2000 та система Нота Сейв III), що дало можливість зменшити коефіцієнт технічних відходів на 1.9% та знизити собівартість виготовлення банкнот на 3.4 млн. грн.

Відповідно до затвердженого Стратегічного плану застосування інформаційних технологій на Банкнотно-монетному дворі на 2006–2010 роки впроваджувалась комплексна інформаційна система.

2.16.2. Діяльність Фабрики банкнотного паперу

У 2007 році, за результатами виробничої діяльності, Фабрикою банкнотного паперу Національного банку України (м. Малин) вироблено більше 1166 тонн банкнотного та 954 тонни захищеного паперу, що дало можливість завантажити виробничі потужності на 55.5 та 44.5% відповідно.

Обсяг реалізованої продукції у 2007 році становив 1142 тонни банкнотного паперу на суму 42.7 млн. грн. та 926 тонн захищеного паперу на суму 15.4 млн. грн.

Замовлення Національного банку України виконано в повному обсязі і у визначені терміни.

Упродовж 2007 року надано послуги комунальним підприємствам м. Малина з очистки 1249 тис. м³ стічних вод на суму 2.4 млн. грн.

З метою удосконалення технології виробництва паперу для банкнот протягом 2007 року проведено промислове виготовлення паперової маси з введенням у композицію волокон льону Макарівського льонозаводу.

Проведено наукові дослідження та промислове виготовлення з використанням для поверхневого проклеювання хімічних речовин на основі поліуретанів вітчизняного виробництва з метою підвищення довговічності та зносостійкості банкнот у процесі обігу. Отриманий папір пройшов випробування друкарсько-технічних властивостей на Банкнотній фабриці.

На дільниці виготовлення спеціальних сіток встановлено фрезерний верстат РОЛАНД МДХ-40, який давав змогу виготовляти воскову гравюру для отримання многотонового водяного знаку, а також скоротити термін виготовлення спеціальної сітки.

Проведено ряд лабораторних наукових досліджень з метою розширення сировинної бази та удосконалення технології виробництва паперу для банкнот (дослідження барвників, вологостійких смол, бавовняної целюлози (літрової) та інше).

Удосконалення виробництва паперу для банкнот триває.

2.17. КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, НАВЧАННЯ ТА ПЕРЕПІДГОТОВКА ПЕРСОНАЛУ

На 1 січня 2008 року чисельність персоналу Національного банку України становила 11266 осіб, серед яких державних службовців – 6291 особа, інших працівників – 4975 осіб.

Якісний склад персоналу системи Національного банку України за останні два роки характеризувався такими даними:

ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ ПЕРСОНАЛУ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Показники	2007 рік	Довідково: 2006 рік
Спеціалісти (керівники, професіонали, фахівці) з повною вищою освітою (чисельність осіб)	6451	6353
Доктори і кандидати наук (чисельність осіб)	368	334
Спеціалісти зі стажем роботи (%):		
– до 5 років	19.6	19.7
– 5 років і більше	80.4	80.3
Укомплектованість персоналом (%):		
– по Національному банку України	96.5	96.6
– по центральному апарату	94.0	93.9
Середній вік працюючих:		
– по Національному банку України	41.8	42.1
– по центральному апарату	40.2	40.1
Працівники пенсійного віку (чисельність осіб)	485	484
Звільнено (%)	7.3	7.6
Звільнено за власним бажанням (%)	4.2	4.0

РОЗПОДІЛ ЧИСЕЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ
ЗА КАТЕГОРІЯМИ ПОСАД

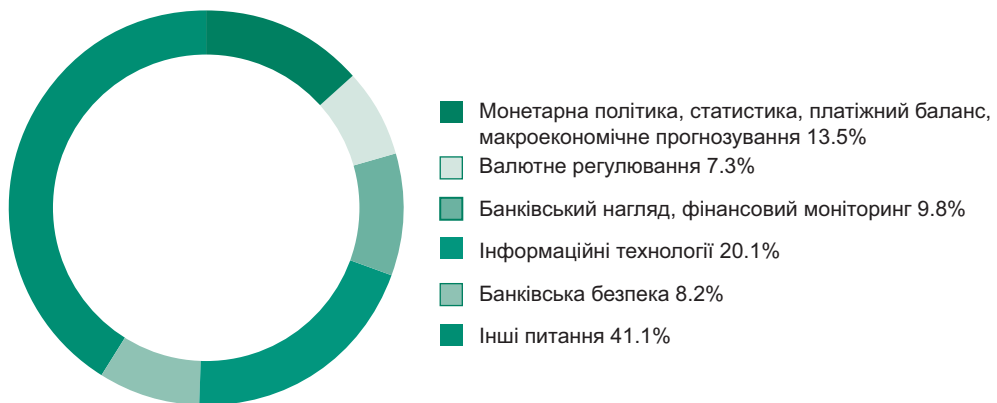
Показники	Усього осіб	за станом на 01.01.2008 р.	
		Чоловіки	Жінки
Облікова чисельність	6291	2403	3888
Керівники	1735	826	909
з них:			
1 категорія	5	5	0
2 категорія	115	78	37
3 категорія	536	226	310
4 категорія	1061	499	562
5 категорія	18	18	0
Професіонали, фахівці, службовці	4556	1577	2979
з них:			
2 категорія	6	4	2
3 категорія	434	133	301
4 категорія	384	110	274
5 категорія	3732	1330	2402

Для підвищення кваліфікації працівників системи Національного банку України та банківсько-фінансових установ України упродовж 2007 року в 1566 навчальних заходах (семінари, конференції, курси, круглі столи, стажування тощо), 1354 з яких було проведено в Україні та 212 – за кордоном, взяли участь 11795 слухачів, з них 8144 – працівники системи Національного банку України і 3651 – банківських та інших установ України, а також центральних банків інших країн.

Динаміка підвищення кваліфікації у 2003–2007 роках

Загальна чисельність працівників системи Національного банку України, які підвищили у звітному році свою кваліфікацію, становила понад 3.3 тис. осіб (30.0% від загальної чисельності працюючих).

Основна увага в навчанні персоналу приділялася питанням інформаційних технологій, монетарної політики, грошово-кредитної і банківської статистики, платіжного балансу, макроекономічного прогнозування, банківського нагляду, фінансового моніторингу, валютного регулювання, бухгалтерського та фінансового обліку і звітності, готівково-грошового обігу, платіжних систем, державних закупівель, управління персоналом, аудиту, правового забезпечення діяльності банків, банківської безпеки, іншим важливим аспектам діяльності як центрального банку, так і функціонування всієї банківської системи.

Структура тематики навчальних заходів у 2007 році

За станом на 01.01.2008 р. за всіма напрямками та спеціальностями у підвідомчих навчальних закладах навчалось 7440 осіб, з яких 4227 – за денною і 3213 – за заочною формами навчання. За рахунок кошторису Національного банку України навчалось 1796 осіб (1663 – за денною формою та 133 працівники Національного банку України – за заочною формою).

У 2007 році вищі навчальні заклади Національного банку України закінчили 1563 фахівці, у тому числі за денною формою навчання – 807 осіб та заочною – 756 осіб.

Фонди Центральної бібліотеки Національного банку України нараховували 107238 примірників видань, із них книг – 42909, газет – 34904, журналів – 24906. У бібліотеці упродовж 2007 року було зареєстровано 1872 читача. Кількість відвідувань становила 17391 проти 19541 у 2006 році.

2.18. РОЗВИТОК МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ЗА ОСНОВНИМИ НАПРЯМАМИ

У 2007 році тривали роботи на 13 розпочатих об'єктах будівництва у минулих роках та 18 нових об'єктах.

Планом капітальних вкладень у будівництво власних об'єктів Національного банку України на 2007 рік було передбачено виконання обсягу робіт на суму 147.2 млн. грн., у тому числі за об'єктами територіальних управлінь, навчальних закладів, центрального апарату та Фабрики банкнотного паперу, які фінансувалися за рахунок централізованих коштів на суму 140.6 млн. грн., та 6.6 млн. грн. – за об'єктами Банкнотно-монетного двору та Фабрики банкнотного паперу, які фінансувалися за рахунок власних амортизаційних відрахувань.

ВИКОНАННЯ РОБІТ ІЗ КАПІТАЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА ЗА ОБ'ЄКТАМИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ У 2007 РОЦІ

№ з/п	Показники	План	Факт	(млн. грн.) Виконання (%)
1	Обсяг капітальних вкладень, виконаних за об'єктами будівництва Національного банку України	147.2	132.1	89.7
1.1	– за рахунок централізованих коштів у тому числі:	140.6	128.7	91.5
1.1.1	– об'єкти центрального апарату	10.9	9.1	83.5
1.1.2	– об'єкти територіальних управлінь	52.9	45.9	86.8
1.1.3	– об'єкти навчальних закладів та установ	76.8	73.7	96.0
1.2	– за рахунок власних амортизаційних відрахувань у тому числі:	6.6	3.4	51.5
1.2.1	– об'єкти Банкнотно-монетного двору	3.9	2.9	74.4
1.2.2	– об'єкти Фабрики банкнотного паперу	2.7	0.5	18.5
2	Введено в експлуатацію об'єктів на суму основних фондів	99.8	86.0	86.2
2.1	– за рахунок централізованих коштів у тому числі:	96.6	83.5	86.4
2.1.1	– центрального апарату	6.6	3.9	59.1
2.1.2	– територіальних управлінь	19.3	11.5	59.6
2.1.3	– навчальних закладів та установ	70.7	68.1	96.3
2.2	– за рахунок власних амортизаційних відрахувань у тому числі:	3.2	2.5	78.1
2.2.1	– Банкнотно-монетний двір	2.5	1.8	72.0
2.2.2	– Фабрика банкнотного паперу	0.7	0.7	100.0
3	Незавершене будівництво об'єктів Національного банку України	x	99.7	x

План капітальних вкладень у 2007 році було виконано на 89.7%, у тому числі за рахунок централізованих коштів – на 91.5% та на 51.5% – за рахунок власних амортизаційних відрахувань.

Найбільше виконання плану (96.0%) було за об'єктами навчальних закладів.

У 2007 році закінчено проектно-вишукувальні роботи за 26 об'єктами на суму 6.8 млн. грн. та уведено в експлуатацію по системі Національного банку України 19 об'єктів на загальну суму основних фондів 86.0 млн. грн., що становить 86.2% від запланованих обсягів, у тому числі за рахунок централізованих коштів – 86.4%, за рахунок власних амортизаційних відрахувань – 78.1%.

У 2007 році проводилося обладнання нового приміщення для серверів з відповідними мережами і комунікаціями, системою автоматичного газового пожежегасіння Управління Національного банку України в Житомирській області; переоснащення системи безперебійного електроживлення будівлі Управління Національного банку України в Донецькій області; реконструкція Гостьового будинку Національного банку України в м. Ялта; реконструкція зовнішніх мереж електропостачання та безперебійного електроживлення Управління Національного банку України в Рівненській області; будівництво гуртожитку на 400 місць Української академії банківської справи Національного банку України; реконструкція з капітальним ремонтом фасадів навчального корпусу № 3 Львівського банківського інституту Національного банку України; реконструкція складу соляної кислоти під склад лугів Фабрики банкнотного паперу (м. Малин); модернізація КПП-1 (корпус БФ-23) Банкнотно-монетного двору тощо.

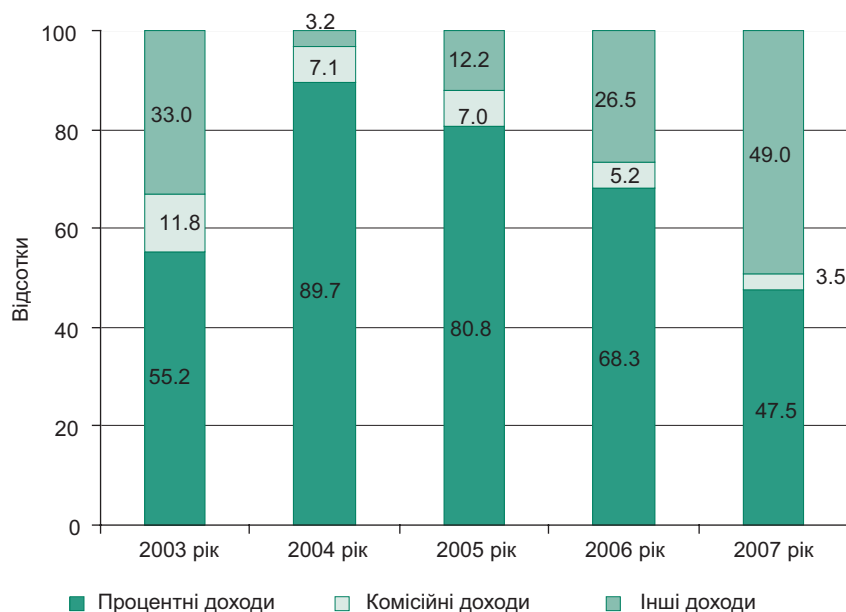
Серед основних причин невиконання плану капітальних вкладень було значне зростання вартості трудових та матеріальних ресурсів, що призводило до неодноразового коригування кошторисної вартості будівництва об'єктів.

2.19. РЕЗУЛЬТАТИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

У звіті Національного банку України про фінансові результати за 2007 рік доходи і витрати наведено за методом нарахування.

Загальний обсяг доходів Національного банку України за 2007 рік порівняно з 2006 роком збільшився на 82.5%, або на 3468 млн. грн., і становив 7671 млн. грн.

Структура доходів Національного банку України за 2003–2007 роки

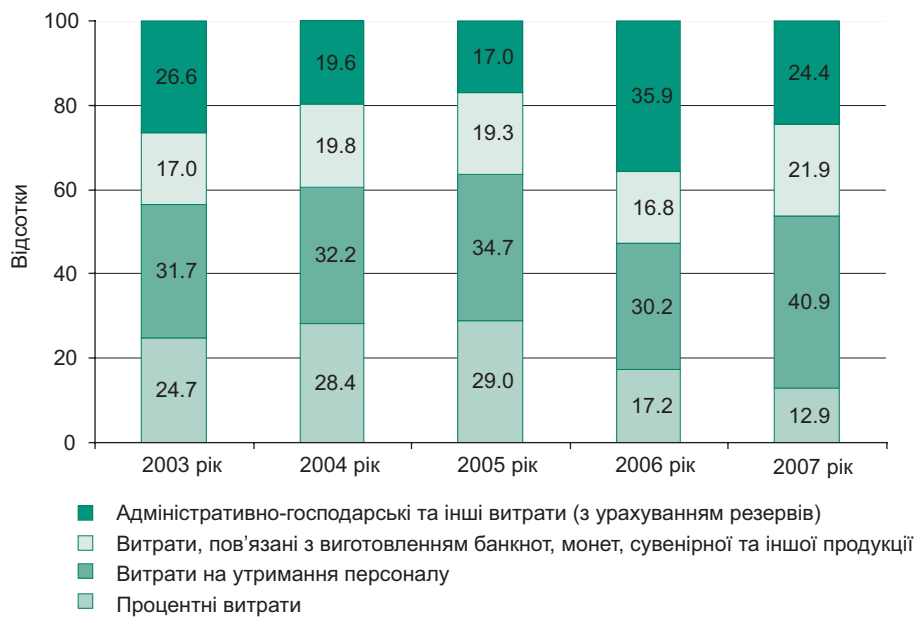

У загальній структурі доходів питома вага процентних доходів становила 47.5% (3643 млн. грн.). У структурі процентних доходів найбільшою (96.7%) була частка доходів за розміщеними депозитами. Частка процентних доходів за наданими кредитами дорівнювала 3.2%, за іншими процентними доходами – 0.1%. Питома вага комісійних доходів у загальному обсязі доходів становила 3.5% (266 млн. грн.).

Збільшення частки інших доходів (до 49.0%) відбулося в основному за рахунок зростання результату від переоцінки боргових цінних паперів, що обліковувалися за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах.

Загальний обсяг поточних витрат Національного банку України за 2007 рік залишився майже на рівні 2006 року і становив 2036 млн. грн.

Структура витрат Національного банку України за 2003–2007 роки

Питома вага процентних витрат у загальній структурі витрат за результатами звітного року становила 12.9% (262 млн. грн.). Частка витрат, пов'язаних з виготовленням банкнот, монет, сувенірної та іншої продукції, становила 21.9% (445 млн. грн.), адміністративно-господарських та інших витрат (з урахуванням резервів) – 24.4% (497 млн. грн.).

Прибуток від поточної діяльності Національного банку України за 2007 рік порівняно з 2006 роком збільшився на 156.0% і становив 5635 млн. грн.

Голова
Національного банку України

В.С. Стельмах

КАЛЕНДАР ОСНОВНИХ ПОДІЙ, ЩО ВІДБУЛИСЬ У 2007 РОЦІ

- Січень**
- Введення в обіг пам'ятної монети "Рік Свині (Кабана)" номіналом 5 грн. (срібло).
 - Затвердження змін до Інструкції про касові операції в банках України.
 - Введення в обіг ювілейної монети "Сергій Корольов" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
 - Введення в обіг пам'ятної монети "Козеріг" номіналом 5 грн. (срібло) та 2 грн. (золото).
 - Затвердження змін до Правил складання та подання звітності МВФ.
 - Введення в обіг пам'ятної монети "Водолій" номіналом 5 грн. (срібло) та 2 грн. (золото).
- Лютий**
- Затвердження Положення про порядок формування резерву під операції банків України з цінними паперами.
 - Затвердження Інструкції з організації перевезення валютних цінностей та інкасації коштів у банківських установах України.
 - Введення в обіг пам'ятної монети "Риби" номіналом 5 грн. (срібло) та 2 грн. (золото).
 - Введення в обіг ювілейної монети "Лесь Курбас" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
- Березень**
- Введення в обіг пам'ятної монети "Бабак (байбак)" номіналом 2 грн. (золото).
 - Затвердження Інструкції про організацію та порядок проведення внутрішнього аудиту в системі Національного банку України.
 - Введення в обіг ювілейної монети "Олександр Ляпунов" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
 - Схвалення Методичних рекомендацій щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України.
- Квітень**
- Затвердження Правил організації захисту електронних банківських документів з використанням засобів захисту інформації Національного банку України.
 - Введення в обіг ювілейної монети "1100 років м. Переяслав-Хмельницький" номіналом 5 грн. (нейзильбер).
- Травень**
- Затвердження Правил надання банками України інформації споживачу про умови кредитування та сукупну вартість кредиту.
 - Введення в обіг ювілейної монети "100 років Мотор Січі" номіналом 5 грн. (нейзильбер).
 - Затвердження змін до Положення про порядок та умови торгівлі іноземною валютою.
 - Введення в обіг пам'ятної монети "Чиста вода – джерело життя" номіналом 5 грн. (біметалева з недорогоцінних металів) та 20 грн. (біметалева з дорогоцінних металів).
 - Введення в обіг банкнот номіналом 200 грн. зразка 2007 року.
 - Затвердження Правил використання готівкової іноземної валюти на території України.

Червень

- Зниження розміру облікової ставки Національного банку України з 8.5 до 8.0% річних.
- Введення в обіг ювілейної монети "Іван Огієнко" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
- Затвердження змін до Положення про відкриття та функціонування кореспондентських рахунків банків-резидентів та нерезидентів в іноземній валюті та кореспондентських рахунків банків-нерезидентів в гривні.
- Введення в обіг ювілейної монети "Олег Ольжич" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
- Затвердження змін до Порядку отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів і надання резидентами позик в іноземній валюті нерезидентам.
- Введення в обіг пам'ятної монети "XVI сесія Парламентської асамблеї Організації з безпеки і співробітництва в Європі" номіналом 5 грн. (біметалева із недорогоцінних металів).

Липень

- Введення в обіг ювілейної монети "75 років утворення Донецької області" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
- Затвердження змін до Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків.
- Введення в обіг ювілейної монети "Олена Теліга" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
- Введення в обіг ювілейної монети "120 років Одеському державному академічному театру опери та балету" номіналом 5 грн. (нейзильбер) та 10 грн. (срібло).
- Введення в обіг пам'ятної монети "Спортивне орієнтування" номіналом 2 грн. (нейзильбер).

Серпень

- Затвердження Правил з технічного захисту інформації для приміщень банків, у яких обробляються електронні банківські документи.
- Підвищено Фондом гарантування вкладів фізичних осіб розмір гарантованих відшкодувань вкладникам до 50 тис. грн.
- Затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку операцій з похідними фінансовими інструментами в банках України.

Вересень

- Затвердження Регламенту Правління Національного банку України.
- Введення в обіг ювілейної монети "Іван Богун" номіналом 10 грн. (срібло).
- Затвердження Методичних рекомендацій щодо організації процесу формування управлінської звітності в банках України.
- Затвердження змін до Порядку отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів і надання резидентами позик в іноземній валюті нерезидентам.
- Затвердження Правил бухгалтерського обліку операцій з банкнотами, монетами та сувенірною продукцією в системі Національного банку України.
- Введення в обіг ювілейної монети "1100-річчя літописного Чернігова" номіналом 5 грн. (нейзильбер).
- Введення в обіг ювілейної монети "Іван Багряний" номіналом 2 грн. (нейзильбер).

- Жовтень**
- Введення в обіг ювілейної монети "Петро Григоренко" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
 - Введення в обіг пам'ятної монети "Чумацький шлях" номіналом 20 грн. (срібло).
- Листопад**
- Введення в обіг пам'ятної монети "Бугай" номіналом 5 грн. (біметалева із недорогоцінних металів).
 - Введення в обіг пам'ятної монети "Острозька Біблія" номіналом 100 грн. (золото).
 - Схвалення пріоритетних напрямів розвитку і регулювання банківської діяльності та нагляду на період до 2010 року.
 - Введення до складу зобов'язань банків, які підлягають обов'язковому резервуванню, коштів, які залучені банками від банків-нерезидентів та фінансових організацій-нерезидентів.
 - Введення в обіг пам'ятної монети "Голодомор – геноцид українського народу" номіналом 5 грн. (нейзильбер) та 20 грн. (срібло).
 - Введення в обіг ювілейної монети "200 років курортам Криму" номіналом 5 грн. (нейзильбер).
- Грудень**
- Введення в обіг пам'ятної монети "Скорпіон" номіналом 5 грн. (срібло) та 2 грн. (золото).
 - Введення в обіг пам'ятної монети "Стрілець" номіналом 5 грн. (срібло) та 2 грн. (золото).
 - Запровадження вимог щодо покриття регулятивним капіталом валютного ризику та ризику довгострокової ліквідності, які банки беруть на себе в процесі своєї діяльності.
 - Затвердження Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України.
 - Введення в обіг ювілейної монети "90-річчя утворення першого уряду України" номіналом 2 грн. (нейзильбер).
 - Затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України.
 - Затвердження Положення про вимоги щодо технічного стану та організації охорони приміщень банків України.
 - Затвердження змін до Порядку отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів і надання резидентами позик в іноземній валюті нерезидентам.
 - Затвердження Правил здійснення за межі України та в Україні переказів фізичних осіб за поточними валютними неторговельними операціями та їх виплати в Україні.

МЕТОДОЛОГІЧНІ КОМЕНТАРІ ДО РІЧНОГО ЗВІТУ

Валовий внутрішній продукт (ВВП) – показник, що характеризує кінцевий результат виробничої діяльності виробників-резидентів протягом звітного періоду. Визначається як сума валових доданих вартостей, що створюються в результаті економічної діяльності і податків на продукти за винятком субсидій на продукти.

ВВП номінальний подається в поточних цінах і означає, що виробництво та безпосереднє споживання оцінюється у фактичних цінах на звітну дату.

ВВП реальний розраховується в порівнянних цінах по відношенню до означеного (базового) періоду, показує ринкову вартість виробництва в реальних цінах.

Валютна позиція банку – співвідношення (різниця) вимог та зобов'язань банку в іноземній валюті та банківських металах.

Валютна позиція відкрита – нерівність між вимогами та зобов'язаннями банку в іноземній валюті. Відкрита позиція є короткою у разі, якщо обсяг зобов'язань щодо проданої валюти та банківських металів перевищує обсяг вимог, і довгою, якщо обсяг вимог щодо купленої валюти та банківських металів перевищує обсяг зобов'язань. Відкрита валютна позиція несе додатковий ризик у разі зміни валютного курсу.

Грошова база – сукупність готівкових коштів, випущених в обіг Національним банком України, а також переказних депозитів в національній валюті в Національному банку України. До готівкових коштів в обігу належать банкноти та монети, емітовані Національним банком України, за винятком банкнот і монет у сховищах Національного банку України, касах і банкоматах установ Національного банку України. До переказних депозитів належать зобов'язання Національного банку України за коштами на кореспондентських рахунках, коштами обов'язкових резервів та іншими коштами на вимогу банків, а також коштами на рахунках державних нефінансових корпорацій та домашніх господарств (працівників Національного банку) у національній валюті в Національному банку України.

Грошові агрегати – зобов'язання банків та Національного банку України перед іншими секторами економіки, крім органів загального державного управління та банків. Складовими грошових агрегатів є фінансові активи у формі готівкових коштів у національній валюті, переказних депозитів, інших депозитів, коштів за цінними паперами, крім акцій, що емітовані банками та належать на правах власності іншим фінансовим установам, нефінансовим установам, домашнім господарствам та некомерційним організаціям, що обслуговують домашні господарства. Залежно від зниження ступеня ліквідності фінансові активи групують у різні грошові агрегати M0, M1, M2 та M3.

Грошовий агрегат M0 включає готівкові кошти в обігу поза банками.

Грошовий агрегат M1 – грошовий агрегат M0 та переказні депозити в національній валюті.

Грошовий агрегат M2 – грошовий агрегат M1 та переказні депозити в іноземній валюті й інші депозити.

Грошовий агрегат M3 (грошова маса) – грошовий агрегат M2 та цінні папери, крім акцій.

До переказних депозитів віднесено кошти, які за першою вимогою можуть бути обміняні на готівкові кошти за номіналом та безпосередньо використані для здійснення платежу.

До інших депозитів віднесено інші кошти на вимогу, які безпосередньо не використовуються для здійснення платежу, строкові кошти та кошти за іменними ощадними (депозитними) сертифікатами, емітованими банками.

Девальвація – зниження обмінного курсу національної грошової одиниці щодо іноземних валют.

Депозит – грошові кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті, або банківські метали, які банк прийняв від вкладника або які надійшли для вкладника на договірних засадах на визначений строк зберігання чи без зазначення такого строку (під процент або дохід в іншій формі) і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору.

Депозити на вимогу – грошові кошти або банківські метали, що розміщені вкладниками в банках на умовах видачі вкладу (депозиту) на першу вимогу вкладника або здійснення платежів за розпорядженням власника рахунку.

Депозити строкові – грошові кошти або банківські метали, розміщені вкладниками в банку на визначений договором строк.

Дефіцит бюджету – перевищення видатків бюджету над його доходами.

Домашні господарства – наймані працівники, роботодавці, самостійно зайняті працівники, одержувачі пенсій, одержувачі доходу від власності та інших трансфертів.

Зведений бюджет України включає показники Державного бюджету України, зведеного бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих зведених бюджетів областей та міст Києва і Севастополя.

Індекс-дефлятор ВВП – це сукупність індексів цін, які надають узагальнену характеристику їх змін у звітному періоді порівняно з цінами періоду, прийнятого для порівняння. Розраховується як відношення ВВП у фактичних цінах до ВВП у порівнянних цінах.

Індекс споживчих цін (ІСЦ) характеризує зміни у часі загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання. Він є показником зміни вартості фіксованого набору споживчих товарів та послуг у поточному періоді до його вартості у базисному періоді.

Базовий індекс споживчих цін (БІСЦ) характеризує інфляцію, яка спричинена тиском з боку попиту, тобто відображає ефекти від зміни реальних монетарних умов, фіскальної політики, а також непередбачених шоків попиту. Однак, при значних шоках пропозиції, оцінки БІСЦ можуть бути дещо зміщені внаслідок дії вторинних ефектів, внесок яких неможливо видалити статистичними методами.

Головною метою розрахунку БІСЦ є визначення стійкої динаміки цін з мінімізацією короткострокових нерівномірних змін цін, викликаних шоками пропозиції, сезонними факторами, адміністративним регулюванням тарифів і цін. Тому при розрахунках БІСЦ враховуються зміни цін на продовольчі товари з високим ступенем промислової обробки, непродовольчі товари за виключенням палива, а також послуги, що не регулюються адміністративно.

БІСЦ є субіндексом індексу споживчих цін (ІСЦ), оскільки його побудова заснована на існуючих методологічних засадах щодо розрахунку ІСЦ.

Індекс вузької базової інфляції – індекс цін непродовольчих товарів за виключенням палива.

Індекс широкої базової інфляції – ІСЦ за виключенням індексів цін на паливо, адміністративно-регульованих послуг та продовольчих товарів з низьким рівнем промислової обробки.

Індекс небазової інфляції – індекс цін на сировину, послуги, що регулюються адміністративно, та паливо. Зважена сума широкої базової інфляції та небазової інфляції дорівнює споживчій інфляції.

Індекс цін виробників промислової продукції – показник зміни цін у сфері промислового виробництва. Розраховується щомісячно на основі цін на продукцію (без податку на додану вартість та акцизного збору) по вибірковому колу

підприємств. Базою зважування є дані про обсяг виробництва промислової продукції у вартісному вираженні.

Іноземна валюта – іноземні грошові знаки у формі банкнот, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обміну на грошові знаки, які перебувають в обігу.

Кредитна емісія – перевищення обсягу випущених Національним банком України в обіг платіжних засобів над повернутими з обігу.

Ліквідність банку – здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, яка визначається збалансованістю між строками і сумами погашення розміщених активів та строками і сумами виконання зобов'язань банку, а також строками та сумами інших джерел і напрямів використання коштів (надання кредитів, інші витрати).

Миттєва ліквідність банку – економічний норматив діяльності банку, який визначається як співвідношення суми коштів у касі та на кореспондентських рахунках до зобов'язань банку, що обліковуються за поточними рахунками.

Поточна ліквідність банку – економічний норматив діяльності банку, який визначається як співвідношення активів первинної та вторинної ліквідності до зобов'язань банку з відповідними строками виконання.

Короткострокова ліквідність банку – економічний норматив діяльності банку, який визначається як співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань.

Міжнародна ліквідність – здатність країни виконувати свої міжнародні зобов'язання, повертати борги.

Моделі обслуговування консолідованого кореспондентського рахунку банку в СЕП – моделі, що надають банку можливість об'єднати кошти на консолідованому кореспондентському рахунку з метою їх ефективного використання.

Нефінансові корпорації – корпорації, основним видом діяльності яких є виробництво товарів чи надання нефінансових послуг і які розподіляються на підсектори: державні нефінансові корпорації, приватні нефінансові корпорації, нефінансові корпорації під іноземним контролем.

Норматив обов'язкового резервування – установлений Національним банком України у процентному значенні розмір обов'язкових резервів до зобов'язань щодо залучених банком коштів у національній та іноземній валюті (у тому числі в банківських металах). Єдиний порядок визначення і формування обов'язкових резервів для всіх банків України установлюється Правлінням Національного банку України.

Офіційні резервні активи (міжнародні резерви) – зовнішні активи, що контролюються Національним банком України та за першою вимогою можуть бути використані ним для прямого фінансування дефіциту платіжного балансу, непрямого впливу на обсяги цього дефіциту за допомогою інтервенцій на валютному ринку, що впливають на обмінний курс гривні щодо іноземних валют та з іншою метою.

Офіційні резервні активи є вимогами до нерезидентів у вільно конвертованій валюті та включають: резерви в іноземній валюті, резервну позицію в МВФ, спеціальні права запозичення (СПЗ), золото та інші резервні активи, що є в розпорядженні Національного банку України.

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют – курс національної грошової одиниці – гривні, офіційно встановлений Національним банком України щодо кожної з іноземних валют. Встановлюється на підставі курсових котирувань на міжбанківському валютному ринку України за попередній день, а також інших індикаторів.

Середній за період курс гривні щодо іноземних валют визначається: для даних за місяць – як середньозважена вартість іноземної валюти в гривнях за місяць; за квартал та за рік – як середньоарифметичне від значень за місяць.

Процентний дохід за операцією РЕПО – дохід, який отримує покупець державних облігацій України або банківських металів у разі здійснення операцій РЕПО, що визначається як різниця між ціною зворотного продажу (викупу) державних облігацій України або банківських металів та ціною їх купівлі.

Ревальвація – підвищення обмінного курсу національної грошової одиниці щодо іноземних валют.

Рівень доларизації економіки – відношення депозитів у іноземній валюті в банківській системі до загальної суми наявної грошової маси (МЗ).

Рівень монетизації економіки – відношення наявної грошової маси (МЗ) до обсягу номінального ВВП.

Ставки процентні – система показників за процентними ставками вміщує основні види ставок, що застосовуються в економіці України. Процентні ставки поділяються на процентні ставки Національного банку України та процентні ставки банків. Процентні ставки банків наводяться за кредитами й депозитами за даними статистичної звітності банків, що діють на території України.

Процентні ставки в Україні розраховуються у відсотках у річному обчисленні. Показники за місяць розраховуються за схемою складного відсотка (базою зважування є дані про обсяги виданих кредитів чи залучених депозитів). Квартальні та річні значення розраховуються як середньоарифметична величина від значень за місяць.

Ставка облікова – монетарний інструмент, за допомогою якого Національний банк України установлює для суб'єктів грошово-кредитного ринку орієнтир ціни на гроші і є основною процентною ставкою, яка залежить від тенденцій загального економічного розвитку, макроекономічних та бюджетних процесів, стану грошово-кредитного ринку.

Ставка за кредитами овернайт визначається Національним банком України на основі облікової ставки з урахуванням поточної ситуації на грошово-кредитному ринку, аналізу процентних ставок на міжбанківському кредитному ринку, попиту і можливої пропозиції щодо випуску Національним банком України в обіг коштів. Розмір процентної ставки за кредитами овернайт може бути диференційованим залежно від забезпечення кредиту. Кредити надаються банкам строком на один робочий день під забезпечення державними цінними паперами і без забезпечення (бланковими).

Ставка за кредитами та депозитами банків – середньозважена ставка з урахуванням фактичних обсягів за угодами між банками та суб'єктами господарювання, фізичними особами і органами державного управління.

Ставка рефінансування – процентна ставка, за якою Національний банк України надає банкам на визначений строк кредити рефінансування. Процентна ставка рефінансування визначається на основі облікової ставки та залежно від строку та виду рефінансування і не може бути меншою, ніж облікова ставка.

Цінні папери, крім акцій – інструменти, що обертаються на ринку та є підтвердженням про зобов'язання бути погашеними готівковими коштами, фінансовим інструментом чи іншим економічно цінним об'єктом. Це облігації, казначейські зобов'язання, векселі, ощадні (депозитні) сертифікати корпорацій тощо.

Фінансові корпорації – корпорації, які спеціалізуються на фінансових послугах чи допоміжній фінансовій діяльності: Національний банк України, інші депозитні корпорації (банки, що створені і діють на території України) та інші фінансові корпорації (страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, кредитні установи, фінансові компанії тощо).

Розділ 3
КОНСОЛІДОВАНА
ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ
за 2007 рік

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ
Консолідований баланс на 31 грудня 2007 року

(у мільйонах гривень)

	Примітки	2007	2006
Активи			
Кошти та депозити в іноземній валюті	5	87 753	70 716
Цінні папери нерезидентів	6	77 436	43 187
Авуари в СПЗ		14	8
Монетарне золото		2 475	1 806
Державні цінні папери України	7	395	411
Кредити банкам та іншим позичальникам	8	1 692	1 391
Внутрішній державний борг	9	8 099	8 524
Внески в рахунок квоти МВФ	10	10 949	10 423
Основні засоби та нематеріальні активи	11	5 492	2 119
Інші активи	12	981	768
Усього активів		195 286	139 353
Зобов'язання			
Банкноти та монети в обігу		122 471	82 133
Кошти банків	13	19 417	15 506
Кошти державних та інших установ	14	15 438	18 650
Зобов'язання з перерахування прибутку до бюджету	18	4 834	1 889
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком України	15	3 117	180
Кредити отримані		156	255
Зобов'язання перед МВФ	16	13 146	14 657
Інші зобов'язання	17	347	201
Усього зобов'язань		178 926	133 471
Власний капітал			
Статутний капітал		100	10
Фонди та інші резерви		2 468	1 756
Резерви переоцінки іноземної валюти, монетарного золота та банківських металів		9 787	3 357
Резерви переоцінки основних засобів		4 005	759
Усього власного капіталу	19	16 360	5 882
Усього пасивів		195 286	139 353

Голова

В.С. Стельмах

Головний бухгалтер – директор
 Департаменту бухгалтерського обліку

В.І. Ричаківська

Примітки, подані на сторінках 135–185, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ
Консолідований звіт про фінансові результати за 2007 рік

(у мільйонах гривень)

	Примітки	2007	2006
Процентні доходи	21	3 643	2 870
Процентні витрати	21	(262)	(344)
Чистий процентний прибуток	21	3 381	2 526
Комісійні доходи	22	266	218
Комісійні витрати	22	(5)	(3)
Чистий комісійний прибуток	22	261	215
Результати від операцій з борговими цінними паперами, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах		3 622	1 008
Інші доходи	23	140	107
Усього чистих доходів		7 404	3 856
Витрати на утримання персоналу	24	(832)	(604)
Витрати, пов'язані з виготовленням банкнот, монет, сувенірної та іншої продукції		(445)	(336)
Адміністративно-господарські та інші витрати	25	(327)	(284)
Чисте збільшення резервів	26	(165)	(431)
Прибуток до розподілу	18	5 635	2 201

Голова

В.С. Стельмах

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

В.І. Ричаківська

Заступник директора
Фінансового департаменту

Л.Г. Івашкевич

Примітки, подані на сторінках 135–185, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ**Консолідований звіт про рух грошових коштів за 2007 рік**

(у мільйонах гривень)

	Примітки	2007	2006
Операційна діяльність			
Прибуток до розподілу		5 635	2 201
Коригування для приведення суми прибутку до розподілу у відповідність до суми грошових надходжень від операцій:			
Знос та амортизація	11	222	212
Чисте збільшення резервів за активами		165	431
Нараховані доходи		(687)	(740)
Нараховані витрати		(8)	(17)
Нереалізована переоцінка цінних паперів нерезидентів		(983)	46
Інший рух коштів, що не є грошовим		(5)	34
Чистий грошовий прибуток до зміни операційних активів та зобов'язань		4 339	2 167
Чисте збільшення цінних паперів нерезидентів		(30 698)	(21 705)
Чисте збільшення кредитів банкам та іншим позичальникам		(299)	(674)
Чисте збільшення інших активів		(142)	(39)
Чисте зменшення інших зобов'язань		(3)	(2)
Сплата прибутку до бюджету	18	(1 889)	(1 288)
Чисте вибуття грошових коштів від операційної діяльності		(28 692)	(21 541)
Інвестиційна діяльність			
Чисте (збільшення)/зменшення розміщених строкових депозитів		(5 699)	4 104
Погашення державних цінних паперів України		16	30
Придбання монетарного золота		(108)	(89)
Придбання основних засобів та нематеріальних активів		(336)	(226)
Надходження від продажу основних засобів		3	5
Чисте (вибуття)/надходження грошових коштів від інвестиційної діяльності		(6 124)	3 824

Примітки, подані на сторінках 135–185, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ
Консолідований звіт про рух грошових коштів за 2007 рік

(у мільйонах гривень)

	Примітки	2007	2006
Фінансова діяльність			
Випуск банкнот та монет в обіг		40 337	16 724
Погашення внутрішнього державного боргу	9	253	253
Погашення зобов'язань перед МВФ	16	(2 157)	(2 072)
Чиста зміна залучених строкових депозитів		(255)	276
Випуск/(погашення) депозитних сертифікатів, що емітовані Національним банком України		2 925	(2 235)
Погашені кредити ЄБРР		(99)	(80)
Чисте надходження грошових коштів від фінансової діяльності		41 004	12 866
Вплив зміни курсів іноземних валют на грошові кошти та їх еквіваленти		1 319	874
Чисте збільшення/ (зменшення) у грошових коштах та їх еквівалентах		7 507	(3 977)
Грошові кошти та їх еквіваленти			
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок звітного року		(10 415)	(6 438)
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець звітного року	20	(2 908)	(10 415)

Голова

В.С. Стельмах

Головний бухгалтер – директор
 Департаменту бухгалтерського обліку

В.І. Ричаківська

Примітки, подані на сторінках 135–185, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ
Консолідований звіт про власний капітал

(у мільйонах гривень)

	Примітки	Статутний капітал	Фонди та інші резерви	Резерв переоцінки іноземної валюти, монетарного золота та банківських металів	Резерв переоцінки основних засобів	Усього власного капіталу
Залишок на 31 грудня 2005 року		10	1 664	(716)	762	1 720
Переоцінка іноземної валюти, монетарного золота та банківських металів		–	–	4 073	–	4 073
Реалізована переоцінка основних засобів		–	3	–	(3)	–
Чистий дохід/(збиток), визнаний безпосередньо у складі власного капіталу		–	3	4 073	(3)	4 073
Прибуток до розподілу		–	2 201	–	–	2 201
Усього визнаного чистого доходу/(збитку) за 2006 рік		–	2 204	4 073	(3)	6 274
Перевищення кошторисних доходів над кошторисними витратами за підсумками поточного року, що підлягає перерахуванню до Державного бюджету України	18	–	(2 112)	–	–	(2 112)
Залишок на 31 грудня 2006 року		10	1 756	3 357	759	5 882
Переоцінка іноземної валюти, монетарного золота та банківських металів		–	–	6 430	–	6 430
Переоцінка основних засобів, у т. ч.:		–	–	–	3 247	3 247
дооцінка		–	–	–	3 248	3 248
уцінка		–	–	–	(1)	(1)
Реалізована переоцінка основних засобів		–	1	–	(1)	–
Чистий дохід, визнаний безпосередньо у складі власного капіталу		–	1	6 430	3 246	9 677
Прибуток до розподілу		–	5 635	–	–	5 635
Усього визнаного чистого доходу за 2007 рік		–	5 636	6 430	3 246	15 312
Внески до статутного капіталу		90	(90)	–	–	–
Перевищення кошторисних доходів над кошторисними витратами за підсумками поточного року, що підлягає перерахуванню до Державного бюджету України	18	–	(4 834)	–	–	(4 834)
Залишок на 31 грудня 2007 року		100	2 468	9 787	4 005	16 360

Голова

В.С. Стельмах

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

В.І. Ричаківська

Заступник директора
Фінансового департаменту

Л.Г. Івашкевич

Примітки, подані на сторінках 135–185, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

ПРИМІТКИ ДО КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

1. Основна діяльність

Національний банк України (далі – Національний банк) є центральним банком України і здійснює свою діяльність відповідно до Конституції України, Закону України "Про Національний банк України" та інших законодавчих актів України. Згідно із законодавством України основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України. Національний банк сприяє дотриманню стабільності банківської системи, а також у межах своїх повноважень цінової стабільності.

Національний банк не має на меті отримання прибутку. Фінансові результати діяльності Національного банку, а також структура його активів, зобов'язань і капіталу визначаються функціями Національного банку як особливого центрального органу державного управління.

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" Національний банк виконує такі основні функції:

відповідно до Основних засад грошово-кредитної політики, розроблених Радою Національного банку України, визначає та проводить грошово-кредитну політику;

монопольно здійснює емісію національної валюти України та організовує її обіг;

забезпечує накопичення та зберігання міжнародних (золотовалютних) резервів (далі – міжнародні резерви) і здійснення операцій з ними та банківськими металами;

є кредитором останньої інстанції для банків і організовує систему рефінансування;

здійснює банківське регулювання та нагляд;

представляє інтереси України в центральних банках інших держав, міжнародних банках та інших кредитних установах, у яких співробітництво здійснюється на рівні центральних банків;

здійснює інші функції у фінансово-кредитній сфері в межах компетенції, визначеної цим законом.

Згідно з Законом України "Про Національний банк України" Національний банк надає кредити банкам для підтримки ліквідності, купує та продає цінні папери на відкритому ринку, валютні цінності, дорогоцінні метали, продає пам'ятні монети з дорогоцінних і недорогоцінних металів на внутрішньому і зовнішньому ринках, виконує операції з обслуговування державного боргу, пов'язані з розміщенням державних цінних паперів, їх погашенням і виплатою доходів за ними, веде рахунки Державного казначейства України, рахунки міжнародних організацій та здійснює інші операції, необхідні для забезпечення виконання своїх функцій. Національний банк також виконує функції депозитарію державних цінних паперів України.

Статутний капітал Національного банку є державною власністю.

До системи Національного банку входять 25 управлінь на території України, а також Операційне управління, Господарсько-експлуатаційне управління, Центральне сховище, Державна скарбниця України, Група управління проектами міжнародних кредитних ліній, Центральна розрахункова палата, Банкнотно-монетний двір, Фабрика банкнотного паперу. Дочірніми установами Національного банку є Українська академія банківської справи (м. Суми) та Університет банківської справи (м. Київ), які перебувають у повній власності Національного банку. До складу Університету банківської справи включені Львівський, Харківський і Черкаський інститути банківської справи.

Юридичною і фактичною адресою центрального офісу Національного банку є: Україна, 01601, м. Київ-8, вул. Інститутська, 9.

2. Основи складання звітності та облікова політика

Облікова політика Національного банку визначається відповідно до нормативно-правових актів Національного банку і розробляється на підставі Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ) та національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, за винятком тих випадків, за яких Національний банк застосовує окремі правила бухгалтерського обліку з метою дотримання вимог Закону України "Про Національний банк

України". Керівництво Національного банку вважає, що це є прийнятні та виважені правила бухгалтерського обліку, які можуть застосовуватися та застосовувалися послідовно. Основні відмінності між обліковою політикою Національного банку та МСФЗ такі:

результат переоцінки активів і зобов'язань в іноземній валюті, у зв'язку зі зміною офіційного курсу гривні до іноземних валют, у тому числі реалізований результат переоцінки, включається безпосередньо до резерву переоцінки в розділі "Власний капітал". Це відрізняється від вимог Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку (далі – МСБО) 21 "Вплив змін курсів іноземних валют" щодо відображення результату переоцінки у складі доходів та витрат звіту про фінансові результати;

внутрішній державний борг та державні цінні папери України відображаються за первісною вартістю з вирахуванням резервів. Сума резервів затверджується Правлінням Національного банку та погоджується Радою Національного банку або визначається законодавством України. Це відрізняється від вимог МСБО 39 "Фінансові інструменти: визнання та оцінка" щодо визнання суми резервів, процентних доходів і відповідно балансової вартості цих активів (примітки 7, 9, 34).

Ця фінансова звітність була підготовлена відповідно до облікової політики Національного банку, зазначеної нижче, за принципом історичної вартості з коригуванням на переоцінку будівель, споруд і фінансових інструментів, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах. Ця облікова політика застосовувалась послідовно, якщо не зазначено інше.

Функціональною валютою і валютою представлення фінансової звітності є національна валюта України – гривня. Фінансова звітність Національного банку складається в мільйонах гривень.

Введення нових та змінених стандартів і тлумачень фінансової звітності

Деякі нові або змінені МСФЗ і тлумачення стали обов'язковими до застосування з 1 січня 2007 року. Нижче наведено нові стандарти, які стосуються операцій Національного банку звітного періоду:

Змінами до МСБО 1 "Подання фінансових звітів" запроваджено вимоги щодо розкриття інформації про капітал установи та про те, яким чином установа управляє капіталом.

МСФЗ 7 "Фінансові інструменти: розкриття" замінив МСБО 30 "Розкриття інформації у фінансових звітах банків та подібних установ" і деякі принципи МСБО 32 "Фінансові інструменти: розкриття та подання" і впровадив нові вимоги щодо розкриття інформації про фінансові інструменти. Зокрема, слід надавати в звітності кількісну та якісну інформацію про ризики, які притаманні застосованим установою фінансовим інструментам. Ризики розкриваються на підставі внутрішньої інформації, що надається провідному управлінському персоналу та охоплює кредитний ризик, ризик ліквідності, ринковий ризик, а також аналіз чутливості до ринкового ризику.

Інформація відповідно до наведених нових вимог МСФЗ розкрита у цій фінансовій звітності.

Крім того, з 1 січня 2007 року в дію вступили інші нові та змінені стандарти і тлумачення, які не стосуються операцій Національного банку:

тлумачення Комітету тлумачень міжнародної фінансової звітності (далі – КТМФЗ) 7 "Застосування трансформаційного підходу за МСБО 29" застосовується до періодів, які починаються 1 березня 2006 року або пізніше;

тлумачення КТМФЗ 8 "Сфера застосування МСФЗ 2" застосовується до періодів, які починаються 1 травня 2006 року або пізніше;

тлумачення КТМФЗ 9 "Переоцінка вбудованих похідних інструментів" застосовується до періодів, які починаються 1 червня 2006 року або пізніше;

тлумачення КТМФЗ 10 "Проміжна фінансова звітність та знецінення" застосовується до періодів, які починаються 1 листопада 2006 року або пізніше.

На дату затвердження цієї фінансової звітності були опубліковані деякі нові стандарти, зміни до стандартів і тлумачення, які застосовуватимуться до річних періодів починаючи з 1 січня 2008 року або пізніше.

Стандарти, які увійдуть в дію для річних періодів, які починаються 1 січня 2008 року або після цієї дати і які Національний банк має намір застосовувати у наступних звітних періодах:

МСБО 1 "Подання фінансової звітності" (переглянутий у вересні 2007 року; застосовуватиметься до річних періодів, які починаються 1 січня 2009 року або пізніше). Основна зміна у МСБО 1 передбачає заміну звіту про фінансові результати на звіт про загальні доходи, який також включатиме всі зміни в капіталі, не пов'язані з операціями з власниками, наприклад переоцінку фінансових активів для подальшого продажу. Як альтернативу, організаціям буде дозволятися подавати два звіти: окремо звіт про фінансові результати і звіт про загальні доходи. Переглянутий МСБО 1 також вводить вимогу подавати звіт про фінансовий стан (баланс) на початок найпершого порівняльного періоду у випадку, якщо організація проводить переобрахунок порівняльних сум внаслідок рекласифікацій, змін облікової політики або виправлення помилок. Національний банк очікує, що вимоги переглянутого МСБО 1 вплинуть на подання його фінансової звітності, але не матимуть впливу на визнання та оцінку конкретних операцій та залишків.

Нові стандарти, зміни до стандартів і тлумачення, які не стосуються операцій Національного банку:

МСФЗ 8 "Операційні сегменти" застосовуватиметься до періодів, які починаються 1 січня 2009 року або пізніше;

МСБО 23 "Витрати на позики" (переглянуто в березні 2007 року; застосовуватиметься до періодів, які починаються 1 січня 2009 року або пізніше);

МСБО 27 "Консолідовані та окремі фінансові звіти" (переглянуто в січні 2008 року; застосовуватиметься до періодів, які починаються 1 липня 2009 року або пізніше);

Умови передачі прав та анулювання – Зміна до МСФЗ 2 "Платіж на основі акцій" (випущено в січні 2008 року; застосовуватиметься до періодів, які починаються 1 січня 2008 року або пізніше);

МСФЗ 3 "Об'єднання бізнесу" (переглянуто в січні 2008 року; застосовуватиметься до об'єднань підприємств з датою придбання у першому річному звітному періоді, який починається 1 липня 2009 року або після цієї дати);

тлумачення КТМФЗ 11, МСФЗ 2 "Операції з акціями Групи та власними викупленими акціями" застосовуватиметься до періодів, які починаються 1 березня 2007 року або пізніше;

тлумачення КТМФЗ 12 "Домовленості щодо концесій на надання послуг" застосовуватиметься до річних періодів, які починаються 1 січня 2008 року або пізніше;

тлумачення КТМФЗ 13 "Програми лояльності клієнтів" застосовуватиметься до річних періодів, які починаються 1 липня 2008 року або пізніше;

тлумачення КТМФЗ 14 до МСБО 19 "Ліміт активу з визначених виплат, мінімальні вимоги до фінансування та їх взаємодія" застосовуватиметься до річних періодів, які починаються 1 січня 2008 року або пізніше.

Зміни до МСБО 32 "Фінансові інструменти: розкриття та подання" і МСБО 1 "Подання фінансових звітів" (у редакції 2007 року), відповідні зміни до МСФЗ 7 "Фінансові інструменти: розкриття", МСБО 39 "Фінансові інструменти: визнання та оцінка" і КТМФЗ 2 "Долі учасників у кооперативних товариствах та подібні інструменти" (випущено в лютому 2008 року, застосовуватиметься до річних періодів, які починаються 1 січня 2009 року або пізніше).

Основні методи оцінки

Фінансові активи та зобов'язання відображаються за справедливою вартістю, первісною вартістю або амортизованою собівартістю залежно від їх класифікації.

Справедлива вартість – це сума, за якою можна обміняти актив або погасити заборгованість під час операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними

сторонами, це поточна ціна пропозиції для фінансових активів і ціна попиту для фінансових зобов'язань, що котируються на активному ринку. Фінансовий інструмент вважається таким, що котирується на активному ринку, якщо котирування цього фінансового інструменту є вільно та регулярно доступними на фондовій біржі чи в іншій організації та якщо ці котирування відображають фактичні і регулярні ринкові операції, що здійснюються на загальних умовах.

За відсутності активного ринку основою для визначення поточної справедливої вартості є дані про останні угоди, виконані між непов'язаними сторонами. Суми, що отримані під час виконання примусових операцій (вимушений розпродаж майна в рахунок погашення боргів, під час ліквідації тощо), не є справедливою вартістю.

Для визначення справедливої вартості фінансових інструментів, щодо яких немає інформації про ринкові ціни із зовнішніх джерел, використовуються такі методики оцінки, як дисконтування грошових потоків та аналіз фінансової інформації про об'єкти інвестування. Застосування методик оцінки може вимагати припущень, що не підкріплені ринковими даними. У цій звітності інформація розкривається в тих випадках, за яких заміна такого припущення можливим альтернативним варіантом може призвести до суттєвої зміни суми прибутку, доходів, витрат, загальної суми активів чи зобов'язань.

Первісна вартість – це сума сплачених грошових коштів чи їх еквівалентів або справедлива вартість інших ресурсів, наданих для придбання активу на дату придбання, яка включає витрати на проведення операції. Оцінка за первісною вартістю застосовується до інвестицій в інструменти капіталу, які не мають ринкових котирувань і справедлива вартість яких не може бути достовірно визначена, а також до внутрішнього державного боргу і державних цінних паперів України.

Витрати на проведення операції – витрати, притаманні придбанню, випуску або вибуттю фінансового активу чи зобов'язання і які не були б сплачені, якби операція не відбулася. Витрати на проведення операції не включають премій або дисконтів за борговими інструментами, витрат на фінансування, внутрішніх адміністративних витрат чи витрат на зберігання.

Амортизована собівартість – це сума, за якою фінансовий актив чи зобов'язання оцінюється під час первісного визнання, мінус виплати основної суми, плюс (або мінус) накопичена амортизація будь-якої різниці між цією первісною сумою та сумою погашення із застосуванням методу ефективної процентної ставки та мінус будь-яке зменшення внаслідок знецінення для фінансових активів.

Метод ефективної процентної ставки – метод обчислення амортизованої собівартості фінансового активу або фінансового зобов'язання та розподілу доходів чи витрат від відсотків на відповідний період. Ефективна процентна ставка – це ставка, за якою розрахункові майбутні грошові виплати або надходження (без урахування збитків від кредитів) точно дисконтуються протягом очікуваного терміну дії фінансового інструменту або у відповідних випадках протягом коротшого терміну до чистої балансової вартості фінансового активу або фінансового зобов'язання.

Операції в іноземній валюті та монетарному золоті

Монетарні активи і зобов'язання в іноземній валюті та монетарне золото первісно визнаються за офіційним курсом гривні до іноземних валют (золота) на дату розрахунку – дату визнання активів та зобов'язань і надалі переоцінюються під час кожної зміни офіційного курсу*.

Монетарні активи і зобов'язання в іноземній валюті та монетарне золото відображаються в звітності за офіційним курсом гривні до іноземних валют на дату складання балансу.

* Офіційний курс гривні до долара США встановлюється на підставі котирування валюти на міжбанківському валютному ринку та з урахуванням інформації про діючий офіційний курс Національного банку і про проведені ним операції з купівлі-продажу іноземних валют, а також відомостей про курсові та цінові зміни на світових фінансових і товарних ринках, інших показників, зміна яких може впливати на валютний ринок. Офіційний курс гривні до інших іноземних валют встановлюється на підставі офіційного курсу гривні до долара США та крос-курсів цих валют на міжнародних ринках.

Немонетарні активи і зобов'язання в іноземній валюті відображаються за історичною вартістю, тобто за офіційним курсом гривні до іноземних валют на дату розрахунку.

Монетарне золото – це запаси золотих зливків світового стандарту, що зберігаються в Державній скарбниці України. Монетарне золото входить до складу міжнародних резервів та обліковується за вагою в трійських унціях і його вартістю у гривнях за офіційним курсом Національного банку. Офіційний курс розраховується на підставі фіксингу Лондонської біржі дорогоцінних металів у доларах США; вартість золота в доларах США перераховується в гривні за офіційним курсом гривні до долара США.

Золото, яке розміщене в іноземних банках і на яке нараховуються проценти, включається до складу коштів та депозитів в іноземній валюті.

Основні офіційні курси гривні до іноземних валют та монетарного золота, за якими відображені монетарні статті балансу, були такими:

	31 грудня 2007 року (у гривнях)	31 грудня 2006 року (у гривнях)
1 долар США	5,050000	5,050000
1 СПЗ	7,980253	7,597229
1 євро	7,419460	6,650850
1 трійська унція золота	4 183,925	3 210,285

Операції з Міжнародним валютним фондом

Національний банк виконує функції депозитарію і фіскального агента у відносинах України з Міжнародним валютним фондом (далі – МВФ). Усі суми вимог України до МВФ і зобов'язань перед МВФ відображаються у фінансовій звітності Національного банку. Сума відповідних активів включає авуари в спеціальних правах запозичення (далі – СПЗ) та внески в рахунок квоти МВФ. Сума відповідних зобов'язань включає вартість цінних паперів, випущених на користь МВФ Міністерством фінансів України і Національним банком як фіскальним агентом, а також кошти на рахунках МВФ № 1 та № 2. Рахунок № 1 призначений для проведення операцій з МВФ, включаючи сплату внесків за квотою, купівлю і викуп коштів. Рахунок № 2 використовується для розрахунків за операціями МВФ у валюті України.

Активи та зобов'язання, номіновані в СПЗ, перераховуються в гривні за офіційним курсом гривні до СПЗ на дату балансу. Офіційний курс гривні до СПЗ розраховується на підставі інформації про курс СПЗ до долара США, установлений МВФ, та офіційний курс гривні до долара США, установлений Національним банком.

Доходи, отримані за авуарами в СПЗ, відображаються як процентні доходи, а витрати, сплачені за користування коштами МВФ, відображаються як процентні та комісійні витрати у звіті про фінансові результати.

Операції з фінансовими інструментами

Фінансові активи Національного банку залежно від наміру їх придбання класифікуються таким чином:

Кошти та депозити в іноземній валюті

Кошти та депозити в іноземній валюті визнаються, коли Національний банк розміщує кошти в іноземній валюті в банках-контрагентах без наміру подальшої торгівлі ними. Ці розміщення не пов'язані з похідними інструментами, не котируються на ринку і підлягають поверненню на фіксовану дату або дату, яка може бути визначена.

Боргові цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах

До цієї категорії належать цінні папери, які Національний банк має намір утримувати з метою управління міжнародними резервами і які під час первісного визнання були

віднесені до цієї категорії. Національний банк управляє групою таких фінансових інструментів та оцінює результати операцій з ними на основі справедливої вартості відповідно до задокументованої інвестиційної декларації. Інформація, підготовлена на основі справедливої вартості, регулярно надається керівництву Національного банку й аналізується ним. Справедлива вартість цих цінних паперів визначається ринковим котируванням. Цінні папери цієї категорії не можуть бути перекласифіковані в цінні папери на продаж чи до погашення.

Інвестиції на продаж – це інструменти капіталу (інвестиції до статутних капіталів компаній, які не є асоційованими або дочірніми), які Національний банк має намір утримувати протягом невизначеного періоду часу.

Цінні папери до погашення – це боргові цінні папери з фіксованими або визначеними платежами та фіксованим строком погашення, які Національний банк має намір та здатність утримувати до погашення.

Кредити банкам та іншим позичальникам

Кредити банкам та іншим позичальникам визнаються, якщо Національний банк надає кошти контрагентам – банкам та іншим позичальникам без наміру подальшої торгівлі ними. Ці кредити не пов'язані з похідними інструментами, не котируються на ринку і підлягають поверненню на фіксовану дату або дату, яка може бути визначена.

Визнання фінансових інструментів здійснюється таким чином:

операції з фінансовими інструментами відображаються в балансі на дату розрахунку, тобто на дату набуття (передавання) права власності на них;

боргові цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах, первісно визнаються за справедливою вартістю;

кошти та депозити в іноземній валюті, інвестиції на продаж, боргові цінні папери до погашення, кредити банкам та іншим позичальникам і всі фінансові зобов'язання первісно визнаються за справедливою вартістю з урахуванням витрат, що безпосередньо пов'язані з проведенням операції.

Подальший облік фінансових інструментів Національного банку здійснюється таким чином:

боргові цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах, переоцінюються під час кожної зміни їх ринкової вартості. Результат від зміни справедливої вартості включається у звіт про фінансові результати в періоді, у якому цей результат виник;

інвестиції в інструменти капіталу на продаж, справедливую вартість яких неможливо достовірно визначити, обліковуються за первісною вартістю з урахуванням резерву під знецінення;

кошти та депозити в іноземній валюті, боргові цінні папери до погашення і кредити банкам та іншим позичальникам обліковуються за амортизованою собівартістю із застосуванням методу ефективної процентної ставки.

Резерви під зменшення корисності (знецінення) фінансових активів

Витрати від знецінення визнаються у звіті про фінансові результати в міру їх виникнення в результаті однієї або декількох подій ("збиткових подій"), що відбулися після початкового визнання фінансового активу, і якщо ця подія (або події) впливає на оціночні грошові потоки від фінансового активу або групи фінансових активів, які можуть бути оцінені достовірно.

Об'єктивним свідченням зменшення корисності (знецінення) фінансових активів є інформація, яка стосується таких збиткових подій:

значні фінансові труднощі, що виникли у боржника;

порушення боржником умов договору;

ймовірність банкрутства або іншої фінансової реорганізації боржника;

створення кредитором у зв'язку з економічними або юридичними причинами, що впливають з фінансових труднощів боржника, таких умов, які не були б створені за інших обставин (зміна процентної ставки, пролонгація тощо);

наявність інформації про значне скорочення оцінених майбутніх грошових потоків за активами з часу первісного їх визнання тощо.

У разі відсутності об'єктивних ознак знецінення окремо оціненого фінансового активу (незалежно від його суттєвості), Національний банк відносить цей актив до групи фінансових активів, що мають схожі характеристики кредитного ризику, і здійснює їх загальну оцінку на предмет знецінення.

Резерв під знецінення формується шляхом віднесення відповідної суми на витрати. Сума резерву розраховується як різниця між балансовою вартістю фінансового активу та теперішньою вартістю оцінених грошових потоків, дисконтованих за первісною ефективною процентною ставкою.

Якщо в наступному періоді сума витрат від знецінення активу зменшується і це зменшення може бути об'єктивно віднесене до події, яка відбулася після визнання таких витрат, то визнані раніше витрати сторнуються шляхом коригування рахунку резерву. Сума зменшення відображається у звіті про фінансові результати.

Якщо знецінені фінансові активи реструктуризуються або їх умови суттєво змінюються у зв'язку з фінансовими труднощами позичальника, знецінення цих активів розраховується з використанням первісної ефективною процентної ставки, визначеної до зміни умов.

Активи, погашення яких неможливе, списуються за рахунок сформованого резерву під знецінення після завершення всіх необхідних процедур щодо відшкодування активу.

Формування резерву під внутрішній державний борг здійснюється відповідно до законодавства України та рішень, затверджених Радою Національного банку України.

Внутрішній державний борг

Внутрішній державний борг – це заборгованість за кредитами, що надані Уряду в національній та іноземній валютах. Заборгованість відображається за основною сумою кредитів з вирахуванням резерву, створеного відповідно до законодавства України та рішень, затверджених Радою Національного банку України.

Законом України "Про реструктуризацію боргових зобов'язань Кабінету Міністрів України перед Національним банком України" від 20 квітня 2000 року (далі – Закон Про реструктуризацію) передбачена плата за обслуговування кредитів, що надані Уряду в національній валюті, проте період, за який здійснюватиметься ця плата, не визначено. Сплата процентів за кредитами, що надані Уряду в іноземній валюті, цим Законом не передбачена, таким чином, проценти за цими кредитами не нараховуються (примітка 9).

Операції з купівлі-продажу цінних паперів

Кошти, що сплачені за договорами про купівлю-продаж цінних паперів (репо), відображаються як кредити, надані банкам. Різниця між ціною придбання та ціною подальшого продажу відображається як процентний дохід, що нараховується рівномірно протягом строку дії договорів.

Кошти, що отримані за договорами про купівлю-продаж цінних паперів (репо), включаються до статті "Кошти банків". Цінні папери залишаються в складі активів Національного банку. Різниця між ціною продажу цінних паперів та ціною їх зворотного викупу відображається як процентні витрати, які нараховуються рівномірно протягом строку дії договорів.

Основні засоби

Основні засоби обліковуються за первісною або переоціненою вартістю за мінусом накопиченого зносу.

Будівлі та споруди Національного банку підлягають регулярній переоцінці. Періодичність переоцінки залежить від зміни справедливої вартості будівель і споруд, які підлягають переоцінці. Резерв переоцінки основних засобів включений до власного капіталу. Після списання або реалізації активу сума резерву переоцінки основних засобів вважається реалізованою і включається до складу нерозподіленого прибутку.

Витрати на поліпшення об'єктів основних засобів, що призводять до збільшення первісно очікуваних вигод від їх використання, збільшують первісну або переоцінену вартість цих об'єктів. Витрати на ремонт та обслуговування основних засобів визнаються в міру їх здійснення. Витрати на заміну основних частин або компонентів основних засобів капіталізуються, а залишкова вартість заміненої частини відноситься до витрат звітного періоду.

У разі знецінення основних засобів їх вартість зменшується до вартості очікуваного відшкодування або справедливої вартості за мінусом витрат на реалізацію залежно від того, яка з цих двох величин є вищою. Зменшення балансової вартості відноситься на фінансові результати в тій сумі, у якій вона перевищує суму попередньої дооцінки, відображену в складі власного капіталу. Витрати на знецінення активу, визнані в попередніх періодах, сторнуються, якщо відбулася зміна оцінок, застосованих для визначення очікуваного відшкодування або справедливої вартості за мінусом витрат на реалізацію.

Результат від реалізації основних засобів, який розраховується як різниця між сумою отриманих коштів і балансовою вартістю активів, відноситься на фінансовий результат.

Незавершене будівництво в обліку відображається за первісною вартістю. Після завершення будівництва активи включаються до класу будівель і споруд за первісною вартістю. Незавершене будівництво не амортизується до того часу, доки актив не буде готовий до використання.

Амортизація

Нарахування амортизації (зносу) основних засобів здійснюється після введення їх в експлуатацію із застосуванням прямолінійного методу з метою рівномірного зменшення первісної або переоціненої вартості до ліквідаційної вартості протягом строку їх експлуатації за такими нормами:

будівлі та споруди	20–50 років;
транспортні засоби	8–28 років;
машини та обладнання	4–30 років;
інструменти, прилади та інвентар	4–10 років;
інші	2–10 років.

Ліквідаційна вартість активу – це оціночна сума, яку Національний банк отримав би у поточний час від продажу цього активу, за мінусом оцінених витрат на продаж, якби стан та строк експлуатації активу відповідав строку експлуатації та стану, які цей актив матиме наприкінці строку корисного використання. Ліквідаційна вартість активу дорівнює нулю, якщо Національний банк має намір використовувати активи до кінця фізичного строку їх експлуатації.

Нематеріальні активи

Усі нематеріальні активи Національного банку мають кінцевий термін використання і включають переважно програмне забезпечення та ліцензії на право користування програмними продуктами.

Первісна вартість придбаних нематеріальних активів складається з витрат на придбання та введення їх в експлуатацію. Придбані нематеріальні активи амортизуються

за прямолінійним методом протягом очікуваного строку їх корисного використання, який становить від 4 до 8 років.

Консолідація дочірніх установ

Дочірні установи включають установи, щодо яких Національний банк має повноваження контролювати їх фінансову або операційну політику зазвичай через володіння понад 50% прав голосу. Усі дочірні установи Національного банку перебувають у його повній власності (примітка 1). Дочірні установи повністю консоліднуються починаючи з дати фактичного передавання Національному банку контролю за ними (дата придбання) і консолідація припиняється починаючи з дати припинення контролю.

Під час консолідації звітності дочірніх установ виключаються всі залишки за внутрішньо-системними операціями, в тому числі суми доходів і витрат за операціями між установами групи. Національний банк і його дочірні установи застосовують єдину облікову політику.

Інвестиції в асоційовані компанії

Асоційовані компанії – це компанії, у яких Національний банк володіє від 20% до 50% прав голосу.

Інвестиції в асоційовані компанії визнаються за методом участі в капіталі і включаються до статті "Інші активи". Частка Національного банку в прибутках або збитках асоційованих компаній з часу здійснення інвестицій визнається в складі інших доходів звіту про фінансові результати.

Банківські та інші дорогоцінні метали

Банківські метали – це запаси золота, що не є монетарним, срібла, платини та паладію, які зберігаються в Державній скарбниці України. Банківські метали обліковуються за вагою в тройських унціях та їх вартістю у гривнях за офіційним курсом Національного банку. Офіційний курс розраховується на підставі фіксингу Лондонської біржі дорогоцінних металів у доларах США; вартість металів у доларах США перераховується в гривні за офіційним курсом гривні до долара США.

Офіційні курси гривні до банківських металів, за якими банківські метали відображені у звітності:

	31 грудня 2007 року (у гривнях)	31 грудня 2006 року (у гривнях)
1 тройська унція золота	4 183,925	3 210,285
1 тройська унція срібла	74,488	65,145
1 тройська унція платини	7 721,450	5 640,850
1 тройська унція паладію	1 823,050	1 636,200

Банківські метали, що розміщені на депозитах в іноземних банках, за якими нараховуються процентні доходи, включаються до статті "Кошти та депозити в іноземній валюті".

Дорогоцінні метали включають зливки золота, які не відповідають визначеним стандартам, брухт золота та інших металів і обліковуються за собівартістю в складі запасів матеріальних цінностей.

Банківські та дорогоцінні метали включаються до статті "Інші активи".

Банкноти та монети в обігу

Сума банкнот і монет в обігу включає номінальну вартість банкнот і монет (розмінних, обігових, пам'ятних), які є засобами платежу і випущені в обіг Національним банком після введення гривні у вересні 1996 року. Банкноти та монети в обігу визнаються

зобов'язаннями за номінальною вартістю з часу видачі їх банкам і клієнтам Національного банку. Готівкові кошти в національній валюті, що зберігаються у сховищах і касах Національного банку, не включаються до суми банкнот та монет в обігу.

Кошти банків

Кошти банків визнаються, коли грошові кошти надходять Національному банку від банків-контрагентів. Ці зобов'язання не є похідними інструментами і обліковуються за амортизованою собівартістю.

Кошти державних та інших установ

Кошти державних та інших установ є непохідними зобов'язаннями перед державними та іншими клієнтами і обліковуються за амортизованою собівартістю.

Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком

Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком, первісно визнаються за справедливою вартістю, а надалі обліковуються за амортизованою собівартістю із застосуванням методу ефективної процентної ставки. Під час погашення депозитних сертифікатів, що емітовані Національним банком, різниця між сумою погашення і амортизованою собівартістю включається до прибутку або збитку від дострокового погашення боргу в звіті про фінансові результати.

Кредити отримані

Кредити, що отримані Національним банком, обліковуються за амортизованою собівартістю з використанням ефективної процентної ставки. До них належать довгострокові кредити, отримані в рамках кредитних ліній Європейського банку реконструкції та розвитку (далі – ЄБРР) для фінансування банків з метою кредитування малих і середніх підприємств (далі – МСП).

Визнання доходів та витрат

Процентні доходи та витрати визнаються у звіті про фінансові результати для всіх боргових інструментів (крім тих, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах) за принципом нарахування з використанням методу ефективної процентної ставки. За цим методом сплачені або отримані учасниками угоди комісії, що є невід'ємною частиною ефективної процентної ставки, витрати на проведення відповідної операції, а також премії та дисконти визнаються протягом періоду дії фінансового інструменту і включаються до процентних доходів або витрат.

Усі інші комісійні та інші доходи і витрати визнаються за принципом нарахування залежно від стадії завершення певної операції, що оцінюється на підставі співвідношення наданих (отриманих) послуг до загального обсягу послуг, передбачених договором.

Витрати на виготовлення грошей

Національний банк здійснює виготовлення банкнот і монет національної валюти України. Витрати на виготовлення банкнот і монет (крім пам'ятних монет, виготовлених з дорогоцінних металів) відображаються за рахунками витрат Національного банку в міру передавання готової продукції Банкнотно-монетним двором до Центрального сховища Національного банку. Витрати на виготовлення банкнот і монет включають амортизацію виробничого устаткування, витрати на оплату праці, інші виробничі витрати.

Вартість пам'ятних монет, виготовлених з дорогоцінних металів, визнається активом у балансі Національного банку в статті "Інші активи" та списується на витрати в міру реалізації цих монет.

Витрати на утримання персоналу

Витрати на заробітну плату, внески до загальнодержавних соціальних фондів, оплачувані щорічні відпустки, лікарняні, премії, а також негрошові винагороди

нараховуються у тому році, в якому відповідні послуги надавались працівниками Національного банку.

Витрати з перерахування до загальнодержавних соціальних фондів

Національний банк згідно із законодавством України здійснює перерахування внесків (зборів) до загальнодержавних соціальних фондів: пенсійного, соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття та соціального страхування від нещасних випадків. Кошти, що перераховуються до загальнодержавних соціальних фондів, визнаються витратами Національного банку в міру їх здійснення.

Корпоративний недержавний пенсійний фонд

Національний банк є засновником корпоративного недержавного пенсійного фонду, який є фондом із визначеними виплатами. Національний банк сплачує внески до цього фонду на контрактній основі. Після перерахування коштів Національний банк не несе зобов'язань по виплатах. Внески до фонду визнаються в складі витрат на утримання персоналу в момент виникнення зобов'язання з перерахування коштів.

Резерв переоцінки іноземної валюти, монетарного золота та банківських металів

Результат переоцінки монетарних активів і зобов'язань в іноземній валюті, монетарного золота та банківських металах у зв'язку зі змінами курсу гривні до іноземних валют, монетарного золота та банківських металів, у тому числі реалізований результат переоцінки, ураховується в статті "Резерв переоцінки іноземної валюти, монетарного золота та банківських металів" у розділі "Власний капітал" і не включається до звіту про фінансові результати.

Грошові кошти та їх еквіваленти

З метою звітування про рух грошових коштів та відображення змін у ліквідності активів і зобов'язань як у національній, так і в іноземній валюті, до грошових коштів та їх еквівалентів включаються фінансові активи на вимогу та з терміном погашення до трьох місяців, які можуть бути використані на першу вимогу і мають незначний ризик коливання вартості, а також зобов'язання на вимогу, за винятком банкнот та монет в обігу. Оскільки Національний банк є емісійним банком, то джерелом ліквідних коштів у національній валюті є зобов'язання на вимогу (кореспондентські рахунки банків, рахунки Уряду, рахунки МВФ тощо).

Фінансові активи, які не можуть вільно конвертуватися в грошові кошти внаслідок їх недостатньої ліквідності або у зв'язку з обмеженням щодо їх використання та розпорядження ними, до грошових коштів та їх еквівалентів не включаються.

Взаємні заліки

Взаємозалік фінансових активів і зобов'язань (з подальшим включенням до балансу лише чистої суми) може здійснюватися лише в разі наявності юридично визначеного права взаємозаліку визнаних сум, якщо є намір одночасно реалізувати актив і розрахуватися за зобов'язаннями або провести розрахунок на основі чистої суми.

3. Основні оцінки та судження під час застосування принципів бухгалтерського обліку

Національний банк використовує оцінки, припущення і професійні судження, які впливають на суми активів і зобов'язань, що відобразатимуться у фінансовій звітності за наступний фінансовий рік. Оцінки та судження регулярно переглядаються й базуються на досвіді керівництва та інших факторах, уключаючи майбутні події, очікування яких за наявних умов є обґрунтованими. Найсуттєвіші оцінки та судження були такими.

Знецінення кредитів банкам та іншим позичальникам

Національний банк регулярно перевіряє свій кредитний портфель (за виключенням внутрішнього державного боргу) щодо можливого знецінення. Під час визначення того, чи потрібно визнавати витрати на формування резервів під знецінення, Національний банк здійснює аналіз стосовно того, чи є свідчення про зменшення майбутніх грошових потоків. Під час розрахунку майбутніх грошових потоків Національний банк використовує оцінки на основі минулого досвіду витрат за активами з подібними характеристиками кредитного ризику та об'єктивними свідченнями знецінення. Якщо чиста поточна вартість розрахункових грошових потоків зміниться на ± 5 відсотків, резерв буде на 16 мільйонів гривень вищим або на 16 мільйонів гривень нижчим (2006 рік – на 17 мільйонів гривень вищим або на 17 мільйонів гривень нижчим).

Інвестиції, які обліковуються за первісною вартістю

Національний банк не може достовірно визначити справедливу вартість інвестицій на продаж в акції Чорноморського банку торгівлі та розвитку (далі – ЧБТР) та Міждержавного банку (далі – МБ) (примітка 6). Ці інвестиції обліковуються за вартістю придбання в сумі 121 мільйон гривень (у 2006 році – 121 мільйон гривень) і були придбані Національним банком на виконання однієї із своїх функцій як центрального банку України, а саме представлення інтересів України в тих організаціях, у яких співробітництво здійснюється на рівні центральних банків. Операції купівлі-продажу акцій цих установ не проводяться, оскільки вони є спеціалізованими міжнародними установами. Для визначення знецінення тих інвестицій у капітал, справедлива вартість яких не може бути достовірно визначена, аналізуються фінансові показники об'єктів інвестування та беруться до уваги частки Національного банку в їх чистих активах. Національний банк не має наміру реалізовувати зазначені інвестиції.

Справедлива вартість будівель та споруд

Як зазначено у примітці 2, будівлі та споруди Національного банку регулярно переоцінюються. Ця переоцінка проводиться на підставі результатів роботи незалежних оцінювачів. Оцінка проводиться на основі порівняльного методу та методу капіталізації доходу, за винятком тих об'єктів, які мають високо спеціалізований характер і які оцінюються з використанням витратного підходу. Під час проведення оцінки оцінювачами застосовуються певні професійні судження та припущення для визначення приміщень, які використовуються як аналоги у випадку застосування порівняльного методу. Зміни цих припущень можуть вплинути на справедливу вартість, зазначену у звітності. Оцінка базувалась на порівнянні інформації про продаж аналогічних об'єктів, ціна за один квадратний метр яких коливалась від 213 гривень для господарських приміщень до 39 612 гривень для офісних приміщень залежно від місця розташування будівлі. Якби ціна за квадратний метр відрізнялась на $\pm 5\%$, то справедлива вартість будівель та споруд була б на 174 мільйони гривень більше або на 174 мільйони гривень менше.

Операції з пов'язаними сторонами

У своїй звичайній діяльності Національний банк здійснює операції з пов'язаними сторонами, головним чином з Урядом та організаціями під контролем держави. МСБО 39 вимагає обліковувати фінансові інструменти під час початкового визнання за справедливою вартістю. За відсутності активного ринку для визначення ринкових процентних ставок враховуються професійні судження. Підставою для таких суджень є ціноутворення щодо подібних видів операцій з непов'язаними сторонами та аналіз ефективної процентної ставки.

4. Вплив економічної ситуації на фінансовий стан та результати діяльності Національного банку

Упродовж 2007 року в Україні спостерігалось прискорення темпів економічного зростання. Рівень інфляції залишався відносно високим і становив 16,6% у 2007 році

порівняно з 11,6% у 2006 році. У цих умовах монетарна політика Національного банку спрямовувалася на утримання цінової стабільності і підтримку економічної активності.

Підтримання стабільності обмінного курсу гривні здійснювалося Національним банком шляхом проведення інтервенції на міжбанківському валютному ринку, внаслідок чого відбулося зростання міжнародних резервів з 22,3 мільярда доларів США на 31 грудня 2006 року до 32,5 мільярда доларів США на 31 грудня 2007 року.

Через зменшення базових процентних ставок на міжнародних ринках, зокрема ставок міжбанківського кредитування Федеральної резервної системи США, дохідність процентних золотовалютних активів Національного банку зросла з 4,06% річних на 31 грудня 2006 року до 5,31% річних на 31 грудня 2007 року. Крім того, внаслідок зниження обмінного курсу гривні відносно основних валют, резерв переоцінки іноземних валют, монетарного золота та банківських металів у балансі Національного банку збільшився до 9 787 мільйонів гривень на 31 грудня 2007 року (2006 рік – 3 357 мільйонів гривень).

Облікова ставка Національного банку з 31 грудня 2006 року знизилася на 0,5 відсоткового пункту і на 31 грудня 2007 року становила 8% річних. Офіційний курс гривні до долара США не змінювався і становив 5,0500 гривні за один долар США на 31 грудня 2007 року.

Для економіки України характерними особливостями є ті, що властиві ринковій економіці перехідного періоду. Свідченням цього є неконвертованість національної валюти за межами країни, відносно високий рівень інфляції, низька ліквідність державного та приватного ринків боргових зобов'язань та інструментів капіталу, а також бюджетні обмеження, які впливають на спроможність Уряду України погашати заборгованість перед Національним банком.

Відповідно до Закону Про реструктуризацію з 2002 року передбачено погашення заборгованості за відстроченими кредитами, одержаними для фінансування дефіциту Державного бюджету України в іноземній валюті, які віднесені на внутрішній державний борг України. Проте погашення внутрішнього державного боргу в іноземній валюті почалося з 2005 року. У 2007 році відповідно до Закону України "Про Державний бюджет України на 2007 рік" було погашено частину заборгованості за кредитами в іноземній валюті на суму 50 мільйонів доларів США (253 мільйони гривень за офіційним курсом на дату здійснення операції) (примітка 9).

У таблиці зазначені суми балансових статей, пов'язані із заборгованістю Уряду.

(у мільйонах гривень)

	Примітки	2007	2006
Державні цінні папери України	7	395	411
Внутрішній державний борг	9	8 099	8 524

Інформація щодо розрахункової справедливої вартості заборгованості Уряду наведена в примітці 34

Починаючи з другої половини 2007 року внаслідок проблем на ринку іпотечного кредитування в США значно зросла волатильність та зменшилась ліквідність на ринках інструментів з фіксованою дохідністю та похідних інструментів. Обсяг випуску Єврооблігацій і подібного фінансування, залученого банками України, знизився з серпня 2007 року. Ці обставини можуть вплинути на здатність українських банків залучати нове фінансування та рефінансувати наявні залучені кошти і можуть призвести до необхідності активізації операцій Національного банку щодо регулювання ліквідності банківської системи.

Криза на світових фінансових ринках не мала суттєвого впливу на фінансовий стан та результати діяльності Національного банку у звітному періоді. Національний банк вважає, що неможливо достовірно оцінити вплив на його фінансовий стан будь-якого подальшого погіршення ліквідності на фінансових ринках та підвищення їх волатильності.

5. Кошти та депозити в іноземній валюті

(у мільйонах гривень)

	2007	2006
Фінансові активи		
Готівкова іноземна валюта	76	75
Кошти на вимогу	2 408	1 584
Строкові депозити в іноземній валюті	82 312	67 219
Нараховані процентні доходи за депозитами у золоті та банківських металах	11	8
Усього фінансових активів	84 807	68 886
Нефінансові активи		
Строкові депозити:		
у золоті	1 025	496
у банківських металах	1 921	1 334
Усього нефінансових активів	2 946	1 830
Усього коштів та депозитів в іноземній валюті	87 753	70 716

До суми коштів на вимогу включені залишки за рахунками спеціального призначення у сумі 83 мільйони гривень (2006 рік – 55 мільйонів гривень), які веде Національний банк у межах кредитних ліній, отриманих від міжнародних фінансових установ, та кошти у сумі 1 мільйон гривень для розрахунків за ф'ючерсними операціями в рамках Угоди про управління інвестиціями та надання консультативних послуг між Міжнародним банком реконструкції та розвитку та Національним банком України від 1 листопада 2006 року.

Строкові депозити в банківських металах включають депозити в платині та паладію. За цими депозитами та депозитами в золоті Національний банк отримує проценти в доларах США.

Усі кошти та депозити в іноземній валюті є ні простроченими, ні знеціненними і не забезпечуються заставою.

Аналіз коштів і депозитів в іноземній валюті у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 28, аналіз кредитного ризику за коштами та депозитами в іноземній валюті наведено в примітці 29, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31.

6. Цінні папери нерезидентів

На 31 грудня 2007 року цінні папери нерезидентів представлені таким чином:

	(у мільйонах гривень)		
	Державні облігації	Корпоративні цінні папери	Усього
Боргові цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах у розрізі емітентів:			
купонні облігації уряду США	25 443	–	25 443
купонні облігації уряду Великобританії	12 823	–	12 823
облігації інших держав ЄС	17 235	–	17 235
облігації Банку міжнародних розрахунків:			
номіновані в доларах США	–	1 520	1 520
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	–	1 446	1 446
номіновані в євро	–	1 219	1 219
облігації інших емітентів:			
номіновані в доларах США	–	9 477	9 477
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	–	4 671	4 671
номіновані в євро	–	3 481	3 481
Усього боргових цінних паперів, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах	55 501	21 814	77 315
Інструменти капіталу на продаж:			
акції Чорноморського банку торгівлі та розвитку	–	120	120
інвестиція в Міждержавний банк	–	1	1
Усього інструментів капіталу на продаж	–	121	121
Усього цінних паперів нерезидентів	55 501	21 935	77 436

На 31 грудня 2007 року та 31 грудня 2006 року усі цінні папери нерезидентів є ні простроченими, ні знеціненими.

Купонні облігації уряду США

На 31 грудня 2007 року загальна номінальна вартість купонних облігацій уряду США становить 4 879 мільйонів доларів США (24 638 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до іноземних валют на 31 грудня 2007 року) (2006 рік – 3 700 мільйонів доларів США, або 18 685 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до іноземних валют на 31 грудня 2006 року).

Дохідність до погашення купонних облігацій уряду США на 31 грудня 2007 року становить від 3,01% до 4,48% річних, купон за ними сплачується кожні 6 місяців за ставкою від 2,6255% до 6,25% річних, строки погашення облігацій – від 1 місяця до 16 років (2006 рік – дохідність до погашення купонних облігацій уряду США становила від 4,7% до 5,07% річних, купон за ними сплачувався кожні 6 місяців за ставкою від 2,25% до 6,625% річних, строки погашення облігацій – від 1 місяця до 19 років).

Купонні облігації уряду Великобританії

На 31 грудня 2007 року загальна номінальна вартість купонних облігацій уряду Великобританії становила 1 235 мільйонів англійських фунтів стерлінгів (12 467 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до іноземних валют на 31 грудня 2007 року) (2006 рік – 687 мільйонів англійських фунтів стерлінгів, або 6 801 мільйон гривень за офіційним курсом гривні до іноземних валют на 31 грудня 2006 року).

Дохідність до погашення за купонними облігаціями уряду Великобританії на 31 грудня 2007 року становила від 4,30% до 4,92% річних, купон за ними сплачується кожні 6 місяців у розмірі від 4% до 9% річних, строки погашення облігацій – від 2 місяців до 4,5 року (2006 рік – дохідність до погашення становила від 5,04% до 5,27% річних, купон за ними сплачувався кожні 6 місяців у розмірі від 4% до 9% річних, строки погашення облігацій – від 2 місяців до 4,5 року).

Облігації інших держав ЄС

На 31 грудня 2007 року загальна номінальна вартість Державних облігацій ЄС становила 2 269 мільйонів євро (16 838 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до іноземних валют на 31 грудня 2007 року) (2006 рік – 1 097 мільйонів євро, або 7 299 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до іноземних валют на 31 грудня 2006 року).

Дохідність до погашення державних облігацій ЄС на 31 грудня 2007 року становила від 3,8% до 4,6% річних, купон сплачується один раз на рік у розмірі від 2,5% до 8,5% річних, строки погашення облігацій – від 4 днів до 3 років (2006 рік – дохідність до погашення становила від 3,6% до 4,1% річних, купон за ними сплачувався один або два рази на рік у розмірі від 2% до 8,5% річних, строки погашення облігацій – від 1 місяця до 1 року).

Облігації Банку міжнародних розрахунків

На 31 грудня 2007 року загальна номінальна вартість облігацій Банку міжнародних розрахунків, номінованих у доларах США, становить 299,5 мільйона доларів США (1 512 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до іноземних валют на 31 грудня 2007 року) (2006 рік – 369 мільйонів доларів США, або 1 863 мільйони гривень за офіційним курсом гривні до іноземних валют на 31 грудня 2006 року).

Номінальна вартість облігацій, номінованих в англійських фунтах стерлінгів, становить 144,5 мільйона англійських фунтів стерлінгів (1 459 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до іноземних валют на 31 грудня 2007 року) (2006 рік – 10 мільйонів англійських фунтів стерлінгів, або 99 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до іноземних валют на 31 грудня 2006 року).

Номінальна вартість облігацій, номінованих в євро, становить 165 мільйонів євро (1 224 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до іноземних валют на 31 грудня 2007 року).

Дохідність до погашення облігацій Банку міжнародних розрахунків на 31 грудня 2007 року становить від 3,82% до 5,18% річних, купон сплачується кожні 6 місяців або один раз на рік у розмірі від 0% до 5% річних, строки погашення облігацій – від 2 місяців до 4 років (2006 рік – дохідність до погашення становила від 4,94% до 5,26% річних, купон сплачувався кожні 6 місяців у розмірі від 3% до 4,9% річних, строки погашення облігацій – від 2,5 місяця до 2 років).

Облігації інших емітентів

Облігації інших емітентів включають боргові цінні папери, випущені іноземними інвестиційними банками та іншими емітентами. На 31 грудня 2007 року загальна номінальна вартість облігацій інших емітентів, номінованих у доларах США, становить 1 820 мільйонів доларів США (9 193 мільйони гривень за офіційним курсом гривні до іноземних валют на 31 грудня 2007 року) (2006 рік – 1 140 мільйонів доларів США, або 5 758 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до іноземних валют на 31 грудня 2006 року).

Дохідність до погашення облігацій інших емітентів, номінованих у доларах США, на 31 грудня 2007 року становить від 3,59% до 5,07% річних, купон сплачується кожні 6 місяців у розмірі від 2,375% до 7% річних, строки погашення облігацій – від 1,5 місяця до 9 років (2006 рік – дохідність до погашення становила від 4,9% до 5,5% річних, купон сплачувався кожні 6 місяців у розмірі від 2,4% до 6,6% річних, строки погашення облігацій – від 1,5 місяця до 10 років).

На 31 грудня 2007 року загальна номінальна вартість облігацій інших емітентів, номінованих в англійських фунтах стерлінгів, становить 454,5 мільйона англійських фунтів стерлінгів (4 589 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до іноземних валют на 31 грудня 2007 року) (2006 рік – 133 мільйони англійських фунтів стерлінгів, або 1 323 мільйони гривень за офіційним курсом гривні до іноземних валют на 31 грудня 2006 року).

Дохідність до погашення за облігаціями інших емітентів, номінованих в англійських фунтах стерлінгів, на 31 грудня 2007 року становить від 4,62% до 5,68% річних, купон за ними сплачується один раз на рік у розмірі від 0% до 5,5% річних, строки погашення облігацій – від 8 місяців до 5 років (2006 рік – дохідність до погашення становила від 5,2% до 5,4% річних, купон сплачувався один раз на рік у розмірі від 4,25% до 5,375% річних, строки погашення облігацій – від 11 місяців до 6 років).

На 31 грудня 2007 року загальна номінальна вартість облігацій інших емітентів, номінованих в євро, становить 471 мільйон євро (3 495 мільйонів гривень за офіційним курсом

гривні до іноземних валют на 31 грудня 2007 року) (2006 рік – 101 мільйон євро, або 672 мільйони гривень згідно з курсом на 31 грудня 2006 року).

Дохідність до погашення облігацій інших емітентів, номінованих в євро, на 31 грудня 2007 року становить від 4,08% до 5,0% річних, купон за ними сплачується один раз на рік у розмірі від 0% до 4,375% річних, строки погашення облігацій – від 3 днів до 3 років (2006 рік – дохідність до погашення становила від 3,9% до 5,2% річних, купон сплачувався один раз на рік у розмірі від 2,4% до 6,6% річних, строки погашення облігацій – від 15 днів до 2 місяців).

Акції Чорноморського банку торгівлі та розвитку

Внесок до статутного фонду ЧБТР було здійснено відповідно до Угоди про заснування ЧБТР від 30 червня 1994 року.

На 31 грудня 2007 року сума внеску Національного банку до статутного капіталу ЧБТР становить 24 мільйони СПЗ (120 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до СПЗ на дату здійснення інвестиції) (2006 рік – 24 мільйони СПЗ, або 120 мільйонів гривень), частка Національного банку в статутному капіталі ЧБТР становить 8% (2006 рік – 8%).

Інвестиція в Міждержавний банк

Міждержавний банк був створений відповідно до багатосторонньої Угоди країн Співдружності незалежних держав у 1993 році і є міжнародною розрахунковою та кредитно-фінансовою установою. Розмір внеску України до статутного капіталу МБ становить 1 мільйон гривень, частка участі – 20,70%. Ця інвестиція обліковується за первісною вартістю з вирахуванням знецінення та класифікується як інструмент на продаж.

Аналіз цінних паперів нерезидентів у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 28, аналіз кредитного ризику за борговими цінними паперами – у примітці 29, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31.

На 31 грудня 2006 року цінні папери нерезидентів представлені таким чином:

(у мільйонах гривень)

	Державні облігації	Корпоративні цінні папери	Усього
Боргові цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах у розрізі емітентів:			
купонні облігації уряду США	18 898	–	18 898
купонні облігації уряду Великобританії	6 941	–	6 941
облігації інших держав ЄС	7 476	–	7 476
облігації Банку міжнародних розрахунків:			
номіновані в доларах США	–	1 852	1 852
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	–	99	99
облігації інших емітентів:			
номіновані в доларах США	–	5 821	5 821
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	–	1 311	1 311
номіновані в євро	–	668	668
Усього боргових цінних паперів, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах	33 315	9 751	43 066
Інструменти капіталу на продаж:			
акції Чорноморського банку торгівлі та розвитку	–	120	120
інвестиція в Міждержавний банк	–	1	1
Усього інструментів капіталу на продаж	–	121	121
Усього цінних паперів нерезидентів	33 315	9 872	43 187

7. Державні цінні папери України

	2007	(у мільйонах гривень) 2006
Боргові цінні папери до погашення:		
державні боргові цінні папери в національній валюті:		
векселі Державного казначейства України	395	395
Державні боргові цінні папери в іноземній валюті:		
облігації зовнішньої державної позики 2000 року	–	16
Усього державних цінних паперів України	395	411

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" Національний банк здійснює операції з державними цінними паперами України тільки на вторинному ринку.

Державні боргові цінні папери України в національній валюті

Боргові цінні папери до погашення в національній валюті, які на 31 грудня 2007 року перебувають у власності Національного банку, – це прості векселі Державного казначейства України, отримані у вересні 2000 року від Міністерства фінансів України в процесі реструктуризації нарахованих доходів за облігаціями внутрішніх державних позик, що підлягали отриманню в 2000–2004 роках. Загальна номінальна вартість цих векселів становить 395 мільйонів гривень. Нарахування процентів за векселями Державного казначейства України не передбачено. Векселі загальною сумою 196 мільйонів гривень погашатимуться у 2009 році, а решта 199 мільйонів гривень – у 2010 році.

Державні боргові цінні папери України в іноземній валюті

Державні боргові цінні папери України в іноземній валюті включають облігації зовнішньої державної позики (далі – ОЗДП) 2000 року, номіновані в євро з купонним доходом 10% річних, отримані в результаті заміни ОЗДП 1995 року. Купон за ними сплачувався щокварталу. Ці облігації були повністю погашені в березні 2007 року.

Операції з купівлі-продажу державних облігацій України Національним банком протягом 2007 року не здійснювалися.

Аналіз валютного ризику за державними цінними паперами України наведено у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31. Інформацію про розрахункову справедливу вартість державних цінних паперів України наведено в примітці 34.

8. Кредити банкам та іншим позичальникам

Кредити банкам та іншим позичальникам за цільовим призначенням класифікуються так:

	2007	(у мільйонах гривень) 2006
Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності:		
шляхом проведення тендерів	1 401	669
овернайт	10	41
за операціями репо	–	53
інші	155	411
Кредити, надані в рамках кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	301	394
Інші	149	157
Резерв під кредити банкам та іншим позичальникам	(324)	(334)
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	1 692	1 391

Кредити для підтримання ліквідності банків (за винятком кредитів овернайт) надавалися під забезпечення державних облігацій України, майнових прав, що виникли в банку щодо кредитів, виданих суб'єктам господарювання, облігацій місцевих позик, облігацій підприємств та іноземної валюти. Крім того, протягом 2007 року Національний банк надавав кредити в національній валюті банкам строком до трьох років під забезпечення депозитів у національній валюті, розміщених у Національному банку на один місяць з обов'язковою щомісячною пролонгацією.

У резервах під кредити банкам та іншим позичальникам протягом 2007 року відбулися такі зміни:

(у мільйонах гривень)

	Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності				Кредити, надані в рамках кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	Інші	Усього
	овернайт	шляхом проведення тендерів	за операціями репо	інші			
Резерв під кредити банкам та іншим позичальникам на початок року	–	–	–	17	166	151	334
Зменшення резерву	–	–	–	–	(2)	(5)	(7)
Списання активів за рахунок резервів	–	–	–	–	(3)	–	(3)
Резерв під кредити банкам та іншим позичальникам на кінець року	–	–	–	17	161	146	324

У резервах під кредити банкам та іншим позичальникам протягом 2006 року відбулися такі зміни:

(у мільйонах гривень)

	Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності				Кредити, надані в рамках кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	Інші	Усього
	овернайт	шляхом проведення тендерів	за операціями репо	інші			
Резерв під кредити банкам та іншим позичальникам на початок року	–	–	–	17	179	155	351
Зменшення резерву	–	–	–	–	(13)	(4)	(17)
Резерв під кредити банкам та іншим позичальникам на кінець року	–	–	–	17	166	151	334

На 31 грудня 2007 року кредити банкам та іншим позичальникам за якістю класифікуються так:

(у мільйонах гривень)

	Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності	Кредити, надані в рамках кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	Інші	Усього
Поточні кредити, що не знецінені	1 549	139	–	1 688
Кредити, що знецінені	17	162	149	328
Резерв під кредити банкам та іншим позичальникам	(17)	(162)	(145)	(324)
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	1 549	139	4	1 692

Аналіз кредитного ризику поточних кредитів, що не є знеціненими, наведено у примітці 29.

На 31 грудня 2007 року і на 31 грудня 2006 року усі знецінені кредити прострочені понад 360 днів, за винятком реструктуризованої заборгованості в сумі 48 мільйонів гривень (2006 рік – 53 мільйони гривень).

На 31 грудня 2006 року кредити банкам та іншим позичальникам за якістю класифікуються так:

(у мільйонах гривень)

	Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності	Кредити, надані в рамках кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	Інші	Усього
Поточні кредити, що не знецінені	1 157	227	–	1 384
Кредити, що знецінені	17	167	157	341
Резерв під кредити банкам та іншим позичальникам	(17)	(166)	(151)	(334)
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	1 157	228	6	1 391

Для цілей визначення знецінення справедлива вартість застави була оцінена як нульова у зв'язку з проблемами юридичного характеру стосовно звернення стягнення на предмет застави.

Нижче наведена інформація про отриману заставу під забезпечення кредитів на 31 грудня 2007 року:

(у мільйонах гривень)

	Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності	Кредити, надані в рамках кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	Інші	Усього
Кредити забезпечені:				
майновими правами за кредитними договорами	1 327	–	–	1 327
майновими правами на кошти банківського вкладу (депозиту розміщеного в Національному банку)	138	–	–	138
державними цінними паперами	73	–	–	73
облігаціями підприємств і місцевих позик	1	–	–	1
іншими активами	–	–	98	98
Кредити не забезпечені	27	301	51	379
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам (до резерву)	1 566	301	149	2 016

Нижче наведена інформація про отриману заставу під забезпечення кредитів на 31 грудня 2006 року:

(у мільйонах гривень)

	Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності	Кредити, надані в рамках кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	Інші	Усього
Кредити забезпечені:				
майновими правами за кредитами	424	–	–	424
коштами на рахунках за операціями своп	379	–	–	379
державними цінними паперами	182	–	–	182
облігаціями підприємств і місцевих позик	116	–	–	116
майновими правами на кошти банківського вкладу (депозиту, розміщеного в Національному банку)	15	–	–	15
іншими активами	–	–	100	100
Кредити не забезпечені	58	394	57	509
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам (до резерву)	1 174	394	157	1 725

Аналіз кредитів банкам та іншим позичальникам у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 28, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31. Оціночна справедлива вартість кредитів банкам та іншим позичальникам представлена у примітці 34.

9. Внутрішній державний борг

	2007	(у мільйонах гривень) 2006
Внутрішній державний борг за кредитами, наданими Урядом в національній валюті:		
1991–1993	–	129
1994–1996	3 439	3 439
Усього внутрішнього державного боргу в національній валюті	3 439	3 568
Внутрішній державний борг за кредитами, наданими Урядом в іноземній валюті:		
1995	2 757	3 010
1996	2 464	2 464
Усього внутрішнього державного боргу в іноземній валюті	5 221	5 474
Резерв під внутрішній державний борг за кредитами, наданими Урядом в національній валюті	(69)	(198)
Резерв під внутрішній державний борг за кредитами, наданими Урядом в іноземній валюті	(492)	(320)
Усього внутрішнього державного боргу	8 099	8 524

Кредити в національній та іноземній валюті надавалися Національним банком у 1991–1996 роках для фінансування дефіциту Державного бюджету України.

Відповідно до Закону Про реструктуризацію заборгованість за кредитами в національній валюті, які надавалися в 1994–1996 роках у сумі 3 439 мільйонів гривень, та заборгованість за кредитами, наданими в іноземній валюті в сумі 1 034 мільйони доларів США (5 221 мільйон гривень згідно з курсом гривні до долара США на 31 грудня 2007 року), було реструктуризовано та віднесено на внутрішній державний борг.

Цим Законом передбачалося, що сума внутрішнього державного боргу в іноземній валюті повинна була погашатися щокварталу рівними частинами, починаючи з 2002 року до 2009 року. Якби погашення внутрішнього державного боргу в іноземній валюті відбувалося відповідно до графіка, передбаченого Законом Про реструктуризацію, то на 31 грудня 2007 року сума внутрішнього державного боргу в іноземній валюті була б менша на 738 мільйонів доларів США (3 727 мільйонів гривень згідно з курсом гривні до долара США на 31 грудня 2007 року) (у 2006 році була б менша на 640 мільйонів доларів США, або 3 232 мільйона гривень згідно з курсом гривні до долара США на 31 грудня 2006 року).

Відповідно до Закону сума внутрішнього державного боргу України в національній валюті за кредитами, наданими в 1994–1996 роках, підлягатиме погашенню щокварталу рівними частинами із здійсненням плати на рівні 5% річних за її обслуговування, починаючи з 2010 року до 2035 року. Проте в Законі чітко не визначено період, за який сплачуватимуться проценти. У зв'язку з цим процентні доходи за кредитами, що надані Урядом в національній валюті, у звіті про фінансові результати не визнаються.

У 2007 році відповідно до Закону України "Про Державний бюджет України на 2007 рік" було погашено частину заборгованості за кредитами в іноземній валюті на суму 50 мільйонів доларів США (253 мільйони гривень за офіційним курсом на дату здійснення операції) (2006 рік – погашено частину заборгованості за кредитами в іноземній валюті на суму 50 мільйонів доларів США, або 253 мільйони гривень за офіційним курсом на дату здійснення операції).

Законом України "Про Державний бюджет України на 2008 рік" передбачено погашення у 2008 році частини заборгованості за кредитами в іноземній валюті на суму 255 мільйонів гривень. Законом Про реструктуризацію не передбачена сплата процентів

за внутрішній державний борг в іноземній валюті. У зв'язку з цим процентні доходи у звіті про фінансові результати також не визнавалися.

У резервах під внутрішній державний борг за кредитами, наданими Урядом, відбулися такі зміни:

	(у мільйонах гривень)	
	2007	2006
Резерв під внутрішній державний борг за кредитами, наданими Урядом на початок року	518	69
Збільшення резерву протягом року за кредитами, наданими Урядом в іноземній валюті	172	320
Збільшення резерву протягом року за кредитами, наданими Урядом в національній валюті	–	129
Списання активів за рахунок резервів за кредитами, наданими Урядом в національній валюті	(129)	–
Резерв під внутрішній державний борг за кредитами, наданими Урядом на кінець року	561	518

Відповідно до Закону Про реструктуризацію у 2000 році Національний банк створив резерв під внутрішній державний борг у розмірі 2% від суми боргу за кредитами, що надані Урядом в національній валюті в 1994–1996 роках. Починаючи з 2001 року Законами України про Державний бюджет України на 2001–2007 роки дію статті про створення резервів було призупинено.

У 2007 році Національним банком згідно з рішенням Правління Національного банку припинено визнання в балансі заборгованості за кредитами, наданими Урядом в національній валюті в 1991–1993 роках, у сумі 129 мільйонів гривень (2006 рік – створено резерви в сумі 129 мільйонів гривень під внутрішній державний борг за кредитами, наданими Урядом в національній валюті в 1991–1993 роках), оскільки законодавчо не врегульовано обслуговування цієї заборгованості.

Національний банк у 2007 році створив резерви під внутрішній державний борг за кредитами, наданими Урядом в іноземній валюті відповідно до рішення Правління Національного банку за погодженням з Радою Національного банку України в сумі 172 мільйони гривень (2006 рік – 320 мільйонів гривень).

Аналіз внутрішнього державного боргу за валютами наведено у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31. Інформацію про розрахункову справедливу вартість внутрішнього державного боргу наведено в примітці 34.

10. Внески в рахунок квоти МВФ

Сума квоти – це внесок України як члена МВФ. Величина квоти залежить від економічного розвитку країни і визначається Радою директорів МВФ. Квота визначає для країни-члена кількість голосів у МВФ, ліміти доступу до фінансових ресурсів МВФ та частку в розподілі СПЗ – одиниці обліку МВФ. Основна частина квоти України була сплачена шляхом випуску безпроцентних боргових зобов'язань на користь МВФ, а решта зарахована на рахунки МВФ № 1 та № 2 (примітка 16). На 31 грудня 2007 року загальна сума квоти України становить 1 372 мільйони СПЗ (10 949 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до СПЗ на кінець року) (2006 рік – 1 372 мільйони СПЗ, або 10 423 мільйони гривень за офіційним курсом гривні до СПЗ на кінець року). Проценти за квотою не нараховуються.

11. Основні засоби та нематеріальні активи

(у мільйонах гривень)

	Будівлі та споруди	Транспортні засоби	Машина та обладнання	Інструменти, прилади та інвентар	Інші основні засоби	Незавершені капітальні вкладення	Нематеріальні активи	Усього
Балансова вартість на 1 січня 2007 року	1 543	46	377	32	46	57	18	2 119
Первісна (переоцінена) вартість на 1 січня 2007 року	1 632	85	911	82	102	57	58	2 927
Знос на 1 січня 2007 року	89	39	534	50	56	–	40	808
Надходження	70	42	155	7	26	67	11	378
Вибуття, у тому числі:	(30)	–	(1)	–	–	–	–	(31)
первісна вартість	(44)	(5)	(21)	–	(10)	–	–	(80)
знос	14	5	20	–	10	–	–	49
Переведення до іншої категорії, у тому числі:	18	–	10	–	(5)	(23)	–	–
первісна вартість	18	–	12	–	(7)	(23)	–	–
знос	–	–	(2)	–	2	–	–	–
Переоцінка, у тому числі:	3 248	–	–	–	–	–	–	3 248
переоцінка первісної вартості	3 475	–	–	–	–	–	–	3 475
переоцінка зносу	(227)	–	–	–	–	–	–	(227)
Амортизація (знос), нарахована в поточному звітному році	49	10	111	8	34	–	10	222
Первісна (переоцінена) вартість на 31 грудня 2007 року	5 151	122	1 057	89	111	101	69	6 700
Знос на 31 грудня 2007 року	351	44	627	58	78	–	50	1 208
Балансова вартість на 31 грудня 2007 року	4 800	78	430	31	33	101	19	5 492

У 2007 році проведена переоцінка будівель і споруд Національного банку з метою приведення залишкової (балансової) вартості цієї групи основних засобів до їх справедливої вартості. Переоцінка проводилася на підставі звітів незалежних оцінювачів, які мають належну професійну кваліфікацію та досвід у проведенні оцінки подібних активів. Для більшості будівель і споруд Національного банку базою для оцінки був порівняльний метод. Для спеціалізованих будівель або будівель, що є пам'ятками архітектури, базою для оцінки був витратний метод або метод прямої капіталізації доходу.

Залишкова (балансова) вартість основних засобів включає суму переоцінки в розмірі 4 005 мільйонів гривень (2006 рік – 759 мільйонів гривень).

На 31 грудня 2007 року основні засоби та нематеріальні активи включають активи за первісною або переоціненою вартістю 348 мільйонів гривень (2006 рік – 274 мільйони гривень), які повністю амортизовані, але Національний банк продовжує їх використовувати.

(у мільйонах гривень)

	Будівлі та споруди	Транспортні засоби	Машина та обладнання	Інструменти, прилади та інвентар	Інші основні засоби	Незавершені капітальні вкладення	Нематеріальні активи	Усього
Балансова вартість на 1 січня 2006 року	1 504	44	401	35	34	97	32	2 147
Первісна (переоцінена) вартість на 1 січня 2006 року	1 549	79	824	88	78	97	63	2 778
Знос на 1 січня 2006 року	45	35	423	53	44	–	31	631
Надходження	27	10	76	8	32	31	5	189
Вибуття, у тому числі:	(4)	–	–	–	–	(1)	–	(5)
первісна вартість	(6)	(4)	(11)	(1)	(14)	(1)	(3)	(40)
знос	2	4	11	1	14	–	3	35
Переведення до іншої категорії, у тому числі:	59	–	10	–	5	(70)	(4)	–
первісна вартість	62	–	22	(13)	6	(70)	(7)	–
знос	(3)	–	(12)	13	(1)	–	3	–
Амортизація (знос), нарахована в поточному звітному році	43	8	110	11	25	–	15	212
Первісна (переоцінена) вартість на 31 грудня 2006 року	1 632	85	911	82	102	57	58	2 927
Знос на 31 грудня 2006 року	89	39	534	50	56	–	40	808
Балансова вартість на 31 грудня 2006 року	1 543	46	377	32	46	57	18	2 119

12. Інші активи

(у мільйонах гривень)

	2007	2006
Інші фінансові активи		
Дебіторська заборгованість поточна і не знецінена	113	93
Дебіторська заборгованість знецінена	2	2
Резерв за іншими фінансовими активами	(1)	(1)
Усього інших фінансових активів	114	94
Інші нефінансові активи		
Банківські метали	467	326
Оборотні матеріальні активи	178	141
Авансові платежі	82	114
Дорогоцінні метали та каміння	58	61
Інвестиції в асоційовані компанії	46	29
Необоротні матеріальні активи, що утримуються для продажу	30	–
Пам'ятні монети, сувенірна та інша продукція	12	9
Резерв за іншими нефінансовими активами	(6)	(6)
Усього інших нефінансових активів	867	674
Разом інших активів	981	768

До інших нефінансових активів включено необоротні матеріальні активи (будівлі та споруди) у сумі 30 мільйонів гривень, стосовно яких прийнято рішення щодо їх продажу. Балансова вартість цих активів не перевищує їх справедливої вартості за мінусом витрат на продаж.

У сумі резерву за іншими активами відбулися такі зміни:

	(у мільйонах гривень)	
	2007	2006
Резерв за іншими активами на початок року	7	8
Зменшення резерву протягом року (примітка 26)	–	(1)
Резерв за іншими активами на кінець року	7	7

Інвестиції в асоційовані компанії на 31 грудня 2007 року подані таким чином:

			(у мільйонах гривень)			
Назва компанії	Країна реєстрації	Вид діяльності компанії	2007		2006	
			Сума інвестиції	Частка участі (%)	Сума інвестиції	Частка участі (%)
Німецько-Український фонд	Україна	Фінансова установа особливого виду	46	31,25	29	31,25
Усього			46		29	

Німецько-Український фонд (далі – НУФ) заснований Кабінетом Міністрів України в особі Міністерства фінансів України, Національним банком та Німецькою кредитною установою для відбудови (KfW). Відповідно до статуту НУФ не має на меті отримання прибутку. Прибуток НУФ спрямовується на збільшення кредитних ресурсів для МСП.

За інвестицією в НУФ відбулися такі зміни:

	(у мільйонах гривень)	
	2007	2006
Балансова вартість інвестиції на початок року	29	24
Частка Національного банку в прибутках НУФ	2	5
Переоцінка іноземної валюти	15	–
Балансова вартість інвестиції на кінець року	46	29

Інформацію про загальні активи та зобов'язання за станом на 31 грудня 2007 року, а також доходи та прибуток асоційованої компанії за 2007 фінансовий рік наведено нижче:

	(у мільйонах гривень)	
	2007	2006
Усього активів	171	127
Усього зобов'язань	24	1
Усього доходів	9	8
Усього витрат	1	2
Чистий прибуток за рік	8	6

Аналіз інших фінансових активів у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 28, аналіз кредитного ризику – у примітці 29, аналіз валютного ризику – у примітці 30.

13. Кошти банків

	2007	(у мільйонах гривень) 2006
Кореспондентські рахунки:		
у національній валюті	19 050	14 899
в іноземній валюті	3	121
Строкові депозити:		
в іноземній валюті	–	379
у національній валюті	139	15
Кошти банків на рахунках із спеціальним режимом використання:		
у національній валюті	149	89
в іноземній валюті	76	3
Усього коштів банків	19 417	15 506

Кореспондентські рахунки в національній валюті включають також суми обов'язкових резервів банків у Національному банку. Станом на 31 грудня 2007 року обов'язковий резерв розраховується як проста середня за місяць (на 31 грудня 2006 року – як проста середня за місяць) і повинен утримуватися на рівні від 0,5 до 5% (на 31 грудня 2006 року – від 0,5 до 5%) від певних зобов'язань банків. Відповідно до нормативно-правових актів Національного банку за станом на 31 грудня 2007 року банки повинні щоденно мати на кореспондентському рахунку в Національному банку не менше 100% від суми обов'язкових резервів за попередній період резервування, тобто за попередній місяць (за станом на 31 грудня 2006 року – 100%). Проценти за залишками на кореспондентських рахунках не нараховуються.

Строкові депозити у національній валюті включають кошти, розміщені банками в Національному банку, майнові права за якими є забезпеченням кредиту рефінансування.

Кошти банків із спеціальним режимом використання включають кошти для формування статутного капіталу новостворюваних банків у процесі їх реєстрації, для проведення розрахунків ліквідаційними комісіями в разі припинення діяльності банку та в інших випадках, передбачених законодавством України та нормативно-правовими актами Національного банку.

Аналіз коштів банків у розрізі концентрації географічного ризику наведено у примітці 28, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31 та аналіз за строками погашення – у примітці 32.

14. Кошти державних та інших установ

	2007	(у мільйонах гривень) 2006
Кошти бюджетів	15 328	18 624
Інші	110	26
Усього коштів державних та інших установ	15 438	18 650

Національний банк обслуговує кошти Державного бюджету України і місцевих бюджетів, які консолідовані на єдиному казначейському рахунку.

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" за коштами бюджетних установ проценти не сплачуються.

До коштів інших установ включено залишок на рахунку Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку в сумі 54 мільйони гривень (примітка 24).

Аналіз коштів державних та інших установ у розрізі концентрації географічного ризику

наведено у примітці 28, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31 та аналіз за строками погашення – у примітці 32.

15. Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком

Депозитний сертифікат Національного банку – це один з монетарних інструментів, що є борговим цінним папером Національного банку в бездокументарній формі, який засвідчує розміщення в Національному банку коштів банків та їх право на отримання внесеної суми і процентів після закінчення встановленого строку.

Операції з розміщення депозитних сертифікатів здійснюються на договірній основі з банками строком на один день (депозити овернайт), до 14 та до 365 днів (2006 рік – до 14 та до 365 днів).

На 31 грудня 2007 року в обігу перебували депозитні сертифікати номінальною вартістю 1 мільйон гривень, строком розміщення від 6 до 270 днів, середньозважена дохідність за якими становила 3,8% річних (2006 рік – середньозважена дохідність – 1,1% річних; строк розміщення на 14 днів). Середньозважена дохідність за розміщеними протягом 2007 року депозитними сертифікатами становила 0,7% річних, початковий строк розміщення коштів – від 1 до 270 днів (2006 рік – середньозважена дохідність – 0,95% річних; початковий строк розміщення від 1 до 152 днів).

Аналіз депозитних сертифікатів за валютами наведено в примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31 та аналіз за строками погашення – у примітці 32.

16. Зобов'язання перед МВФ

	2007	(у мільйонах гривень) 2006
Рахунки МВФ № 1 та № 2	28	27
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	10 921	10 397
Боргові зобов'язання на користь МВФ за купівлею СПЗ	2 197	4 233
Усього зобов'язань перед МВФ	13 146	14 657

До зобов'язань на користь МВФ включено боргові зобов'язання Міністерства фінансів України на користь МВФ зі сплати внеску в рахунок квоти на суму 2 511 мільйонів гривень (2006 рік – 2 511 мільйонів гривень).

Протягом 2007 року відбулося погашення зобов'язань перед МВФ на загальну суму 279 мільйонів СПЗ (2 157 мільйонів гривень за офіційним курсом на дату здійснення платежу) (2006 рік – 279 мільйонів СПЗ, або 2 072 мільйони гривень за офіційним курсом на дату здійснення платежу).

Аналіз процентного ризику за зобов'язаннями перед МВФ наведено в примітці 31 та аналіз за строками погашення – у примітці 32.

17. Інші зобов'язання

	2007	(у мільйонах гривень) 2006
Інші фінансові зобов'язання		
Поточні рахунки працівників	305	168
Кредиторська заборгованість	30	24
Усього інших фінансових зобов'язань	335	192
Інші нефінансові зобов'язання		
Кредиторська заборгованість	5	3
Доходи майбутніх періодів	7	6
Усього інших нефінансових зобов'язань	12	9
Разом інших зобов'язань	347	201

Аналіз інших зобов'язань у розрізі концентрації географічного ризику наведено у примітці 28, аналіз валютного ризику – у примітці 30 та аналіз за строками погашення – в примітці 32.

18. Зобов'язання з перерахування прибутку до бюджету

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" Національний банк має перераховувати до Державного бюджету України суму перевищення кошторисних доходів над кошторисними витратами за підсумками року. Кошторисні витрати повинні забезпечувати можливість виконання Національним банком його функцій і включають витрати, що відображаються у звіті про фінансові результати, та видатки на фінансування капітальних інвестицій і створення фондів. Сума прибутку, який підлягає сплаті до Державного бюджету України, розраховується як сума отриманого прибутку за мінусом коштів, використаних на фінансування капітальних інвестицій та створення фондів.

Фактична сума перевищення кошторисних доходів над кошторисними витратами за 2007 рік становила 4 834 мільйони гривень (2006 рік – 2 112 мільйонів гривень).

Нижче наведено розрахунок суми прибутку, що підлягає перерахуванню до Державного бюджету України:

	2007	(у мільйонах гривень) 2006
Прибуток до розподілу за звітом		
про фінансові результати	5 635	2 201
Формування фондів Національного банку	(148)	(89)
Формування загальних резервів Національного банку	(453)	–
Формування статутного капіталу Національного банку	(90)	–
Прибуток до розподілу	(110)	–
Перевищення кошторисних доходів над кошторисними витратами за підсумками поточного року, що підлягає перерахуванню до Державного бюджету України, у тому числі:	4 834	2 112
Перерахування авансом прибутку до бюджету	–	(223)
Зобов'язання з перерахування прибутку до бюджету	4 834	1 889

У 2007 році Національний банк перерахував до Державного бюджету України залишок суми перевищення доходів над витратами за 2006 рік у сумі 1 889 мільйонів гривень.

19. Управління капіталом

Капітал Національного банку – залишкова вартість активів банку після вирахування всіх його зобов'язань.

Для Національного банку як центрального банку немає вимог до розміру власного капіталу, крім розміру статутного капіталу, установленого Законом України "Про Національний банк України" (далі – Закон).

Відповідно до цього Закону розмір статутного капіталу становить 10 мільйонів гривень. Його розмір може бути збільшений за рішенням Ради Національного банку України.

Формування статутного капіталу, загальних резервів та фондів Національного банку здійснюється відповідно до цього Закону за рахунок прибутку Національного банку за рішенням Ради Національного банку України.

Цілі і політика управління окремими складовими капіталу Національного банку визначаються відповідними внутрішніми положеннями, які затверджуються рішенням Ради Національного банку України та Правління Національного банку.

Загальні резерви формуються на покриття загальних ризиків (можливих збитків) під час проведення банківських операцій. Максимальна сума цих резервів обмежується 2% від міжнародних резервів. Щорічний обсяг прибутку, що направляється на формування (збільшення) загальних резервів, визначається в розмірі 10%.

Сума прибутку, яка спрямовується на формування фондів Національного банку з метою забезпечення інвестицій у придбання, будівництво, поліпшення необоротних матеріальних і нематеріальних активів та соціального забезпечення потреб працівників Національного банку визначається в межах лімітів, передбачених кошторисом доходів і витрат Національного банку за відповідними статтями.

У 2007 році Правління Національного банку та Рада Національного банку України вдосконалювали політику управління капіталом і прийняли рішення щодо збільшення за рахунок прибутку статутного капіталу на 90 мільйонів гривень та загальних резервів на 453 мільйони гривень.

На 31 грудня 2007 року власний капітал Національного банку складається з таких компонентів:

	2007	(у мільйонах гривень)	
		2006	
Статутний капітал	100	10	
Фонди Національного банку	1 844	1 696	
Загальні резерви	499	46	
Нерозподілений прибуток	125	14	
Резерв переоцінки іноземної валюти, монетарного золота та банківських металів	9 787	3 357	
Резерв переоцінки основних засобів	4 005	759	
Усього власного капіталу	16 360	5 882	

20. Грошові кошти та їх еквіваленти

	Примітки	(у мільйонах гривень)	
		2007	2006
Готівкова іноземна валюта	5	76	75
Кошти на вимогу (крім коштів, використання яких є обмеженим)	5	2 325	1 530
Розміщені короткострокові депозити з терміном погашення до трьох місяців (крім золота, банківських металів та коштів, використання яких є обмеженим)		29 726	21 929
Авуари в СПЗ		14	8
Кошти банків на вимогу	13	(19 278)	(15 112)
Кошти державних та інших установ	14	(15 438)	(18 650)
Рахунки МВФ № 1, № 2	16	(28)	(27)
Поточні рахунки працівників	17	(305)	(168)
Усього грошових коштів та їх еквівалентів		(2 908)	(10 415)

21. Процентні доходи та витрати

	2007	(у мільйонах гривень) 2006
Процентні доходи		
Доходи за коштами та депозитами в іноземній валюті	3 524	2 778
Доходи за кредитами банкам та іншим позичальникам	116	86
Доходи за державними цінними паперами України	–	3
Інші	3	3
Усього процентних доходів	3 643	2 870
Процентні витрати		
Витрати за операціями з МВФ	(173)	(261)
Витрати за депозитними сертифікатами, що емітовані Національним банком	(29)	(38)
Витрати за отриманими кредитами	(15)	(19)
Витрати за коштами банків	(7)	(4)
Інші	(38)	(22)
Усього процентних витрат	(262)	(344)
Чистий процентний прибуток	3 381	2 526

22. Комісійні доходи та витрати

	2007	(у мільйонах гривень) 2006
Комісійні доходи		
Доходи за послугами системи електронних платежів та електронної пошти	134	115
Доходи за операціями з розрахунково-касового обслуговування	100	76
Доходи за послугами з доставки цінностей	22	26
Доходи за операціями з фінансовими інструментами	10	1
Усього комісійних доходів	266	218
Комісійні витрати		
Витрати за операціями з фінансовими інструментами	(5)	(3)
Усього комісійних витрат	(5)	(3)
Чистий комісійний прибуток	261	215

23. Інші доходи

	2007	(у мільйонах гривень) 2006
Доходи від продажу пам'ятних монет, сувенірної та іншої продукції	73	54
Доходи від діяльності навчальних закладів	19	17
Доходи від реєстрації та видачі ліцензій	5	7
Штрафи, пеня, неустойки, що отримані	3	2
Доходи від управління кредитними лініями	2	3
Прибуток від продажу основних засобів	2	–
Інші	36	24
Усього інших доходів	140	107

Інші доходи включають доходи від продажу футлярів для монет, сувенірних банкнот,

друкованої продукції, доходи від діяльності підрозділів соціально-побутової сфери та доходи від інвестицій в асоційовані компанії.

24. Витрати на утримання персоналу

	2007	(у мільйонах гривень) 2006
Заробітна плата персоналу	378	285
Матеріальна допомога та інші соціальні виплати	197	148
Внески (збори) на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування	165	114
Внески (збори) на загальнообов'язкове соціальне страхування	22	21
Інші	70	36
Усього витрат на утримання персоналу	832	604

До інших витрат на утримання персоналу віднесено витрати на підготовку кадрів і підвищення кваліфікації, витрати на спецодяг, взуття та інші засоби захисту працівників, витрати на забезпечення житлом працівників Національного банку тощо.

Крім того, до цієї статті включено кошти в сумі 54 мільйони гривень, які перераховані Корпоративному недержавному пенсійному фонду Національного банку, що представляє собою програму з визначеними внесками. Після перерахування коштів Національний банк не несе зобов'язань за виплатами. Після виходу працівників на пенсію всі виплати здійснюються Корпоративним недержавним пенсійним фондом Національного банку.

25. Адміністративно-господарські та інші витрати

	2007	(у мільйонах гривень) 2006
Амортизаційні відрахування	146	139
Витрати на утримання необоротних матеріальних та нематеріальних активів	58	40
Експлуатаційні та господарські витрати	49	40
Витрати на службові відрядження	10	8
Витрати на послуги та обслуговування телекомунікацій	10	9
Податки, збори та обов'язкові платежі	2	2
Інші	52	46
Усього адміністративно-господарських та інших витрат	327	284

Сума амортизації за 2007 рік не включає амортизацію в сумі 76 мільйонів гривень (2006 рік – 73 мільйони гривень), що нарахована на основні засоби, які використовуються для виготовлення банкнотного паперу, банкнот, монет та іншої продукції. Ця частина амортизації включається до витрат на виготовлення банкнот, монет та іншої продукції (примітка 2).

До інших витрат віднесено витрати на придбання музейних цінностей, поштові, канцелярські, представницькі витрати, витрати на аудит, маркетинг та рекламу, на спонсорство і доброчинність, сплату штрафів і пені, збиток від продажу основних засобів.

26. Чисте збільшення резервів

	Примітки	(у мільйонах гривень)	
		2007	2006
(Збільшення)/зменшення резервів:			
за внутрішнім державним боргом	9	(172)	(449)
за кредитами банкам та іншим позичальникам	8	7	17
за іншими активами	12	–	1
Усього чисте збільшення резервів		(165)	(431)

28. Управління фінансовими ризиками

Метою управління ризиками Національного банку є:

забезпечення утримання ризиків Національного банку на безпечному рівні на постійній основі;

сприяння ефективному управлінню активами і пасивами Національного банку, зокрема запобігання неадекватному використанню коштів;

забезпечення дотримання необхідного рівня ліквідності активів Національного банку;

дотримання в процесі управління активами і пасивами Національного банку обмежень, визначених законодавством, а також принципів, внутрішніх правил, процедур та лімітів, визначених нормативними документами Національного банку;

вчасне надання керівництву Національного банку адекватної інформації (звітів) про стан управління ризиками активів та пасивів Національного банку.

Основними принципами управління фінансовими ризиками Національного банку є такі:

управління фінансовими ризиками повинно сприяти повному уникненню або зменшенню впливу ризиків, під дією яких перебувають активи та зобов'язання Національного банку з врахуванням рівня схильності банку до прийняття ризиків, що визначається законодавством України та нормативними документами Національного банку;

допустимий рівень фінансових ризиків Національного банку визначається Правлінням Національного банку та Комітетом з управління активами і пасивами;

контроль за дотриманням прийнятного рівня фінансових ризиків Національного банку здійснюється керівництвом структурних підрозділів та Управлінням контролю ризиків Національного банку.

Основними видами фінансових ризиків, притаманних діяльності Національного банку, є кредитний, валютний, процентний ризики та ризик ліквідності.

Кредитний ризик. Кредитний ризик – це ризик зазнати збитків унаслідок невиконання контрагентом своїх фінансових зобов'язань перед Національним банком.

Кредитний ризик властивий операціям Національного банку з коштами міжнародних резервів через розміщення відповідних коштів на кореспондентських рахунках та депозитах в іноземних банках, а також у цінні папери емітентів-нерезидентів, номінованих в іноземній валюті, та надання кредитів банкам і іншим позичальникам.

Максимальний рівень кредитного ризику Національного банку відображено в балансовій вартості фінансових активів у балансі.

Управління кредитним ризиком Національного банку здійснювалося застосуванням таких заходів:

визначення мінімально допустимих кредитних рейтингів контрагентів;

установлення довгострокових кредитних лімітів на обсяги розміщення коштів для банків-контрагентів та емітентів цінних паперів;

установлення короткострокових кредитних лімітів на обсяг загальної заборгованості

під час виконання операцій з банками-контрагентами;

установлення обмежень на розмір стандартної дюрації (середньої тривалості) розміщення коштів за валютами та видами фінансових інструментів;

виконання операцій на відкритому ринку через кредитування під заставу та проведення операцій репо та своп;

моніторинг відповідності учасників кредитних ліній вимогам, визначеним відповідними кредитними угодами;

моніторинг кредитоспроможності банків-контрагентів.

Аналіз розміщення активів Національного банку за географічною ознакою (примітка 28) свідчить, що протягом 2007 року обсяг фінансових активів Національного банку, розміщених у країнах ОЕСР, збільшився з 84% на 31 грудня 2006 року до 88% на 31 грудня 2007 року. Покращився також розподіл активів Національного банку за кредитними рейтингами контрагентів (примітка 29): на 31 грудня 2006 року в банках – контрагентах Національного банку та в цінні папери емітентів з кредитними рейтингами, не менше ніж рівень "А", та в міжнародних фінансових організаціях було розміщено 98,6% фінансових активів Національного банку, тоді як на 31 грудня 2007 року – уже 98,9%.

Валютний ризик. Валютний ризик – це ризик зазнати збитків унаслідок несприятливих змін курсу гривні до іноземних валют.

Національному банку властивий валютний ризик через наявність відкритих валютних позицій балансу, обумовлених управлінням коштами міжнародних резервів.

Обсяг валютного ризику Національного банку оцінювався із застосуванням методу Value_at_Risk (VaR) через розрахунок ризикової вартості відкритої валютної позиції балансу та міжнародних резервів як можливої зміни їх гривневої вартості з імовірністю 95% протягом одного робочого дня, десяти робочих днів та одного місяця. Застосовувана модель реалізації методу Value_at_Risk враховує кореляцію між обмінними курсами гривні до різних валют та гривневими цінами монетарного золота і банківських металів, що є компонентами відкритої валютної позиції балансу та міжнародних резервів, і використовує волатильність компонентів, розрахованих за період з липня 2000 року по грудень 2007 року.

Протягом 2007 року ризикова вартість відкритої валютної позиції балансу зросла з 0,40% від гривневого обсягу позиції (5,15% капіталу) на 31 грудня 2006 року до 0,51% (4,69% капіталу) на 31 грудня 2007 року на одноденному горизонті, з 1,32% (17,04% капіталу) на 31 грудня 2006 року до 1,63% (15,16% капіталу) на 31 грудня 2007 року на десятиденному горизонті і з 1,86% (23,98% капіталу) на 31 грудня 2006 року до 2,24% (20,81% капіталу) на 31 грудня 2007 року на місячному горизонті внаслідок деякого збільшення в складі міжнародних резервів часток коштів у високоволатильних відносно гривні валютах – євро, швейцарському франку та англійському фунті стерлінгів.

У процесі оцінки ризикової вартості відкритої валютної позиції балансу та міжнародних резервів протягом 2007 року проводився щомісячний аналіз ступеня впливу на формування ризикової вартості окремих валютних позицій, а також зміни фізичних обсягів та обмінних курсів валют, мінливості (волатильності) обмінних курсів валют, кореляції коливань обмінних курсів валют, співвідношення обсягів високоволатильних та низьковолатильних відносно гривні валют.

З метою аналізу можливого майбутнього рівня валютного ризику проводилося стрес-тестування, яким досліджувався ступінь впливу на зміну вартості міжнародних резервів можливого виникнення турбулентності на фінансових ринках унаслідок кризових ситуацій.

Для управління валютним ризиком була визначена нормативна валютна структура міжнародних резервів у вигляді діапазону можливих коливань часток кожної валюти в складі міжнародних резервів Національного банку.

Процентний ризик. Процентний ризик – це ризик зазнати збитків унаслідок несприятливих змін процентних ставок.

Процентний ризик Національного банку в 2007 році насамперед визначався чутливістю до зміни процентних ставок ринкової вартості цінних паперів нерезидентів, у

які розміщено кошти міжнародних резервів. Для обмеження процентного ризику управління портфелями цінних паперів проводилося відносно нормативних орієнтирів – індексів цінних паперів, що визначаються для портфелів цінних паперів у кожній валюті окремо, та їх показників модифікованих дюрацій.

Модифікована дюрація портфеля цінних паперів характеризує ступінь впливу зміни ринкової процентної ставки на зміну ринкової вартості портфеля.

Протягом 2007 року модифікована дюрація портфеля цінних паперів, номінованих в іноземній валюті, збільшилася з 1,593 (6,87 мільйона гривень на 1 базисний пункт) на 31 грудня 2006 року до 1,685 (13,04 мільйона гривень на 1 базисний пункт) на 31 грудня 2007 року, що було доцільним у зв'язку зі збільшенням обсягів міжнародних резервів і очікуваним у 2007–2008 роках зниженням ринкових процентних ставок. Зокрема, при зменшенні ринкових процентних ставок за доларами США, євро та англійськими фунтами стерлінгів на 100 базисних пунктів за умови незмінної структури портфеля цінних паперів нерезидентів його вартість збільшиться на 1 304 мільйони гривень, що призведе до відповідного збільшення суми прибутку та власного капіталу (2006 рік – при зменшенні ринкових процентних ставок за доларами США, євро та англійськими фунтами стерлінгів на 100 базисних пунктів ринкова вартість портфеля цінних паперів нерезидентів збільшиться на 688 мільйонів гривень, що призведе до відповідного збільшення суми прибутку та власного капіталу).

Іншими методами, які застосовувалися протягом звітного року для оцінки рівня процентного ризику Національного банку, були аналіз динаміки середньозваженої мультивалютної процентної маржі (спреду) між процентними ставками за активами та зобов'язаннями Національного банку, а також аналіз активів і зобов'язань за строками перегляду процентних ставок.

Ризик ліквідності. Ризик ліквідності – це ризик відсутності доступних для використання коштів для виконання поточних зобов'язань.

Управління ризиком ліквідності, властивим операціям управління коштами міжнародних резервів значною мірою через мінливість обсягів операцій інтервенцій на внутрішньому валютному ринку, передбачає чотири рівня підтримки ліквідності:

утримання певних обсягів коштів міжнародних резервів у грошовій формі на кореспондентських рахунках "ностро" (відповідно до визначених у нормативних документах мінімально необхідних та максимально допустимих щоденних залишків на кореспондентських рахунках "ностро" Національного банку в іноземній валюті);

наявність у складі міжнародних резервів високоліквідних цінних паперів (за основними валютами) з дотримання допустимих їх часток у межах, визначених нормативними документами Національного банку;

організації рівномірного в часі повернення коштів, розміщених на строкові депозити та в цінні папери в разі утримання їх до погашення;

можливість проведення конверсійних операцій за необхідності використання наявної ліквідності коштів у одній валюті для оперативної компенсації недостатнього рівня ліквідності коштів у іншій валюті.

Ризик ліквідності контролюється моніторингом дотримання мінімальних та максимальних вимог до ліквідності міжнародних резервів, визначених Інвестиційною декларацією.

Докладна оцінка вищезазначених ризиків наведена в примітках 28–32.

28. Аналіз фінансових активів і зобов'язань у розрізі концентрації географічного ризику

На 31 грудня 2007 року фінансові активи і зобов'язання Національного банку в розрізі концентрації географічного ризику подані таким чином:

	(у мільйонах гривень)				
	Україна	Країни ОЕСР	МВФ	Інші	Усього
Фінансові активи					
Кошти та депозити в іноземній валюті	77	84 730	–	–	84 807
Цінні папери нерезидентів	–	77 368	–	68	77 436
Авуари в СПЗ	–	–	14	–	14
Державні цінні папери України	395	–	–	–	395
Кредити банкам та іншим позичальникам	1 692	–	–	–	1 692
Внутрішній державний борг	8 099	–	–	–	8 099
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	10 949	–	10 949
Інші фінансові активи	114	–	–	–	114
Усього фінансових активів	10 377	162 098	10 963	68	183 506
Фінансові зобов'язання					
Банкноти та монети в обігу	122 471	–	–	–	122 471
Кошти банків	19 417	–	–	–	19 417
Кошти державних та інших установ	15 438	–	–	–	15 438
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	3 117	–	–	–	3 117
Кредити отримані	–	156	–	–	156
Зобов'язання перед МВФ	–	–	13 146	–	13 146
Інші фінансові зобов'язання	321	14	–	–	335
Усього фінансових зобов'язань	160 764	170	13 146	–	174 080
Чиста балансова позиція	(150 387)	161 928	(2 183)	68	9 426
Позабалансові зобов'язання					
Зобов'язання з надання кредитів	1	–	–	–	1
Чиста позабалансова позиція (примітка 33)	1	–	–	–	1
Чиста позиція	(150 388)	161 928	(2 183)	68	9 425

У колонці "Країни ОЕСР" до статті "Кошти та депозити в іноземній валюті" у тому числі включено кошти, розміщені на кореспондентському рахунку та на строкові депозити в Банку міжнародних розрахунків, а також нараховані за цими депозитами проценти на загальну суму 1 042 мільйони гривень. До статті "Цінні папери нерезидентів" включено облігації Банку міжнародних розрахунків у сумі 4 185 мільйонів гривень.

Загальна сума коштів, розміщених у Банку міжнародних розрахунків, становить 5 227 мільйонів гривень, або 3,2% від загального обсягу фінансових активів, розміщених у країнах ОЕСР (2006 рік – 8 484 мільйони гривень, що становить 7,6% від загального обсягу фінансових активів, розміщених у країнах ОЕСР).

На 31 грудня 2006 року фінансові активи і зобов'язання Національного банку в розрізі концентрації географічного ризику подані таким чином:

	(у мільйонах гривень)				
	Україна	Країни ОЕСР	МВФ	Інші	Усього
Фінансові активи					
Кошти та депозити в іноземній валюті	75	68 811	–	–	68 886
Цінні папери нерезидентів	–	43 157	–	30	43 187
Авуари в СПЗ	–	–	8	–	8
Державні цінні папери України	411	–	–	–	411
Кредити банкам та іншим позичальникам	1 391	–	–	–	1 391
Внутрішній державний борг	8 524	–	–	–	8 524
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	10 423	–	10 423
Інші фінансові активи	94	–	–	–	94
Усього фінансових активів	10 495	111 968	10 431	30	132 924
Фінансові зобов'язання					
Банкноти та монети в обігу	82 133	–	–	–	82 133
Кошти банків	15 506	–	–	–	15 506
Кошти державних та інших установ	18 650	–	–	–	18 650
Депозитні сертифікати, що емітовані					
Національним банком	180	–	–	–	180
Кредити отримані	–	255	–	–	255
Зобов'язання перед МВФ	–	–	14 657	–	14 657
Інші фінансові зобов'язання	177	15	–	–	192
Усього фінансових зобов'язань	116 646	270	14 657	–	131 573
Чиста балансова позиція	(106 151)	111 698	(4 226)	30	1 351
Позабалансові зобов'язання					
Зобов'язання з надання кредитів	4	–	–	–	4
Чиста позабалансова позиція (примітка 33)	4	–	–	–	4
Чиста позиція	(106 155)	111 698	(4 226)	30	1 347

29. Кредитний ризик

Фінансові активи Національного банку за кредитними рейтингами контрагентів, установленними міжнародними рейтинговими компаніями Fitch IBCA, Moody's та Standard & Poor's, подані за найнижчим з присвоєних зазначеними компаніями рейтингом кожному контрагенту. Рейтинги наводяться відповідно до кодування рейтингової компанії Fitch IBCA із застосуванням таблиці відповідностей рейтингів інформаційної системи Bloomberg. Рейтинг AAA+ – це рейтинг, який використовується для ідентифікації таких високонадійних міжнародних фінансових установ, як Банк міжнародних розрахунків

	Кредитний рейтинг	(у мільйонах гривень)			
		2007		2006	
		Обсяг	%	Обсяг	%
		у фінансових активах		у фінансових активах	
Фінансові активи – поточні і незнецінені					
Кошти та депозити в іноземній валюті					
– кошти на вимогу	AAA+	16	0,0	596	0,9
	AAA	23	0,0	34	0,0
	AA	1 299	1,6	36	0,1
	AA–	617	0,7	783	1,2
	A+	453	0,5	56	0,1
	A	–	–	71	0,1
	A–	–	–	7	0,0
– строкові депозити	AAA+	1	0,0	5 440	7,9
	AAA	3 055	3,6	–	–
	AA+	2 744	3,2	3 614	5,2
	AA	46 116	54,4	27 924	40,5
	AA–	19 746	23,3	27 687	40,2
	A+	9 562	11,3	677	1,0
	A	1 099	1,3	1 886	2,7
– готівкова іноземна валюта	Без ризику	76	0,1	75	0,1
Усього коштів та депозитів в іноземній валюті					
		84 807	100,0	68 886	100,0
Цінні папери нерезидентів					
– Державні облигації	AAA	54 086	70,0	31 617	73,4
	AA+	1 415	1,8	876	2,0
	A+	–	–	821	1,9
– Корпоративні цінні папери	AAA+	4 185	5,4	1 951	4,5
	AAA	13 655	17,7	7 600	17,7
	AA+	1 092	1,4	127	0,3
	AA	85	0,1	74	0,2
	AA–	2 082	2,7	–	–
	A+	463	0,6	–	–
	A	252	0,3	–	–
Усього боргових цінних паперів нерезидентів					
		77 315	100,0	43 066	100,0
Кредити банкам та іншим позичальникам					
– кредити, надані для підтримання ліквідності	B	305	18,1	437	31,6
	B–	254	15,0	542	39,2
	Без рейтингу	990	58,7	177	12,8
– кредити, надані в рамках кредитних ліній ЄБРР	B	7	0,4	3	0,2
	B–	120	7,1	201	14,5
	Без рейтингу	12	0,7	24	1,7
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам					
		1 688	100,0	1 384	100,0
Інші фінансові активи					
	Без рейтингу	113	100,0	93	100,0

30. Валютний ризик

На 31 грудня 2007 року Національний банк мав такі валютні позиції:

	(у мільйонах гривень)							
	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англійські фунти	Інші	Немо- нетарні	Усього
Фінансові активи								
Кошти та депозити в іноземній валюті	–	38 426	32 424	–	8 640	5 317	–	84 807
Цінні папери нерезидентів	–	36 440	21 935	–	18 940	–	121	77 436
Авуари в СПЗ	–	–	–	14	–	–	–	14
Державні цінні папери України	395	–	–	–	–	–	–	395
Кредити банкам та іншим позичальникам	1 549	143	–	–	–	–	–	1 692
Внутрішній державний борг	3 370	4 729	–	–	–	–	–	8 099
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	10 949	–	–	–	10 949
Інші фінансові активи	114	–	–	–	–	–	–	114
Усього фінансових активів	5 428	79 738	54 359	10 963	27 580	5 317	121	183 506
Фінансові зобов'язання								
Банкноти та монети в обігу	122 471	–	–	–	–	–	–	122 471
Кошти банків	19 338	2	77	–	–	–	–	19 417
Кошти державних та інших установ	4 476	7 824	35	–	–	3 103	–	15 438
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	3 117	–	–	–	–	–	–	3 117
Кредити отримані	–	156	–	–	–	–	–	156
Зобов'язання перед МВФ	–	–	–	13 146	–	–	–	13 146
Інші фінансові зобов'язання	321	1	13	–	–	–	–	335
Усього фінансових зобов'язань	149 723	7 983	125	13 146	–	3 103	–	174 080
Чиста балансова позиція	(144 295)	71 755	54 234	(2 183)	27 580	2 214	121	9 426

Активи і зобов'язання в інших валютах в основному складаються зі статей у швейцарських франках та японських єнах.

На 31 грудня 2006 року Національний банк мав такі валютні позиції:

(у мільйонах гривень)

	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англій- ські фунти	Інші	Немо- нетарні	Усього
Фінансові активи								
Кошти та депозити в іноземній валюті	–	38 425	21 361	–	3 588	5 512	–	68 886
Цінні папери нерезидентів	–	26 571	8 145	–	8 350	–	121	43 187
Авуари в СПЗ	–	–	–	8	–	–	–	8
Державні цінні папери України	395	–	16	–	–	–	–	411
Кредити банкам та іншим позичальникам	1 157	234	–	–	–	–	–	1 391
Внутрішній державний борг	3 370	5 154	–	–	–	–	–	8 524
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	10 423	–	–	–	10 423
Інші фінансові активи	94	–	–	–	–	–	–	94
Усього фінансових активів	5 016	70 384	29 522	10 431	11 938	5 512	121	132 924
Фінансові зобов'язання								
Банкноти та монети в обігу	82 133	–	–	–	–	–	–	82 133
Кошти банків	15 003	382	121	–	–	–	–	15 506
Кошти державних та інших установ	9 125	4 519	908	–	–	4 098	–	18 650
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	180	–	–	–	–	–	–	180
Кредити отримані	–	255	–	–	–	–	–	255
Зобов'язання перед МВФ	–	–	–	14 657	–	–	–	14 657
Інші фінансові зобов'язання	178	1	7	–	–	6	–	192
Усього фінансових зобов'язань	106 619	5 157	1 036	14 657	–	4 104	–	131 573
Чиста балансова позиція	(101 603)	65 227	28 486	(4 226)	11 938	1 408	121	1 351

31. Процентний ризик

На 31 грудня 2007 року Національний банк мав таку структуру середньозважених процентних ставок за основними валютами для монетарних фінансових інструментів, за якими нараховуються проценти. Процентні ставки за кожним фінансовим інструментом розраховувалися як середньозважені процентні ставки, передбачені договорами на дату балансу.

	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англійські фунти	Інші	Загальна середньозважена ставка (у %)
Активи							
Строкові депозити в банках країн ОЕСР	–	5,05	4,43	–	6,13	2,28	4,74
Цінні папери нерезидентів	–	3,49	4,24	–	4,63	–	3,98
Авуари в СПЗ	–	–	–	3,50	–	–	3,50
Державні цінні папери України	–	–	–	–	–	–	–
Кредити банкам та іншим позичальникам	9,95	6,50	–	–	–	–	9,42
Зобов'язання							
Строкові депозити банків	6,40	–	–	–	–	–	6,40
Кошти державних та інших установ	3,1	–	–	–	–	–	3,1
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	3,75	–	–	–	–	–	3,75
Кредити отримані	–	5,85	–	–	–	–	5,85
Боргові зобов'язання на користь МВФ з купівлі коштів у рамках кредитування	–	–	–	4,77	–	–	4,77

Позначка "–" у таблиці означає, що Національний банк не має відповідних активів або зобов'язань у зазначеній валюті, за якими нараховуються проценти.

За плаваючою ставкою нараховуються проценти за такими статтями активів і зобов'язань: за авуарами в СПЗ та кредитом МВФ процентна ставка переглядається щотижня; за кредитами банкам та іншим позичальникам, наданими в рамках кредитних ліній ЄБРР, та за кредитами, отриманими від ЄБРР, проценти нараховуються за ставками LIBOR+3% та LIBOR+1% відповідно і переглядаються один раз на півроку.

На 31 грудня 2006 року Національний банк мав такі процентні ставки за активами та зобов'язаннями:

	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англійські фунти	Інші	(у %) Загальна середньозважена ставка (у %)
Фінансові активи							
Строкові депозити в банках країн ОЕСР	–	5,32	3,34	–	5,02	1,53	4,38
Цінні папери нерезидентів	–	4,97	3,85	–	5,18	–	4,80
Авуари в СПЗ	–	–	–	4,07	–	–	4,07
Державні цінні папери України	–	–	10,00	–	–	–	10,00
Кредити банкам та іншим позичальникам	9,87	7,39	–	–	–	–	9,26
Фінансові зобов'язання							
Строкові депозити банків	6,80	1,50	–	–	–	–	1,70
Кошти державних та інших установ	3,04	–	–	–	–	–	3,04
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	1,06	–	–	–	–	–	1,06
Кредити отримані	–	6,37	–	–	–	–	6,37
Боргові зобов'язання на користь МВФ з купівлі коштів у рамках кредитування	–	–	–	5,48	–	–	5,48

Аналіз активів і зобов'язань за строками перегляду процентних ставок

У поданій нижче таблиці наведено концентрацію ризику процентних ставок за строками їх перегляду або погашення залежно від того, що настає раніше.

Для активів і зобов'язань з фіксованою процентною ставкою строковість визначалася, виходячи з періоду від дати балансу до дати погашення згідно з контрактом. Для активів і зобов'язань зі змінною процентною ставкою – з урахуванням найближчого терміну перегляду процентних ставок чи дати погашення залежно від того, що настає раніше.

Цінні папери нерезидентів, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах, включено до категорії "На вимогу та до 1 місяця", оскільки керівництво вважає, що таке розкриття його позиції є більш доцільним.

На 31 грудня 2007 року аналіз фінансових активів і зобов'язань за строками перегляду процентних ставок поданий таким чином:

(у мільйонах гривень)

	На вимогу та до 1 місяця	1–3 місяці	3–12 місяців	1–5 років	Понад 5 років	Безпро- центні	Усього
Фінансові активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	11 932	20 956	51 829	1	–	89	84 807
Цінні папери нерезидентів	77 315	–	–	–	–	121	77 436
Авуари в СПЗ	14	–	–	–	–	–	14
Державні цінні папери України	–	–	–	–	–	395	395
Кредити банкам та іншим позичальникам	125	237	1 192	138	–	–	1 692
Внутрішній державний борг	–	–	–	–	–	8 099	8 099
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	–	–	10 949	10 949
Інші фінансові активи	–	–	1	59	52	2	114
Усього фінансових активів	89 386	21 193	53 022	198	52	19 655	183 506
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	–	–	–	–	–	122 471	122 471
Кошти банків	141	–	–	–	–	19 276	19 417
Кошти державних та інших установ	18	–	–	–	–	15 420	15 438
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	2 266	726	125	–	–	–	3 117
Кредити отримані	–	–	156	–	–	–	156
Зобов'язання перед МВФ	2 197	–	–	–	–	10 949	13 146
Інші фінансові зобов'язання	308	–	–	–	–	27	335
Усього фінансових зобов'язань	4 930	726	281	–	–	168 143	174 080
Чистий розрив	84 456	20 467	52 741	198	52	(148 488)	9 426
Сумарний розрив	84 456	104 923	157 664	157 862	157 914	9 426	–

До складу кредитів банкам та іншим позичальникам у категорії 1–5 років включено кредити у сумі 138 мільйонів гривень, надані на три роки під заставу депозиту, розміщеного контрагентом на місяць. Умовами кредитної угоди передбачається щомісячна пролонгація депозиту і у випадку, якщо депозит не буде пролонговано, то кредит підлягає негайному погашенню.

На 31 грудня 2006 року аналіз активів і зобов'язань за строками перегляду процентних ставок поданий таким чином:

(у мільйонах гривень)

	На вимогу та до 1 місяця	1–3 місяці	3–12 місяців	1–5 років	Понад 5 років	Безпро- центні	Усього
Фінансові активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	10 563	13 088	44 768	–	–	467	68 886
Цінні папери нерезидентів	43 066	–	–	–	–	121	43 187
Авуари в СПЗ	8	–	–	–	–	–	8
Державні цінні папери України	–	16	–	–	–	395	411
Кредити банкам та іншим позичальникам	478	56	841	15	–	1	1 391
Внутрішній державний борг	–	–	–	–	–	8 524	8 524
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	–	–	10 423	10 423
Інші фінансові активи	–	–	1	53	37	3	94
Усього фінансових активів	54 115	13 160	45 610	68	37	19 934	132 924
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	–	–	–	–	–	82 133	82 133
Кошти банків	412	–	–	–	–	15 094	15 506
Кошти державних та інших установ	13	–	–	–	–	18 637	18 650
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	180	–	–	–	–	–	180
Кредити отримані	–	–	255	–	–	–	255
Зобов'язання перед МВФ	4 234	–	–	–	–	10 423	14 657
Інші фінансові зобов'язання	170	–	–	–	–	22	192
Усього фінансових зобов'язань	5 009	–	255	–	–	126 309	131 573
Чистий розрив	49 106	13 160	45 355	68	37	(106 375)	1 351
Сумарний розрив	49 106	62 266	107 621	107 689	107 726	1 351	–

До складу кредитів банкам і іншим позичальникам в категорії 1–5 років включено кредити в сумі 15 мільйонів гривень, надані на три роки під заставу депозиту, розміщеного контрагентом на місяць.

32. Ризик ліквідності

Для розрахунку ризику ліквідності строки погашення зобов'язань ураховуються виходячи з періоду до погашення, який залишився на дату складання балансу згідно з контрактами.

Суми, показані в таблиці ліквідності, відображають недисконтовані грошові потоки за контрактами. Ці недисконтовані потоки можуть відрізнятись від сум, показаних у балансі, оскільки суми в балансі базуються на дисконтованих грошових потоках. Похідні контракти, розрахунки за якими проводитимуться на основі чистої суми, показані за чистою сумою, яка, як очікується, буде сплачена. Якщо суми, які підлягають сплаті, не є фіксованими, то такі суми показуються в аналізі ліквідності з урахуванням умов, які були на дату звітності. Позиції в іноземній валюті перераховані за курсами спот на дату балансу.

Оцінка ризику ліквідності Національного банку на 31 грудня 2007 року подана таким чином:

(у мільйонах гривень)

	На вимогу та до 1 місяця	1–3 місяці	3–12 місяців	1–5 років	Понад 5 років	Строк погашення не визначений	Усього
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	122 471	–	–	–	–	–	122 471
Кошти банків	19 418	–	–	–	–	–	19 418
Кошти державних та інших установ	15 438	–	–	–	–	–	15 438
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	2 267	732	133	–	–	–	3 132
Кредити отримані	–	–	82	86	–	–	168
Заборгованість перед МВФ	85	705	1 036	469	–	10 921	13 216
Інші фінансові зобов'язання	320	13	–	1	–	1	335
Зобов'язання з надання кредитів	1	–	–	–	–	–	1
Усього потенційних майбутніх платежів за фінансовими зобов'язаннями	160 000	1 450	1 251	556	–	10 922	174 179

Оцінка ризику ліквідності Національного банку на 31 грудня 2006 року подана таким чином:

(у мільйонах гривень)

	На вимогу та до 1 місяця	1–3 місяці	3–12 місяців	1–5 років	Понад 5 років	Строк погашення не визначений	Усього
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	82 133	–	–	–	–	–	82 133
Кошти банків	15 506	–	–	–	–	–	15 506
Кошти державних та інших установ	18 650	–	–	–	–	–	18 650
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	180	–	–	–	–	–	180
Кредити отримані	–	–	113	169	–	–	282
Заборгованість перед МВФ	82	704	1 556	2 170	–	10 397	14 909
Інші фінансові зобов'язання	182	10	–	–	–	–	192
Зобов'язання з надання кредитів	4	–	–	–	–	–	4
Усього потенційних майбутніх платежів за фінансовими зобов'язаннями	116 737	714	1 669	2 339	–	10 397	131 856

33. Позабалансові зобов'язання і похідні фінансові інструменти

Зобов'язання з надання кредитів

Зобов'язання з надання кредитів включають такі статті:

	2007	(у мільйонах гривень) 2006
Зобов'язання з надання кредитів у рамках міжнародних кредитних ліній	1	4
Усього зобов'язань з надання кредитів	1	4

Зобов'язання з капіталовкладень

На 31 грудня 2007 року Національний банк мав зобов'язання з капіталовкладень, які стосувалися придбання, будівництва та поліпшення основних засобів та нематеріальних активів, на загальну суму 160 мільйонів гривень (2006 рік – 107 мільйонів гривень).

Похідні фінансові інструменти

У рамках Угоди про управління інвестиціями та надання консультативних послуг між Міжнародним банком реконструкції та розвитку та Національним банком від 1 листопада 2006 року з грудня 2007 року здійснюються операції з ф'ючерсами для регулювання процентного ризику.

На 31 грудня 2007 року Національний банк мав 342 довгих біржових євродоларових процентних ф'ючерсних контракти з терміном виконання з березня 2008 року до березня 2010 року. Умовна вартість цих ф'ючерсних контрактів на 31 грудня 2007 року становить 416 мільйонів гривень (82 мільйони доларів США).

Судові процедури

До Національного банку під час його діяльності пред'являються певні претензії і позови. Проте, виходячи з власної оцінки, а також відповідно до внутрішніх фахових висновків керівництво вважає, що Національний банк не зазнає внаслідок цього суттєвих збитків. У зв'язку з цим відповідний резерв не створювався.

34. Справедлива вартість фінансових інструментів

Розрахункову справедливу вартість фінансових активів і зобов'язань Національний банк визначає з використанням ринкової інформації (за її наявності) та відповідних методик оцінки. Проте для тлумачення ринкової інформації з метою визначення розрахункової справедливої вартості неодмінно потрібне суб'єктивне судження. Як зазначається в примітці 4, економіка України характеризується особливостями, властивими ринковій економіці перехідного періоду, і активність її фінансового ринку поки що є низькою. Таким чином, розрахунки не завжди відповідають реальним сумам, за які Національний банк міг би реалізувати фінансові активи та зобов'язання з урахуванням поточних обставин.

Фінансові активи та зобов'язання, що відображені за справедливою вартістю.

Боргові цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах, відображені в балансі за справедливою вартістю. Національний банк визначив, що справедлива вартість певних фінансових активів і зобов'язань суттєво не відрізняється від їх балансової вартості. До цих фінансових активів і зобов'язань належать кошти та депозити в іноземній валюті, авуари в СПЗ, банкноти та монети в обігу, кошти банків, кошти державних та інших установ, кредити отримані та зобов'язання перед МВФ.

Справедлива вартість державних цінних паперів України в іноземній валюті розрахована з використанням котирування на ринку українських зовнішніх боргових зобов'язань в аналогічній валюті з аналогічними строками погашення та характеристиками дохідності.

Справедливу вартість тих фінансових активів і зобов'язань, для яких немає активного ринку, Національний банк розраховував за методом дисконтування грошових потоків. Зазначена модель ураховує майбутні процентні платежі та погашення основної суми заборгованості, строки погашення та ставку дисконтування. Оскільки визначення ставки дисконтування є суб'єктивним, то для розрахунку використовували кілька ставок дисконтування, у результаті чого було отримано кілька оціночних значень справедливої вартості для однієї категорії активів. Метод дисконтування грошових потоків Національний банк використовував для розрахунку справедливої вартості державних цінних паперів України, номінованих у національній валюті, внутрішнього державного боргу і кредитів банкам та іншим позичальникам. Для цілей дисконтування грошових потоків застосовувалися такі методики та припущення.

Справедлива вартість державних цінних паперів України, номінованих у національній валюті. До цієї категорії належать векселі Державного казначейства України. Для визначення вищого значення використовувалася ставка дисконтування в розмірі 6,6% річних, а саме, середньозважена дохідність за облігаціями внутрішньої державної позики, розміщеними на первинному ринку 26 листопада 2007 року, з терміном погашення 23 червня 2010 року (у 2006 році використовувалася облікова ставка Національного банку в розмірі 8,5% річних, яка діяла на кінець 2006 року).

Для визначення нижчого значення справедливої вартості векселів Державного казначейства України як ставка дисконтування використовувалася облікова ставка Національного банку в розмірі 8% річних, яка діяла на кінець 2007 року (у 2006 році використовувалася середньозважена дохідність за облігаціями внутрішньої державної позики, розміщеними на первинному ринку 11 грудня 2006 року, з терміном погашення 2 вересня 2009 року, у розмірі 9,4% річних).

Під час розрахунку справедливої вартості векселів Державного казначейства України не враховуються процентні доходи, оскільки нарахування процентів не передбачено законодавством України.

Справедлива вартість внутрішнього державного боргу за кредитами, наданими Урядом в іноземній валюті. Для визначення справедливої вартості використовувалася ставка дохідності за ОЗДП у доларах США на ринку українських зовнішніх боргових зобов'язань зі строком погашення, найбільш наближеним до строку погашення внутрішнього державного боргу, а саме, дохідності за ОЗДП 2007 року з терміном погашення в 2017 році (купон 6,75%), яка за станом на 1 січня 2008 року була на рівні 6,935% річних (у 2006 році використовувалася ставка дисконтування в розмірі 6,073% річних, а саме, ставка дохідності за ОЗДП у доларах США на ринку українських зовнішніх боргових зобов'язань з аналогічним строком погашення).

Грошові потоки, які підлягають дисконтуванню, визначалися, починаючи з 2008 року, на підставі того, що обслуговування боргу не відповідатиме передбаченому Законом України Про реструктуризацію графіку погашення і його остаточне погашення не відбудеться, як це визначено, до 2009 року, а погашатиметься виходячи з фактичного графіка обслуговування (по 50 мільйонів доларів США щороку).

Справедлива вартість внутрішнього державного боргу за кредитами, наданими Урядом в національній валюті в 1994–1996 роках. Для визначення вищого значення використовувалася середньозважена дохідність за облігаціями внутрішньої державної позики, розміщеними на первинному ринку 26 листопада 2007 року, з терміном погашення 23 червня 2010 року, у розмірі 6,6% річних (у 2006 році використовувалася облікова ставка Національного банку в розмірі 8,5% річних, яка діяла на кінець 2006 року).

Як ставка дисконтування для визначення нижчого значення справедливої вартості кредитів використовувалася облікова ставка Національного банку в розмірі 8,0%, яка діяла на кінець 2007 року (у 2006 році використовувалася середньозважена дохідність за облігаціями внутрішньої державної позики, розміщеними на первинному ринку 27 листопада 2006 року з терміном погашення 28 вересня 2011 року в розмірі 9,5% річних).

Грошові потоки для розрахунку справедливої вартості кредитів, наданих Урядом в

національній валюті на кінець 2007 року, включають суми процентів у розмірі 5% річних за обслуговування кредитів, починаючи з 2010 року.

Справедлива вартість кредитів, наданих банкам та іншим позичальникам, приблизно дорівнює балансовій вартості, оскільки рівень ризику оцінюється як мінімальний з огляду на високоліквідне забезпечення кредиту та з урахуванням того, що процентна ставка за наданими кредитами є наближеною до ринкової (у 2006 році справедлива вартість кредитів, наданих банкам та іншим позичальникам, не відрізнялася від їх балансової вартості).

У нижченаведеній таблиці подано балансову та розрахункову справедливу вартість фінансових активів, які не відображаються в балансі Національного банку за їх справедливою вартістю:

	2007			(у мільйонах гривень) 2006		
	Балансова вартість	Розрахункова справедлива вартість		Балансова вартість	Розрахункова справедлива вартість	
		Вище значення	Нижче значення		Вище значення	Нижче значення
Державні цінні папери України в іноземній валюті	–	–	–	16	16	16
Державні цінні папери України в національній валюті	395	340	330	395	301	292
Усього державних цінних паперів України	395	340	330	411	317	308
Внутрішній державний борг за кредитами в іноземній валюті	4 729	2 730	2 730	5 154	4 847	2 871
Внутрішній державний борг у національній валюті (1994–1996 роки)	3 370	2 676	2 346	3 370	2 068	1 878
Усього внутрішнього державного боргу	8 099	5 406	5 076	8 524	6 915	4 749
Кредити банкам та іншим позичальникам	1 692	1 692	1 692	1 391	1 391	1 391

Беручи до уваги той факт, що розрахунки оціночної справедливої вартості ґрунтуються на певних припущеннях, слід урахувувати, що надана інформація може не повністю відображати вартість, яка може бути реалізована.

35. Подання фінансових інструментів за категоріями оцінки

Відповідно до МСФЗ 39 "Фінансові інструменти: визнання та оцінка" Національний банк відносить свої фінансові активи до таких категорій: кредити та дебіторська заборгованість, активи, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах, активи, що утримуються на продаж, активи, що утримуються до погашення.

Усі фінансові зобов'язання Національного банку відображаються за амортизованою собівартістю.

На 31 грудня 2007 року фінансові інструменти розподілялись за категоріями оцінки таким чином:

	(у мільйонах гривень)					
	Кредити та дебіторська заборгованість	Активи, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах	Активи, що утримуються на продаж	Активи, що утримуються до погашення	Фінансові зобов'язання, оцінені за амортизованою собівартістю	Усього
Активи						
Кошти та депозити в іноземній валюті	84 807	–	–	–	–	84 807
Цінні папери нерезидентів	–	77 315	121	–	–	77 436
Авуари в СПЗ	14	–	–	–	–	14
Державні цінні папери України	–	–	–	395	–	395
Кредити банкам та іншим позичальникам	1 692	–	–	–	–	1 692
Внутрішній державний борг	8 099	–	–	–	–	8 099
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	10 949	–	–	10 949
Інші фінансові активи	114	–	–	–	–	114
Усього фінансових активів	94 726	77 315	11 070	395	–	183 506
Зобов'язання						
Банкноти та монети в обігу	–	–	–	–	122 471	122 471
Кошти банків	–	–	–	–	19 417	19 417
Кошти державних та інших установ	–	–	–	–	15 438	15 438
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	–	–	–	–	3 117	3 117
Кредити отримані	–	–	–	–	156	156
Зобов'язання перед МВФ	–	–	–	–	13 146	13 146
Інші фінансові зобов'язання	–	–	–	–	335	335
Усього фінансових зобов'язань	–	–	–	–	174 080	174 080

На 31 грудня 2006 року фінансові інструменти розподілялись за категоріями оцінки таким чином:

	(у мільйонах гривень)					
	Кредити та дебіторська заборгованість	Активи, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах	Активи, що утримуються на продаж	Активи, що утримуються до погашення	Фінансові зобов'язання, оцінені за амортизованою собівартістю	Усього
Активи						
Кошти та депозити в іноземній валюті	68 886	–	–	–	–	68 886
Цінні папери нерезидентів	–	43 066	121	–	–	43 187
Авуари в СПЗ	8	–	–	–	–	8
Державні цінні папери України	–	–	–	411	–	411
Кредити банкам та іншим позичальникам	1 391	–	–	–	–	1 391
Внутрішній державний борг	8 524	–	–	–	–	8 524
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	10 423	–	–	10 423
Інші фінансові активи	94	–	–	–	–	94
Усього фінансових активів	78 903	44 066	10 544	411	–	132 924
Зобов'язання						
Банкноти та монети в обігу	–	–	–	–	82 133	82 133
Кошти банків	–	–	–	–	15 506	15 506
Кошти державних та інших установ	–	–	–	–	18 650	18 650
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	–	–	–	–	180	180
Кредити отримані	–	–	–	–	255	255
Зобов'язання перед МВФ	–	–	–	–	14 657	14 657
Інші фінансові зобов'язання	–	–	–	–	192	192
Усього фінансових зобов'язань	–	–	–	–	131 573	131 573

36. Операції з пов'язаними сторонами

Для складання цієї фінансової звітності сторони вважаються пов'язаними, якщо одна з них має змогу контролювати іншу, перебуває під спільним контролем або може мати суттєвий вплив на іншу сторону під час прийняття фінансових та управлінських рішень, як зазначено в МСБО 24 "Розкриття інформації про пов'язані сторони". Під час розгляду всіх відносин, що можуть бути відносинами між пов'язаними сторонами, увага приділяється суті цих відносин, а не лише їх юридичній формі. До пов'язаних сторін Національного банку належать Уряд України, організації, які перебувають під контролем держави, провідний управлінський персонал та інші пов'язані сторони.

Національний банк під час своєї діяльності здійснює операції з пов'язаними сторонами. Нижче наводяться залишки за цими операціями на кінець року:

(у мільйонах гривень)

Примітки	Уряд та організації під контролем держави	2007		2006		Інші пов'язані сторони
		Асоційовані компанії	Інші пов'язані сторони	Уряд та організації під контролем держави	Асоційовані компанії	
Державні цінні папери України	7	395	–	411	–	–
Внутрішній державний борг	9	8 099	–	8 524	–	–
Інші активи	12	2	46	3	29	–
Кошти банків	13	1 180	–	1 071	–	–
Кошти державних та інших установ	14	15 328	35	18 636	1	10
Зобов'язання з перерахування прибутку до бюджету	18	4 835	–	1 889	–	–
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	15	300	–	100	–	–
Інші зобов'язання	17	2	–	3	–	–

Усі ці залишки є безпроцентними, окрім залишків:

за коштами державних та інших установ у сумі 18 мільйонів гривень, за якими на 31 грудня 2007 року була встановлена процентна ставка 3,1 % (на 31 грудня 2006 року – за коштами державних та інших установ у сумі 10 мільйонів гривень, була встановлена процентна ставка 3,04%);

за депозитними сертифікатами, що емітовані Національним банком, за якими на 31 грудня 2007 року була встановлена процентна ставка від 2,5% до 7,0% (на 31 грудня 2006 року – 1,1%).

Нижче наводяться статті доходів і витрат за операціями з пов'язаними сторонами:

(у мільйонах гривень)

	Уряд та організації під контролем держави	2007		2006		Інші пов'язані сторони
		Асоційовані компанії	Інші пов'язані сторони	Уряд та організації під контролем держави	Асоційовані компанії	
Процентні доходи	2	–	–	3	–	–
Процентні витрати	6	–	5	27	–	1
Комісійні доходи	14	–	–	12	–	–
Інші доходи	–	2	–	–	5	–
Чисте збільшення резервів	172	–	–	449	–	–

У 2007 році короткострокові виплати (заробітна плата) провідному управлінському персоналу становили 6,3 мільйона гривень (2006 рік – 4,5 мільйона гривень). Сальдо заборгованості за виданими управлінському персоналу кредитами станом на 31 грудня 2007 року становить 3 мільйони гривень (2006 рік – 3 мільйони гривень).

37. Розкриття значних сум за статтями активів і зобов'язань

На 31 грудня 2007 року 5% (2006 рік – 7%) від загальної суми активів Національного банку, за винятком квоти МВФ, становить заборгованість Уряду України за наданими кредитами та державними цінними паперами України, 3% (2006 рік – 7%) становлять кошти та депозити, розміщені в Банку міжнародних розрахунків, та облігації Банку міжнародних розрахунків та 14% (2006 рік – 15%) становлять купонні облігації Уряду США. 75% (2006 рік – 68%) від загальної суми зобов'язань (за винятком векселів на користь МВФ зі сплати внеску в рахунок квоти) – це банкноти та монети в обігу, 9% (2006 рік – 15%) – кошти Державного казначейства України і 12% (2006 рік – 13%) – це кошти банків.

38. Події, що відбулися після звітної дати

У січні та квітні 2008 року Національний банк перерахував до Державного бюджету 1 906 мільйонів гривень як частину зобов'язань з перевищення доходів над витратами за 2007 рік.

Починаючи з 1 січня 2008 року облікову ставку Національного банку було збільшено з 8% річних станом на 31 грудня 2007 року до 10% річних.

У лютому 2008 року Національний банк здійснив внесок у розмірі 20 мільйонів гривень до акціонерного капіталу новоствореної організації Відкрите акціонерне товариство "Всеукраїнський депозитарій цінних паперів". Частка Національного банку в цій організації становить 25%. Цю інвестицію було здійснено відповідно до кошторису доходів та витрат Національного банку на 2008 рік, затвердженого рішенням Ради Національного банку від 20 лютого 2008 року.

14 квітня 2008 року
м. Київ, Україна

АУДИТОРСЬКИЙ ВИСНОВОК

Членам Ради та Правління Національного банку України:

1. Ми провели аудит консолідованої фінансової звітності Національного банку України («Національний банк»), що складається з консолідованого балансу станом на 31 грудня 2007 року та консолідованих звітів про фінансові результати, про рух грошових коштів та про власний капітал за 2007 фінансовий рік, в також основних принципів облікової політики та пояснювальних приміток.

Відповідальність керівництва за фінансову звітність

2. Керівництво несе відповідальність за підготовку та достовірне представлення цієї консолідованої фінансової звітності відповідно до засад, викладених у Примітці 2. Ця відповідальність передбачає розробку, впровадження та забезпечення функціонування системи внутрішнього контролю, що стосується підготовки та достовірного представлення фінансової звітності, яка не містить суттєвих викривлень внаслідок шахрайства або помилок; вибір та застосування відповідної облікової політики, а також здійснення облікових оцінок, які є обґрунтованими за існуючих обставин.

Відповідальність аудиторів

3. Ми відповідаємо за надання висновку стосовно цієї консолідованої фінансової звітності на підставі аудиту. Ми проводили аудит відповідно до Міжнародних стандартів аудиту. Ці Стандарти вимагають від нас дотримання вимог етики, а також планування та проведення аудиту для отримання достатньої впевненості стосовно відсутності у фінансовій звітності суттєвих викривлень.
4. Аудит передбачає проведення процедур для отримання аудиторських доказів стосовно сум та розкриття інформації у фінансовій звітності. Вибір процедур залежить від професійного судження аудитора, в тому числі від оцінки ризиків суттєвих викривлень у фінансовій звітності внаслідок шахрайства або помилок. При здійсненні оцінки ризиків аудитор розглядає систему внутрішнього контролю, що стосується підготовки та достовірного представлення організацією фінансової звітності, з метою розробки аудиторських процедур, доцільних за існуючих обставин, а не з метою надання висновку стосовно ефективності внутрішнього контролю організації. Аудит також включає оцінку відповідності застосування облікової політики та обґрунтованості облікових оцінок, здійснених керівництвом, а також оцінку загального представлення цієї фінансової звітності.
5. Ми вважаємо, що отримані нами аудиторські докази є достатніми та відповідними і надають підстави для аудиторського висновку.

Висновок

6. На нашу думку ця консолідована фінансова звітність була належним чином підготовлена, в усіх суттєвих аспектах, для відображення фінансового стану Національного банку за 31 грудня 2007 року та результатів його діяльності і руху грошових коштів за 2007 фінансовий рік відповідно до облікової політики, описаної у Примітці 2 до фінансової звітності.

Пояснювальний параграф

7. Не вносячи застережень до нашого висновку, ми хотіли б привернути увагу до Примітки 2 до консолідованої фінансової звітності. Національний банк застосовує окремі правила бухгалтерського обліку до деяких статей фінансової звітності з метою дотримання вимог чинного законодавства України. Ці правила обліку відрізняються від тих, які повинні були б застосовуватись відповідно до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Основні відмінності між обліковою політикою, що застосовується Національним банком, та МСФЗ, описані у Примітці 2.

LLC AF Pricewaterhousecoopers (Audit)

м. Київ, Україна
14 квітня 2008 р.

Аудитор

Сертифікат аудитора, виданий Національним банком України № 0000025

С.Пахуча

Розділ 4
ТАБЛИЧНІ МАТЕРІАЛИ

**ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО
СТАНУ УКРАЇНИ**

(у фактичних цінах, млн. грн.)

Показники	2003	2004	2005	2006	2007
Валовий внутрішній продукт	267344	345113	441452	544153	712945
Темпи зростання до попереднього року у порівнянних цінах, %	109.6	112.1	102.7	107.3	107.6
Обсяг промислової продукції	259502	x	x	x	x
Темпи зростання до попереднього року у порівнянних цінах, %	115.8	112.5	103.1	106.2	110.2
Обсяг продукції сільського господарства	64780	83900	92536	94300	109850
Темпи зростання/зниження до попереднього року у порівнянних цінах, %	89.0	119.7	100.1	102.5	93.5
Інвестиції в основний капітал	51011	75714	93096	125254	188486
Темпи зростання до попереднього року у порівнянних цінах, %	131.3	128.0	101.9	119.0	129.8
Роздрібний товарооборот	49993	67556	94332	129952	178233
Темпи зростання до попереднього року у порівнянних цінах, %	120.5	121.9	123.4	126.4	129.5
Обсяг вироблених послуг	56121	72933	92013	116351	137515 ¹
Темпи зростання до попереднього року у фактичних цінах, %	121.0	130.0	126.2	126.5	114.1 ²
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	19643	44578	64371	76253	121435
Темпи зростання до попереднього року у фактичних цінах, %	134.2	2.3 р.	144.4	118.5	159.3
Питома вага збиткових підприємств, %	37.2	34.8	34.2	33.5	28.9
Індекс споживчих цін, % грудень до грудня попереднього року	108.2	112.3	110.3	111.6	116.6
Індекс цін виробників промислової продукції, % грудень до грудня попереднього року	111.1	124.1	109.5	114.1	123.3
Середньомісячна номінальна заробітна плата працівників, грн.	462.27	589.62	806.19	1041.47	1351.14
Темпи зростання у % до попереднього року	122.8	127.5	136.7	129.2	129.7
грудень до грудня попереднього року	124.4	127.7	144.9	125.2	131.1
Індекси реальної середньомісячної заробітної плати працівників					
Темпи зростання у % до попереднього року	115.2	123.8	120.3	118.3	112.5
грудень до грудня попереднього року	113.8	120.8	131.5	111.7	110.3
Доходи населення	215672	274241	381404	472061	614984
Темпи зростання до попереднього року у фактичних цінах, %	116.5	127.2	139.1	123.8	130.3
Витрати та заощадження населення	215672	274241	381404	472061	614984
Темпи зростання до попереднього року у фактичних цінах, %	116.5	127.2	139.1	123.8	130.3

¹ Із 2006 року – обсяг реалізованих послуг.² Темпи зростання у порівнянних цінах.

Закінчення

Показники	2003	2004	2005	2006	2007
Рівень безробіття (на кінець періоду), %	3.5	3.5	3.1	2.7	2.3
Чисельність незайнятого населення, що знаходиться на обліку Державного центру зайнятості, тис. чол.	2835.2	2900.6	2887.7	2700.4	2419.7
Чисельність громадян, зареєстрованих як безробітні, тис. чол.	2258.7	2251.4	2203.9	1997.6	1728.5
Розмір мінімальної заробітної плати населення, на кінець періоду, грн.	205.0	237.0	310.0	400.0	460.0
Величина прожиткового мінімуму в середньому за місяць на одну особу, грн.	334.35	385.9	453.95
Експорт товарів та послуг, млн. доларів США	28953	41291	44378	50239	64001
Темпи зростання у % до попереднього року	124.0	142.6	107.5	113.2	127.4
Імпорт товарів та послуг, млн. доларів США	27665	36313	43707	53307	71877
Темпи зростання у % до попереднього року	128.7	131.3	120.4	122.0	134.8
Валовий зовнішній борг, млн. доларів США ¹	23811	30647	39619	54512	84520
Коефіцієнт обслуговування довгострокового зовнішнього боргу, % ²	11.8	10.7	14.7	17.3	18.0
Міжнародні резерви, в місяцях імпорту у % до ВВП:	2.3	2.6	4.4	3.7	4.1
Доходи Зведеного бюджету	28.2	26.5	30.4	31.6	30.8
Видатки Зведеного бюджету	28.4	29.4	32.1	32.2	31.7
Дефіцит Зведеного бюджету	0.2	3.2	1.8	0.7	1.1
Сальдо поточного рахунку платіжного балансу	5.8	10.6	2.9	-1.5	-4.2
Валовий зовнішній борг	47.5	47.2	45.9	50.6	59.9
Державний зовнішній борг ¹	21.6	19.9	15.6	12.8	10.7
Експорт товарів та послуг	57.8	63.6	51.4	46.6	45.3
Імпорт товарів та послуг	55.2	56.0	50.6	49.5	50.9

¹ До державного боргу віднесено заборгованість секторів державного управління та органів грошово-кредитного регулювання.

² Витрати на обслуговування зовнішнього боргу (за графіком) відносно обсягів експорту товарів та послуг.

За даними Держкомстату України, за винятком даних з експорту-імпорту товарів та послуг, сальдо поточного рахунку платіжного балансу, коефіцієнта обслуговування довгострокового зовнішнього боргу, міжнародних резервів, розрахованих НБУ, та даних з чисельності незайнятого населення, безробіття, соціальних гарантій, розрахованих Державним центром зайнятості Міністерства праці та соціальної політики України та даних з державного зовнішнього боргу, розрахованих Міністерством фінансів України.

НАЯВНА ГРОШОВА МАСА В ОБІГУ УКРАЇНИ

(на кінець періоду, млн. грн.)

Період	М3													
	М2						М1							
	усього			у тому числі			усього			у тому числі				
	у національній валюті	у іноземній валюті	усього	у національній валюті	у іноземній валюті	усього	у національній валюті	у іноземній валюті	усього	у національній валюті	у іноземній валюті	усього		
2003	95043	19786	94855	75115	19740	51541	33119	18421	43315	19740	188	142	46	
2004	125801	30396	125483	95180	30303	67090	42345	24745	58393	30303	317	225	93	
2005	194071	45777	193145	147528	45617	98573	60231	38341	94573	48955	925	766	160	
2006	261063	190660	70404	259413	189258	70155	74984	48292	136138	70155	1650	1402	248	
2007														
I квартал	272464	196517	75946	269524	193794	75730	74028	48902	146595	75730	2939	2723	217	
I півріччя	303016	223960	79056	299910	221131	78779	83962	56731	159217	78779	3106	2829	277	
9 місяців	348226	262015	86211	344894	258944	85951	164527	67689	180367	85951	3332	3072	260	
рік	396156	306001	90156	391273	301406	89867	111119	70546	209608	119740	4884	4595	289	
у відсотках до початку року														
2007														
I квартал	104	103	108	104	102	108	99	101	108	107	108	178	194	87
I півріччя	116	117	112	116	117	112	112	117	117	122	112	188	202	112
9 місяців	133	137	122	133	137	123	129	140	132	143	123	202	219	105
рік	152	160	128	151	159	128	148	146	154	181	128	296	328	116
у відсотках до попереднього року														
2003	147	144	159	147	144	161	125	133	180	201	161	40	50	24
2004	132	127	154	132	127	154	128	134	135	119	154	169	158	202
2005	154	155	151	154	155	151	142	155	162	174	151	292	341	172
2006	135	129	154	134	128	154	124	126	144	135	154	178	183	156

Примітка.

Грошовий агрегат М0 включає готівкові кошти в обігу поза депозитними корпораціями.

Грошовий агрегат М1 – грошовий агрегат М0 та переказні депозити в національній валюті (М1–М0).

Грошовий агрегат М2 – грошовий агрегат М1 та переказні депозити в іноземній валюті й інші депозити (М2–М1).

Грошовий агрегат М3 – грошовий агрегат М2 та цінні папери, крім акцій (М3–М2).

**ЗОБОВ'ЯЗАННЯ БАНКІВ ЗА КОШТАМИ, ЗАЛУЧЕНИМИ НА РАХУНКИ
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ФІЗИЧНИХ ОСІБ (за видами валют)**

(на кінець періоду, млн. грн.)

Період	Усього	у тому числі											
		у національній валюті						в іноземній валюті					
		усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			на вимогу	з них		строкові	з них довгострокові		на вимогу	з них		строкові	з них довгострокові
		переказні	інші				переказні	інші					
1. Усього													
2003	61617	41954	20143	18380	1764	21811	11814	19663	5362	4813	549	14301	8013
2004	82959	52759	25765	24669	1096	26994	17123	30200	7672	6924	748	22528	14400
2005	132745	87198	40103	38243	1860	47096	28931	45546	10247	9872	375	35299	22267
2006	184234	114093	48957	48110	847	65136	42970	70142	13334	13026	308	56807	37628
2007													
I квартал	195105	119389	49635	48524	1111	69754	47974	75717	14757	14465	292	60960	41263
I півріччя	215222	136466	57235	56028	1207	79231	53750	78756	16330	15972	358	62425	42118
9 місяців	247723	161843	69013	67427	1586	92830	64540	85880	18893	17994	900	66987	45172
рік	279738	189906	72140	70166	1974	117766	81688	89832	20663	20198	465	69169	48165
у відсотках до початку року													
2007													
I квартал	106	105	101	101	131	107	112	108	111	111	95	107	110
I півріччя	117	120	117	116	143	122	125	112	122	123	116	110	112
9 місяців	134	142	141	140	187	143	150	122	142	138	292	118	120
рік	152	166	147	146	233	181	190	128	155	155	151	122	128
у відсотках до попереднього року													
2003	163	164	145	186	219	163	133	178	213
2004	135	126	128	134	62	124	145	154	143	144	136	158	180
2005	160	165	156	155	170	174	169	151	134	143	50	157	155
2006	139	131	122	126	46	138	149	154	130	132	82	161	169
1.1. Суб'єктів господарювання													
2003	29221	23079	14923	13160	1763	8156	4367	6142	3390	2844	546	2752	1801
2004	41348	30643	19765	18669	1096	10878	5820	10705	5761	5014	748	4944	3339
2005	59542	45022	26094	24239	1855	18928	9744	14521	7070	6698	372	7451	4408
2006	77519	56255	30438	29591	847	25817	13256	21264	7834	7528	305	13431	7385
2007													
I квартал	77991	55080	29937	28826	1111	25143	14131	22911	9071	8781	290	13840	7585
I півріччя	88426	64945	34660	33455	1205	30284	16032	23482	9920	9569	352	13561	6727
9 місяців	106737	80074	44633	43048	1584	35442	20106	26663	11766	10878	888	14897	7263
рік	115579	90496	43030	41056	1974	47466	27670	25083	12434	11981	453	12650	7747
у відсотках до початку року													
2007													
I квартал	101	98	98	97	131	97	107	108	116	117	95	103	103
I півріччя	114	115	114	113	142	117	121	110	127	127	115	101	91
9 місяців	138	142	147	145	187	137	152	125	150	144	291	111	98
рік	149	161	141	139	233	184	209	118	159	159	148	94	105
у відсотках до попереднього року													
2003	159	164	144	222	333	140	133	151	268
2004	142	133	132	142	62	133	133	174	170	176	137	180	185
2005	144	147	132	130	169	174	167	136	123	134	50	151	132
2006	130	125	117	122	46	136	136	146	111	112	82	180	168

Закінчення

Період	Усього	у тому числі										
		у національній валюті						в іноземній валюті				
		усього	у тому числі					усього	у тому числі			
			на вимогу	з них		строкові	з них довгострокові		на вимогу	з них		строкові
		переказні	інші				переказні	інші				

1.2. Фізичних осіб

2003	32396	18875	5220	5219	0.2	13655	7448	13521	1972	1969	3.0	11549	6212
2004	41611	22116	6000	6000	0.7	16115	11302	19495	1911	1911	0.3	17584	11061
2005	73202	42176	14008	14004	4.6	28168	19187	31026	3177	3175	2.4	27848	17859
2006	106715	57837	18519	18519	0.1	39319	29714	48878	5501	5498	2.6	43377	30243
2007													
I квартал	117114	64309	19699	19698	0.4	44610	33844	52806	5686	5683	2.6	47119	33678
I півріччя	126795	71522	22575	22573	2.3	48947	37718	55274	6410	6403	6.4	48864	35391
9 місяців	140986	81769	24380	24378	1.5	57389	44434	59217	7127	7115	11.9	52090	37908
грудень	164159	99411	29110	29110	0.1	70300	54018	64749	8230	8217	12.2	56519	40418

у відсотках до початку року

2007													
I квартал	110	111	106	106	457	113	114	108	103	103	100	109	111
I півріччя	119	124	122	122	2413	124	127	113	117	116	243	113	117
9 місяців	132	141	132	132	1581	146	150	121	130	129	452	120	125
грудень	154	172	157	157	72	179	182	132	150	149	465	130	134

у відсотках до попереднього року

2003	168	163	148	169	182	176	134	186	201
2004	128	117	115	115	329	118	152	144	97	97	11	152	178
2005	176	191	233	233	696	175	170	159	166	166	750	158	161
2006	146	137	132	132	2	140	155	158	173	173	109	156	169

**ВИМОГИ БАНКІВ ЗА КРЕДИТАМИ,
НАДАНИМИ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ (за видами валют та строками)**

(на кінець періоду, млн. грн.)

Період	Усього	у тому числі за видами							
		валют		кредитів					
		у націо- нальній	в іно- земній	короткострокових			довгострокових		
				усього	у тому числі		усього	у тому числі	
		у національній валюті	в іноземній валюті		у національній валюті	в іноземній валюті			
1. Усього									
2003	67835	39563	28272	37282	24737	12545	30553	14826	15727
2004	88579	51207	37372	40575	26864	13711	48003	24343	23660
2005	143418	81274	62144	54819	39474	15346	88599	41801	46798
2006	245226	123783	121443	86193	60101	26092	159033	63681	95351
2007									
I квартал	273064	134137	138927	93359	64658	28700	179705	69479	110226
I півріччя	315692	153566	162125	103135	73349	29786	212557	80217	132339
9 місяців	367160	177499	189660	116861	84223	32639	250299	93277	157022
рік	426863	213798	213065	131501	95155	36346	295362	118643	176719
у відсотках до початку року									
2007									
I квартал	111	108	114	108	108	110	113	109	116
I півріччя	129	124	133	120	122	114	134	126	139
9 місяців	150	143	156	136	140	125	157	146	165
рік	174	173	175	153	158	139	186	186	185
у відсотках до попереднього року									
2003	161	162	161	124	132	109	258	257	259
2004	131	129	132	109	109	109	157	164	150
2005	162	159	166	135	147	112	185	172	198
2006	171	152	195	157	152	170	179	152	204
2007	174	173	175	153	158	139	186	186	185
1.1. Суб'єкти господарювання									
2003	58849	35559	23290	34382	22723	11659	24466	12836	11631
2004	73785	44564	29220	37063	24355	12708	36722	20209	16512
2005	109895	67525	42370	48807	35154	13653	61088	32371	28717
2006	166683	95438	71245	74451	51334	23118	92231	44104	48127
2007									
I квартал	183648	104116	79532	80349	55200	25149	103299	48916	54383
I півріччя	208057	119808	88249	88540	62868	25672	119518	56940	62578
9 місяців	237543	136667	100876	99359	71396	27964	138184	65271	72913
рік	271417	158828	112589	111973	80153	31820	159444	78675	80769
у відсотках до початку року									
2007									
I квартал	110	109	112	108	108	109	112	111	113
I півріччя	125	126	124	119	122	111	130	129	130
9 місяців	143	143	142	133	139	121	150	148	152
рік	163	166	158	150	156	138	173	178	168
у відсотках до попереднього року									
2003	152	158	143	121	129	107	240	265	217
2004	125	125	125	108	107	109	150	157	142
2005	149	152	145	132	144	107	166	160	174
2006	152	141	168	153	146	169	151	136	168
2007	163	166	158	150	156	138	173	178	168

Закінчення

Період	Усього	у тому числі за видами							
		валют		кредитів					
		у національній	в іноземній	короткострокових			довгострокових		
				усього	у тому числі		усього	у тому числі	
	у національній валюті	в іноземній валюті			у національній валюті	в іноземній валюті			

1.2. Фізичні особи									
2003	8986	4004	4982	2900	2014	886	6086	1990	4096
2004	14794	6643	8151	3513	2509	1003	11282	4134	7148
2005	33523	13749	19774	6012	4319	1693	27511	9430	18081
2006	78543	28345	50198	11742	8768	2974	66801	19577	47224
2007									
I квартал	89416	30022	59395	13010	9458	3552	76407	20563	55843
I півріччя	107635	33758	73876	14596	10481	4114	93039	23277	69762
9 місяців	129617	40832	88784	17502	12827	4675	112115	28006	84109
рік	155446	54970	100476	19528	15002	4526	135918	39968	95950
у відсотках до початку року									
2007									
I квартал	114	106	118	111	108	119	114	105	118
I півріччя	137	119	147	124	120	138	139	119	148
9 місяців	165	144	177	149	146	157	168	143	178
рік	198	194	200	166	171	152	203	204	203
у відсотках до попереднього року									
2003	271	203	371	174	194	141	369	213	573
2004	165	166	164	121	125	113	185	208	175
2005	227	207	243	171	172	169	244	228	253
2006	234	206	254	195	203	176	243	208	261
2007	198	194	200	166	171	152	203	204	203

**ПРОЦЕНТНІ СТАВКИ РЕФІНАНСУВАННЯ БАНКІВ
НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ**

(ставки в річному обчисленні, %)

Період	Облікова ставка НБУ*	Середньо-зважена ставка за всіма інструментами	у тому числі						
			кредити, надані шляхом проведення тендера	кредити овернайт	операції РЕПО	кредити, надані для підтримання довгострокової ліквідності банків	стабілізаційні кредити	операції своп	кредити рефінансування під заставу майнових прав на кошти банківського вкладу (депозиту), розміщеного в НБУ
2003	7.0	8.0	8.3	8.0	8.0	7.0	-	-	-
2004	9.0	16.1	13.0	17.1	13.5	7.0	14.9	-	-
2005	9.5	14.7	12.9	14.9	12.0	-	15.0	-	-
2006	8.5	11.5	10.4	12.1	10.7	-	-	9.5	8.5
2007	8.0	10.1	10.0	11.1	-	-	-	-	8.3
січень	8.5	8.6	-	10.5	-	-	-	-	8.5
лютий	8.5	10.5	10.5	10.5	-	-	-	-	-
березень	8.5	8.9	8.9	-	-	-	-	-	-
квітень	8.5	10.3	10.2	10.5	-	-	-	-	-
травень	8.5	9.4	9.2	10.0	-	-	-	-	-
з 1.06	8.0	-	-	-	-	-	-	-	-
червень	8.0	9.1	9.3	10.0	-	-	-	-	8.0
липень	8.0	9.0	8.9	10.0	-	-	-	-	-
серпень	8.0	8.9	8.9	10.0	-	-	-	-	-
вересень	8.0	8.9	8.6	10.0	-	-	-	-	-
жовтень	8.0	9.1	9.1	9.0	-	-	-	-	-
листопад	8.0	12.1	12.0	12.5	-	-	-	-	-
грудень	8.0	14.6	14.5	15.0	-	-	-	-	-

* На кінець періоду.

**ПРОЦЕНТНІ СТАВКИ ЗА НАДАНИМИ КРЕДИТАМИ ТА ЗАЛУЧЕНИМИ ДЕПОЗИТАМИ
(у розрізі валют)**

(середньозважені ставки в річному обчисленні, %)

Період	За кредитами						За депозитами		
	з урахуванням овердрафту			без урахування овердрафту			усього	у тому числі	
	усього	у національній валюті	в іноземній валюті	усього	у національній валюті	в іноземній валюті		усього	у національній валюті
2003	17.5	20.2	11.6	14.7	17.9	11.9	6.8	7.1	6.0
2004	15.2	17.9	12.3	14.5	17.3	12.3	7.4	7.8	6.2
2005	14.6	16.4	11.6	14.2	16.0	11.6	8.0	8.5	6.8
2006	14.1	15.4	11.3	13.6	15.1	11.3	6.8	7.6	5.8
2007	13.5	14.4	11.3	13.0	13.9	11.3	7.2	8.2	5.8
січень	13.8	14.8	11.4	13.2	14.2	11.4	7.4	8.0	6.3
лютий	13.6	14.5	11.6	13.1	13.9	11.7	7.0	8.1	5.8
березень	13.6	14.5	11.6	13.1	14.0	11.5	7.1	8.1	5.9
квітень	13.7	14.6	11.7	13.2	14.1	11.7	7.0	7.8	5.9
травень	13.4	14.2	11.3	12.7	13.4	11.4	6.8	7.7	5.7
червень	13.5	14.6	11.2	13.0	14.1	11.2	6.9	7.7	5.7
липень	13.5	14.5	11.4	13.0	13.9	11.5	7.1	8.2	5.8
серпень	13.2	14.0	11.2	12.6	13.3	11.3	6.8	8.0	5.6
вересень	13.4	14.3	11.1	12.9	13.8	11.1	7.1	8.3	5.6
жовтень	13.3	14.2	11.0	12.8	13.7	11.0	7.3	8.3	5.8
листопад	13.5	14.4	11.1	13.0	14.0	11.1	7.5	8.6	5.8
грудень	13.8	14.8	11.2	13.4	14.4	11.2	7.9	8.6	6.3

Примітка. Процентні ставки наведено без кредитів та депозитів на міжбанківському ринку.

**ОФІЦІЙНИЙ КУРС ГРИВНІ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ,
ВСТАНОВЛЕНИЙ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ (середній за період)**

(грн.)

Назви валют	2 0 0 7							
	2003	2004	2005	2006	I квартал	I півріччя	9 місяців	рік
100 австралійських доларів	347.14	391.63	390.88	380.32	396.79	408.15	414.59	423.29
100 англійських фунтів стерлінгів	871.28	973.91	933.76	929.45	987.42	994.96	1003.26	1010.69
10000/100* азербайджанських манатів	10.86	10.83	10.83	557.91	580.67	583.41	586.19	588.48
10 білоруських рублів	0.03	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02
100 датських крон	81.07	88.84	85.75	84.96	88.79	90.08	91.09	92.85
100 доларів США	533.27	531.92	512.47	505.00	505.00	505.00	505.00	505.00
100 естонських крон	38.50	42.24	40.84	40.50	42.29	42.90	43.37	44.21
100 ісландських крон	6.96	7.58	8.16	7.25	7.40	7.66	7.78	7.90
100 канадських доларів	380.93	409.10	422.89	445.16	431.13	445.15	457.54	471.98
100 казахстанських тенге	3.57	3.91	3.86	4.01	4.04	4.10	4.10	4.12
100 латвійських латів	933.76	984.96	909.94	907.95	942.76	958.24	969.54	988.22
100 литовських літів	174.54	191.50	185.20	183.56	191.64	194.40	196.53	200.36
100 молдавських леїв	38.27	43.17	40.68	38.47	39.35	40.07	40.75	41.67
100 норвезьких крон	75.40	78.99	79.67	78.80	81.02	82.48	84.17	86.34
100 польських злотих	137.09	146.22	158.76	162.77	170.36	174.68	177.41	183.06
10 російських рублів	1.74	1.85	1.81	1.86	1.92	1.94	1.95	1.98
100 сингапурських доларів	306.03	314.69	308.03	317.81	329.62	330.44	331.20	335.21
100 словацьких крон	14.53	16.51	16.55	17.04	19.25	19.71	20.02	20.49
10000/100** турецьких лір	0.04	0.04	380.29	352.97	357.96	367.53	375.65	387.74
10000 туркменських манатів	10.26	10.23	9.86	9.71	9.71	9.71	9.71	9.71
1000 угорських форинтів	23.78	26.26	25.78	24.02	26.22	26.82	27.06	27.53
100 узбецьких сумів	0.55	0.52	0.46	0.41	0.41	0.40	0.40	0.40
100 чеських крон	18.92	20.72	21.44	22.37	23.61	23.85	24.18	24.95
100 шведських крон	66.07	72.45	68.96	68.50	72.06	72.81	73.48	74.79
100 швейцарських франків	396.14	428.18	412.75	402.78	409.54	411.50	414.63	421.16
100 юанів женьміньбі (Китай)	–	64.28	62.53	63.33	65.08	65.42	65.88	66.40
1000 японських єн	46.03	49.21	46.68	43.40	42.30	42.08	42.34	42.92
100 євро	602.44	660.94	638.99	633.69	661.71	671.21	678.57	691.79
100 СПЗ	746.82	787.82	758.02	742.83	757.44	761.56	765.80	772.94

* Із 2006 року – 100 азербайджанських манатів.

** Із січня 2005 року – 100 турецьких лір.

**ОФІЦІЙНИЙ КУРС ГРИВНІ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ,
ВСТАНОВЛЕНИЙ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ (на кінець періоду*)**

(грн.)

Назви валют	2 0 0 7							
	2003	2004	2005	2006	I квартал	I півріччя	9 місяців	рік
100 австралійських доларів	397.94	411.51	368.69	398.47	408.50	428.88	445.36	443.46
100 англійських фунтів стерлінгів	946.88	1018.27	867.59	990.45	992.60	1009.77	1024.01	1009.73
10000/100** азербайджанських манатів	10.83	10.82	11.00	579.46	582.20	589.95	593.21	597.35
10 білоруських рублів	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02
100 датських крон	89.49	97.03	80.06	89.20	90.51	91.34	96.04	99.50
100 доларів США	533.15	530.54	505.00	505.00	505.00	505.00	505.00	505.00
100 естонських крон	42.58	46.13	38.17	42.51	43.09	43.44	45.77	47.42
100 ісландських крон	7.43	8.62	7.93	7.14	7.64	8.04	8.21	8.13
100 канадських доларів	406.73	437.87	432.85	435.24	435.38	471.97	505.61	515.63
100 казахстанських тенге	3.70	4.08	3.77	3.98	4.08	4.15	4.17	4.19
100 латвійських латів	987.31	1028.18	851.60	953.94	950.22	976.34	1016.02	1064.48
100 литовських літів	193.02	209.33	173.53	192.62	195.28	196.86	207.39	214.88
100 молдавських леїв	40.33	42.58	39.36	39.13	40.32	41.06	43.66	44.62
100 норвезьких крон	79.11	87.55	74.49	80.73	83.22	84.86	92.40	93.05
100 польських злотих	142.11	177.16	154.70	173.61	174.25	179.00	189.52	206.01
10 російських рублів	1.81	1.91	1.75	1.92	1.94	1.96	2.02	2.06
100 сингапурських доларів	313.10	323.87	303.36	329.22	332.58	328.42	338.58	349.22
100 словацьких крон	16.19	18.65	15.77	19.31	20.20	20.02	21.14	22.08
10000/100*** турецьких лір	0.04	0.04	374.09	356.81	362.55	381.29	415.41	431.92
10000 туркменських манатів	10.25	10.20	9.71	9.71	9.71	9.71	9.71	9.71
1000 угорських форинтів	25.46	29.38	23.65	26.42	27.19	27.43	28.63	29.23
100 узбецьких сумів	0.54	0.50	0.43	0.41	0.40	0.40	0.40	0.39
100 чеських крон	20.46	23.75	20.58	24.20	24.05	23.69	25.94	27.91
100 шведських крон	73.40	80.06	63.46	73.57	72.22	73.23	77.66	78.53
100 швейцарських франків	427.23	467.45	383.16	413.89	415.83	410.79	431.98	446.85
100 юанів женьміньбі (Китай)	–	64.10	62.57	64.70	65.36	66.31	67.20	69.14
1000 японських єн	49.82	51.18	42.83	42.38	43.02	41.00	43.85	44.66
100 євро	666.22	721.75	597.16	665.09	674.28	679.73	716.09	741.95
100 СПЗ	792.25	823.93	721.78	759.72	764.18	764.64	784.93	798.03

* Встановлений на останній календарний день.

** Із 2006 року – 100 азербайджанських манатів.

*** Із січня 2005 року – 100 турецьких лір.

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	
ГОЛОВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	2
ЧЛЕНИ РАДИ	
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	4
ЧЛЕНИ ПРАВЛІННЯ	
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	6
СТРУКТУРА НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	8
ПРО НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ	11
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ	13
1.1. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ	14
1.1.1. ВАЛОВИЙ ВНУТРІШНІЙ ПРОДУКТ	14
1.1.2. ДИНАМІКА ЦІН СПОЖИВЧОГО РИНКУ ТА ЦІН ВИРОБНИКІВ ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ	17
1.1.3. РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОСТІ, СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА, ТОРГІВЛІ ТА БУДІВНИЦТВА	21
1.1.4. ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ	25
1.1.5. ІНВЕСТИЦІЇ	28
1.1.6. РИНОК ПРАЦІ	31
1.1.7. ДОХОДИ ТА ВИТРАТИ НАСЕЛЕННЯ	32
1.2. ДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ ТА СТАН ДЕРЖАВНОГО БОРГУ	36
1.3. ЗОВНІШНІЙ СЕКТОР	39
1.3.1. ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС УКРАЇНИ	39
1.3.2. ВАЛОВИЙ ЗОВНІШНІЙ БОРГ УКРАЇНИ	44
1.4. ОГЛЯД СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МІЖНАРОДНИХ РИНКІВ	45
РОЗДІЛ 2. ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	51
2.1. ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА	52
2.1.1. ВИКОНАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСАД ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В 2007 РОЦІ. ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РИНКУ	52
2.1.2. БЕЗГОТІВКОВА ЕМІСІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	54
2.1.3. ГРОШОВИЙ ОБІГ	55
2.1.4. ГОТІВКОВИЙ ОБІГ	57
2.2. ВАЛЮТНО-КУРСОВА ПОЛІТИКА	60
2.2.1. ДИНАМІКА ВАЛЮТНОГО КУРСУ ГРИВНІ. РЕАЛЬНИЙ ЕФЕКТИВНИЙ ОБМІННИЙ КУРС	60
2.2.2. РОЗВИТОК ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ	62
2.2.3. СИСТЕМА ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	64
2.2.4. МІЖНАРОДНІ РЕЗЕРВИ	64
2.3. РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	66
2.3.1. ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ	66
2.3.2. ДЕПОЗИТНИЙ РИНОК	68
2.3.3. КРЕДИТНИЙ РИНОК	73
2.3.4. МІЖБАНКІВСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ ТА ДЕПОЗИТНИЙ РИНОК	79
2.3.5. ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ	81
2.4. РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ ТА НАГЛЯД ЗА ЇХ ДІЯЛЬНІСТЮ	83
2.4.1. РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ	83
2.4.2. НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКІВ	85
2.4.3. РЕЄСТРАЦІЯ ТА ЛІЦЕНЗУВАННЯ БАНКІВ	88
2.4.4. ПРИПИНЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ	91
2.5. СИСТЕМА ВАЛЮТНОГО КОНТРОЛЮ ТА ЛІЦЕНЗУВАННЯ	93
2.6. ПЛАТІЖНА СИСТЕМА УКРАЇНИ	95
2.6.1. МІЖБАНКІВСЬКІ РОЗРАХУНКИ	95
2.6.2. РОЗВИТОК КАРТКОВИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ	97
2.6.3. ОСНОВНІ ПІДСУМКИ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ СИСТЕМ ПЕРЕКАЗУ КОШТІВ МІЖ ФІЗИЧНИМИ ОСОБАМИ БЕЗ ВІДКРИТТЯ РАХУНКУ	99

ЗМІСТ

2.6.4. РОЗРАХУНКОВО-КАСОВЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ	100
2.7. ОБСЛУГОВУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО БОРГУ УКРАЇНИ	101
2.8. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ	102
2.9. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	104
2.10. ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ВИКОРИСТАННЮ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ	104
2.11. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО	106
2.11.1. ВІДНОСИНИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ З ЦЕНТРАЛЬНИМИ БАНКАМИ КРАЇН СВІТУ ТА БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ ІНШИХ КРАЇН	106
2.11.2. СПІВРОБІТНИЦТВО НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ТА ІНШИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ	106
2.12. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЕКОНОМІЧНОЇ РОБОТИ	110
2.12.1. СТАТИСТИЧНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	110
2.12.2. ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ	112
2.13. НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	113
2.14. УДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	114
2.15. АУДИТ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	114
2.16. БАНКНОТНО-МОНЕТНЕ ВИРОБНИЦТВО	115
2.16.1. ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКНОТНО-МОНЕТНОГО ДВОРУ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	115
2.16.2. ДІЯЛЬНІСТЬ ФАБРИКИ БАНКНОТНОГО ПАПЕРУ	116
2.17. КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, НАВЧАННЯ ТА ПЕРЕПІДГОТОВКА ПЕРСОНАЛУ	116
2.18. РОЗВИТОК МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ЗА ОСНОВНИМИ НАПРЯМАМИ	119
2.19. РЕЗУЛЬТАТИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	120
КАЛЕНДАР ОСНОВНИХ ПОДІЙ, ЩО ВІДБУЛИСЬ У 2007 РОЦІ	122
МЕТОДОЛОГІЧНІ КОМЕНТАРІ ДО РІЧНОГО ЗВІТУ	125
РОЗДІЛ 3. КОНСОЛІДОВАНА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЗА 2007 РІК	129
КОНСОЛІДОВАНИЙ БАЛАНС	130
КОНСОЛІДОВАНИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ	131
КОНСОЛІДОВАНИЙ ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ	132
КОНСОЛІДОВАНИЙ ЗВІТ ПРО ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	134
ПРИМІТКИ ДО КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	135
1. ОСНОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ	135
2. ОСНОВИ СКЛАДАННЯ ЗВІТНОСТІ ТА ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА	135
3. ОСНОВНІ ОЦІНКИ ТА СУДЖЕННЯ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	145
4. ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ	146
5. КОШТИ ТА ДЕПОЗИТИ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ	148
6. ЦІННІ ПАПЕРИ НЕРЕЗИДЕНТІВ	149
7. ДЕРЖАВНІ ЦІННІ ПАПЕРИ УКРАЇНИ	152
8. КРЕДИТИ БАНКАМ ТА ІНШИМ ПОЗИЧАЛЬНИКАМ	152
9. ВНУТРІШНІЙ ДЕРЖАВНИЙ БОРГ	156
10. ВНЕСКИ В РАХУНОК КВОТИ МВФ	157
11. ОСНОВНІ ЗАСОБИ ТА НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ	158
12. ІНШІ АКТИВИ	159
13. КОШТИ БАНКІВ	161

ЗМІСТ

Річний звіт Національного банку України за 2007 рік

Редакційна колегія:

Шаповалов А.В. (голова)
Галь В.М. (заступник голови)
Гребеник Н.І.
Ричаківська В.І.
Мельничук М.О.
Щербакова О.А.
Гальчинська Т.А.

Річний звіт підготовлено
департаментом статистики та звітності
Національного банку України

Над річним звітом працювали:
Бойчук М.І., Понур Л.О.

Відповідальна за випуск –
начальник відділу з випуску
статистичних видань Національного
банку України редакції періодичних
видань Національного банку України
Бойчук М.І.

Оператор **Литвинова Н.В.**
Фото **Негребецького В.С.**

Адреса редакції:

просп. Науки, 7
Київ-028, 03028, Україна
тел. (044) 527-30-27
тел./факс: (044) 524-96-25
E-mail: litvinova@bank.gov.ua

Оригінал-макет і друк виконані
у відділі видавничого обслуговування
Господарсько-експлуатаційного
управління Національного банку України

Комп'ютерна верстка та підготовка
графічних матеріалів:
Юркін О.М.

Художнє оформлення:
Горбатовська О.Ю.

Підписано до друку 01.07.2008 р.
Формат 60x84/8. Друк офсетний.
Тираж 200 прим. Зам. № 8-0539.

14. КОШТИ ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ ТА ІНШИХ УСТАНОВ	161
15. ДЕПОЗИТНІ СЕРТИФІКАТИ, ЩО ЕМІТОВАНІ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ	162
16. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ПЕРЕД МВФ	162
17. ІНШІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	162
18. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ З ПЕРЕРАХУВАННЯ ПРИБУТКУ ДО БЮДЖЕТУ	163
19. УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ	163
20. ГРОШОВІ КОШТИ ТА ЇХ ЕКВІВАЛЕНТИ	164
21. ПРОЦЕНТНІ ДОХОДИ ТА ВИТРАТИ	165
22. КОМІСІЙНІ ДОХОДИ ТА ВИТРАТИ	165
23. ІНШІ ДОХОДИ	165
24. ВИТРАТИ НА УТРИМАННЯ ПЕРСОНАЛУ	166
25. АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКІ ТА ІНШІ ВИТРАТИ	166
26. ЧИСТЕ ЗБІЛЬШЕННЯ РЕЗЕРВІВ	167
27. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ	167
28. АНАЛІЗ АКТИВІВ І ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У РОЗРІЗІ КОНЦЕНТРАЦІЇ ГЕОГРАФІЧНОГО РИЗИКУ	170
29. КРЕДИТНИЙ РИЗИК	172
30. ВАЛЮТНИЙ РИЗИК	173
31. ПРОЦЕНТНИЙ РИЗИК	175
32. РИЗИК ЛІКВІДНОСТІ	178
33. ПОЗАБАЛАНСОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ПОХІДНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ	180
34. СПРАВЕДЛИВА ВАРТІСТЬ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ	180
35. ПОДАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЗА КАТЕГОРІЯМИ ОЦІНКИ	182
36. ОПЕРАЦІЇ З ПОВ'ЯЗАНИМИ СТОРОНАМИ	184
37. РОЗКРИТТЯ ЗНАЧНИХ СУМ ЗА СТАТТЯМИ АКТИВІВ І ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	185
38. ПОДІЇ, ЩО ВІДБУЛИСЯ ПІСЛЯ ЗВІТНОЇ ДАТИ	185
АУДИТОРСЬКИЙ ВИСНОВОК	187

РОЗДІЛ 4. ТАБЛИЧНІ МАТЕРІАЛИ	189
ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО СТАНУ УКРАЇНИ	190
НАЯВНА ГРОШОВА МАСА В ОБІГУ УКРАЇНИ	192
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ БАНКІВ ЗА КОШТАМИ, ЗАЛУЧЕНИМИ НА РАХУНКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ФІЗИЧНИХ ОСІБ (ЗА ВИДАМИ ВАЛЮТ)	193
ВИМОГИ БАНКІВ ЗА КРЕДИТАМИ, НАДАНИМИ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ (ЗА ВИДАМИ ВАЛЮТ ТА СТРОКАМИ)	195
ПРОЦЕНТНІ СТАВКИ РЕФІНАНСУВАННЯ БАНКІВ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ	197
ПРОЦЕНТНІ СТАВКИ ЗА НАДАНИМИ КРЕДИТАМИ ТА ЗАЛУЧЕНИМИ ДЕПОЗИТАМИ (У РОЗРІЗІ ВАЛЮТ)	197
ОФІЦІЙНИЙ КУРС ГРИВНІ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ, ВСТАНОВЛЕНИЙ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ (СЕРЕДНІЙ ЗА ПЕРІОД)	198
ОФІЦІЙНИЙ КУРС ГРИВНІ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ, ВСТАНОВЛЕНИЙ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ (НА КІНЕЦЬ ПЕРІОДУ)	199

